

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת חקת-בלק תשפ"ו
(חו"ל)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסו

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

חולין. פרק שלישי – אלו טרפות דף בב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן שיראל – (שטיינזולץ)" רנג רשי

חול הדק לא חיישין – דמישטרק ואינו נבכש לעולם. חול הגם – אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנפול עליהם. **אבן דרכים** – גם הוא נבכש ונעשה קשה. **תיבגא** – *אישרתים בלעז, חבן של חטים ושעורים. **כנא** – תהילה. חיבי וכל דמיניהו – כגון שיפון שהוא קשה, חיישין אין נפל עליהם. כל מיני קמנית – לא חיישין

- 1 נבכשים יחד. **רוביא** – תלחן. **חימצי** –
- 2 *פזי"ש, מחליקין ון ואינו נבכשים. **חימצי**
- 3 – *ציצדיר"ש, ואינו גולגולין ולא מישטרקי.
- 4 כל **מישטרק** – מחליקו חן מזה ואינו
- 5 נבכשים יחד, והנפול עליהם נשמת הוולף,
- 6 ואין כאן חטט. **דבוק** – *גלגל"א בלעז,
- 7 וטחין אותו בדף קטן, והעוף שוכן בעליו
- 8 ומדבק בו, ופורח עם הדף הלארץ. **כחד**
- 9 **נפא** – שלא נדבק אלא בגף אחת ופורח
- 10 בשניה. חיבי **ניקום** – ממה היא יכול להקים
- 11 ולישא את עצמו? **העקב**, כשנפול נחבט
- 12 בנפילה גמורה. **חוליקא** – **דפא** – במקצת
- 13 הוא נושא את עצמו בעקבי הגפיים. והוא
- 14 ראש הנקב, מוקם שחוכבין הנקב מן האוה.
- 15 **בתרי נפי אסור** – אלא אם כן עמד הולך.
- 16 חתום בהלבות גדולות: **לו** הכיטא דבעי
- 17 בדיקה, כגון נפולה ושבורה הדרוסה
- 18 ותיבשרי בבדיקה – הני מילי בדרות
- 19 קמיתא דהוה חוליקא למיבדק, אבל לא לא
- 20 קביאין ולא סמוכין אנפישין, ולי נרא דאין
- 21 לו לדין אלא מה שענינו ראוות, ומותר
- 22 לטמור לעוף רכתיב (הר"ם יז) "ואל היפוט
- 23 אשכח יתיה בימינ' דאסור, אבל הוא יודע יפה"
- 24 ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאן
- 25 כדבה, **זו** הכיטא דנמטייה שבתא כמשורא
- 26 ששך בדרין וכו'. ועשרים ושתים גזולות
- 27 שיש בהן מוח, **זו** כל לבנהא. אחת עשרה
- 28 מכאן ואחת עשרה מכאן, רובן שלחן הוי
- 29 שתים עשרה. הכי סריטין; **או** אחת עשרה
- 30 מכאן ואחת מוח, ומחציתו כלפי שדרה –
- 31 ובאעין שיהו נשברות ואין שתים עשרה
- 32 צלעות מחציון כלפי שדרה, לפי ששם
- 33 חייתה, ולא מחציה ולצד החוזה. **בר זכאי** –
- 34 לא דינא מנו. **מקצה ברוב צד אחד** – כיון
- 35 שנלקט שש מהם, דהיינו רוב צד אחד –
- 36 טרפה, אבל בנשתברו לא מיטרפא אלא
- 37 בשתים עשרה, דהיינו רוב שני צדדין. וחוליא
- 38 עמה – ואפילו החוט קיים. **אמר ליה** – בעו
- 39 עמה; **נעקרה** על צלע מכאן וצלע כנגדה
- 40 וחוליא קיימת, מהו? **ניפטרא קאמרתו** –
- 41 בתמייה, בהמה שנפסקה באמצעייתה אתם
- 42 שואלימ; **חול** נבלה נמי היא, כדאמר בפרק
- 43 קמא (חולין בא"א) **והא רב נמי ניפטרא**
- 44 **קאמר** – רכיון דנעקר צלע וחוליא עמה – הרי צלע שנגנדה נשמתה ונפלה, וקרי לה רב טרפה וחצי חוליא – והצלע שנגנדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת. ככלל
- 45 **דרב כהנא ורב אסי** – על צלע מכאן וצלע מכאן וכל החוליא קיימת בעי מניה. דאי צלע וחצי חוליא – הא שמעינן ליה דאמר דאפילו חצי טרפא, ואינו בו רותח.
- 46 אלא רוב צלע מכאן וצלע מכאן וצד אחד – איהו עלה. ניפטרא קאמרתו, קייטא לן הא דרבי יוחנן ומשני: **התם רב כהנא ורב אסי. כובא ואסיתא** – אלא רוב צלע נמי טרפא, ולא
- 47 צלע רבדחא לא מקריא נבלה ולרבי יוחנן – דאמר: אם נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני צדדין, וכי מעיקר שש מימין ושש שמאל, ואפילו אלו לצד הצואר ואלו
- 48 לצד האליה – אי אפשר ולא הוי אמצעייה זה כנגד זה, ואפילו הכי בעיא רובא למיטרפא, וכל שכן רבדחא לא מקריא נבלה דשבלומא מעיקרא הוה סלקא דעתך דרב צלע
- 49 וכל צלע חוליא קאמר, ואינו בו מיעוט צלע וחצי חוליא קיימת. אבל השתא דרומקת דרב צלע וחצי חוליא קאמר, ואינו על כרחך
- 50 נבלה בלא חוליא קיימא ליה, וקאמר להו עלה: **חוליא חיישין** – קייטא לן הא דרבי יוחנן ומשני: **התם רב כהנא ורב אסי. כובא ואסיתא** – כלומר, רוב צלע וחצי חוליא.
- 51 ורבי יוחנן – צלע בלא חוליא. **אי הכי** – רב כהנא ורב אסי צלע וחצי חוליא אמרי – היינו דרב, הא שמעינן ליה דרבדחא נמי טריף, ומאי תיבעי להו בתרתיה? **אסיתא** =
- 52 חור ששבורה וחיצולע תרוב בו, היינו בחצי חוליא, וליבעו מניה **כרב בהרא** – והא חדא אכתי לא קאמר להו, ותרתי קבעו מניה. **ככרי** אם כן מירתה קא רתח –
- 53 מיהו דרב חיישין למפשט מאי דינא חדא, דאי מהדר לן כשרה, דאי מהדר לן כשרה, דאי מהדר לן: **טרפה**, והא יתרותא – שפטינן מניה דרבדחא סבירא ליה כשרה – אסיתא
- 54 ליה חדא נמי טרפה, כן בעינן בתרתיה – חדא לן ברייתא, למימה: השתא בתרתיה כשרה, דלא איכפת ליה אי תיסק אדעתך דבתרתיה טרפה. **והא** – בעו מניה בתרתיה, וסבירא ליה דרבדחא נמי טרפה, כדאמר
- 55 רב לעיל: נעקרה צלע וחוליא עמה, ואוקומנא חצי חוליא, ואפילו הכי לא אהדר להו ברייתא, דנפשט מניה לעקרת חדא; **כיון דקאמר להו ניפטרא קאמרתו** – בתמייה
- 56 – היינו ריתחיה, דכי קאמר להו: הא לא איבעי לכי למיבעי, דנבלה נמי היא, אלא כדאמר טרפה. **מעיקרא** – אפילו בלא אסיתא. **נחבשה** – *מניצדיר"א, ולא נפתחה.
- 57 **כמה**

קמניות אין בהן משום ריסקו אברים כו' – אית ספרים דגרסי בתר הכי: **חמיצי** אין בהם משום ריסקו אברים, חפיצי יש בהם משום ריסקו אברים, וכן לגרסת הקונטרס משמע דלא הוה בכלל קמניות, ויש לומר: דקמנית מיירי דברבים דקיים, כמו עדשים ואורז ודוחן. **והא** רב נמי דגרסא קאמר – מעיקרא הויא אתי ליה דרב שפיר,

דדמלא לא חשיבי גיטרא, דכלל כיון דחשיבי החוה דרב כהנא נבלה משום גיטרא – ידידה נמי נבלה היא. **א** הכי היינו דרב – אלא דרב ממש, דהייא דרב לאו גיטרא הוא, וידידה הוי גיטרא ודבוחם (ל"ב) אגן כלומר, מרב הזה לוח למפשט, דהא עדיפא מדרב. **סברי** מרתח רתח – אבל אי בעו מניה חדא, אפילו אי מבשר בתרתי – לא רתח במה שבאים להחמייר. ובסוף פרק שני דבוחם (ל"ב) אגן מתיישב כמזבאן – גבי הא דבעי מניה לוי מרבי: כות למחד בחוץ לרבי יתודה מאי.

נעקרה צלע טרפה – פירש בקונטרס: אפילו בלא אסיתא. ורבינו תם מפרש: עם האסיתא, דהא משמע לעיל צלע בלא חוליא ליכא מאן דטרפיה עד דאיכא רוב צלעות, ודפריך דרב כהנא ולרב אסי מעלל רב רבי זכאי ומרבי יתחן.

אילמא

לא מצי פרח – בהאי נמי לא מצי פרח. **והילכתא**: בתרי גפי – **אסיר**, **בחד גפא** – שרי. **נשתפרו רוב צלעותיה**. **תנו רבנן**, אלו הן רוב צלעות: **שש** מכאן **ושש** מכאן, **או** אחת עשרה מכאן **ואחת עשרה מכאן**, **אמר ועירי**: ומחציון כלפי שדרה. **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן**: ובצלעות גדולות **שש** בהן מוח. **אמר עולא**, **כן** זכאי **אמר**: נעקרו – **ברוב צד אחד**, **נשתפרו** – **ברוב שני צדדין**, **רבי יוחנן אמר**: **כיון** נעקרו, **כיון** נשתפרו – **ברוב שני צדדין**. **אמר רבי**: נעקרה צלע וחוליא עמה – **טרפה**. **אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב**: נעקרה צלע מכאן, וחוליא קיימת, מהו? **אמר להו**: **גיטמרא קאמרתו**? **והא רב נמי גיטמרא קאמר**? – **כי קאמר רב** – צלע בלא חוליא. – **והא צלע וחוליא קאמר**! – צלע וחצי חוליא. – **מפלה דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא אמרי**, **ואמר להו**: **גיטמרא קאמרתו**? **והאמר עולא**, **כן** זכאי **אמר**: נעקרו – **ברוב צד אחד**, **נשתפרו** – **ברוב שני צדדין**! – **אמר לך**: **התם** – **זה שלא פינגד זה**, **הקא** – **זה פינגד זה**. – **והאמר רבי יוחנן**: **ברוב שני צדדין**, וברוב שני צדדין **אי אפשר דלא קיימא חד מיניהו זה פינגד זה**! – **התם** – **פוקנא בלא אסיתא**, **הקא** – **פוקנא ואסיתא**. – **אי הכי**, היינו דרב! – **לא שמעי להו דרב**, **ולבעו מניה פדרב**! – **סברי**: **ליבעו מניה חדא דפריש לן תרתיה**, **דאי בעינן מניה חדא**, **הניחא אי אמר לן מרפה** – **כל שכן תרתיה**, **ואי אמר לן אמר** – **אפתי תרתיה קא מיפעיא לן**, **ואי אמר להו מרפה** – **אפתי תרא מיפעיא להו**! – **אמר** אם כן מירתה קא רתח: **חדא מרפה**, **תרתיה מיפעיא**?! – **והא קא אמרי ליה ולא רתח!** – **כיון דקאמר להו**: **גיטמרא קאמרתו** – היינו ריתחיה. **אמר רבה בר רב שילא אמר רב כהנא אמר שמואל**: נעקרה צלע מעיקרה, וגולגולת שנתבשה ברובה, ובשר החופה את רוב התפרו – **מרפה**. נעקרה צלע מעיקרה – **מרפה**? **ורמיניהו**: **כמה**

אילימא למעטי חתול - כלומר, דוקא זאב דריס באימרי רברבי, ולא חתול. וכן תימא קמשמע לן דזאב בגסה נמי דריס - כלומר, ולהכי נקט מן הזאב ולמעלה - לאשמועינן כדל מן הזאב ולמעלה שוה, דמה ארי בגסה אף זאב בגסה.

הכבי שטיקן: אמר רב חסדא דרובת חתול ומימייה בגדיים וטלאים, ולא גרסנין גין במלתיה דרב חסדא. דאי גרס ליה, אם כן:

פר"ך ליה דבריימיה - מנין נמי פירך, וכו' שמואל
הוא דאמר כרביי - שר"ך לומר דקאי נמי
דריסי בגני. ואילו ממתניתין קתני גין דיש לו
רובייה, ומתניתין איירי בכל ענין, אף במקום
שאין מצילין וכו' תימא, דמאי דמחלק כרביי
היינו בגדיים וטלאים, אבל בעופות לא, אם כן
מאי קא פריך מיהאיא תרנגולתא דהיה חי ברב
כחנאי ואף על פי שפעל דאמר דרשני צריכין לחלק
משום דלא תקשה ברייתא אמתניתין - היינו
משום דלא קלי דבעופות קלי וזרייה, ובגדיים
ולטלאים לא קלי וזרייה, אבל כרביי סובר
דמוקם שיש לו מצילין - קלי בין בעופות בין
בגדיים וטלאים, אבל במקום שאין מצילין -
אין לו כלל ארס. ואי הוה גרסנין גין במילתא
דרב חסדא, אם כן אף בני גמי היינו צריכין
לומר, ואי על פי שפעל דאמר דרשני דברייתא
כרביי היא, אם כן לרב חסדא יש דרוסה לגין
בכל ענין, אף בגדיים וטלאים, ומאי איריא דתי
מתניתין עוף הדק? דקיימא גדיים וטלאים נמי
מבל מקום לרב חסדא קשיא - ואם תאמרי
ולשינו ליה דברייתא באימרי רברבי ויש
לומר: דרומיא דגין קתני, דקאי בגדיים וטלאים
אין לו דרוסה, ומיהו, לפירוש איכא דאמרי,
דאוקי לברייתא כרביי, ובאין לו מצילין לא הוי
חתול דומיא דגין, דדרוסת הגין בעופות בכל
ענין, ובגדיים וטלאים לא דריס בשום ענין.
ומתוך כך תיחשב אמאי לא מוקי ברייתא נמי
לשינו קמא כרביי ובאין לחן מצילין, ואי
במצילין יש לחן דרוסה, משום דרומיא דגין
קתני, דאין לו דרוסה בכל ענין.

ש

מפלג פליג - והאמר רבי גימנין בר יפת אמר רבי אלעאי: לא פא רבי יהודה אלא
לפרש דברי חכמים! - **גברא אנגרא** קא רמיית? איבעית אימא: לעולם - למעוטי חתול;
מהו דתימא, אורחא דמלתא קתני, קא משמע לן. אמר רב עמרם אמר רב סהדא: דרוסת
חתול וגמייה - בגדיים וטלאים, ודרוסת חילדה - בעופות. מיתבי: דרוסת חתול, גין
וגמייה - עד שתיניקב לחלל, אבל דרוסת לית להו! - ותסברא, גין אל דריס? והתני:
דרוסת הגין! - הא לא קשיא: פאן - בעופות, פאן - בגדיים וטלאים. מפל מקום לרב
סהדא קשיא! - הוא דאמר כי האי תנא, דתניא, כרביי אומר: לא אמרו אין דרוסה אלא
במקום שאין מצילין, אבל במקום שיש מצילין - יש דרוסה. - ובמקום שאין מצילין אין
דרוסה? והא יהיא תרנגולת דהואי בי רב פהנא, דרחת חתול בתרה ועל לאידרונא,
ואיתחיד דשא באפיה, ומחיהה לדשא בסיוחופיה, ואשתפח עליה חמשה קורטי דמא! -
הצלת עצמה נמי פהצלת אחרים דמי. ורבנן - ויהרא אית ליה, ולא קלי וזרייה.
איפא דאמרי: הא מניי כרביי היא, דתניא, כרביי אומר: לא אמרו יש דרוסה אלא
במקום שיש מצילין, אבל במקום שאין מצילין - אין דרוסה. - ובמקום שאין מצילין
אין דרוסה? והא יהיא תרנגולת דהואי בי רב פהנא, דרחת חתול בתרה ועל
לאידרונא, ואיתחיד דשא באפיה, ומחיהה לדשא בסיוחופיה, ואשתפח עליה חמשה
קורטי דמא! - הצלת עצמה נמי פהצלת אחרים דמא. בעא מיניה רב פהנא מרב:

ש

חמש אצבעות. הצלת עצמה - שהיא עצמה מצלת גופה וברוחיה. ורבנן - ופליגי עליה דכרביי, דאמרי: אפילו ש מצילין אין דרוסה בהאי דמו דמשנתא בושא,
מפרקי לך. אית ליה ויהרא ולא קלי - אינו שורף. **איבא דאמרי** - דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה. ומתניתין דנקט זאב - משום אימרי
רברבי נקט. והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל - כרביי היא, ובמקום שאין מצילין, ורבנן פליגי עליה. **לא אמרו** - ש דרוסה לחתול. **אבל במקום שאין מצילין ב'**

כמה חסרון בשדרה - ולא תמנא באהל בלא בשר. וכן **לפרש** - ולבית הלל
מיטרפא בחיזא חוליא. אלמא לשמואל עקירת חוליא וטרפה. ולבית עקירת
צלעו בשלחו **כפלי** - ש חוליות הרבה שאין שם צלעות. ולתנייה נבי קולי בית
שמאי - אי לענין טרפה נמי פליגי - ליתנייה בעירייה, דקשיב תחת כי קולי
בית שמאי וחומר בית רבי הלל, דהא לבני
טרפה הוה בית שמאי לקולא **כי איתישל** -
חסרון חולה בית שמאי המדרש. לענין -
טומאת אהל בשלה לפניהם בכמה
הסוגות, דהתם בית שמאי לחומרא. רוב
גובהה - מן העינים ולמעלה. רוב היקפה
גדול מרוב גובהה. כרוב קרוע - וכל שכן
כרוב גטולה. או כרוב גטול - שניטל רובה,
אבל כרוב קרוע לא נטרפה. **תפשוט** -
דברוב קרוע קאמר, דהא "או שנקרע" תנן,
ומפרשין להאי רוב היצונה היינו בשר
החופה. מידי הוא נטרפה - הא דמיבעיא
לן ברוב קרוע או כרוב גטול. **אלא שמואל**
- דהא איהו אמרה להא שמעתא לעיל,
צלע שנקרעה וכו'. שמואל לא מפרש
למתניתין כדאמרי במשברא, אלא: מקום
שאין בו מילת, דהיינו בכרס עצמו. ואיהו
מוסיף האי טרפות דבשר החופה אמתניתין,
דגמרא מגירי ליה. ותנא דמתניתין מייתי לה
"בוח הכלל". מן הזאב ולמעלה - הוי
דרוסה, אבל בכלל. אבל מאז ולמטה אין
לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות.
ובעופות - הנדרסין. מן הגין ולמעלה -
יש לו כח לדרוס עוף חבוי. וכו' **תימא** - אי
לאו רב זוחא אמיתא לעולם חתול נמי היא
דריסה בדקה, ומתניתין קא משמע לן דבס'
אפילו בגסה נמי דריס. ומשום דאירי בוסה
נקט זאב, **בניבא אנביא** קא רמיט - דרבי
אלעזר אדרב: דרב סבר רבי יהודה פליג.
ותנא קמא אפילו בגסה קאמר. ואישריך
דרב לאשמועינן דמן הזאב ולמטה אפילו
בדקה נמי לא. דאי תימא: האי קתני זאב
משום גסה, אבל דקה - אפילו חתול
נמי. **ואיבעית אימא** לעולם - ומתניתין נמי
גמיה חתול אפילו מדרק, דזאב גופיה
דקתני - בדקה קאמר כרבי בנימין, ואתא
רב לפרושי דדוקא נקט זאב במתניתין. מהו
הרימא - האי דנקט זאב משום דאירוחיה
למידרס, ולעולם הוא חתול לחתול, קא
משמע לן רב. נמייה - חיה היא, וש
אומרים שהיא *מטרסניא בלעז. גדיים
ופלאים - דקים שבדקה, ומיהו רב חסדא
אבילס ורחלים כמתניתין. ועד שתיניקב
לחלל - כקוץ בעלמא, ועד שתיניקב הדקין,
ומדשויה להו כקוץ בנקובה, מכלל דארס
שלח אין מוקא אפילו לעופות, וכל שכן
לגדיים וטלאים. כרביי - שם חבב. אל
אמרו לו דרוסה - לחתול. **אלא במקום**
שאין מצילין - לעוף או לגדי מדה, דאינו
כונס כל כך, ולא אלים וזרייה. אבל
במקום שיש לה מציל - הוא כונס, ויש לו
ארס חזק, וכשנכב בצפורן משלך בה ארס.
**דבר חסדא - שביש מצילין. בכחופיה -
פלוטא חמשה קורטי דמא - ארס ש

חמש אצבעות. הצלת עצמה - שהיא עצמה מצלת גופה וברוחיה. ורבנן - ופליגי עליה דכרביי, דאמרי: אפילו ש מצילין אין דרוסה בהאי דמו דמשנתא בושא,
מפרקי לך. אית ליה ויהרא ולא קלי - אינו שורף. **איבא דאמרי** - דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה. ומתניתין דנקט זאב - משום אימרי
רברבי נקט. והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל - כרביי היא, ובמקום שאין מצילין, ורבנן פליגי עליה. **לא אמרו** - ש דרוסה לחתול. **אבל במקום שאין מצילין ב'**

אף לחלדה - שהיא קטנה הימנני יש דרוסה, וכל שכן לחתול. אף לחתול - שהוא גדול אין דרוסה, וכל שכן לחלודה. ולקמיה מתרצינן לה. באימרי רברבי בבמה דקה כבירא ליה אין דרוסה לחתול, בדאמר בר עילי (חלוץ ב.ב.א.) - במהמה מן הזאב ולמעלה. בגדיים ומלאים - דקים מאד. שאר עופות ממיאים - חוץ מן הגז והדני. והא אנו תני ודרוסת

הניז בעוף הדק - מכלל דשאר עופות אפילו בעוף הדק לאו בדברביי מיניה - ואפילו הכי עוף הדק הוא. בית היני - על פי מקום. ביד - שכהנה ביד. ורגל - אחרונה. אבל שן לא - דאין ארס הדיה בשניה. שלא מדעת - דכיון דשלא מדעת נפל, כיון על הגז על הבמה, אף על פי שנתקעה צפרון בגבה - אין משלך בה ארס. לאחר מיתה - קא סלקא דעתין שדמ הארי ואחר כך נפל על הבמה. בדרוס מתיים - ולא הספיק לשלוח צפרונו ממנה עד שפסקו את ידו ומיתה דקאמר - מיתה האבר שנחרך. דשליף - כשהחליץ ומציא צפרונו מגבה. ומצאת צפורן - תלושה בגב. רוב אריות דרוסין כלומר, אף על פי שרוב אריות דרוסין, וקום לן שכל הדורס אין לך אחד בהן שחשמש צפרונו. נתחבך - השור, וצפרון על כותול היתה. רב לעמיה - לקמן. מקום צפורן - שלא נשמט ולא נמצא שם הצפרון, אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור. לחם - שהיה בה דם. עבידא דמשתמטא - ושמוה דרס. כירא דסיחופיה - שעומדות בגב השור כסדר שדן סדורות ביד הארי. אימר כלבא - והא אמרין: אין דרוסה לכלב, דאין לו ארס. על - עשה ביניהו ויבש שם, שלא שוי - עשה שלום עמהם, שדך כמה חיות שנעשות תרבות וגדלות עם בני אדם ובהמות ואין מוזיקין. גח יחתייה - בהני, ולא היישוף לדריסה באהריו. מעוה - נוהם. מקרקרין - געוה. דלשון צעקת ארי לחוד ולשון צעקת כל בהמה לחוד, כמו בלשון עברית נוהם ארי, וגעוה לשור, וערוג לאל, וגעה לטוס וצפצפו לעופות, וחרץ לכלב.

אהרדי - צריכא, דדרים ופסקיה לדיה; מהו דתימא: בהו דדרים שדי ויחריה, קא משמע לן: בדי דשליף שדי ויחריה. אמר רבה בר רב הונא אמר רב: ארי שנקנס לבין השוורים, ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן - אין חוששין שמא ארי דרסו. מאי טעמא? רוב אריות דורסין, ומיעוטין אין דורסין, וכל הדורס - אין צפרנו נשמט; וזאת, הואיל וצפרון וישבת לו בגבו - אימר בכותל נתחבך. - אדרבה: רוב שוורים מתחבכין, ומיעוטין אין מתחבכין, וכל המתחבך - אין צפורן וישבת לו בגבו; וזה, הואיל וצפרון וישבת לו בגבו - אימר ארי דרסו! - איכא למימר הכי, ואיכא למימר הכי - אויך מילתא אחוקיה, הוה ליה ספק דרוסה; ורב לעמיה, דאמר: אין חוששין לספק דרוסה. אמר אביי: לא אמרן אלא צפורן, אבל מקום צפורן - וצפרון נמי - לא אמרן אלא ליה, אבל יבשה - עקבה דמשתמטא; ולתה נמי, לא אמרן אלא דרא, אבל תרתי ותלת - חיישין, והוא דקרימא בדרא דסיחופיה. איתמר, רב אמר: אין חוששין לספק דרוסה, ושמיואל אמר: חוששין לספק דרוסה. דכולי עלמא: ספק על, ספק לא על - אימא לא על; ספק פלגא ספק שגריא - אימא פלגא; על, שתיק ואיתוב ביניהו - אימר שלמא שוי; קטע רישיה דחד מיניהו - גח מריתתיה; איהו קא מעוה; ואיהו קא מקרקרין - בעית קא מבעתי אהרדי

יש דרוסה לחתול או לאו כו' - הרב רבי יצחק רבני מאיר מפרש, דכל דהך בעיות היה בכמה זימנין. דפעם ראשונה היה עוסק בעפות, ושאלו אם יש דרוסה לחתול, והשיב לו רב אפילו לחלדה יש דרוסה. ושוב היה עוסק באימרי רברבי, ושאלו אם יש דרוסה לחלודה לא לאו, והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה. ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים, ושאלו תולדה חתול יש להם דרוסה או לא, ואמר ליה: לחתול יש דרוסה ולא לחלודה. וכן היה מפרש שהיא עובדא דשבת פרק "תולין" (קלחא), גבי כילה מהו? אמר לו: אף משה אסורה. אמר לאו אמר לו: אף כילה מותרת. כילה ומשה מהו? אמר לו: כילה אסורה וכהן מותרת, ולא קשיא כו'. ועוד יש לומר, דכל דהך הוה בפעם אחת. בתחלה שאלו: דרוסה לחתול או לאו אמר לו: אף כילה סתם, יש דבר שאף לחלודה יש דרוסה. והדר בעי מיניה אם לחלודה יש דרוסה בכל מקום, ואמר לו: אף לחתול פעמים שאין דרוסה. והדר בעי מיניה: כיון דהוה חוץ פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה, שוים הן או לאו אמר לו: יש דבר דלחתול יש דרוסה ולחלודה אין דרוסה. ובענין זה יש לפרש שהיא דשבת. שאר עופות ממיאים יש לחך דרוסה או אין לחך דרוסה - הך דרוסה היינו דשדי ויחריה כו' נמ.

יש דרוסה לחתול או לאו כו' - הרב רבי יצחק רבני מאיר מפרש, דכל דהך בעיות היה בכמה זימנין. דפעם ראשונה היה עוסק בעפות, ושאלו אם יש דרוסה לחתול, והשיב לו רב אפילו לחלדה יש דרוסה. ושוב היה עוסק באימרי רברבי, ושאלו אם יש דרוסה לחלודה לא לאו, והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה. ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים, ושאלו תולדה חתול יש להם דרוסה או לא, ואמר ליה: לחתול יש דרוסה ולא לחלודה. וכן היה מפרש שהיא עובדא דשבת פרק "תולין" (קלחא), גבי כילה מהו? אמר לו: אף משה אסורה. אמר לאו אמר לו: אף כילה מותרת. כילה ומשה מהו? אמר לו: כילה אסורה וכהן מותרת, ולא קשיא כו'. ועוד יש לומר, דכל דהך הוה בפעם אחת. בתחלה שאלו: דרוסה לחתול או לאו אמר לו: אף כילה סתם, יש דבר שאף לחלודה יש דרוסה. והדר בעי מיניה אם לחלודה יש דרוסה בכל מקום, ואמר לו: אף לחתול פעמים שאין דרוסה. והדר בעי מיניה: כיון דהוה חוץ פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה, שוים הן או לאו אמר לו: יש דבר דלחתול יש דרוסה ולחלודה אין דרוסה. ובענין זה יש לפרש שהיא דשבת. שאר עופות ממיאים יש לחך דרוסה או אין לחך דרוסה - הך דרוסה היינו דשדי ויחריה כו' נמ.

יש דרוסה לחתול או לאו כו' - הרב רבי יצחק רבני מאיר מפרש, דכל דהך בעיות היה בכמה זימנין. דפעם ראשונה היה עוסק בעפות, ושאלו אם יש דרוסה לחתול, והשיב לו רב אפילו לחלדה יש דרוסה. ושוב היה עוסק באימרי רברבי, ושאלו אם יש דרוסה לחלודה לא לאו, והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה. ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים, ושאלו תולדה חתול יש להם דרוסה או לא, ואמר ליה: לחתול יש דרוסה ולא לחלודה. וכן היה מפרש שהיא עובדא דשבת פרק "תולין" (קלחא), גבי כילה מהו? אמר לו: אף משה אסורה. אמר לאו אמר לו: אף כילה מותרת. כילה ומשה מהו? אמר לו: כילה אסורה וכהן מותרת, ולא קשיא כו'. ועוד יש לומר, דכל דהך הוה בפעם אחת. בתחלה שאלו: דרוסה לחתול או לאו אמר לו: אף כילה סתם, יש דבר שאף לחלודה יש דרוסה. והדר בעי מיניה אם לחלודה יש דרוסה בכל מקום, ואמר לו: אף לחתול פעמים שאין דרוסה. והדר בעי מיניה: כיון דהוה חוץ פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה, שוים הן או לאו אמר לו: יש דבר דלחתול יש דרוסה ולחלודה אין דרוסה. ובענין זה יש לפרש שהיא דשבת. שאר עופות ממיאים יש לחך דרוסה או אין לחך דרוסה - הך דרוסה היינו דשדי ויחריה כו' נמ.

מתחבכין, מכל מקום רוב שוורים אין מתחבכין במקום שרגל ארי מונחת שם, שחשב לו צפורן על גבו, ויש תולדות הצפרון בדרית הארי, ואף על גב דרוב הבריאם היורסים אין צפרון נשמטו ומסיק, דאיכא למימר הכי והכי, ורב לעמיה לא חיישין לספק דרוסה. דאוקמינן אחזקתא קמייתא בחוקת כל נדרס. כל דרוסה אין הצפרון נשמט - האי "כל" לאו דוקא, וכן "כל המתחבך" בדסמוך. אלא כלומר, רוב הדרוסין, רוב המתחבך.

שַׂרְפָּא - קן של עופות, "דורוך קן ליה" (תהלים פד) מתרגומנו: שרפא. ובקונטרס פירש: סל מלא עופות. **אֲתָר** - ברו ליד תקלה - הוא דאמר לקמן בפירוק (חולין נחא.) בני ביצי ספק טרפה: שחלא קמא משהינן לה, אי הדרא טענה - שרא, ולא חישינן לתקלה ויש לומר: הוה אמר פרק קמא דפסחים (בב) דתקלה עצמא תנאי היא, ועוד, והתם אי טרפה לטען - ומה מדרת

1 לטען. ועוד, לדמאי דמסיק האב דלפרסומי
2 קינא עביד הכי - ונחא. **סַפֵּק** שונרא ספק
3 גינא אימר קניא - לעיל ברפיש (כחא, ד"ה
4 (תאז פירשתה, ואם תאמר: דביש 'הקטרעות'
5 (זבחים עד.) אמרינן, גבי נתרעבה בטרפה: האי
6 טרפה הכי דמאי אי דידע ליה - נישקלה, ואי
7 דלא איזי ליה - מהיכן דיע? אמר רבי ינאי:
8 דאיערב גובות הקיץ בדרוסה. ואתר, ויש לקש
9 אמה. דאיערב בגפולה. ורבי ירמיה אמר:
10 דאיערב ברלי טרפה, ורבי אלעזר היא. ומפרש
11 דכולהו חרבי ינאי לא אמר, אין נקובת הקיץ
12 לדרוסת טרפה. ורבי שמעון דיע, מן שוק ותי
13 עגיל, ואם כן, אפשר לברר כאן אי שונרא אי
14 קניא ויש לומר: דדוקא ותם כן חזאב ולמעלה,
15 אבל בשונרא לא ידע, ואם תאמר: אם כן,
16 ליכשית התם דאיערוב נקובת ברדוסה
17 חתול, ובגדיים וטלאים ויש לומר: דניחא ליה
18 לאיקומי בכל הברוסה. והאי דלא משני
19 דאיערוב דרוסת הכלב בדרוסה חזאב - דלמא
20 אפשר לברר.
21 **דרוסה** שאמרו צריכה בדיקה בו - פירש
22 הקונטרס: הוה ספק דרוסת ארי, או
23 שדרסה ואן מקום הדרוסה ניכר מבחוץ.
24 משמע ודאי דרוסה לא מתייבא בדיקה. וכן
25 פירש הרב רבי יצחק ברי מנאי זכורנו
26 לברכה, ודאי דרוסה לא בר בדיקה. שעמיים
27 משאדים התבאר וכן יכול לכוין יפה. ונראה
28 דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה, דמאמר
29 בסמוך: בדרוסה - עד שאידין הברש כנגד
30 בני מעיים, ובסימנים - עד שיאדירו הסימנים
31 בני מעיים. אבל אם האדים הברש שכנגד
32 הסימנים ולא האדירו הסימנים - כשרה, אף
33 ועל גב דדאי דרוסה, שרירי האדים הברש,
34 ואם כן איכא ודאי זיהרא. ועוד, דקאמר
35 בסמוך דמוריו ביה רב כמפא עד אטמא. והינן
36 על כרחך ודאי דרוסה, דרב לא חישי לספק
37 דרוסה, דלא איהו ביה, דרפיש בקונטרס לעיל
38 משפירי ד'כל גוה' (עירובין צדא.) הוא דאמר
39 בריש פירוק (אבא, אבא.) נפקא מיהו לספק
40 דרוסה, ולא אמר לודאי דרוסה - משום דאף
41 בספק דרוסה קיימא לן דרשינן. ועוד, מדבעי
42 בסמוך: וישט נקובתו במשהו, ודרוסה נמי
43 כשהו. קנה נקובתו בבאיסו, ודרוסה כשהו
44 אלא, אף על גב דמאדים במשהו ונדרס
45 ודאי, ולא נלמינר בעשר עד שיהא בו בבאיסו!
46 ונראה שגם בקונטרס לא נקט ספק דרוסה
47 ואלא משום דאו צריך לבדוק בכל מקום, בה
48 ותיכסה וצדה וכל מה שכנגד בני המעיים,
49 אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדרוסה -
50 לא היה צורך לבדוק אלא כנגד אותו מקום.
51 אילימא

אֲהַדְרִי; **פִּי פְּלִיגִי**, דאיהו קא שתיק ואיהו קמְפְּרִיקְרָן,
מִרְ סַבְרִי: מַעֲשֵׂה קֵא עֵבִיד בְּהוּ, וְיִרְ סַבְרִי: מַחְמַת
בַּעֲוֹתֶיהָ הוּא דִקָּא עֲבָרָן. **אֲמַר אֲמִימְר**, הֲלִכְתָּא;
הוֹשִׁיעִין לְסַפֵּק דְרוֹסָה. **אֲמַר לִיה** רב אֲשִׁי לְאִימְרִי:
הֵיא דְרַב, מֵאִי? **אֲמַר לִיה**: לָא שְׁמַעֵי לִי, כְּלוּמַר,
לָא סַבְרָא לִי. **וְאִי בְּעֵית אִימָא**: הֲדַר בִּיה רב
לְבִי דִשְׁמוּאֵל, דִּיהוּא שְׂרָקָא דְסַפֵּק דְרוֹסוֹת דְּאִתָּא
לְקַמִּיה דְרַב, שְׂרִינְהוּ לְקַמִּיה דִשְׁמוּאֵל, הִנְקִינְהוּ
וְשִׁדְנְהוּ בְּנִהְרָא; **וְאִי סִלְקָא דְעַמְדָּא לָא הֲדַר בִּיה**,
לְאִישִׁינְהוּ! - **אֶלָּא מֵא, הֲדַר בִּיה?** לְאִישִׁינְהוּ! **אֶלָּא,**
אֲהַרִּיה דִשְׁמוּאֵל הִוָּה. **לְמָה לִי לְמִוְתִּיקִינְהוּ?** לְאִישִׁינְהוּ
הֲכִי בְּנִהְרָא! - **מִפְּרָא וְסִלְקֵן**. - **וְלִשְׂרִינְהוּ שְׁנִים עֶשְׂרִי**
חֹדְשֵׁן! - **אֲתִי בְּהוּ לְיָדִי תַפְלָה**. - **וְלִזְבִּנְהוּ לְגוּסִים!**
- **אֲתוּ וְלִזְבִּנְהוּ לְיִשְׂרָאֵל**. - **וְלִחְקִינְהוּ וְלִישְׂרִינְהוּ**
לְאִשְׁפָּה! - **וְלִטְעִמְדִי, נִישְׂרִינְהוּ לְכָלְבִּים! אֶלָּא,**
לְפְרִסוּמִי מִלְחָא דְאִיסְוִרָא. **הֵהוּא פִר אֲוֹנָא דִתְהוּהּ**
בִּי רַב אֲשִׁי, עַל לְבִינִי קִנְיָא, נִפֵּק אֲתָא פִי מִמְסָמִס
קוֹעִיה דְמָא. **אֲמַר רַב אֲשִׁי, לָא אֲמִרִין: סַפֵּק פְּלָבָא**
סַפֵּק שׁוּנְרָא - **אִימַר פְּלָבָא? הֲכָא נִמְ, סַפֵּק קִנְיָא**
סַפֵּק שׁוּנְרָא - **אִימַר קִנְיָא מְחִייה**. **אֲמַרִי בְּנִי רַבִּי**
הִיָּיא: דְרוֹסָה שְׂאֲמִרוּ - **צְרִיכָה בְּדִיקָה פִּנְגְדָּ בְּנִי**
מַעִים. **אֲמַר רַב יוֹסֵף, הָא דִבְנֵי רַבִּי תִיָּיא כְּבַר**
פִּרְשָׁה שְׁמוּאֵל, דְּאֲמַר שְׁמוּאֵל מִשׁוּם רַבִּי הִינְיָא כֵּן
אֲנִינְיָוִס: דְרוֹסָה שְׂאֲמִרוּ - **צְרִיכָה בְּדִיקָה פִּנְגְדָּ בְּנִי**
מַעִים. **בְּעִי אִילְפָּא: יֵשׁ דְרוֹסָה לְסִימְנִים, או אִין**
דְרוֹסָה לְסִימְנִים? אֲמַר רַבִּי יוֹרָא: הָא דְבְּעִי אִילְפָּא,
כְּבַר פִּרְשָׁה רַב הִנֵּן פִּר רַבָּא, דְּאֲמַר רַב הִנֵּן פִּר
רַבָּא אֲמַר רַבִּי, דְרוֹסָה שְׂאֲמִרוּ. **צְרִיכָה בְּדִיקָה פִּנְגְדָּ**
בֵּית הַחֲלָל פִּלּוּל, וְאִפִּילוּ בְּסִימְנִים. **בְּעִי אִילְפָּא: סִימְנִים**
שְׁנַדְלִילוּ, כְּכַמְהָ? אֲמַר רַבִּי יוֹרָא: הָא דְבְּעִי אִילְפָּא,
כְּבַר פִּרְשָׁה רַבָּה בַר בַר חֲנָה, דְּאֲמַר רַבָּה בַר בַר
חֲנָה אֲמַר שְׁמוּאֵל: סִימְנִים שְׁנַדְלִילוּ - בְּרִיבּוּן, בְּעִי
רַב אֲמִי: הִמְסָמִס מְהוּ? אֲמַר רַבִּי יוֹרָא: הָא דְבְּעִי
רַב אֲמִי, כְּבַר פִּרְשָׁה רַב הוֹדְהָ, דְּאֲמַר רַב הוֹדְהָ
אֲמַר רַב: בְּדְרוֹסָה - עַד שְׂאֲדִים בְּשׂוּר פִּנְגְדָּ בְּנִי
מַעִים, נִתְמַסְמִס תְּבַשְׂרָה - **רוּאִין אוֹתוּן פְּאִילוּ אִינוּ**.
הֲכִי דְמִי נִתְמַסְמִס? **אֲמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְרַב**
יְהוֹשֻׁעַ: כֹּל שְׁהוּרָפָא גוֹרְדוּ וּמְעַמְדוּ עַל בְּשָׂר חַי
אֲמַר רַב אֲשִׁי: כִּי הוֹינֵן בִּי רַב כְּהֵנָּא אִיתוּן קִמָּן
הֵהוּא רִיבָּה, דְכִי הוּוּ מִתְיַבֵּי לָהּ - תְּבַתָּה שְׁפִיר, וְכִי
הוּוּ מְדַלּוּ לָהּ - הִוָּה תְּלַחָה וְנִפְלָה תִילְחִי תִילְחָה,
וְטָרְפָּא לָהּ, מְדַרְבֵּי הוֹנָא בְּרִיה דְרַב
בְּדְרוֹסָה - מִשְׂאִידִים בְּשָׂר פִּנְגְדָּ בְּנִי מַעִים. **רַב יְבִיד מְתַנֵּי הֲכִי: בְּדְרוֹסָה - מִשְׂאִידִים בְּשָׂר**
פִּנְגְדָּ בְּנִי מַעִים, עַד שְׂאֲדִימוּ סִימְנִים עֲצָמָם. **אֲמַר רַב פִּפְי, בְּעִי רַב בִּיבִי פִר אֲבִי:**

אֲהַרְדִי - דרשם שהם בעתים ממנו כך הוא נבעת מהם, ואין לשון **שַׂרְפָּא** -
סל מלא עופות שכנגד הני בנייהם. **אֲהַרִּיה שְׁמוּאֵל** הוה - ולא אורח ארעא
לארזייה קמה באתריה דברב שוק שוין בו. אבל אי הוה פליגי בה - לא היה משדר
לחו קמיה להפסיד ממונ ישראל, דכל מקום שיש גרודו חטא - אין חולקין כבר
לה, כן שמתעלה, וכן נראה לה דהכי גרסינן:
אלא אתריה דשמואל הוה. ומתאבא לה
לפשוט הדרד ביה וב, דלא אורח ארעא
למשירי באתריה מלאת דאיהו אסר. והכי
אמרין בעירובין (נחא, טז.): רבא אי כביא ליה
דאסור לימא ליה! אתריה דשמואל הוה.
לישרינאו הכי - ששלכם לנהר כמות שהם.
מפרחין וסלקין - וצדין אותן ציידים ומכרו
לישרינאו שנים עשר חוש. - כדן
ספק טרפה, כדלקמן בפירוק (חולין נחא.),
מצע לאודוהין בהו, ואיתי למיכל לח מעניהו.
אֲתוּ - גוים והדרי ומבני לה לישראל,
לפרסומי מילתא - וכי אול לנהרא אושא
מילתא טפי, ולפי שעופות דקים היו מורבים
היו - לא יכול לבדוקן ולהחריקן בבדיקה,
מפני השטות, שמוא ידע בבאת מן. אי נמי,
אידי דקליש וזיהריה דנץ - לא מאדים בשר
ולא מכלב. דברב זה נראה לי, כמסמס -
ולא מכלב. **דרוסה שאמרו** - כגון ספק דרוסת
ארי, או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה
ניכר מבחוץ. **צריכה לבדוק** - גבה וכריסה
וצדיה וכל שכנגד בני מעיים, ואם האדים
שם אשר *שנקטרודיא - זהו הוה הארס,
וטרפה, שסופו לשרוף עד שינקוב את בני
מעיים. ואם לא האדים בשר שם - אין צורך
לבדוק במקום אחר, שאין דרוסה אלא כנגד
בני מעיים, דלא מיפרסא במקום אחר. -
דרוסה לסימנין - אם דרוסה כנגדם, מי הוי
טרפה? מי אמרינן: קשיה הן אצל דרוסה
וכשרה, או לא? כנגד בית החלל כולו -
ולאפוקי עובי וצואו או הריכס - סימנים
שנדלדלו - אידי דאמר רבי זירא בהנך
הרתי' דלעיל "כבר פירשה לפוננו", קמסדר
ואויל לכל הני דמקור בהו רבי זירא הכי.
נדלדלו - נעקרו בקומות הרבה. **המסמסה**
מחו - כגון דרסה בירך שלא כנגד החלל,
וראינו שניקב הברש לאתר זמן, מהו? כנגד
בני מעיים - אפילו בהאדימה. **נתמסמס**
הבשר - במקום אחד. **רואין אותו באילו**
אינו - ואם יש בו טרפות בניטל כולו, כגון
צומת הגידין - טרפה, דהאי נמי כנסול דמי.
גורדו - אם היה בא לרפאותו - גורדו
ומשליכו עד הברש התי. גורדו - ברלתי.
תלחה - מתפרקה, ונפולין ממנה חתיכות
חתיכות. **מרוב הונא בריה דרב יהושע** -
דאמר: כל שהרפא גורדו קרי המסמסה
וכאילו אינו, והוא לא ריאה שחסרה. **בקיין**
עד שתניקב לחלל - אבל הגיע לחלל - יש
לחוש שמא ניקבו חדיק. ובבדיקה אי אפשר,
מפני שאין נקב דק ניכר בהו. **כפיטנין** -
דרסה בסימנין. **עד שיאריפו הן עצמן** -
אבל משום האדמת בשר שכנגד לא
מיטרפא, דרוב סימנין קשיה הן, ואין ארס
שולט בהן. אבל כי צאדמו כי עצמן, הרי
נגלה ששלט בהן.

תוספות

וושט נקובתו במשהו - תנן (חולץ מג.א), הלכך דרוסתו נמי פשיטא לך בדמשהו.
 קנה נקובתו בכאסר - תנן, דרוסתו בכמה - רחוב עריך להארים. אחד זה ואחד זה - וושט וקנה, דרוסתו במשהו. מאי מעמא יורה מיקלא קלי ואולי - גרסנא.
 מורי בה ר' - רב היה רגיל לחרות שצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא. אבא רבא שוי ש' דף, דהיינו ענין רחב של כתף, אשפולד'ין בלעז. עד אטמא - הירך. דהיינו כנגד בני מעיים, דריאה וכבד נמי מיקרו בדיקה כנגד בני מעיים, לוקמן (ג.נ.ג.) גבי נחמרו בני מעיה. כפא דמוחא - חב הגולגולת, דהיינו כל החלל, ואף כנגד הסימנים. מנו רב ומנו רב - מי הוא זה "רבי" שאומרים לפניהו כל שעה? ולא נהריא ליה - אין אלא זכור מי שעה? ויחלא דרתיא קודם שיהלך לבתה שזיה משמש את הנשיא. כישבח - הוא היה יושב ואני עומד, שזיה חשוב ממני. ומאן גבר - במה הוא גדול. כבולא - בתורה ובמסכתות. פתח שיה לקוש ואמר - נהירא לי, וזכור הוא לטוב. שמוטה ושחוטת - נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטת. ואין ידוע אם קודם שחילשה נשמטה. כשרה - שאם נשמטה תחילה היתה יורדת למטה, שוב אינה נשחטת. ויקף - יחתכה במקום אחר, אם בזמן מראיתו של חכים - טרפה, והואיל ויקפו יש לומר שאף חתר הראשון לאחר עומק נעשה. שב שמעתיא - ברש פירקין (חולץ מג.ב.). רישבא = עידי. מהו דליתא. בנידא דנשיא - בחיצא או במקל. וקטלי - שחיתה מתה בכך. אתו לקמה דרבי יהודה - לשאלו על כך, שאם לקתה בנד ראיה הנהיה שלה תוהא טרפה. אחרי שחן רחמיא שזיה מתה מבכה זו. אלא מהו שטני בתנאי - לקמה פריך. הא קא חזין דמתתו מהו כבוליתא - מכין בחץ החיץ כבוליתא למטה. ומכוונים שאין הדין נכנס ויורדת למטה מן הכליזת לחלל. וקפלי - מתה מואלדי. אתו לקמיה - לשאלו; אם שחטתה אחר המכה, מהו? דאי בדרי לה כמא - אם מפורץ עליה סס. משנה ניקבה הגרגרת - בלא חסרון איסר, כדמפרש. ואם שנמקת - ארובה, וכדומאן וחולץ מה.א. אם נשתיר הגולגולת למעלה ולמטה נפתחה הגולגולת - העצם נפתח, ורואהו אנו שלא ניקב הקרום. וה לחדך זה - ששמוכין הן, ודופן של שניחם דרוקים זה לזה, ובאמצעיתן הן נקובין זה לזה. ואם חורו נקבו במקום ארית ודופנתיון אין הנקב נראה לחוץ, אלא זה הולך לו כשרה, ולא להדיד נמי שפכי. נישל לחי התחתון - מעל השר, והסימנים מחוברים בבשר. האם - מריריץ של נקבה שחולד מונח בה. וחרותה בידי שמים - מפרש בגמרא (חולץ מג.ב.) שניקבה ריאה שלה בידי שמים, כגון שנבעתה מקול רעם וברקים. חרותה - קשה כחירות ידלי. ובגמרא (שם) מפרש מנא ידע אם בידי שמים אם בידי אדם. הגולה - שניטל עורה, או ממתת שחין, או חמת מלאכה, ולא נשתירי כלום. ובגמרא (שם) מפרש כמה ישאר מן העור ותאה (שם) גמלא לא חי כימא דתי אלו - מיעוטא משמע: אלו ותו לא. תנא טרפות - חשיבתו לטרפות. ותנא זה הכלל - לאתויי הך דלא תננהו.

אילומא כפא דיאה היינו כנגד בני מעיים - פירש הקונטרס: כפא דיאה - ענין רחב של כתף שקורין אשפולד'ין בלעז. עד אטמא - הירך. דהיינו כנגד בני מעיים, דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן (ג.נ.ג.) גבי נחמרו בני מעיים. וקשה לפירושו, דנדי דבלשון משנה וברייתא הוה בכלל בני מעיים, כולקן אמוראי לא הוה בכלל, בדומכה לעיל (ג.נ.ג.) גבי נפולה, כנגד בני מעיים. נפולה שאמרו ריבכה בדיקה כנגד בני מעיים, ומר וטרא מוסף כנגד כל החלל. משמע דלא מיקרי בני מעיים אלא כרס דיקין, ואתא מר וטרא לאוסופי עד כנגד הפופות. כרס דיקין ולכ וכבד וקורקבן, ובהר הכי בעי רב הונא: נגד הסימנין מאי? ואמר ליה רב אשי דקשי הן אצל נפולה. וכן לעיל (ג.נ.ג.) דקאמר שמואל: דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים, ואחר כך מוסף רב הן בר רבא משמיה דרב כל החלל וטרא דכפא דיאה דהבא - מוסף כפא דיאה עד אטמא, דאין בלילה זהו אלא רב דקשי. ולבהי פריך: היינו כנגד בני מעיים. והא בלא משום מחלתא, שבא להוסיף אף ריאה וכבד - משום דמשמע ליה כפא - סוף כפא. וזה הוה ליה למקט' כנגד כל החלל. וכן נראה ליה למימר מכפא דמוחא, כדשמעין רבא ורבי לעיל (שם) דכפא צריכה בדיקה נגד כל החלל ואפילו כסימנין. **יביא** יקיף - חיתוך סימן זה עצמו שנשחט במקום אחר, אם דומה מראית של חתיכים - טרפה, והואיל ודומק יש לומר שאף חתר הראשון אחר עיקר נעשה. והדיא דפרק שני (חולץ כ.ח.) שחטת את וושטת וממצאת גרגרת משוטה, זה היה משוטה ואמרו: לא ספך בשחיתא פסולה - אין יוכל להקיף על ידי שיתחך וושטת עדיין במקום אחר. דממה נפשך לא ידו דומק התחבין אז לזה, אפילו נעשתה הגרגרת כרסם שחוטת, דאתה שחיתו עדין חיותו קודם ועכשיו אין בו חיות כלל. ואם תאמר: ויביא עוף אחר ושחטתו אז כרס הוושט, ואחר כך ששמת את הגרגרת, ויאם היא מראיתן של השמוטות הללו שחין יש לומר: אי מוסףין אלא כפא עוף עצמו או באותה הבמהה עמקין. ולמאי דגרסינן כאן בספרות "יביא בתמה אחרת ויקף" קשה. **ואלו** כשרות במבמה - כולדה צריכי כדפרשנא בש"ס פירקין (חולץ מג.א. דף נ"ב.). **וחוייה** לדרב מתנא דאתאי בזה הכלל מאי משמע דרמיא לנטולי - ואם תאמר: דהבא משמע פני לרבי יוחנן פן לריש לקיש דלא מרבינן ביה "הכלל" יחאם בר למיאי דלחך דמתניתין. ואם כן הדיא דריכיש בר פפא דלקתה כבוליא אהא. היכי אתיא? האמר ברש פירקין (חולץ מג.א.) דלעולא דרביא שמונה טריש מנוח הכמים, דאתי למעטי דרביא בר פפא. דלא דמיא ויש לומר: דסבר רביש דמרבין ביה "הכלל" אף על גב דלא דמי, ורבי יוחנן וריש לקיש פליגי עליה כמו עלא. אא נמי, סבר רביש לקיש ד"אלו כשרות" דוקא, ואתאי מ"אלו כשרות" כי היכי דאתי דרב מתנא לריש לקיש, אף על גב דלא אתיא ביה "הכלל". ואם תאמר: ואמאי מוקד למודאא פלוגתיהו דרב מתנא לוקמה בדריכיש דרבי יוחנן סבר: חוייה לדרביש דאתאי ביה "הכלל" ואף על גב דלא דמיא, ואתא "אלו טרפות" למעוטי, וריש לקיש סבר דחוייה לדרביש כלל אתאי ביה "הכלל" משום דלא דמיא. ותני "אלו כשרות" למימר דהני הוא כשרות, הא דריכיש בר פפא טרפה יש לומר: דקיה ליה למסדר התלמוד דפליגי בדרב מתנא. **חוייה**

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפניהם - פירש הקונטרס: בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים. וליישב לשון "רשאים" פירש כן. ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מתייב, כדאמרין בפרק קמא קודרשין (לג.א.) מה קומהו שאין בה חסרון כ"ס - אף הדרון (שארן) הוא חסרון כ"ס. והרב רבינו יעקב בר שבעה תנא מיישב לשון "רשאין" אפילו עסוק במלאכתו. וד"אשר רשאין" כמות רבין אחיבין,

כי הוא דתנן פרק "המקדש שדהו" (ערכין ב.הב.) "שור זה עולה" - אומרים כמה אדם רצה ליתן בשור זה להעלותו עולה, אף על פי שאינו רשאי. ופירושה: אף על פי שאינו חייב, כדמתרגמינן: "לא תחיה לו גנושה" - לא תהא ליה ברישא. וכן יש לפרש היא דפרק קמא קודרשין (לג.א.) שאי אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וטריפתו. וכתבתי: אלא היא כבודו מרובה משל שבמים. ולא שיזא אסור, אלא אינו חייב לעמוד קאמו. ומיהו, רוב ספרים ר"ב בהרואו לערבין: "אף על פי שאינו חייב" אבל בספר שהועתק מאתו ספר שכתב רבינו גי'ושם כתוב: "אף על פי שאינו רשאי", וכן רש"י הביא ראה בתשובה כספר רבינו גי'ושם "רשאי" הוי כמו "חייב". **כסלע כסלע** - כסלע - פירש הקונטרס: דקאי אפלוגתא דשרדה וגולגולת דקמריי ביה הללו: כדי שינטל מן החי וימות. ואמר רבי יהודה: אלא כסלע שמואלו בריש פרקין (מ.ב.) וכן לטרפה. ואומרינן בכשרות פרק "על אלו מומין" (לז.ב.) כמה ניטל מן החי וימות? ואמר שמואל: כסלע. ותיבא דאדמי החמ, במתניא תנא כסלע. ורבינו חנן מפרש דקאי אתא דאמר בסמוך (חולין נ.ה.) גבי גולדה: ואם נשתיר בה כסלע כסלע. וקשה לפרושם, ומלחא דפשיטא הוא ודסלע הוי ביתר מבכסלע. **כסלע כסלע** - ע"ש לומה: אשתחבן כממה דכתיב קתני כמו "עד" אף על גב דלא קתני ביה "עד". בפרק "החכה" (בבא מציעא נ.א.ב.) כמה תחסר ויהיה בה גאונא: ארבעה איסורי. ופריך בגמרא: ורמינהו: כמה תחסר ולא יהיה בה גאונא: - ארבעה איסורי: ומשנה תנא דידן קאי חשיב (מלמעלה למטה) ולמטהה למעלה. ותנא רבי חשיב (מלמעלה למטה) ולמעלה למטה. וברק "הכנסת" (בבא מציעא ס.א.א.) עברה דא ארבע אמות (חייב) ופטור. והתניא: (פטור) חייב! ומשני: תנא (ברא) וידין (חשיב מלמעלה למטה, ותנא (ידין) חשיב מלמטה מלמעלה. ומיהו אבתי יתה, גולדה גבי כשרות מחניא, וכי חשבת מלמעלה למטה, ארבעה טלעים שלשה ושנים כשרה עד כסלע - ע"ש ליה "עד" וע"ש בכלל, כי דאדמת כסלע כסלע ביתר מבכסלע. וכן גבי גולגולת, אלא אמבא חסרון ותוהרה. אם בן מאי פריך מחבל הגמס, ומתדיקן שבכלי חרסי: וכן חשבת בני גולדה וגולגולת מלמעלה למטה - היא לא "עד" ולא כ"ס, ואלא וכן חלקלו. ומשקבא מוכיח דכל דוכתי ולי לחתמינו ונראה דקאי אקרא כסלע. דאמרין לעיל (חולין כו.) טרפה. כלמתפתחא תמיד לע פטור. ורבי חיאי בר אבא פליג ואמר: כסלע כשרה, יתר מבכסלע. ויתר מבכסלע טרפה, ויתר רב נחמן לאשמועינן דכסלע ביתר מבכסלע. ולא איירי כלל לענין "עד" וע"ש בכלל. אבל בכאסר אשמועינן "עד" וע"ש בכלל. וע"ש כרתיך למעלה למטה חשיב. דאי אכל כשרות" אשמועינן.

הדרין - שבכלי חרס וקרקותיהן ולמטה ורומיהם כו' - לטא דרשינן "תיך" משמע דכלי חרס בתחלתו אלא חשיב כלי בפתות מכדי סיכת כתי. ור"ע לוג' דקתני לא מצי קאי (אדק) ו"אדק", אלא אשברים קאי. אמנם אל מצינו בשום מקום דבעינן שיעור צרולתי חרס בתחלתו. ואל דתנן במסכת קמואות (פ' ד. הוושט כ.ב) הוושט צרולתי לקבל צרולתי בשל עץ בבל שהוא. שבי חרסי ברביעית - היינו דקאי לקבל צרולתי. והתם מי פליג רבי יהודה ואמר: אף בשל חרס בבל שהוא. ולא קאמר ברביעית אלא בשברי חרס. ובסדר המשנה אל גרסינן "תיך" מבוססת כליים בפרק שני (משנה ב.) אלא גרסינן תהום: "הדרין שבכלי חרס וקרקותיהן" כו', ומשתמע מן "תיך" כיון דגרסי "קרקותיהן" שיעוריהן.

קרקותיהן = שולים שלהן, או דפנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדו בלא מניכה - עדיין כלי הן. ושעורן - אם מחזיקין שם כדי סיכת קטן טמאין.

והחיה לדרב מתנא דאתאי ב'ה הפלל', **מאי מעמא?** **דרמא לנפולין תנא:** "אלו מטרות" - הני הוא דמטרפה, **הא דרב מתנא פשרה.** ורבי שמעון בן לקיש אמר: "אלו כשרות" **דוקא;** **תנא מטרות,** ותנא "זה הפלל", **והחיה לדרב מתנא דלא אתאי ב'ה הפלל'**, **מאי מעמא?** **לאו לנקובי דמניא, ולא לפסוקי דמניא, ולנפולין נמי לא דמניא;** **תנא:** "אלו כשרות" - הני הוא דכשרות, **הא דרב מתנא מטרפה, גופא, אמר רב מתנא:** **האי בוקא דאממא ונשיה מוקדתייה - מטרפה. ורביא אמר:** **פשרה, ואי אפסקין לנשיה מטרפה, גופא, אמר רב מתנא:** **האי בוקא דאממא ונשיה מוקדתייה - מטרפה. ורביא אמר:** **פשרה, ע"ד דממעלא אנתפולין.** "ע"ד פמה תחסר". אמר זעירי: **אתון דלא מיתתמי לבון שיעורא - שיעוריה בדינא קודריןא, והיו בפשיטא וזטרתי, ומשתפחא ביגי פשיטי דפומקדתיא.** **אמר רבי תנא פתורא:** **עילא מינאי הוה קאן פר נפחא, ובעא מיני דינרא קודריןא לשערי ביה מטרפחא, ובעי למיקם מקמיה ולא שבקני, אמר לי: שב בני, שב!** **אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין בגולגולתם.** - ולא? **והתני: כל בעלי אומניות עומדים מפניהם, ושואלין בשלומן, ואמרין להם: אחינו אנשי מקום פלוני, בואכם בשלום! אמר רבי יוחנן: מפניהם - עומדין, מפני תלמידי חכמים - אין עומדין.** אמר רבי יוסי **פר אבין:** **בא וראה פמה הביקה מןה שפעתה, שחרי מפניהם עומדין, מפני תלמידי חכמים אין עומדין.** **מפאי? דילמא: כדי פסלא תנא נמצא מכושין לעתיד לבא?** **אמר רב נתן: כלל תנא ביתר מבכסלע, אפסור - ביתר מאפסור, אלמא קסבר רב נתן: "עד" - ולא עד בכלל. איתיביה רבא לרב נתן: הכל היוצא מן המטה - עד המטה פתחים טהור, מאי לאו המטה פלמעה? - לא המטה פלמעה. תא שמע: המטה ועד עשרה - טמא; מאי לאו עשרה פלמעה? - לא, עשרה פלמעה. תא שמע: הדיקן שבכלי חרס, הן וקרקותיהן ודפנותיהם וישבין שלא מוכסבין - שיעורן**

מכאסר, וטרפה. **אמרי קסבר** - דא דקתני מוכסבין עד כאסר כשרה - לא עד ועד בכלל קאמר, אלא עד ולא עד בכלל. והכי קאמר: עד כאסר כשרה, ולא עד בכלל קאמר, עד כמה כאסר עומד טרפה. **ע"ד כרתיך** - דמתניתין אכשרות קאי, ורבי קאמר: עד כמה תחסר, ונימא אמר כשרה היא? וקתני: עד כאסר. דאי אטרפות קאי - לא שייך למיתני "עד", אלא: כמה תחסר ותהא טרפה? כאסר. **חבל היוצא -** לאחר שחסרמה כל המטה נשאר מן החבל חלוץ ומיהו. **ע"ד המטה פתחים חייב** - דקטן הוא ואינו ראי כלום, היכל מן החמשה. ואת שנתא המטה - טהורה. **מאי לאו המטה כלמטה** - כפתות מחמשה טהור, דקטן הוא. אלא. עד ועד בכלל. **לא חמשה כלמעה** - כיותר מחמשה וטמא. כדקתני טעמא מבוססת כליים (פרק יט טעמא ב.) המחשה וע"ש טעמא, שבו קושרין את הפסחים וזכר לפסח מצרים. כדכתיב (אסרו חן בעבותים" וגו') וכתיב "ויעשה לכם מצמרת", ובו משלישין את המטה. **וע"ד עשרה בטמא** - כפרשטין, ודושה לחלוץ טהור, דיותר מדאי יש, ועומד ליקצץ. וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה, דטווי אריגי בעינן מבוססת שבת (ס"א.) **מאי לאו עשרה כלמטה** - וטמא. אלא. עד ועד בכלל. **הדיקן שבכלי חרס,** כלי חרס דקטן. הן וקרקותיהן ודפנותיהן וישבין שלא מוכסבין כו' - בין שזן עקבן אן מחזיקין אלא כדי סיכת קטן, או שנשברו ונשארו

והחיה - תנא לדרב מתנא. דאי לא ממעט ליה אחיאי ליה לכלל טרפות ב'ה הכלל. **דרמא לנפולין** - דמתניתין, דהא נטולה היא, ומן טרפות הוא. כדאמרין בניטל כבוד. הילכך תנא "אלו" טרפות למעט, ואידי דתנא "אלו" טרפות - תנא נמי "אלו" בכשרות. ואף על גב דלא ממעט מידי. הני - נטולו הוא דטרפה, אבל דרב מתנא כמות רבין אחיבין,

הוא לאו נטולה לגמרי היא. הני - נטולי הוא בכשרות, ניטל תשחול והכליות, אבל נטילת ירך דרב מתנא טרפה. **ניבית -** גיד. כשראו שחבור ביהו, וקטן הוא גיד. **מתעבל** - נרקב. **בוקא** - ראש הקוליא הנתוהב בחור ע"ע האילה שקורין הנק"א. **דלא מפתחי לבו** שיעוריהן - שולא ראתם איסר האישלוקי ממכסם. **דינרא קודריןא** - אתווי חזי מכיבים, ומזרי אירט הוא. **רבי תנא פתורא** - שולחני היה, והיו לפניו טעבות הרבה. **אין בעלי אומניות** - העוסקים במלאכת אחרים. הוא שולחני היה, משתכר בשל אחרים למעשה, וצריך להודו ולתת עיניו שיש להשתדל עם הדין העוברים לשאלו מה הם צריכים. והכי תנא בתוספתא: המושבי את חבירו בתנות למחצית שכר, אם עניו אומן - לא יעסוק באומנותו. לפי שאין עניו על הנתות בשעה שעוסק באומנותו. עומדין מפניהם - אגמאי בכורים קאי, במסכת בכורים (פרק א משנה א.) מפניהם עומדין - לבדן, כדי שיהיו גרילים לבא. **חביבה פטוחה** - צריכים אנו לחבבה. **מכשילי** - שאם לא יראו להם פנים צהובים דרך כבוד - לא ירגילום לבא. מפני הטרור. **כסלע ביתר מבכסלע** - ע"ש דשיעורו רבנן חלקי. כגון גבי פלוגתא דהרוא וגולגולת, ותנא: כמה חסרון שדרה כו' ונבולגולת - ביתר משמאי איסורים: כמלא מוקדתי. **היה הילא אומרי:** כדי שישל מן החי וימות. ואמר רבי יהודה אמר שמואל בריש פרקין (חולין מ.ב.) וכן לטרפה. ואמרין בכשרות בפרק "על אלו מומין" (לז.ב.) כמה? כדי שינטל מן החי וימות, כסלע. אלא דאדמי דהתם בדמתניא תנא כסלע. ואשמועינן כי נחמן הכא, דכי שיעור רבנן כסלע - סלע מעומצם קאמר, דכי הוי מוצמבא - דינו ביתר מבכסלע. וטרפה. **כאסר ביתר מבכסלע** - גבי מתניתין דתנן: עד כמה תחסר, ונימא דאבתי כשרה? דהא גבי אלו כשרות קיימינא. וקתני: עד כמה כשרה בטרסורין? עד כאסר. ותיקי דהוי כאסר - לא עד ביתר מבכאסר, וכן דקתני מוכסבין עד כאסר כשרה - לא עד ועד בכלל קאמר, אלא עד ולא עד בכלל. והכי קאמר: עד כאסר כשרה, ולא עד בכלל קאמר, עד כמה תחסר טרפה. **ע"ד כרתיך** - דמתניתין אכשרות קאי, ורבי קאמר: עד כמה תחסר, ונימא אמר כשרה היא? וקתני: עד כאסר. דאי אטרפות קאי - לא שייך למיתני "עד", אלא: כמה תחסר ותהא טרפה? כאסר. **חבל היוצא** - לאחר שחסרמה כל המטה נשאר מן החבל חלוץ ומיהו. **ע"ד המטה פתחים חייב** - דקטן הוא ואינו ראי כלום, היכל מן החמשה. ואת שנתא המטה - טהורה. **מאי לאו המטה כלמטה** - כפתות מחמשה טהור, דקטן הוא. אלא. עד ועד בכלל. **לא חמשה כלמעה** - כיותר מחמשה וטמא. כדקתני טעמא מבוססת כליים (פרק יט טעמא ב.) המחשה וע"ש טעמא, שבו קושרין את הפסחים וזכר לפסח מצרים. כדכתיב (אסרו חן בעבותים" וגו') וכתיב "ויעשה לכם מצמרת", ובו משלישין את המטה. **וע"ד עשרה בטמא** - כפרשטין, ודושה לחלוץ טהור, דיותר מדאי יש, ועומד ליקצץ. וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה, דטווי אריגי בעינן מבוססת שבת (ס"א.) **מאי לאו עשרה כלמטה** - וטמא. אלא. עד ועד בכלל. **הדיקן שבכלי חרס,** כלי חרס דקטן. הן וקרקותיהן ודפנותיהן וישבין שלא מוכסבין כו' - בין שזן עקבן אן מחזיקין אלא כדי סיכת קטן, או שנשברו ונשארו

קרקותיהן = שולים שלהן, או דפנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדו בלא מניכה - עדיין כלי הן. ושעורן - אם מחזיקין שם כדי סיכת קטן טמאין.

חלוץ. פרק שלישי - אלו טרפות דף זה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (טוספוטולוג') רלה

1 **שַׁיעוּרֵן** כבדי סיכת קטן ועד לוג — אבל אהי חתולתן יותר חלוץ מלוג — בעינין שיעור גדול
 2 לשברים, יותר מכדי סיכת קטן, ואפילו יחוד — בטלה דעתו אצל כל אדם ואין
 3 יחודו יחיד, ואין דרך ליחד שברים הבאים ממזלי גדול ליעורן סיכת קטן, וכן נראה, דעל ידי
 4 יחוד מיירי הבא, דהיאך יקבלו שברים טומאה אם לא על ידי יחוד? זה שיעורן מבטוח בסוף
 5 "המצניע" (שבת עה, ד) ובענין חרס שנקבו כלמציא

6 זית — טהור מלקבל בו זיתים, ועדיין כלי הוא
 7 לקבל בו רמונים, ושם פירש קונטרסו, כלומר,
 8 לטהור הוא מלקבל טומאה עוד משום סתם כלי
 9 חרס שיעורו וזיתים, וגם לא היתה עליו טומאה
 10 — נטהר, ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים, שאם
 11 יחודו שוב לרמונים — מקבל טומאה מכאן

12 והבא, אם אה מתחלה היה מיוחד לרמונים
 13 נטהר, אלאמא בענין יחוד, אלא תומא, דהבא
 14 בתוספתא דכלים בשליה פרק "מחט וטבעת"
 15 (ב"ק פ"ז ט"ז ש"ל המצניע וטוהר הפתחן
 16 וקרוקית הבלוי דפונתייהם וטוהר אידון) — אן
 17 ממלאין כתיב ואין מקדישין בתיב ואין מתיב כתיב,
 18 שפן ועשה מדן כלים — מקבלין טומאה מכאן
 19 והבא, דברי רבי אחא — דהכימין אומרים: כל בלי
 20 חרס שטהר עתה — שוב אין לו טומאה

21 לעולם, ואי בעינן דחוד לקבל בו רמונים שניכב
 22 כמציא זיה, הא מיד שכניקב נטהר, וכשיחוד
 23 לרמונים אחר כך אין יקבל טומאה מכאן והבא?
 24 אבל אי לא בעינן דחוד אתי שפיר, דלא נטהר כל
 25 זמן שהוא ריש לרמונים ויש לומר, והאיחא
 26 דתוספתא מיירי בדלא חזי על ידי יחוד בלי חיקון,
 27 ולאכי גבירים הפתוחין מבשיעור המפורש שרן
 28 בשמעתין דמתחמת גירענותא לא מהני יחוד, אבל
 29 היכא דלא בעי חיקון, דאין מחוסר אלא יחוד —

30 לעולם, דהבא דתנן במסכת כלים (פרק מה שנה):
 31 חתבו חליות פחות מארבעה פסחים — טהור, מירחו בטיט — מקבל טומאה משיטקו
 32 לאפות בו פסונקין, משמע דאית ביה טומאה על ידי תיקון שאני דהם דחשיב כלי גמור על
 33 ידי שנעשה אחר כך שלם במתחלה על ידי תיקון, אבל שברים טקטנין של שברים להיות
 34 דע כלים על ידי שום תיקון, ואם תאמר: לפי מה שפירש דלא מהני אריות לשברים לקבל
 35 טומאה עד שיחוד, אה בפרק "כל הכלים" (שבת ע"ב, ב) פליגי רבי מאיר ורבי יהודה בכל
 36 שנשבר בשבת ורואי למלאכה אחרת לענין טלטול, דרבי יהודה אוסר לטלטל משום נזלה,
 37 ורבי מאיר שרי, ולדי לא נזלה, אבל כליה לעלא מודו שאם נשבר מערב שבת — דלא חזי

38 גזלה, ושרי לטלטולי בשבת האילוי רמא אלאכה אחרת, אלאמא נאם הוא לענין שבת, ואם
 39 כל לענין טומאה נמי מנא הוא, דבאמר באב בפרק "כל הכלים" (ש"ב, א) בני בטה שלי,
 40 מדרענין טומאה לאו מנא הוא — לענין שבת נמי לאו מנא הוא! ועוד מוכח דהם דלא בעינן
 41 יחוד לענין שבת, גבי רשא דיתווסף מסגייה ביטאי ואחא שבעיה ושקל לספא וקא מכפר
 42 ליה, ומפרש שטומא: משום דאילו חוה בחדר — לא חשיבטיא ביה מנא ולי יחוד, דלעולם
 43 בעינן יחוד לענין טומאה, והא דקאמר רבא: מדרענין טומאה לאו מנא הוא — הימי אפילו
 44 על ידי יחוד, דכיון דניטל חודה או עוקצה לא מהני בה יחוד, והא דתנן במסכת כלים פרק
 45 ה"ג (משנה אה) מחט שניטל שרי או עוקצה טהורה, ואם התקנה למיתוח טמאה — לאו

46 יחוד בעלמא קאמר, אלא שעה שאו תיקון, אבל היכא דחזי מנא לענין טומאה עד
 47 יחוד, לענין שבת לא תקני יחוד, וכן משמע דהם בהדיא דתרנמא אבוי אפילו עדבא
 48 בגומלי דימנין דמימילך עליהו ומשוו להו מנא. משמע דאף על גב דטהורה היא, דאבתי לא מימילך עליה — אפילו הכי מותר לטלטלה, הואיל ורואיה לדחיה כלי על ידי יחוד, ומיהו קשה
 49 מדיחא דאמר בפרק "מנא חשיב יוצאה" (שבת נ"א, ב) העשה גזן לזכותהש ולעריסה ולתוספתות הניתוק, שר להם עינבל — מנאין, אף לאם עינבל — טולסו, עינבל צין — עדיין
 50 טומאחן לענין, ומפרש שיהי רבי ירמי ורבי יוחנן: "אשר ישב עליו הוב" — מי שמוחו אריות לשיבה, יצא לו או שמורין לו "עמוד ונעשה מלאכתו" — שילמו: רשמי גבאי נזין, דכיון שגב
 51 על פי שלא יחוד לגמועו דעל כרחין בלי יחוד מיירי, מדפליג עלה רבי יוסי רבי ביניא ולא טמא משום גימוע, דבעינן מעין מלאכה ארשהנה, ואינו יחוד — מה לא היה לו עינבל
 52 בעולם, מה לו היה לו עינבל וניטל! ועוד, מפרשין לעשה רבי יוחנן לאו בעי מעין מלאכה ארשהנה והא גביה: יכול כפה אה שיה עליה כ"ב, ואמר רבי אלעזר: אומרים מברדוסיס "עמוד
 53 ונעשה מלאכתו", ואין אומרים בטמא מן "עמוד ונעשה מלאכתו", ורבי יוחנן: אומר אף אומר בטמא מן "עמוד ונעשה מלאכתו" — והיא על כרחין בלי יחוד, ואומרים דכפה סאה היא
 54 עליה, דאירי שיהי לשיבה, וממעת לה מרכיבי "אשר ישב עליו הוב" — מי שמוחו אריות לשיבה, יצא לו או שמורין לו "עמוד ונעשה מלאכתו" — שילמו: רשמי גבאי נזין, דכיון שגב
 55 הדיוט יכול להחזיר העינבל כדקאמר דהם, אית לן למימר דחשיב כלי על ידי דבר מועט, שעדיין ראי לנגועו קודם חזרת עינבל ואפילו בלא יחוד, ולמאן דאמר: הואיל ורואי להקישו על
 56 שגב כלי חרס — ניהא ממה שפשי, אי בעלמא בעי מעין מלאכה ארשהנה — הכא נמי לא מהני לגמועו מיין, דהיינו מעין מלאכה ארשהנה, ואפילו לומר דבעלמא טמא בלא יחוד, הכא
 57 עומד למלאכה ארשהנה על ידי חזרת העינבל, אי לא דרואי להקישו — לא חזי טמא, ולא סגי ליה בגימועי מיין, דהיינו מעין מלאכה ארשהנה, ואפילו לומר דבעלמא טמא בלא יחוד, השתא חזרו בו
 58 שגב מל שתיקין, הדי מנא "אלאי", כל שיעורו הכימין לחמיני — ובה אגמור: בפרק (ברכות כ"א, ב) קאמר רבי יודיה: עד ארבע שעות, וכל גבימא אי עד ועד ככלל אי
 59 לא עד ועד בכלל, ופשי דעד ועד בכלל, דומיא דהיא דקאמר רבי יהודה גבי תפלת המוספים שר שעות, דהוי עד ועד בכלל כדמוכח דהם, והיינו קולא, שיכול לדמתין ולהתפלל על
 60 חן ארבעו ושי לומר: דאיכא נמי דומיא, דלא אמרינן עבר זמנא, דהייב עדין להתפלל כל שעת רביעית, ואם תאמר: והייב פשיט לא דעו ארבע שעות מהתפלל המוספין? ולמאן דאי עד ועד
 61 בכלל, והאי עד ולא עד בכלל, דקאמר דהבי היא דחבל הייצא מן ההט, דמשעה כלמעלה ועשרה כלמטהו חזי לומר: דשאני כבא דשתיים שיים, דהרייהו לחומר.

1 **עד לוג** — שיעורו הא ניתן לשברי כלים שלא היה חתולתן אלא עד לוג, דאם היה
 2 חתולתן יותר מלוג — הוי שיעור שבירי ברביעית הלוג, כולקמן, מלוג עד סאה —
 3 כלי שהיה חתולתו יותר מלוג, כגון שנים או שלשה לוגין וא יותר על יצ'לו (עד) סאה
 4 — שיעור שבירי ברביעית הלוג. **סאה כלמעלה** — ושיעור שבירי בחצי לוג,
 5 כדלקמן, **סאתים כלמעלה** — שיעורן של שני סאותים
 6 בתורת הכנים ובמסכת כלים (פרק שני משנה
 7 ב) מלוג שלם, והתניא לוג כלמטה ב' —
 8 אלאמא, בבבולו — ועד בכלל התם
 9 **לחומרא** — משום הכי אמרינן בהו עד וזה
 10 בכלל — דאוליגן לחומרא, דמטמינן לשברים
 11 בשיעור וזטא, אבל כסלע וכאסיס דרב נחמן,
 12 אי היה אמרינן בהו עד ועד בכלל — ודי
 13 קולא לאכשורה, ואשמעינן רב נחמן, דכל
 14 היכא דקתני "עד" — זיל בייה לחומרא, ואי עד
 15 ועד בכלל קולא היא — אימא: עד ולא עד
 16 וכלל כל שיעורין של הכימין לחומרא — אן
 17 במצומצם וחומרא הוא — שערינהו במצומצם,
 18 ואי מצומצם קולא — שערינהו בשוחק, חזין
 19 **במנייני של בתמים** — ששינוי בניה (נח"ב)
 20 הירואה תתם של כגגדה כגריס — טמא,
 21 דמפסקין לה ברם נדה, אף על גב כי
 22 משערת ליה במצומצם חומרא הוי — לא
 23 אורי טמאה אלא ביתור מכריס, אבל כגריס
 24 עצומא — מחזקת ליה ברם מאבולה, והיינו
 25 דלקל, דאף על גב דכגריס שיעור — בעינן
 26 כגריס ועוד, והכי תניא ב"הירואה תתם" (שם).
 27 ועמא, משום דכתמיס עצמן דרבנן,
 28 טומארוייתא עד דחזיא מגופה, דכרתיב
 29 (ויקרא טו) "דם יהיה זובה בבשרה", דיקא
 30 נמי — דהא דקתני לוג כלמטה, סאה כלמטה
 31 משום חומרא דהו, ולאן דנימא נמי
 32 במוקם קולא עד ועד בכלל, דקתני עילה הרתיא — דחבל היוצא: חמשה פסחים

1 **שַׁיעוּרֵן כַּבְדֵי סִיכַת קָטָן, וְעַד לֹג; מֵאִי לְאוֹ לֹג**
 2 **כְּלֵמָעָה? - לֹא, לֹג כְּלֵמָעָה. תָּא שִׁמְעוּ: מֵלֹג עַד**
 3 **סָאָה - בְּרִבְעִית; מֵאִי לְאוֹ, סָאָה כְּלֵמָעָה? - לֹא,**
 4 **סָאָה כְּלֵמָעָה. תָּא שִׁמְעוּ: מִפְּסָאָה וְעַד סָאָתִים - חַצֵּי**
 5 **לֹג; מֵאִי לְאוֹ, סָאָתִים כְּלֵמָעָה? - לֹא, סָאָתִים**
 6 **כְּלֵמָעָה. - וְהִתְנִיאוּ: לֹג - כְּלֵמָעָה, סָאָה - כְּלֵמָעָה,**
 7 **סָאָתִים - כְּלֵמָעָה! - הֵתֵם לְחוּמְרָא. דְּאָמַר רַבִּי אֶבְתוֹ**
 8 **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֵּל שִׁיעוּרֵי כַּתְּמִים לְהַחְמוֹר, חוּץ**
 9 **מִכְּגַרְמִים שֶׁל כַּתְּמִים לְהַקְל, דִּיקָא נְמוּ, דְּלִקְתְּנֵי עֲלֵה**
 10 **לְרֵחֵי: חֲמִישָׁה - כְּלֵמָעָה, עֶשְׂרֵה - כְּלֵמָעָה. "נִיטְלוּ**
 11 **הַפְּחוּל" - אָמַר רַב עֲזַרְיָה מִשְׁמֵיה דְּרַבָּא: לֹא שֶׁנִּי**
 12 **אָפְלוּ, נִיטְלוּ, אָפְלוּ וְיָבִיב - מְרָפָה. מְתוּב רַבִּי יוֹסִי בְּר**
 13 **אָבִין, וְאִיתְּמַר רַבִּי יוֹסִי בְּר זְבִידָא: חוֹתָךְ מְעוּבָר**
 14 **שֶׁמְעִיקָה - מוֹתָךְ בְּאִכְלֵה, מִן הַפְּחוּל וּמִן הַפְּלוֹת -**
 15 **אָסוּר בְּאִכְלֵה; הָא בְּהִמָּה גּוֹפָא שְׂרָיָא! - הוּא הַדִּין**
 16 **דְּאִפְלוּ בְּהִמָּה נְמוּ אֶסְרִיא, אִיזִידֵי דְתַנְא רִישָׁא מוֹתָךְ**
 17 **בְּאִכְלֵה - תַנְא נְמוּ סִיפָא אָסוּר בְּאִכְלֵה, וְאִיבִיעִית**
 18 **אִימָא: יָבִיב לְחוּד, וְנִתְתָךְ לְחוּד. "נִיטְלוּ הַפְּלוֹת".**
 19 **אָמַר רַכִּישׁ בְּר פַּפָּא מִשְׁמֵיה דְּרַב: לְקַתְּה כְּכֹלִיא**
 20 **אַחַת - מְרָפָה. אֶמְרֵי כְּמְעַרְבָא: הוּא דְמִטְמָא לְקוּתָא**

1 **מְעוּבָר**
 2 **מְעוּבָר**
 3 **מְעוּבָר**
 4 **מְעוּבָר**
 5 **מְעוּבָר**
 6 **מְעוּבָר**
 7 **מְעוּבָר**
 8 **מְעוּבָר**
 9 **מְעוּבָר**
 10 **מְעוּבָר**
 11 **מְעוּבָר**
 12 **מְעוּבָר**
 13 **מְעוּבָר**
 14 **מְעוּבָר**
 15 **מְעוּבָר**
 16 **מְעוּבָר**
 17 **מְעוּבָר**
 18 **מְעוּבָר**
 19 **מְעוּבָר**
 20 **מְעוּבָר**
 21 **מְעוּבָר**
 22 **מְעוּבָר**
 23 **מְעוּבָר**
 24 **מְעוּבָר**
 25 **מְעוּבָר**
 26 **מְעוּבָר**
 27 **מְעוּבָר**
 28 **מְעוּבָר**
 29 **מְעוּבָר**
 30 **מְעוּבָר**
 31 **מְעוּבָר**
 32 **מְעוּבָר**

1 **מְעוּבָר**
 2 **מְעוּבָר**
 3 **מְעוּבָר**
 4 **מְעוּבָר**
 5 **מְעוּבָר**
 6 **מְעוּבָר**
 7 **מְעוּבָר**
 8 **מְעוּבָר**
 9 **מְעוּבָר**
 10 **מְעוּבָר**
 11 **מְעוּבָר**
 12 **מְעוּבָר**
 13 **מְעוּבָר**
 14 **מְעוּבָר**
 15 **מְעוּבָר**
 16 **מְעוּבָר**
 17 **מְעוּבָר**
 18 **מְעוּבָר**
 19 **מְעוּבָר**
 20 **מְעוּבָר**
 21 **מְעוּבָר**
 22 **מְעוּבָר**
 23 **מְעוּבָר**
 24 **מְעוּבָר**
 25 **מְעוּבָר**
 26 **מְעוּבָר**
 27 **מְעוּבָר**
 28 **מְעוּבָר**
 29 **מְעוּבָר**
 30 **מְעוּבָר**
 31 **מְעוּבָר**
 32 **מְעוּבָר**

1 **מְעוּבָר**
 2 **מְעוּבָר**
 3 **מְעוּבָר**
 4 **מְעוּבָר**
 5 **מְעוּבָר**
 6 **מְעוּבָר**
 7 **מְעוּבָר**
 8 **מְעוּבָר**
 9 **מְעוּבָר**
 10 **מְעוּבָר**
 11 **מְעוּבָר**
 12 **מְעוּבָר**
 13 **מְעוּבָר**
 14 **מְעוּבָר**
 15 **מְעוּבָר**
 16 **מְעוּבָר**
 17 **מְעוּבָר**
 18 **מְעוּבָר**
 19 **מְעוּבָר**
 20 **מְעוּבָר**
 21 **מְעוּבָר**
 22 **מְעוּבָר**
 23 **מְעוּבָר**
 24 **מְעוּבָר**
 25 **מְעוּבָר**
 26 **מְעוּבָר**
 27 **מְעוּבָר**
 28 **מְעוּבָר**
 29 **מְעוּבָר**
 30 **מְעוּבָר**
 31 **מְעוּבָר**
 32 **מְעוּבָר**

1 **מְעוּבָר**
 2 **מְעוּבָר**
 3 **מְעוּבָר**
 4 **מְעוּבָר**
 5 **מְעוּבָר**
 6 **מְעוּבָר**
 7 **מְעוּבָר**
 8 **מְעוּבָר**
 9 **מְעוּבָר**
 10 **מְעוּבָר**
 11 **מְעוּבָר**
 12 **מְעוּבָר**
 13 **מְעוּבָר**
 14 **מְעוּבָר**
 15 **מְעוּבָר**
 16 **מְעוּבָר**
 17 **מְעוּבָר**
 18 **מְעוּבָר**
 19 **מְעוּבָר**
 20 **מְעוּבָר**
 21 **מְעוּבָר**
 22 **מְעוּבָר**
 23 **מְעוּבָר**
 24 **מְעוּבָר**
 25 **מְעוּבָר**
 26 **מְעוּבָר**
 27 **מְעוּבָר**
 28 **מְעוּבָר**
 29 **מְעוּבָר**
 30 **מְעוּבָר**
 31 **מְעוּבָר**
 32 **מְעוּבָר**

1 **מְעוּבָר**
 2 **מְעוּבָר**
 3 **מְעוּבָר**
 4 **מְעוּבָר**
 5 **מְעוּבָר**
 6 **מְעוּבָר**
 7 **מְעוּבָר**
 8 **מְעוּבָר**
 9 **מְעוּבָר**
 10 **מְעוּבָר**
 11 **מְעוּבָר**
 12 **מְעוּבָר**
 13 **מְעוּבָר**
 14 **מְעוּבָר**
 15 **מְעוּבָר**
 16 **מְעוּבָר**
 17 **מְעוּבָר**
 18 **מְעוּבָר**
 19 **מְעוּבָר**
 20 **מְעוּבָר**
 21 **מְעוּבָר**
 22 **מְעוּבָר**
 23 **מְעוּבָר**
 24 **מְעוּבָר**
 25 **מְעוּבָר**
 26 **מְעוּבָר**
 27 **מְעוּבָר**
 28 **מְעוּבָר**
 29 **מְעוּבָר**
 30 **מְעוּבָר**
 31 **מְעוּבָר**
 32 **מְעוּבָר**

1 **מְעוּבָר**
 2 **מְעוּבָר**
 3 **מְעוּבָר**
 4 **מְעוּבָר**
 5 **מְעוּבָר**
 6 **מְעוּבָר**
 7 **מְעוּבָר**
 8 **מְעוּבָר**
 9 **מְעוּבָר**
 10 **מְעוּבָר**
 11 **מְעוּבָר**
 12 **מְעוּבָר**
 13 **מְעוּבָר**
 14 **מְעוּבָר**
 15 **מְעוּבָר**
 16 **מְעוּבָר**
 17 **מְעוּבָר**
 18 **מְעוּבָר**
 19 **מְעוּבָר**
 20 **מְעוּבָר**
 21 **מְעוּבָר**
 22 **מְעוּבָר**
 23 **מְעוּבָר**
 24 **מְעוּבָר**
 25 **מְעוּבָר**
 26 **מְעוּבָר**
 27 **מְעוּבָר**
 28 **מְעוּבָר**
 29 **מְעוּבָר**
 30 **מְעוּבָר**
 31 **מְעוּבָר**
 32 **מְעוּבָר**

פרק שלישי - אלו טרפות דף זה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)"

והרי מים זכים דכשרים ולא הובא - פירש הקונטרס: לא ידענא מאי קושיא. וש
לומר דהכי פירשאו: והרי מים זכים דאתו מחמת לקוחא וכשרים בבבליא. ולא
גבוינן ממוגלא, ואם כן אין לדמות הטרפות זו לזו.
בלשון יחיד אני שונה אותה - שבמשנה עצמה היה שונה דברי רבי שמעון. אבל אין
לפרש: משום דאתאי כיוודתא. דמה
בכך? האמר ברק "החולץ" (יבמות מב.ב.) סתם 1
במתניתין ומחלוקת בברייתא - הלכה כסתם. 2
להביא 3

למקום חריץ והיבא מקום חריץ? **לחונרא דתותי**
מתני. אמר רב נחוניא: שאילתניהו לכולהו **טרופאי**
דמעורבא, ואמרו לוי: הלכתא כריכיש בר פפא. וליח
הלכתא כרב עוריא, דרב עוריא נמי לא אמרן אלא בקולשיה, אבל בסוכמביה - מרפה, ואי
אשתתיר ביה פעובי דינר והב - פשרה. אמרי במערבא: כל הפוסל בריאה - פשר בבבליא,
שהרי נקב פסול בריאה ופשר בבבליא, וכל שפן היבא דכשר בריאה - פשר בבבליא. מתקור
לה רבי תנחומא: וכללא הוא? הרי מוגלא, דכשר בריאה ופסול בבבליא! והרי מים זכין,
דכשרים הכא והכא! אלא אמר רב אשי: טרפות קא מידמות להדדי? אין אומרים בטרפות
זו דומה לזו, שהרי חותכה מפאן - ומתה, חותכה מפאן - ותיחה. ומים זכין פשרים - לא
אמרן אלא דצילי, אבל עכירי - מרפה; ועד צילי נמי - לא אמרן אלא דלא סריח, אבל ריחה
מטרפה. והפולאי הקטינה, בדקה - עד פפול, בנסה - עד פענבה בינונית. "ניטל לחי
התחתון". אמר רבי יודא: לא שנו אלא שכולה לחיות על ידי לעיטה ותמרא, אבל
אינה יכולה לחיות על ידי לעיטה ותמרא - מרפה. "ניטלה האם שלה". תנא: היא
האם, היא מרפחת, והיא שלפוחית. "ותריתה בידו שמים פשרה". תנו רבנן: איזוהי
חיותה? כל שצמקה ריאה שלה, בידו שמים - פשרה, בידו אדם - מרפה. רבי שמעון
בן אלעזר אומר: אף בידו כל הבריות. איבעיא להו, רבי שמעון בן אלעזר ארישא
קאי - ולקולא, או אפיפא קאי - ולחומרא? תא שמע, דתנאי: חרותה בידו אדם -
מרפה, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בידו כל הבריות. רבה בר בר חנה הוה קאזיל
במדרבא, אשפח הנהו דיכרי דצמיק ריאה דידהו, אתא שאיל בי מדרשא, אמרו ליה:
במייטא אייתי משיכיל חיורי ומלינהו מיא קרורי, ואמלינהו מעת לעת, אי הדרן בריין -
בידי שמים היא וכשרה, ואי לא - מרפה. סיתוא, אייתי משיכילי שחיזמי, ומלינהו מיא
פשרי, ואמלינהו מעת לעת, אי הדרא בריא - פשרה, ואי לא - מרפה. "הגלוה". תנו
רבנן: הגלוה - רבי מאיר מכשיר, ותקמים פסולים. וכבר העיד אלעזר ספרא יוחנן
בן גודגא על הגלוה שפסולה. אמר רבי שמעון בן אלעזר: חור בו רבי מאיר. מפלל
דלרבי שמעון בן אלעזר פליג רבי מאיר בגלוה? והתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר:
לא נחלקו רבי מאיר ותקמים על הגלוה שפסולה; ובכר העיד רבי אישעיא בנו של
רבי יהודה הפשה לפני רבי עקיבא משום רבי טרפון על הגלוה שפסולה. ואם נשתתיר
בו כסלע - פשרה! אמר רב נחמן בר יצחק: מוא לא נחלקו - לא עמד רבי מאיר
במחלוקתו. אמר מר: אם נשתתיר בו כסלע - פשרה. היבא? אמר רב יהודה אמר
שמואל: על פני השרדה פולה. איבעיא להו: דארירי וקטין, דכי מצרף לה הוי כסלע.
או דלמא, ברוחב סלע על פני השרדה פולה? תא שמע, דפריש רבי נהוראי משמיה
דשמואל: ברוחב כסלע על פני כל השרדה פולה. רבה בר בר חנה אמר: ראשי פרקים.
רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר: מקום טיבורו, פני רבי ינאי
ברבי ישמעאל: ניטל מקום השרדה וכולו קיים, ניטל מקום טיבורו וכולו קיים, ניטל
ראשי פרקים וכולו קיים, מאי? תיקו. אמר רב: כל העור פולו מציל בגלוה, חוץ מעור
בית הפרסות. ורבי יוחנן אמר: אפילו עור בית הפרסות נמו מציל. בעא מיניה רבי אסי
מרב יוחנן: עור בית הפרסות, מהו שציל בגלוה? אמר ליה: מציל. אמר ליה: למדתנו
רבינו, אלו שעורותיהו כבשרן - עור בית הפרסות! אמר ליה: אל תקניטנו, שבלשון
יחיד אני שונה אותה. דתנאי: השוחט את העוקה להקטיר פזית מעור של תחת
האלה, חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת, חוץ למנו - פגול ותיבין עליו פרת. אלעזר
בן יהודה איש איבילים אמר משום רבי יעקב, וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש עיפוס
אומר משום רבי שמעון: אחד עור בית הפרסות, ואחד עור הראש של עגל הרד,
ואחד עור של תחת האלה, וכל שפגנו חכמים בני טומאה: "אלו שעורותיהו כבשרן",
להביא

ונפסל קרבן במחשבת אבילות בכשר. ובעולה שכולה כלי לא פסלה מחשבת אבילה אלא מחשבת הקטרה. איבילים - כפר. עיבוס - בסמך. עגל הרך -
מפרש ב"העור והרוטב" (חולין קכא.) כל זמן שיוגע, וכל שמנו חכמים - ב"העור והרוטב" (חולין קכא.) לגבי עורות בכשר.

באלו בני מעיים אמרו בקורקבא בלב ובכבד - אבל ריאה לא חשיבי. כדאמרין לקמן (חולין נ"א.) דאין קורבא לעוף לא לינפל ולא לחומר. ואף על גב דמסקי דחוקיה לגומי היה אומר, דאין לו ריאה, שלא היה בקי בתרגומים, מכל מקום הוא אמת כדאמר רב חגאי. הואיל ורוב צלעות מגירות עליה.

איבעיא

להו הורו בטפחת לאיסורא וכו' 1
 בופק להיתרא או דלמא וכו' 2
 בטפחת להיתרא כרבי בופק אבל כרבי בופק 3
 לא סבירא להו - כן גריס ר"י, ופירש סמפסא 4
 ליה אם הורו בטפחת לאיסורא, כרבי טרפן 5
 דסנהדרין (ג"א.) דהאכילה לכלבים. וכן פירש 6
 רבנו גונאל, ופסק בטפחת לחומרא, 7
 דממספיקא להאי הורו לחומרא. והוה תימה: 8
 ודוכפ חשיב ליהוה טורחא בדבר משנה. והאי טרפן 9
 נמי חור בו! ומיהו, שמוא יש לחלק בין בהמה 10
 לעוף, דמצי למימר דהכא מייירי בטפחת של 11
 עוף, דמיטרף טפי. והכא למיפיש מדתני לוי, 12
 ודוכפ חשיב טורחא בהוי "זר עליון בלוי" 13
 משום דלא מייירי בפלוגתא, כי היכי דלא חשיב 14
 ונישלא הנהגה לרבי יהודה. ומיהו יש לתמוה: 15
 אמאי לא מבעיא לן הכא אם הורו בטפחת 16
 ובופק בתרייהו ולחאי טורחא גונא מבעיא 17
 לן פרק "כירה" (שבת מ"א.) גבי הורה במנורה 18
 כרבי שמעון נבר, דאיבעיא ליה: הורה במנורה 19
 להיתרא וכו' שמעון גר להיתרא, או דלמא 20
 חזרה במנורה וכו' שמעון וכו' שמעון נבר 21
 להיתרא? ונראה דגרסינן בספרים הכא: הורו 22
 בטפחת להיתרא וכו' בופק להיתרא, או 23
 דלמא הורו בטפחת להיתרא כרבי בופק, אבל 24
 כרבי בופק לא סבירא להו. והשתתני ניהא, דלא 25
 מספקא ליה הכא אם הורו בטפחת לאיסורא, 26
 גמליהא דפשיטא איהו דרשיא, כדמוכח במסכת 27
 סנהדרין (ג"א.) דאפילו רבי טרפן חור בו, וטועה 28
 דבר משנה חשיב ליה, והא דלא מביעיא לן 29
 התם אם הורו במנורה להיתרא, כגון שלא 30
 הדיקו בה באותה שבת היתיר לטעלה? כרבי 31
 שמעון דמיתיר התם רי שהיליקו בו באותה 32
 שבת, אבל כרבי שמעון דנר לא סבירא להו, 33
 משום דרדיהי בידים - דלא שייך התם תלות 34
 היתר של מנורה בהיתר של נר, דתדרה שלא 35
 הדיקו בה באותה שבת לא שייך לאיסור טעמא 36
 מוקצה אלא מטעם בנין, כדאמר התם דאית ליה 37
 באותה שבת - משום דחוליות, ונר שהיליקו בה 38
 הדיקו בה באותה שבת מוקצה, אבל הכא שייך 39
 תלות זה בזה, וכי היכי דרבי לית ליה טרפות 40
 בופק - כן לית להו טרפות בטפחת. ומיהו, 41
 הדיק פירש הורחט למביעיא לן: הורא הוראה 42
 היא, וכו' קאמר: הורחט במנורה להיתרא כדרך 43
 שהיה רבי שמעון מתיר נר שכן, או דלמא תרי 44
 הוראות הוו: הורה במנורה לאיסורא כדאמר 45
 בפרקיין, וגור אלו חוליות, וכו' שמעון הורה 46
 בנר להיתרא. ופירשו מוגומם. 47
אבל היפר בהם טרפה - בכלל נקבי 48
 דמתניתין הוא, דטעמא - משום דסופו 49
 לינקב ולירקב. 50

שמות

בגילא

דחיפוטא. אמר רב שייבוי: הגי אוניו דידן, עפון 1
 של מים דמיון. "נפלה לאור". אמר רבי יוחנן משום 2
 רבי יוסי בן יהושע: שעור ויפקתן פשעור נקובתן, 3
 מה נקובתן במשהו - אף ויפקתן במשהו. בעא מיניה 4
 רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מרבי יהושע 5
 בן לוי: הוריקה כבד כנגד בני מעיים, מהו? אמר 6
 ליה: טרפה. - ולא יהא אלא ניפלה! אמר רבא: 7
 בינן שהוריקה כבד כנגד בני מעיים - פידוע שניפלה 8
 לאור, ונחמרו בני מעיים, וטרפה. רבי יהושע בן לוי 9
 הוויא ליה ההוא תרנגולתא, שדרה לקמיה דרבי אלעזר 10
 הקפר ריבוי, אמר ליה: ורפין הווי, ורפין שרה. - והאנן 11
 כגון: ורפין פסולין? - לא אמרו ורפין פסולין בני מעיים 12
 בקורקבן, בלב ובכבד. תניא אמר רבי הכי: פאלו בני מלאי 13
 אמרו - בקורקבן, בלב ובכבד. רבי יצחק בר יוסף 14
 הוה ליה ההוא תרנגולתא, שדרה לקמיה דרבי אבהו, 15
 ואמר ליה: אדומין הווי, וטרפה. - והאנן תנן: אדומין 16
 כשרים! אמר ליה: אדומין שהוריקו, ורפין שהאדומי 17
 - טרפה; לא אמרו אדומין כשרים אלא בלב בקורקבן 18
 ובכבד. אמר רב שמואל בר חייה אמר רבי מני: 19
 אדומין שהוריקו, ושלקן והורו והאדומי - כשרין, מאי 20
 טעמא? קומרא עילי בהו. אמר רב נחמן בר יצחק, 21
 אף אגן נאמרי: אדומין שלא הוריקו, ושלקן והוריקו - 22
 טרפה, מאי טעמא? אינלא קהתייהו. אמר רב אשי: 23
 הלכך, לא ליכול איניש אלא בשלקא. ולא היא, אהויא 24
 ריעותא לא מחוקין. "דרסה וטרפה כבוחל". אמר 25
 רבי אלעזר בן אמיניגוס משום רבי אלעזר רבבי נאי: 26
 אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה. **משנה** אלו פשרות 27
 בעוף: ניסקה התפרת, או שנסקדה. התפרה הוריקה 28
 על ראשה מקום שרונה עושה אותה טרפה. ניסק 29
 הופק, רבי אומר: אפילו ניטל. יצאו בני מעיה וניקב 30
 ינקבו. גשתברו נפיה, גשתברו רגליה, נמרטו נפניה. 31
 רבי יהודה אומר: אם נמלה הנוצה - פסולה. **גמרא** 32
 תנו רבנן: מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו 33
 לעבר שנה בלוד ושבתו פאונו, והורו בטרפחת פרבי 34
 בופק. איבעיא להו: הורו בטרפחת - לאיסורא, פרבי 35
 בופק - להיתרא; או דילמא, הורו בטרפחת להיתרא 36
 פרבי בופק, אבל פרבי בופק לא סבירא להו? תיקו. 37
 אמר רבה ואיתימא רבי יהושע בן לוי: גגו של זפק 38
 נידון כוושט. היכא? אמר רב ביבי בר אבין: פל 39
 שנקתח עמו. "יצאו בני מעיה". אמר רבי שמואל בר 40

רב יצחק: לא שנו אלא שלא היפך ביה, אבל היפך ביה, 41
 - מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם, שאם 42
 תניא, היה רבי מאיר אומר: "הוא עשך ויכננד" - פרפא 43
 ממונו שרין, ממונו מלכין, שגמרי: "ממונו פנה ממונו יתר" וגו'. ההוא רומאך דחוייה לההוא 44
 נברא דנפל מאונרא לארעא, פקעיה פריסה ונפוק מעינייה, 45
 באחות

בפיא - מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה 1
 ונמלא הקרום מים, ואם יצא דרך המכה - כידוע שניקב הקרום. לישא אתרינא: 2
 מכניס בנקב העצם מים, חורר ומוציא ורואה, אם נחלבו - כידוע שנתערב המוח 3
 בהם. כנילא דחיפוטא - כדפרישית במסמרי. אוויו דיון - הואיל ותמיד חן במים. 4
 שיעור ויפקתן - ממתנת האור. הוריקה כבד 5
 כנגד בני מעיים - ראשה אחד של כבד תלוי 6
 כנגד בני מעיים, וראשה נדה למעלה. אלא 7
 ניפלה - הא אמרן (חולין נ"א.) ניטל הכבד 8
 כשרו ביכין - גדול שבדורו. וריקוס הווי 9
 - הדקים. אדומין הווי - הדקין, וכן רגילין 10
 להיות ירוקין, וטרפה. אדומין שהוריקו - 11
 לבד וקורקבן, שיהו תמיד אדומין - נפסולין 12
 הוריקו, אבל ירוקין כגון דקין - נפסולין 13
 בהאדמה. לא אמרו אדומין כשרין אלא 14
 בלב וקורקבן וכבד - שדרכן להיות אדומין, 15
 קומרא עילי בהו - מעיקרא, ועבשו הלך 16
 מחמת זמנים הותחתים. ונינלא בתהימה - 17
 חרפתו, דרואי נחמרו. הלכך - כיון דאמרן 18
 דיימנן דנגלי ריעותיהו כי שלק להו. לא 19
 ליכול איניש - עוף שנפל לאור, אלא 20
 בשלקא. לא מחוקין - והכא דלא מנכר 21
 ריעותא בהדיא - לא טרפין לה, אלא אם 22
 בדיקה - אף על פי שהחוט נמת מעת, 23
 דשמוא שבריה השדרה ונפסק החוט. **משנה** 24
 הופק - כרס שהאוכל נקבץ שם. נפיה - 25
 עצמות הנכפפים. נשתברו רגליה - 26
 הארכובה ולמטה, או אפילו למעלה ולא 27
 יצא העצם לחוץ, אבל יצא לחוץ - תנן 28
 ב"בהמה המקשה" (חולין ע"א.) דהוי טרפה. 29
 נמרטו פלמיה - היינו נוצה גדולה שעל כל 30
 גופה. פלמיש בלעז. נוצה היא הדקה 31
 המוכה לבשר שאין לה קנים, ובלעז מדיק. 32
גמרא וישבתו באונו - יום שבת שבתו שם. 33
 אינלא - הווי - תרתי הוראות הוו, וכו' 34
 קאמר: הורו בטפחת לאיסורא. כדנתן 35
 בסנהדרין (ג"א.) והאכילה רבי טרפן 36
 לכלבים. וכו' בופק נמי להיתרא, דאפילו 37
 ניטל. או דלמא: הורו בטפחת להיתרא 38
 כרבי בופק, ואמרו לא ניטל האם - 39
 כשרה, כמתניתין, אבל כרבי בופק לא סבירא 40
 להו. והוה גרסינן: הורו בטפחת לאיסורא 41
 וכרבי בופק להיתרא - או דלמא הורו 42
 בטפחת להיתרא כרבי בופק, אבל כרבי 43
 בופק לא סבירא להו. נידון כוושט - בנקב 44
 משתה. כל שנחמרה עצו - ממקום שהוא 45
 מחולל לימשך לעד הורחט להיות נמצא, 46
 והולך. עמו - על הוושט. נמחת - נמצא. 47
 דהיינו מן המיצר ולמעלה, כדאמרין (חולין 48
 מ"א.) בני מוח: כל זמן שבגולגולת נידון 49
 כמות, התחיל למשך נידון כחוט, אלא כמות 50
 מקום מצר קרי מימשך. היפר בתנא - 51
 כשהבניסן לתוכו דפרק עליונו לתחתיה, או 52
 עגולה זו למעלה בכמות שהיתה, שהחליף זו 53
 למעלה זו למטה. כונניות - כל שישן וצאת 54
 כנ"י (שמות לח.) שברא להם סבס לישב 55
 עליו, ואם ירדו מניסין שוב אין מתיישבים. 56
 כרכא דיכולא ביה - כרך שהכל בו. ועל 57
 כנסת ישראל נאמר, שכל מושליהו חתן ולא 58
 מעם אחר. מעינייה - מעיה. ושחפיה קמיה 59
 - כדי שיתאנפו וימשך מעיה אליו. לבריה - 60
 של זה הנפול. 61
 באחות

באחות עינים – ולא נגע בו ולא הוסיף, אלא נדמה לאביו כאילו נשחט. לפי שלא היה רוצה ליגע במעינים, שלא יתפר בן, צנא – סל, דאמקורו – עופות ששבתור רגליהן באיכות מלוטה, או למעלה מארכובה, ואין העצם יוצא לחוץ. וכתובת האוננים מצאתי: עוף שחור הוא ושל מים הוא, ובמצחו הברבורות לבנות, ועל שם כך נקרא אינקורי, שהוא נמומר כמו ניקוב, אינקורי, ובעיר הואני יש מן. כצומת הגידין – שיהו ששה עשר חוסי קימין, כדאמרין בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"ב), והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה. יד – כתף. שמוטת ירך –

באחות עינים, אינגיד ואתנת, עול למעיניה וחימייה לברייה. "שפתרו רגליה". והוא צנא דאינקורי דאתיא לקמיה דרבא, בריקה רבא בצומת הגידין ואקשריה. אמר רב יהודה אמר רב: שמוטת יד בבהמה – פשרה, שמוטת ירך בעוף – מרפה. שמוטת גף בעוף – מרפה, חישינין שפאו ניקה בריאה. ושמואל אמר: תיבדק, וכן אמר רבי יוחנן: תיבדק. ותיבדק אמר: אין ריאה לעוף, ורבי יוחנן אמר: יש לו, וישנה פעלה של וורד בין אנפים. מאי אין ריאה לעוף? אילימא דלית ליה כלל – והא קא הוונא דאית ליה! אלא דלא מיטריף ביה – והתני לוי: טרפות שמוטת חמשים בבהמה – פנגדן בעוף; יתר עליהן עוף – גשפר העצם אף על פי שלא ניבד קרום של מוח! אלא: אין לו לא לינפל ולא ליחמר; מאי משמא? אמר רב הנה: הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה; והא מאמר רבי יוחנן: יש לו, וישנה פעלה של וורד בין אנפיים – מכלל דחוקיה סבר דלית ליה! אלא אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא: מדבריו של ברבי ניפר שאינו בקי בתרגולין. אמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף פשרה. אמר ליה רבה בר רב הונא לרב הונא: והא רבנן דאתו ממומבדייתא אמרו, רב יהודה משמיה דרב אמר: שמוטת ירך בעוף – מרפה! אמר ליה: ברי, אמר נהרא אשפטיה. אול רבי אבא, אשפטיה לרב ירמיה בר אבא אמר רב: שמוטה – פשרה, חתוכה מפאן ואל תתמה, שהרי חתוכה מפאן ומתה, חותכה מפאן ותיתה. כי סליק רבי אבא אשפטיה דרבי יודא דיתבי וקאמר, אמר רב הונא אמר רב: שמוטת ירך בעוף – מרפה. אמר ליה: תני דמר, מוזמא דסליק מר להקא הוה

שמוטת יד בבמה כשרה – והוא הדין נחתכו, דדוקא נחתכו רגליה טרפה, אבל ידה – כשרה. ולקמן (חולין נ"ב) נמי אמרין: בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלשה – דרי זו מום, ואמר רב הונא: לא שני אלא שחיסר ביד, אבל ברגל – טרפה נמי הוה.

שמוטת ירך – פירש בקונטרס: בוקא דאטמא דשפ מדוכתה ואיעבול נביה. והדין עמו, בדולה מוטתה ששמעתן באיעבול נביה איירי בבמה עונה, אבל לא איעבול – כשר. כך פסק לעיל (חולין נ"ב), והלכתא אפילו אפסקי נמי שרעה דר איעבול איעבולי. והשאת ניחא מה דנקיט בבולה שמעתן שמוטה, ולא גזר ד"שפ מוכותיה" כדנקט רב מתנא לעיל (נ"ב), משום דרב מתנא אסר בלא איעבול נביה, אבל הכא איירי באיעבול נביה – שייך לשון שמוטה. ולכא מייתי לעיל דרב מתנא גבי "אלו טרפות" דרבא, ודבי מייחא לעיל דרב יהודה דהבא, ועוד, דרבי יוחנן קאמר לעיל (חולין נ"א), "אלו טרפות" דוקא, למעוטי הא דרב מתנא, ורבי יוחנן קאמר לקמן: שמוטת ירך בעוף טרפה. והוא הדין בבמה נמי טרפה, מדתיני לוי ולא חשיב ליה גבי יתר עליהן עוף. ולא משמע דפליגי עליה, מדמקשינין לעיל מניה אדרב משמאל. ועוד, דלקמן סוף שמעתיא ועמוד: כי הלכה רוחת שגראל, שמוטת ירך בעוף טרפה. והוא הדין בבמה כדפירשתי. ולעיל (נ"ב), פסקין הלכה דאפילו אפסקי שרעה ע"ד איעבול איעבולי. ולכן רבי אבא דכלה שמעתן איירי דאיעבול נביה, למאן ליה מר כולי האי והא אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה – השאת סלקא דעתך דשמוטה חותכה הכל אחד. ואף על גב דבמהה טרפה, כדכוחב מתניתין (חולין ע"א), רובא משמתיא איעבול הארכובה ולמעלה, מכל מקום בעוף כשרה. רשמי לא עדי השאת בריאה לדי, ולפי טרפת משנו כדמיס בבמה גנגון בעוף. וכל דמסקא דמחלק בין שמוטה לחתוכה, ניות. ולרב הונא אמר רב דמכשיר שמוטת ירך בעוף – כמון כי בבמה, מדתיני לוי ומכשיר אפילו באיעבול נביה. כדפירשתי בדולה שמעתן באיעבול נביה. ואף על גב דאפילו מאן דמיקל לעיל גבי "אלו טרפות" מדה באיעבול נביה, רב הונא אמר רב מיקל בבולה. ומיהו, קצת תימה, דלא שמוטת ירך בבמה כשרה! ולא מסתבר למימר כלי נקט עוף לרבותא. וגם רבי ירמיה שהביא רביה לדריה, אמר ליה: אנא מתניתין ידענא, לא קדקא אלא מהא דאמר רב עלה: בין בעוף אבל מהא דאסרה מתניתין בבמה לא רצה לדיקדק ולומר: כל שכן בעוף דוטר חיותיה. ולכן בבמה, דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא דמקשינין מניה לרב לעיל – היינו אליבא דרב יהודה. דחוקי.

דילמא שני ליה בין שמוטה לחתוכה – פירש בקונטרס: דשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה, ובחתוכה טרפה אפילו בעומת הגידין לבדן. ותימה: מה הרצה לומר, שפירש שאם ניטלה כולה כשרה? אם רוצה לומר שאם ניטל הירך ממקום שהיתה מחוברת אליה – כשרה, וחתוכה טרפה – כן באותו עצם האמצעי שבו צומת הגידין נחתכה, סמוך לפרה הארכובה הנמכרת עם הראש, ולמעלה הוא חתוב בעצם הקולית שהוא עצם החתוב באליה. ואף על גב דבאותו עצם האמצעי טרפה, מכל מקום בעלין שחואו עצם הקולית כשרה, כדפירש שמוטתה כמאן וזיה כמאן ומתה. חזו חותמה דאפילו נבלה נמי מקריא אם ניטלה ירך והלל שלה ניכר, כדאמר רבי אלעזר פרק קמא (חולין כ"א). ולכא נאן דפליגי, ומה שייך לקרות זה שמוטה והוה חתוכה שתיוק חתוכות ניהו, כיון דאיירי אפילו ניטלה כולה. והיה לו לפרש שאם כשרה, אלא דשפ מדוכתיה עצם הירך, שקפיץ ממקומו מורו שבעצם האליה שהוא חתוב בו, אבל נחתכו טרפה אפילו בעומת הגידין!

מבטלים של טרסיים - פירש הקונטרס: צורפי נחשת. וכן פירש הערוך, והביא ראה דאמר במגילה פרק 'בני העיר' (ב,א): מעשה בבית הכנסת של טרסיים שהיתה בירושלים. ובגזיר פירש שלישי (ב,א): מעשה שהביא קופה מלאה עצמות מכפר טביא לבית הכנסת של טרסיים. פירש בערוך: ופוסטאמא מפני שצורפי פולשו מזוהמים כבורסקי ועל כן היה להם בית הכנסת לבר.

ובפרק קמא ערעורה זרה (י"א): "זכום של טרסיים אני", אייתו להו תרי קיבורי חד שרתיא ושרתיא משמיא, מימנו לרבינו גרשון ווגרי דאי הוה. וקשה: דברפרק "החיליל" (סוכה ג"ב.) משמע דגרמיים בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן ועוד, ואמרין בגארה דמגילה (ג"ב.) בגתן ותרש שני טרסיים היו והיו מספיקים לטבוח טרסיים. משמע שדאי אומה שיש לה לשון בפני עצמה. ודלמא סבר טרפה יולדת ומשבת - וטרסיא דלא גרסינן "יולדת" דאין ערוך לו מסכלא. ועוד, לא אמרין פרק קמא ערעורה ורה (ט"א.) גבי רבי יהודה מתיר בשבורה, אמרו לה והלא מרביעין עליה וכו' אמר להו: כשתלד. אמר להו מא מקבלת וכו' ומיהו, יש לחלק בין לטבוח החובה גללים לשאר טרפות. איילין ואחוי הכי אייתא מילתא - אף על גב דכתיב: ונתא חשיב ב'תימור הספידי' (בבא בתרא ג"א.) מלגלג. גבי הוואו תלמיז דאמר ליה רבי יוחנן: אם לא ראת לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה. שאני הכא. שבא לברר הדבר ולחודיע אידך עיל שלמה.

סימן לטרפה כל שפסקה יולדת - יש כמה בהמות שפסקות מלידל ולא מחוקקין להו טרפות. אלא בעי למימה: אם יולדת בידוע שאינה טרפה.

מכאן

הלכתא ככל הני שמעתיא דאמר, אלא פי הא דשאל רבי יוסי בן יהוראי את רבי יוחנן על קדירת קנה בכמה? אמר לו, משנה שלמה שנינו: עד שאיסקר האיטלקי. אמר לו: והלא רחל אחת היתה בשכותנא שנקדר קנה שלה, ועשו לה קרוימוין של קנה וחתתה! אמר לו: ועל דא את סמידי? ותלא הלכה רוחת בישראל: שמוטת ירך בעוף - מרפה; ותנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שגשקמה ירך שלה, ועשו לה שפופרת של קנה וחתתה! אלא מאי אית לך למימר - תוד שנים עשר חדש הנה; הכא נמי - תוד שנים עשר חדש הנה. אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא ששקמו בדברים הנה, והנה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה, שהיה רבי יהודה אומר: אם ניטלה הנוצה - פסולה. ותנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שגשקמה נוצה שלה, והניחה בתנור וטלה עליה במטבילת של טרסיים, וגידלה כנפיים האחרונים ויתר מן הראשונים. ודלקא קסבר רבי יהודה מרפה משבת? - אם כן, במידי דמיטרפא בה, הגדילה כנפיים האחרונים ויתר מן הראשונים?! מאי עסקו בדברים? אמר רב משרשיא: דכתיב: "לך אל נמלה שצאל ראה דרכיה ויחכם, וישל, תכין כפיו לחמה", אמר: אייל איחוי אי ודאי הוא דלית להו מלכא! אול בתקופת תמוז, פרסיה לגלמיה אקניא דשומשמיני. נפק אתה חד מינייהו, אתנח ביה סימנא. על אמר להו: נפל טולא! נפקו ואתו. דלמיה לגלמיה, נפל שמשא, נפלו עליה וקטליה. אמר: שמע מינה, לית להו מלכא, דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליעבו? אמר ליה רב אחא פריה דרבא לרב אשי: ודלקא מלכא הנה פתדיהו; אי נמי, הרמנא דמלכא הוה נקטיו; אי נמי, בין מלכא מלמכא הנה, דכתיב: "בנימיה הנה; אי מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה!" אילן, סמוך אהימנותא דשלמה. אמר רב הונא: סימן למרפה - שנים עשר חדש. מיתבי: אילן למרפה - פל שאינה יולדת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: משבת וחולת - בידוע שהיא אומרת: סימן לטרפה - שלשים יום. אמרו לו: והלא הרבה מתקיימות שנים שלש שנים! - תנאי היא, דתניא: ובגלגלת עד שיש בה נקב אחד ארוך, אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדה. אמר רבי יוסי בן המשולם: מעשה פענבול באחד שנפתחה לגלגלתו, ועשו לו חידוק של קרויה וחתה. אמר לו רבי שמעון בן אלעזר: משם ראייה? ימות החמה הנה, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה. אמר רב אחא בר עסקי: הלכה - מרפה יולדת ומשבת. אמר אממיר: הני ביני דמרפה, שחילא

הוה לן פתחון פה קמיה רב הונא - כלומר, הוזקקו לדבר בשמות ירך לפני רב הונא, ואמר לן כשרה. ואחר כן אשכחתיה לרב ירמיה כו'. ואת מה בידך - כעשיו אמור לי אתה אם שמעת בה כלום, אחר שבאת הלום. הכרוואת - חברים. לא פריבים - לא היה יכול להבין קנה ולקנותר פולשו מזד, מתוך שגדולים הם, ויש לו לירא מהם אם היה אצלם. ומלחה רבי הונא - כדיל להקתיים ויובל להראות מימם רבים. ולית הלכתא ככל הני - שדור וסומתו ירך בעוף. אלא כי הא - דקתני: והלא הלכה רוחת היא, שמוטת ירך חתיה טרפה. קדירת קנה - קנה שנקדר ממנה חתיה כעין ארובה. קרופית - רחבה, וסומתו בה. וכל דא את סמיך - מפני שראית שהיתה המכה אתה סומך - להתיי והלא הלכה כו'. ורווחת - כבר נתפשטה התרווחה לנהוג. תוד שנים עשר חדש - חתיה המכה, ולסוף שנים עשר חדש משה, דטרפה עד שנים עשר חדש חיה.

והיה עושה דבר - דברפוש לקמן, הלויח מלבו של רבי יהודה. ופלה עליה במטבילת של טרסיים - כרכה במטבילת של צורפי נחשת שנותנים לפניהם לקבל עפרותיה שרקי נחשת. וגם עור היא, ותמיד היא חמה ושלמה. ושל הנחשת שחמם לעולם. במידי דמיטרפא בו' - בתמיה, נה דמשבתת ביה שאי אבריה, מיזו היאי מלכא, דמיטרפא ביה מי דהרא ומשבתת כי היא, דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים? מאי עסקו - למה נקרא שמעו עסקו תחלה. אי ודאי לית להו מלכא - דכתיב: "אשר אין לה קצין". והינו עסקו, גדלא בעי לסימך לאהמנותיה שלמה. ודלמא - אהביים על ושוואים חום. דשומשמיני - מלים. נפק רה מינייהו - מתוך חורי הקן, ובא לחיך והא העל. אתנח ביה סימנא - להכירו, לידע מה יעשו לו חבריו בשמצא שקך. הרמנא הוה נקטיו - שכל המהתל בחבורו הירגוהו. אי נמי בין מלכא למלכא הוה - מת המלך ועדיין לא קם אתה, דרך ארץ לעשות אתה עיניו, כדכתיב: "בנימיה הנה וגו' איש הישר בעיניו יעשה". אהימנותיה שלמה - נאמן הוא על כך, וברוח הקדש אמרה. סימן - לידע טרפה. שנים עשר חדש - אם כך חיה, כפוסטא לא טרפה. שנים ושלוש שנים - וקשיא לרב הונא. דהניש עשר חדש לית ליה דאמר. תנאי היא - דאיכא דסבירא ליה רב. הונא: דקתני לקמן: ימות החמה היו, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה, ויש מכה שהיא נבערה ומת מתוך חום. הלך בינין ימות החמה וימות הצנה. נקב אחד ארוך ונקדרה בחסרו. מצטרפין למלא מקדה - ושוב אינה טמאה באהל לבית שמאי. פלוגתא דרש"י וגלגולת באהלות (פרק שני משנה א.) דהיינו בני גיעטל מי חתיה וימותה דהכי דמקרוין בפרקין (חולין ג"ב.) גבי שדרה: וכן לטרפה. חידוק של קרויה - חתיבה של דלעת יבשה.

דשחילא

הוה לן פתחון פה קמיה רב הונא, ואמר לן כשרה. ואחר כן אשכחתיה לרב ירמיה כו'. ואת מה בידך - כעשיו אמור לי אתה אם שמעת בה כלום, אחר שבאת הלום. הכרוואת - חברים. לא פריבים - לא היה יכול להבין קנה ולקנותר פולשו מזד, מתוך שגדולים הם, ויש לו לירא מהם אם היה אצלם. ומלחה רבי הונא - כדיל להקתיים ויובל להראות מימם רבים. ולית הלכתא ככל הני - שדור וסומתו ירך בעוף. אלא כי הא - דקתני: והלא הלכה רוחת היא, שמוטת ירך חתיה טרפה. קדירת קנה - קנה שנקדר ממנה חתיה כעין ארובה. קרופית - רחבה, וסומתו בה. וכל דא את סמיך - מפני שראית שהיתה המכה אתה סומך - להתיי והלא הלכה כו'. ורווחת - כבר נתפשטה התרווחה לנהוג. תוד שנים עשר חדש - חתיה המכה, ולסוף שנים עשר חדש משה, דטרפה עד שנים עשר חדש חיה. והיה עושה דבר - דברפוש לקמן, הלויח מלבו של רבי יהודה. ופלה עליה במטבילת של טרסיים - כרכה במטבילת של צורפי נחשת שנותנים לפניהם לקבל עפרותיה שרקי נחשת. וגם עור היא, ותמיד היא חמה ושלמה. ושל הנחשת שחמם לעולם. במידי דמיטרפא בו' - בתמיה, נה דמשבתת ביה שאי אבריה, מיזו היאי מלכא, דמיטרפא ביה מי דהרא ומשבתת כי היא, דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים? מאי עסקו - למה נקרא שמעו עסקו תחלה. אי ודאי לית להו מלכא - דכתיב: "אשר אין לה קצין". והינו עסקו, גדלא בעי לסימך לאהמנותיה שלמה. ודלמא - אהביים על ושוואים חום. דשומשמיני - מלים. נפק רה מינייהו - מתוך חורי הקן, ובא לחיך והא העל. אתנח ביה סימנא - להכירו, לידע מה יעשו לו חבריו בשמצא שקך. הרמנא הוה נקטיו - שכל המהתל בחבורו הירגוהו. אי נמי בין מלכא למלכא הוה - מת המלך ועדיין לא קם אתה, דרך ארץ לעשות אתה עיניו, כדכתיב: "בנימיה הנה וגו' איש הישר בעיניו יעשה". אהימנותיה שלמה - נאמן הוא על כך, וברוח הקדש אמרה. סימן - לידע טרפה. שנים עשר חדש - אם כך חיה, כפוסטא לא טרפה. שנים ושלוש שנים - וקשיא לרב הונא. דהניש עשר חדש לית ליה דאמר. תנאי היא - דאיכא דסבירא ליה רב. הונא: דקתני לקמן: ימות החמה היו, וכיון ששקרו עליו ימות הצנה מיד מה, ויש מכה שהיא נבערה ומת מתוך חום. הלך בינין ימות החמה וימות הצנה. נקב אחד ארוך ונקדרה בחסרו. מצטרפין למלא מקדה - ושוב אינה טמאה באהל לבית שמאי. פלוגתא דרש"י וגלגולת באהלות (פרק שני משנה א.) דהיינו בני גיעטל מי חתיה וימותה דהכי דמקרוין בפרקין (חולין ג"ב.) גבי שדרה: וכן לטרפה. חידוק של קרויה - חתיבה של דלעת יבשה.

דשחילא

חלוץ. פרק שלישי – אלו טרפות דף נח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – שטיינזולץ"
 רש"י

דשחלא קמא – בלעז פושט'ה, אתון שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורה, דעובר ירך אמו הוא, ועמה נטרפו. **מכאן ואילך** – היא הזכור גורמין להם שיבאו, דבר שאיסור היתר גרמו לו שיגדל – מותר. ושוין – רבי אליעזר ורבנן, דפליגי בזל בהמה טרפה. **ברפסנא מארעא** – היא מעצמה מתחממת בארץ ויולדת, והואו חזר גורם הוא – נגלה – משמע: כל גדוליה באיסור. **אלא הא רתנן** – כיון דארתא דמאי מודים בביתא טרפה – ברפסנא מארעא, חזר גורם הוא קאמר – מבבל ופלוניתיהו בזה חזר גורם, ועל כרחך בשנטרפה ולבסוף עיברה פליגי, על אבן זה חזר גורם. **כמאי קא מיפלגי**, על כרחך בשנטרפה ולבסוף עיברה. **להודיעך כחו דרבי יהושע** – תירוצא הוא. **סבירא ליה כרב אחא בר יעקב** – דאמר לעיל (תולין נ"ג): הלכה טרפה וילדת. וטפת לה לא דאמימר – **מארימינן** – הנה ביני וטרפיה חזר דאיבא לפלוגי בין שחלא קמא לשחלא אברא אפילו טרפה אדיתא. ורבנא לא סבר לה – כותיה, ולא מצי למימר דשחלא אברא, דהוא לא טענה. הלכך מוקי לה לאדמימר בספק טרפה, והכי קאמר: דשחלא קמא משהינן לה, אי הדרה וטענה – לאו טרפה היא, ושרו קמאי. **מפני שנדלה באיסור** – קמא טענהו **כמאי קא מיפלגי** – על כרחך בעיברה ולבסוף נטרפה, דאי בנטרפה ברישא – תו לא טענה. ובדוא פליגי רבי אליעזר סבר (ועובר) ירך אמו הוא, והרי הוא כאדא מארימינן. ורבי יהושע סבר **כי** – וכיון דהכי הוא, אדמיפלגי **כי**, ומודים – דאי בביתא וטרפיה. **בשחלא קמא** – דכיון אדגדיא ביה, דמורה גדיין – גופה דמאי, וליבתא בזכר – ספק טרפה וידיה, אי שדי שנים עשר חדש – דאי לא נטרף, ושבו אין צריך לבדוק. כגון אם ספק דרוסה, אי נפלה, ואי שמא ניקח הקרום מחמת שראינוהו שלקתה. **כל כיר שאין לא ענב אינה מתקיימת שנים עשר חדש** – ונפק מינה כדמפרש רב פפא. קישות שהתליעה **באיבי** – בערעה מחוברת. אסורה – תולעת באבילה, דכיון דמוחלת בתוך הקישות, והקישות מחוברת בקרקע – שרוץ על הארץ קיימא ביה. אבל התליעה בתלוש – לא אי שרוץ הוא עד הנפק מינה ומהלך על גבי הקרקע, כדמפרש בשילוח פרקן (תולין ס"ג).

שחלא קמא – אסירא, מכאן ואילך – הנה ליה זה וזה

מכאן ואילך זה ליה זה וזה גורם ומותר – אף על גב דבסוף תבובת (ק"א, ב) פסקין כרבי יהודה בפרדות, דמספקא ליה בפרק "אותו ואת בנו" (תולין ע"א, א) חוששין לזרע האב לא לא – היינו במילתא דרשי כל חד באפי נפשיה, ולא שייך זה וזה גורם. אבל הכא, דחד אסור וחד שרי – לא ליה זה וזה גורם. **ושוין** בביתא טרפה שואה אסורה – אלא כדמו שפירש הקונטרס, דקאי אפלוגא דרבי אליעזר ורבי יהושע. אלא קאי אפלוגא דבית שמאי ובית הלל, דפליגי במעתיקין מבבל עדיית (פרק ה' משנה א) התנן תהם: ביתא נבכח משומתה מנכרת בשוק, בית שמאי מתירין ובית הלל אסורין. ומודים בביתא טרפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור. ואם תאמר: ההשתא חשבי בית הלל ביתא נבלה כבשר, דאסיי אפילו כמותה מנכרת בשוק. ובפרק קמא דביצה (נ"ג, א) אמרין: השחוט את הנרגולת ומצא בה ביצים גמורות – ומותרות לאכלן בחלב. ואפילו רבי יעקב לא פליגי. אלא דקאמר: אם ידו מערותה ביצים אסורות, אבל שאנין מערות מותרות ותיקן תבובת גדולות, דגבי איסור נבלה דארייתא החמירו, אבל בשר עוף תבול נבלה דהקילו, ורבינו עקיב, תיקן דבביתא נבלה החמירו משום דנבלה חיי דבר האסור, אבל בשר עוף תבול דחיי היתר, דכל חד חד באפי נפשיה שרי, וליפרשו מתיישב מה שמפרש בערוך, דלא דאמר רבי פרק "הדר עם הנכרי" (עירובין ס"ב). דאפילו ביתא נבוחתה לא ליתרין אינש קמי רביה, דהיינו כגון שחטת הנרגולת ומצא בה ביצים גמורות, ואם בסתם ביצים – אנון אין צריכין היתר, דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותר בחלב. ולפי תירוצן הלבנת גדולות קשיא: מאי "אפילו", דקאמר: אפילו ביתא נבוחתה? אטו מי פשוט היתר זה כל כך בשר משאר מיליא לא פלוגתא היא, דלמאן דאמר בשר עוף תבול דארייתא אסירא. מדי דהות אביבת נבלה חיי לומר: דלחיי קאמר "ובפרק" – איתל העולם חיי נהנין בו היתר. ובפרק קמא דביצה (נ"ג, א) פשיטא ליה לתלמוד דשרי, גבי האי דאמר רב: ביצה עם ציצת רובה נגמרה. דקאמר: למאי אילעמא דשרי לאוכוחי תבול, הא במעי אמה אסירא. והניחא: השחוט הנרגולת בו, משמע דפשיטא ליה דלא היה פליגי רב. ועוד ש' לומר: דהיינו טעמא דבית הלל תבול נבלה – גזירה דאסור טרפה. וביתא טרפה אסורה, משום דגמרה באיסור. ומיהו, אין נראה תירוצן זה, דהא לא גורמין ביני דשחלא תברא אטו ביני דשחלא וטו ביני דשחלא וטו טרפא. **אלא** – האי דנתיב לז' טרפה **כי** – בארייתא היא. והוי מצי לאתויי מתניתין דתמורה (ל"ב): כל האסורים המנחב לדוחקין מותרין, ר"י

מריפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור! – **התם ברפסנא מארעא**, ולישני ליה **בשחלא קמא**! – **אם כן, נדלה – נמרה מביעי ליה!** – **אלא הא דתנן: וזל מרפה, רבי אליעזר אומר:** לא יקרב לגבי מזבח, ורבי יהושע אומר: יקרב, כמאי קא מיפלגי – **בשנטרפה ולבסוף עיברה, רבי אליעזר סבר:** זה וזה גורם – **אסור, ורבי יהושע סבר:** זה וזה גורם – **מותר:** אי הכי, **אדמיפלגי לגבוה – ליפלגו להדימוס!** – **להודיעך כחו דרבי יהושע, דאפילו לגבוה נמי שרי.** – **וליפלגו להדימוס, להודיעך כחו דרבי אליעזר, דאפילו להדימוס נמי אסור!** – **פח דהיתרא עדיף ליה.** ומודים בביתא טרפה שאסורה – **ברפסנא מארעא, דחד גורם הוא.** רב אחא סבר לה **כר רב אחא בר יעקב, ומתני לה לאדמימר פדאמרן. רבינא לא סבר לה כדרב אחא בר יעקב, ומתני לה לאדמימר בהאי לישנא, אמר אממר:** הני ביני דספק מרפה, דשחלא קמא – משהינן להו, אי הדרה ומענה – שרוין, ואי לא – אסורין. **איתביה רב אשי לאמימר: ומודים בביתא טרפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור! אמר ליה:** התם בדשחלא קמא. – **אם כן, נדלה – נמרה מביעי ליה!** – **תני: נמרה.** – **אלא הא דתנן: וזל מרפה, ר' אליעזר אומר:** לא יקרב לגבי מזבח, ר' יהושע אומר: יקרב, כמאי קא מיפלגי – **בשעעברה ולבסוף נטרפה, רבי אליעזר סבר:** עובר ירך אמו הוא, ור' יהושע סבר: עובר לאו ירך אמו הוא, אי הכי, אדמיפלגי לגבוה – **ליפלגו להדימוס!** – **להודיעך כחו דרבי יהושע.** – **וליפלגו בהדימוס, להודיעך כחו דרבי אליעזר!** – **פח דהיתרא עדיף ליה.** ומודים ונדאי בביתא מריפה שאסורה – **בדשחלא קמא, מאו מעמא – גופה היא, והלכתא: בזכר – פל שנים עשר חדש, בנקבה – פל שאינה יולדת.** אמר רב הונא: **פל פריה שאין בו עצם – אינו מתקיים שנים עשר חדש.** אמר רב פפא: **שמע**

אליעזר אומר: ולד טרפה לא יקרב לגבי מזבח. אלא ניהא ליה לאתויי ברייתא שרבי יהושע הזכיר בה. **כמאי** קא מיפלגי בשנטרפה – לשון הגמרא משמע דלא ראי אממימר – אי היה קשה במאי קא מיפלגי. אלא יש לומר: משום דאסר אממר דשחלא קמא, כל מתוקם ליה פלוגתיהו דעבר. ויש פירום דרסיי (א.א.), ויש פירום דבביתא נבכח דרבי אליעזר דשמתינו הוא. ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש: משום דקסבר טרפה אינה יולדת קא קשה ליה במאי קא מיפלגי, דלא מתוקמא פלוגתיהו בזה חזר גורם אסור. ואם תאמר: ואמאי לא נתיב ליה לרב אשי השתא לאוקמו פלוגתיהו בזה חזר גורמיה לא שמעתי ליה לרבי אליעזר בחדיא בפרק "כל שעה" (פסחים כ"א, א). דקתני: כן היה רבי אליעזר ורבנן, אסור בכל איסורין שבתורהו ויש לומר: דשמא לא שמעי ליה לרב אשי הייא ברייתא.

ורבי אליעזר סבר זה חזר גורם אסור – כמו שהגויסא כאן, כי ש' זה לה להיות בפרק "כל האסורין" (מנורה ו'א). ויש פירום דרסיי (א.א.), ויש פירום דבביתא נבכח דרבי אליעזר דשמתינו הוא. ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש: משום דקסבר טרפה אינה יולדת – לא מתוקמא פלוגתיהו דרבי אליעזר ורבי יהושע אפילו בעובר ירך אמו. ורבי יהושע סבר לאו ירך אמו הוא, וגבי ביצה מודה, כי מצי אממימר גופה – גופה דמאי, ותומה: בריש "שור שנחט את הפרה" (מנחה מ"א, א) משמע אפילו, דאמר רב: פרה שהזיק – גובה מולדה, מאי טעמא? גופה דיא, תרגולת שהזיקה – אינו גובה מביתא, מאי טעמא? פירשא בעלמא דיא, ומשמע דאפילו ליתא לפרה – גובה הכל מולדה, ואמאי? הא אפילו אי סיעי הולד בנגיחה, (דאי) ודאי וולדה גמז – לא היה יכול לגבות מן הולד כל הנזק הכאי וליתא לפרה, כיון בלא ירך אמו הוא. וגבי תרגולת אמאי אינו גובה מביתא? ויש לומר: הדהם מידי בביצים גמורות, דלא יקרב בגופה. וגבי מום אמר ליה: אייתי ראי להיך שעתא חזר אנדא בגופה, ושקלו. וגבי טרפה אסור, ולענין לז' היינו טעמא, אף על גב דבביתא עובר לא יקרב הוא – לא שחט טרפה שאני, ותלמי בחיות המבה, ולעובר יש להענין טרפה אסור. ובבבא קמא (ד' א) דמיא ארתיבו בו.

שחלא קמא – אסירא, מכאן ואילך – הנה ליה זה וזה גורם ומותר – אף על גב דבסוף תבובת (ק"א, ב) פסקין כרבי יהודה בפרדות, דמספקא ליה בפרק "אותו ואת בנו" (תולין ע"א, א) חוששין לזרע האב לא לא – היינו במילתא דרשי כל חד באפי נפשיה, ולא שייך זה וזה גורם. אבל הכא, דחד אסור וחד שרי – לא ליה זה וזה גורם. **ושוין** בביתא טרפה שואה אסורה – אלא כדמו שפירש הקונטרס, דקאי אפלוגא דרבי אליעזר ורבי יהושע. אלא קאי אפלוגא דבית שמאי ובית הלל, דפליגי במעתיקין מבבל עדיית (פרק ה' משנה א) התנן תהם: ביתא נבכח משומתה מנכרת בשוק, בית שמאי מתירין ובית הלל אסורין. ומודים בביתא טרפה שאסורה, מפני שנגדלה באיסור. ואם תאמר: ההשתא חשבי בית הלל ביתא נבלה כבשר, דאסיי אפילו כמותה מנכרת בשוק. ובפרק קמא דביצה (נ"ג, א) אמרין: השחוט את הנרגולת ומצא בה ביצים גמורות – ומותרות לאכלן בחלב. ואפילו רבי יעקב לא פליגי. אלא דקאמר: אם ידו מערותה ביצים אסורות, אבל שאנין מערות מותרות ותיקן תבובת גדולות, דגבי איסור נבלה דארייתא החמירו, אבל בשר עוף תבול נבלה דהקילו, ורבינו עקיב, תיקן דבביתא נבלה החמירו משום דנבלה חיי דבר האסור, אבל בשר עוף תבול דחיי היתר, דכל חד חד באפי נפשיה שרי, וליפרשו מתיישב מה שמפרש בערוך, דלא דאמר רבי פרק "הדר עם הנכרי" (עירובין ס"ב). דאפילו ביתא נבוחתה לא ליתרין אינש קמי רביה, דהיינו כגון שחטת הנרגולת ומצא בה ביצים גמורות, ואם בסתם ביצים – אנון אין צריכין היתר, דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותר בחלב. ולפי תירוצן הלבנת גדולות קשיא: מאי "אפילו", דקאמר: אפילו ביתא נבוחתה? אטו מי פשוט היתר זה כל כך בשר משאר מיליא לא פלוגתא היא, דלמאן דאמר בשר עוף תבול דארייתא אסירא. מדי דהות אביבת נבלה חיי לומר: דלחיי קאמר "ובפרק" – איתל העולם חיי נהנין בו היתר. ובפרק קמא דביצה (נ"ג, א) פשיטא ליה לתלמוד דשרי, גבי האי דאמר רב: ביצה עם ציצת רובה נגמרה. דקאמר: למאי אילעמא דשרי לאוכוחי תבול, הא במעי אמה אסירא. והניחא: השחוט הנרגולת בו, משמע דפשיטא ליה דלא היה פליגי רב. ועוד ש' לומר: דהיינו טעמא דבית הלל תבול נבלה – גזירה דאסור טרפה. וביתא טרפה אסורה, משום דגמרה באיסור. ומיהו, אין נראה תירוצן זה, דהא לא גורמין ביני דשחלא תברא אטו ביני דשחלא וטו ביני דשחלא וטו טרפא. **אלא** – האי דנתיב לז' טרפה **כי** – בארייתא היא. והוי מצי לאתויי מתניתין דתמורה (ל"ב): כל האסורים המנחב לדוחקין מותרין, ר"י

דני

שמע

שמע אמר רב הונא, **הא דאמר מדרב הונא, הא דאמר שמע**

הני תמרי כדרא לכתר תריסר דיו שטא שרי - וכינו שמואל גריס "דברים", פירוש: שחלליעו, כמו עבני דכרום ושדה שלקחה בעמרם, בפרק "המקבל" (בבא מציעא ק"ב עין שם), ובנווי ברש גמרא פרק "שלושה מינים" (לה"ב), לאתויי עבנים דכרום, ובאמצע הפרק (ד שם לה"ב) הוא שידר עבנים דכרום, שהרי אין דרך פירות להניח בכד, ועוד דעה ליה למישר "שחלליעו" וכו'.

מפרש: שדרך להניח כל דבר בכד, כדאייתא בפרק "חוקת הבתים" (בבא בתרא נ"א, ה) הני שערי כדרא מותרת כדרא, ובי"המפקד" (כרבנן כדרא ליה, ורבינו הם אמר שדוה משנה בטהרות (פרק א משנה ב) הכנפים הנורצה משמאות ומטמאות ולא מצטרפין, רבי ישמעאל אומר: הנורצה מצטרפת, פירוש: שמיצטרפת לכבישה, דשמוה הוא, והנן במסכת עוקצין (פרק א משנה א) כל שהוא יד ואינו שומר - טמא ומטמא ולא מצטרף, שומר אפילו שאינו יד - טמא ומצטרף, והשתא מייתי ראיא מדרשית ליה בשומר כלשר אלמא דתי כמו עור, ובשניטלה - כאילו נישל העור, דהוי גלודה וטרפה, ורבי אחי: עד כאן לא קאמר רבי יהודה שאין רגילות להצביע העוף עם הנורצה, שלא יתכלב, ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל אלא לענין טמאה, דחשיב שומר, אבל לענין אגוני לא מניין.

עיקרא

רב אשי לאכשורה, אמר ליה רב אושעיא: אפוא פולחו בהדא מותיתא מחתינתיה? היכא דאתמר - אתמר, היכא דלא אתמר - לא אתמר. העיד נתן בר שילאי רב מפתחא דציפורי לפני רבי, על שני בני מעום היוצאין מן ההמה פאחד - שהיא טרפה, וכנגודי בעוף - פשרה. במה דברים אמורים - שיוצאין בשני מקומות, אבל יוצאין במקום אחד וקלון עד פאצבע - פשרה. פליגי בה רב אמי ורב אסי, חד אמר: הוא דהררי וערבי, וחד אמר: אף על גב דלא הררי וערבי. בשלמא למאן דאמר: הוא דהררי וערבי - היינו דקתני: עד פאצבע, אלא למאן דאמר: אף על גב דלא הררי וערבי, מאי עד פאצבע? - עד פאצבע מקומה. רבי יהודה אומר: אם נישלה הנוצה פסולה. אמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד. רבי יהודה - הא דאמרין: רבי ישמעאל - דתני, רבי ישמעאל אומר: הנוצה מצטרפת. אמר רבא: דילמא לא היא! עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא אלא לענין טרפה, דליכא מיד דמנין עליה, אבל לענין איפגול - כרנבן סבורא ליה. ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל אלא לענין איפגול, אבל לענין טרפה - אגוני לא מניין. משננה אחות הדם, והמעושנת, והמצוננת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, או ששתת מים הרעים - פשרה. אכלה סם המות, או שהפישתה נחש - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. נזמרא אמר שמואל: הלעיסה חלתית - טרפה, מאי טעמא - דמינקבה להו למעיניה. מתיב רב שיובי: אחות הדם, והמעושנת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, וששתת מים הרעים, הלעיסה תיעה, חלתית ופולגלין, אכלה סם המות - פשרה; הכישה נחש, או ששקבה כלב שוטם - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. קשיא חלתית אחלתית, קשיא סם המות אסם המות! - חלתית אחלתית לא קשיא: כאן - געלו, כאן - בקרטיין. סם המות אסם המות לא קשיא: הא - דידה, הא - דאדם. סם המות דבהמה היינו הרדופני! - תרי גונוי סם המות. מאי תיעה? אמר רב יהודה:

עיקרא

דקסבר לא לכיבוי, לא מנין - וכי נישל נמי לא איכפת לן. משננה אחוות הדם - שאחיה דם חלתה. ומעושנת - כנס בעל גופה. והמצוננת - חולי ממות צניה. הרדופני - סם המות לבהמה. מים הרעים - מים מגולים, אכלה סם המות - שהוא סם המות לאדם. נזמרא קורש של חלתית - חד הוא ונוקב את בני המעים. חלתית - לז"א. תיעא - תורא בלעו, ועשב מור הוא מאד, וכל אלו קשין לה. כלב שוטם - אמרינן בסדר יומא (פ"ב), רוח רעה שורה עליו, וכשנושר אדם שורה עליו והורגו. קשיא חלתית - דהכא, אחלתית דשמואל, וקשיא סם המות - דהכא, אסם המות דמתניתין. הא ידה - ברייתא בסם מות דבהמה. שאינו סם המות לאדם. בתרי גונוי סם המות - דבהמה מיירי תנא דברייתא.

שמע מנה - מדרב הונא. הני תריסר דברא - שחלליעו, ואין ידוע אם במחובר או בתלוש. לכתר תריסר ירחי שטא שריין - דאי במחובר התלעי - לא הוי חיי עד השתא. בקא - מין זכוב צינצילא, והיא נושבת כצרעה. דייבא - זכוב. אימרא - לשון (איוב לו) "כעת במרום תמריא", נתכבדה על ומרדה עליו, אינשלביויר, לבר מחווא - על שם שהווי בני מחווא מעונגים ושמנים נאמר משל זה עליהם. ומצת מיניה - דמא, מצעת דמו. מני - משקל ששים מני. בקורנטיה - מרטייל, כלומר, דהו זחיר לב שנסביתו בכדה. כמני ידידה - במשקל שלון של בקי, שהוא קל. כמני ידידה - רגעים הן. תנן תהם - בבכורות לענין מומים. לא שנו רבנן: דקתני: דהו זכוב - מלגבה, הא להדיח שרי. אלא שחסר ויתר כיד - שחסור זה דבעלת שלש, או יתור זה דבעלת חמש - כיד, שאין לה אלא די אחד, או שיש לה שלש ידיים. כמני דמי - יתר אחד חסר אחד, והוא כבעלת רגל אחד. וטרפה, דהיא כשמשותף ירך בהמה. מינא ידבי - כמני דבריל קרששתין קורן - ונתבא - כמני נקה בשר. דהוה מעבר מבי כבי להובילא דהמסס. לאכשורה - כדאשכחנא גובתא דבי כסי והובילא. כדאי מחיתא מחתינתו - וכי באריגה אחת ארעוב לכולם? לשון (שמות לו בתרומם) "עוב מדי", התיקן דבור קרו לו אינשי אריגה, שמסדר את דבריו. היכא דאיתמר - דברייתא דהכי אית להו, אימרו, היכא דלא איתמר לא אימרו - ויתר הוא, וכאילו נישל אחד מן המעים נבגדו הוא, דכל יתר כנסול דמי. וכן האבדו, דליכא מאן פליגי. ואף על גב דהתנן (חולין מא) חולין כתיב דריאה: לית הלכתא כוותיה דרבא ביתר - הא קאמינא: דהוא דקיימא בדרא דאנוי, דקיס להו לרבנן דאורחיהו בהכי, אבל ביני בניי - טרפה, לרבנא כנסול דמי. וגבי גללים דלא אורחיהו דאי טרפה. היוצאים מן ההמה כחד - דאית לה תרתי דהורי דבנתא, ושניהם יוצאין מן הקיבה, זה בראש זה באמצעה. ויבגין ענין כשרה משתבח להו, הכי קיס להו. ואף על גב דלא שכל עוף דרבו כן, משום דהו חופק ועד דהקורקב נהי כן מעיין אתה, והוא קרי "בני מעים", ובראש הקורקבן יוצאין בני מעים גמורין. אבל יוצאין ממקום אחד - כמין וכלי עד כאנבע - ותורין ומתברין בתוך רוחא אביע. פליגי בה - בהדיא דיוצאים ממקום אחד, דקתני כשרה. מלפשה - סמוך לנקב היעי מתברקין, כל שיהא היעי יוצא ממקום אחד. רבי יהודה - הא דאמר, דחשיב לה כגלולה שניטל עורה. ורבי ישמעאל נמי חשיב לנורצה כדרא. דאמר: נוצה מצטרפת לכותה לפגל בחטאת העוף, אם מלקה על מנת לאכול כוית כן נוצה ועור ובשר חוץ לזמנה. אפגולי - גרסנן. אילא לענין אפגולי

הני תמרי דכדרא, לכתר תריסר ירחי שטא שריין. אמר רב: לית בקא פרי יומא, וליה דייבא פת שטא. אמר ליה רב פפא לאבוי, והא אמרי אינשי: שב שני אימרא בקתא מנקא, דאמרה ליה: חותיה לבר מחווא דסחא במאי, וסליק ואיפרד בסדיניו, ואותיבת עליה ויצת מיניה, וילא הודעת! ולי אמר ליה: וליטעמיד, הא דאמרי אינשי: שיתין מני פרוילא תלו ליה לבקא בקורנטיה, מי איפא איהו גופיה פמה הוי? אלא - כמני ידידה, הכא נמי - בשני ידידה. תנן תהם - בהמה פגלת חמור ורלים, או שאין לה אלא שלש - הרי זה מום. אמר רב הונא: לא שנו אפלא שחסר ויתר כיד, אבל חסר ויתר ברגל - טרפה נמי הויא, מאי טעמא? כל יתר כנסול דמי. תהיא חותיה דהוה לה תרתי סניא ידבי, איתיה לרבינא, וטרפה מדרב הונא. ואי שפקן להדי - פשרה. תהיא גובתא דהוה נפקא מבי פסי להובילא, סבר רב אשי למיטרפה, אמר ליה רב הונא מר בר חייא לרב אשי: כל הני חווי ברייתא הכי אית להו. תהיא גובתא דהוה מעברא מבי כסי לכרסא, סבר מר בר

רב אשי לאכשורה, אמר ליה רב אושעיא: אפוא פולחו בהדא מותיתא מחתינתיה? היכא דאתמר - אתמר, היכא דלא אתמר - לא אתמר. העיד נתן בר שילאי רב מפתחא דציפורי לפני רבי, על שני בני מעום היוצאין מן ההמה פאחד - שהיא טרפה, וכנגודי בעוף - פשרה. במה דברים אמורים - שיוצאין בשני מקומות, אבל יוצאין במקום אחד וקלון עד פאצבע - פשרה. פליגי בה רב אמי ורב אסי, חד אמר: הוא דהררי וערבי, וחד אמר: אף על גב דלא הררי וערבי. בשלמא למאן דאמר: הוא דהררי וערבי - היינו דקתני: עד פאצבע, אלא למאן דאמר: אף על גב דלא הררי וערבי, מאי עד פאצבע? - עד פאצבע מקומה. רבי יהודה אומר: אם נישלה הנוצה פסולה. אמר רבי יוחנן: רבי יהודה ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד. רבי יהודה - הא דאמרין: רבי ישמעאל - דתני, רבי ישמעאל אומר: הנוצה מצטרפת. אמר רבא: דילמא לא היא! עד כאן לא קאמר רבי יהודה הכא אלא לענין טרפה, דליכא מיד דמנין עליה, אבל לענין איפגול - כרנבן סבורא ליה. ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל אלא לענין איפגול, אבל לענין טרפה - אגוני לא מניין. משננה אחות הדם, והמעושנת, והמצוננת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, או ששתת מים הרעים - פשרה. אכלה סם המות, או שהפישתה נחש - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. נזמרא אמר שמואל: הלעיסה חלתית - טרפה, מאי טעמא - דמינקבה להו למעיניה. מתיב רב שיובי: אחות הדם, והמעושנת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, וששתת מים הרעים, הלעיסה תיעה, חלתית ופולגלין, אכלה סם המות - פשרה; הכישה נחש, או ששקבה כלב שוטם - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות. קשיא חלתית אחלתית, קשיא סם המות אסם המות! - חלתית אחלתית לא קשיא: כאן - געלו, כאן - בקרטיין. סם המות אסם המות לא קשיא: הא - דידה, הא - דאדם. סם המות דבהמה היינו הרדופני! - תרי גונוי סם המות. מאי תיעה? אמר רב יהודה:

עיקרא

דקסבר לא לכיבוי, לא מנין - וכי נישל נמי לא איכפת לן. משננה אחוות הדם - שאחיה דם חלתה. ומעושנת - כנס בעל גופה. והמצוננת - חולי ממות צניה. הרדופני - סם המות לבהמה. מים הרעים - מים מגולים, אכלה סם המות - שהוא סם המות לאדם. נזמרא קורש של חלתית - חד הוא ונוקב את בני המעים. חלתית - לז"א. תיעא - תורא בלעו, ועשב מור הוא מאד, וכל אלו קשין לה. כלב שוטם - אמרינן בסדר יומא (פ"ב), רוח רעה שורה עליו, וכשנושר אדם שורה עליו והורגו. קשיא חלתית - דהכא, אחלתית דשמואל, וקשיא סם המות - דהכא, אסם המות דמתניתין. הא ידה - ברייתא בסם מות דבהמה. שאינו סם המות לאדם. בתרי גונוי סם המות - דבהמה מיירי תנא דברייתא.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: ואפילו לבו ביום.

רבי זירא בעא קומי רבי יסא: הקא את מר: אפילו לבו ביום. והקא את מר: אם זמנא יוצא לבו ביום ויחזיר! אמר ליה: אדם מצוי ללות ולפרוע לבו ביום, ואין אדם עשוי לפרוע וללות בו ביום.

רבי חגי בעא קומי רבי יסא: הוא הזמן, והן העדים, והוא הפלוגה, מהו מפני מרע כוחן של לקוחות? אמר ליה:

[דף ה' ע"ב]

בשלא נשתעבדו נכסים. ויש אומרים: בשלא התמו העדים על אותה הפלוגה:

הלקה ח' מתני' מצא אגרות שום ואגרות מזון, ושטרי חליצה ומאונין, ושטרי ברורין, וכל מעשה בית דין – הרי זה יחזיר.

מצא בחפיסה או בגלסקמא תכריך של שטרות, או אגדה של שטרות – הרי זה יחזיר. וכמה היא אגדה של שטרות? שלשה קשורין זה בזה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד לונה משלשה – יחזיר ללונה. שלשה לזוין מאחד – יחזיר לפלוגה.

מצא שטר בין שטרותיו ואין ידוע מה טיבו – יחזיר מנח עד שיבוא אליהו. אם יש עמוקן סימפון – יעשה מה שבסימפון.

גמרא רב ירמיה בשם רב: אם הנה אישר

[דף ו' ע"א]

הדינין – הרי זה יחזיר.

רבי חמא אבוי דרבי הושעיה אומר: אשלי דינין שבגליות, גזלי דינין שבארץ ישראל.

רב המנונא אומר: נכתבה אנו באחד בניסן, ניתן הכסף בעשרה בניסן – צריכין לכתוב: אף על פי שכתבנו כתב באחד בניסן, בן גמרא, שיתן הכסף בעשרה בניסן.

רב ירמיה בשם רב: סימפון שיוצא מתחת ידי הפלוגה בכתב ידי הפלוגה – פסול, אני אומר: מתעסק הנה בשטרותיו. הא מתחת ידי אחר – פשר.

רבי יצחק בר נחמן בשם שמואל: לעולם אין סימפון בשר עד שיצא מתחת ידי המלוה בכתב ידי הלן.

והתניא: שלא פיקדנו אבא, ושלא אמר לנו אבא, ושלא מצינו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוע. הוא אם נמצא – פרוע!

מאי דון? אמר רבי יוסי בי רבי בון: תיפתר, בגון הדא דייתיקי, שאין אדם מצוי לפנם דייתיקין שלו.

הדרו עלך שנים אוהזין

פרק שני

הלכה א' מתני' אילו מציאות שלו, ואילו שתיב להכריז?

אילו מציאות שלו: מצא פרות מפזרין, מעות מפזרות, בריכות ברשות הרבים, ועגולי דבלה, וכפרות של נחתום, מהרוזות של דגים, ונתיבות של בשר, וגזי צמר תפאות ממדינתך, ואניצי פשתן, ולשונות של ארנמן – הרי אילו שלו:

גמרא מניין לייאוש בעליז מן התורה?

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוּצדק: בן תעשה להמורו וגו' (דברים כב, ג) – את שאבוד לו ומצוי לך – את תיב להכריז. ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך – אין את תיב להכריז. יצא ייאוש בעלים שאבוד ממנו ומפל אדם.

תני: מצא

[דף ו' ע"ב]

בריכות ברשות הרבים – אינו תיב להכריז. ברשות היחיד – תיב להכריז.

אלומות, בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד – תיב להכריז.

עגולי דבלה – הדא דתימור: באילון עיגוליא רבכבא. פרם באילין ועיריית דאתיין מבצרה – תיב להכריז משום סימני מקום.

נתיבות של בשר ובתוכן פכד אחת או פוליה אחת – תיב להכריז.

מהרוזות של דגים ובתוכן גרק אחד או לכים אחד – תיב להכריו.

הלכה ב' מתני' רבי יהודה אומר: כל שיש בו שני – תיב להכריו. ביצד? מצא עגול ובתוכו חרס, כפר ובתוכו מעות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל פלי אנפוריא – אינו תיב להכריו:

גמרא תני: במשוקע בו.

הכא את מר במשוקע בו, וכא את מר בנתון בו דרף הינחה! הן דתימר במשוקע בו – ברשות הרבים. והן דתימר בנתון בו דרף הינחה – ברשות היחיד. ואפילו ברשות הרבים, בנתון בו דרף הינחה, אני אומר דרף נפילה נפלה עליו.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: פלי אנפוריא – אינו תיב להכריו. אמרה רבי יוחנן ותני לה, ואילו הן: כגון בדי מחטין, וצינוריות, ומהרוזות של קרדומות.

אמוריה דרב יצחק בר טבליי אשפח עזיל פריד במקטורה. אתא גבי רבי יצחק, ואורי ליה פהדא דרבי שמעון בן אלעזר דמתניתין.

אמוריה דרבי יוחנן אשפח עזיל פריד במקטורה. אתא לגבי רבי יוחנן, אמר ליה: הן אשפחותיניה בסומטא בפלטיא? די בעי מיפתרינה פהדא דרבי שמעון בן אלעזר דמתניתין.

הלכה ג' מתני' ואילו תיב להכריו, מצא פרות בכלי, או כלי כמות שהוא. מעות כפיים, או כים כמות שהוא. צבורי פרות, וצבורי מעות, שלשה מטבעות זה על גבי זה, כריכות ברשות היחיד, וכפרות של בעל הבית, ונזי צמר חלוקחות מבית האמן, בדי וזן וכדי שמן – תיב להכריו:

גמרא רב יהודה אומר: שלשה מטבעות של שלשה מלכים.

אמר רבי לעזר:

[דף ז' ע"א]

ואפילו שלשתן של מלך אחד ועשויין גודליו. של שלשה מלכים ועשויין שלשה גודליו, או אפילו שלשתן של מלך אחד ועשויין גודליו.

בדי יין וכדי שמון תיב להכריו. אמר רבי יוחנן: אין תוה בגון אהן מצובה – אין תיב להכריו. מהו בגון אהן מצובה? בגון אהן קרפיפא של שלשה בני אדם, מפיון דלא ידע למאן מחזרה – אין תיב להכריו.

אמר רבי יוסי: את שמע מינה, בר נש תוה מהלף חורי רבי חלפתא. נפל מינייהו חד דינר, מפיון דלא ידע למאן מחזרה – אינו תיב להכריו.

שמעון בר ווה תוה מהלף חורי רבי לעזר, נפל מיניה דינר, אושטיה ליה שמעון בר ווה. אמר ליה: כבר נתייאשתי מיניה. אמרי: לא איתפיון רבי לעזר אלא לזבוייה לרבי שמעון בר ווה בגין דתוה אינש מסבן.

הלכה ד' מתני' מצא אחר הגפה או אחר הגדר גזלות מקשרין, או בשבילין שבשדות – תרי זה לא יגע בהן. מצא כלי באשפות, אם מכסה – לא יגע בו, אם מגלה – נוטל ומכריו. מצא בגל או ככתל ישן – תרי אילו שלו. מצא ככתל חדש, מחציו ולחוץ – שלו, מחציו ולפנים – של בעל הבית. אם היה משכירו לאחרים, אפילו מצא בתוך הבית – תרי אילו שלו:

גמרא רב יהודה אמר: ובלבד גזלות מקושרין בכנפיהן.

רבי בא בר זבדא אשכח קמר מכסי בחפיסה ונקתיה. אזל שאל לרב, אמר ליה: לא עבדת טבות. אמר ליה: חזריה. אמר ליה: לא, דנימא אתא מריה בעי ליה ולא אשכחיה ואיתיאיאש מיניה.

תני: מצא באשפה – תיב להכריו, שדרף האשפה להיטלטל.

מצא בגל ובכותל ישן – תרי אילו שלו. שאני אומר:

[דף ז' ע"ב]

של אמורים היו.

תני: מצא בין פסים לפסים, מן האגף ולפנים – בלפנים. מן האגף ולחוץ – בלחוץ. אם היה מפולש לפנים, אפילו מחציו לחוץ – תרי אילו של בעל הבית. אם היה מפולש לחוץ, אפילו מחציו ולפנים – תרי אילו של מוצאייהו.

היה משכירן לאחרים, אפילו מצא בתוך הבית – תרי אילו שלו.

אמר רבי ירמיה: בפונדק איתפלגון. אכל בהצר – כל עמא מודו שתייב להכריו.

אמר רבי יוסי: בהצר איתפלגון. אכל בפונדק – כל עמא מודו שהוא של מוצאו:

הלכה ה' מתני' מצא בהנות – הרי אילו שלו. בין התכה להנני – הרי הוא של הנני. לפני השולחני – הרי הוא שלו. בין הפסא ולשולחני – הרי הוא של שלחני.

לקח פרות מחברו, או ששילח לו חברו פרות, ומצא בתוכו מעות – הרי אילו שלו. ואם היו צרוּרין – נוטל ומכריו.

אף השמלה היתה בכלל כל אלה, ולמה יצאת? להקיש אליה, אלא מה השמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין, אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין – חייב להכריו:

[דף ה' ע"א]

גמרא אמר רבי לעזר: ביני מתניתא, על גבי פסא שלו, על גבי תיבה שלו.

שמעון בן שטח תוה עסיק בהדא ביתנא, אמרין ליה תלמידוי: רבי ארפי מינה ואנן זבנין לה הדא חמר, ולית את לעי סוגין. ואזלו זבנין ליה הדא חמר מחד סירקאי, ותלי ביה הדא מרגלי אתון לגביה, אמרין ליה: מן בדון לית את צריף לעי תובן. אמר לון: למה? אמרין ליה: זבנין לה חד חמר מחד סירקאי ותלי ביה הדא מרגלי! אמר לון: וידע בה מרה? אמרין ליה: לא! אמר ליה לון: איזל תור.

לא בן אמר רב הונא ביבי בר גזולון בשם רב: התיבון קימי רבי: אפילו כמאן דמר גזילו של עבד – אסור, כל עמא מודיי שאבידתו – מותרת!

מה אתון סכרין, שמעון בן שטח ברברין תוה! בעי תוה שמעון בן שטח משמע, "בריה אלמהון דיהודאי"! מאגר כל הדין עלמא.

ויידא אמרה דא? רבי חנינה משתעי הדין עובדא, רבנין סבייא זבנין חד ברי דחיטין מאלין דאיסרטוס, ואשבחון ביה הדא צררא דדיגרי, וחורוניה לחון. אמרין: "בריה אלמהון דיהודאי"!

אבא אושעיה איש טוריא, אמרה: אחין לחן לי? אחן מהו חשוב עלי? אית לי טבין מיניה! אית לי סוגין מיניה! אמר ליה: אורייתא גזרת דנתזור! "בריה אלמהון דיהודאי"!

רבי שמואל בר סוקרטאי סלק לרומי, אוכדת מלכתא דילננה דידה, ואשכחיה, אפקת פרוז במדינתא, מאן דמחזר לה בגו שלשים יומין יסב אבן ואבן, בתר שלשים יומין איתרים רישיה לא חזריה גו שלשים יומין. בתר שלשים יומין חזריה אמרה ליה לא תוית במדינתא? אמר לה: אין. אמרה ליה: ולא שמעת קלא דכרוזא? אמר לה: אין. אמרה ליה: ומה מר? אמר לה: מאן דמחזר לה גו שלשים יומין יסב אבן ואבן, בתר שלשים יומין יתרים רישיה. אמרה ליה: ולמה לא חזרתנניה גו שלשים יומין? אמר לה: דלא תימרון בגין דחלתיה עבדית אלא בגין דחלתיה דרתמנא. אמרה ליה: "בריד אלהון דיהודאי!"

אלבסנדרוס מקדון סליק גבי מלכא קצינא. תמא ליה דהב סגין כסף סגין. אמר ליה: לא דתבך ולא כסף, אנא צריך. לא אתית אלא מיחמי פרוכסין דידכון חיה אתון ותבין, חיה אתון דייגין.

עד דו עסיק עימיה, אתא בר נש חד דאין עם חכריה, דזבן חדא חלקא וחספתיה, ואשכחון בה סימא דדיגרי. אתון דזבין תוה מר: קיילתא זבנית, סימא לא זבנית. אתון דזבין תוה מר: קיילתא וכל דאית בה זבנית.

עד דאינון עסיקין דין עם דין. אמר מלכא לחד מינייהו, אית לך בר דכר? אמר ליה: אין! אמר לחכריה: אית לך ברת נוקבה? אמר ליה: אין! אמר לון: אסבון דין לדיו, וסימא יתיו לתרויהו!

[דף ה' ע"ב]

שרי גחיה. אמר ליה: למה את גחיה? לא דנית טבאות? אמר ליה: אילו תוה תדין דינא נכבון חיה תויתון דנין? אמר ליה: קטלין דין ודין, וסימא עלת למלכא!

אמר ליה: כל חכי אתון רחמין דהב סוגי! עבד ליה אריסטון, אפיק קומיי קופד דדהב, תרנגולין דדהב. אמר ליה: דהב אנא אכיל? אמר ליה: תיפח רוחיה דתהוא גברא! דהב לית אתון אכלין, ולמה אתון רחמין דהב סוגי?

אמר ליה: דנחא עליכון שמשא? אמר ליה: אין! נחית עליכון מיטרא? אמר ליה: אין! אמר ליה: דילמא אית גביכון בעיר דקיס? אמר ליה: אין! תיפח רוחיה דתהוא גברא! לית אתון חיינ אלא בזכות בעירא דקיקא! דכתיב (תהלים לו, ז): אדם ובהמה תושיע ה'.

הלקה ו' מתני' עד אימתי חייב להכריז? עד כְּדֵי שְׂיִדְעוּ בּוֹ שְׂכָנִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: שְׁלֹשָׁה רְגָלִים, וְאַחַר רְגַל הָאֶחָד שְׁבַע יָמִים, כְּדֵי שְׂיִלְךָ לְבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה, וְיַחֲזוֹר שְׁלֹשָׁה, וְיַכְרִיז יוֹם אֶחָד:

גמרא תַּנְי: בְּרֵאשׁוֹנָה – הָיוּ מַכְרִיזִין שְׁלֹשָׁה רְגָלִים, וְאַחַר רְגַל הָאֶחָד שְׁבַע יָמִים כְּדֵי שְׂיִלְךָ שְׁלֹשָׁה וְיַחֲזוֹר שְׁלֹשָׁה, וְיַכְרִיז יוֹם אֶחָד. מִשְׁחַרְבַּב בֵּית הַמְּקוֹדֵשׁ, הִתְקִינוּ – שֵׁיחֵוּ מַכְרִיזִין שְׁלֹשָׁה יָמִים. מִזֶּן הַסְּפִינָה וְאֵילָךְ, הִתְקִינוּ – שֵׁיחֵא מוֹדִיעַ לְקַרְוָבֵי וְלִשְׂכִינֵי וְדִיּוֹ:

הלקה ז' מתני' אָמַר אֶת הָאֲבֵדָה וְלֹא אָמַר אֶת סִמְנֵיהָ – הָרִי זֶה לֹא יִתֵּן לוֹ. הֲרַפְּאִי אַף עַל פִּי שְׂאֵמַר אֶת סִמְנֵיהָ – הָרִי זֶה לֹא יִתֵּן לוֹ, שְׁנֵאמַר עַד דְּרַשׁ אַחִיד אֲתוֹ – עַד שֶׁתְּדַרֵּשׁ אֶת אַחִיד אִם רַפְּאִי הוּא וְאִם אֵינוֹ רַפְּאִי:

גמרא אֵינְהוּ רַפְּאִי? עֶבֶד גְּרָמִיָּה מַחֲזוֹר מִצִּיאָן, וְעֶבֶד חֲדָא רַבָּה וְטָבָא. חִידָּה הוּא עֶבֶד רַבָּה וְטָבָא? חָמִי לִיָּה בִּירְיֵיתָא מַחֲזוֹר מִצִּיאָן, וּמְפַקִּדִין גְּבִיָּה, וְהוּא נְסִיב כּוֹלָא וְאֲזִיל לִיָּה.

וְאֵית דְּמָרִין: אֲזִיל לְכַנְיֵשְׁתָּא וְשָׁמַע סִמְנֵיהָ, וְאֲזִיל לְכַנְיֵשְׁתָּא חוֹרֵי, וְאָמַר סִמְנָא, וְנָסַב לִיָּה:

הלקה ח' מתני' כָּל דְּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל – יַעֲשֶׂה וְיֹאכֵל. וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל – יִמְכּוֹר, שְׁנֵאמַר: וְהִשְׁבַּתוּ לוֹ – רֵאשִׁי הֵיאָךְ תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ.

מַה יְהֵא כְּדָמִים? רַבִּי טְרַפּוֹן אָמַר: יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶזֶק, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ – חַיִּיב בְּאַחֲרֵי־תָן. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶזֶק, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ – אֵינוֹ חַיִּיב בְּאַחֲרֵי־תָן:

גמרא תַּנְי: שְׁלֹא יֹאכֵל עֵגֶל לְעֵגְלִים וְסִיחָ לְסִיחִין וְתַרְנַגּוּל לְתַרְנַגּוּלִין. עוֹבְדָא הָוָה בְּחַד פֶּר נִשׁ דְּאִשְׁבַּח חֲמוּשָׁה עֵגְלִין וְתוֹה מְזַבִּין וּמוֹכְלִינִין עַד דְּקָמוּן עַל חַד.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: הִלְכָה כְּרַבִּי טְרַפּוֹן בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִמּוֹן.

רַבִּי בָּא וְרַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב: מַעֲשֶׂה הָיָה וְהוֹרָה רַבִּי כְּרַבִּי טְרַפּוֹן בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִמּוֹן.

רַב יְהוּדָה אָמַר: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים – אֵין צְרִיךְ לִיתָן סִמּוֹן.

אָמַר רַב הוּנָא:

[דף ט' ע"א]

הכל מודין שאם היה צרור מעות - לא יגע בהן.

יהודה ברבי עאל לַכְּנִישָׁתָא, שֶׁבַּק סַנְדְּלוֹי וְאַזְלוֹי. אָמַר: אֵילוּ לֹא אֲזִילִית לַכְּנִישָׁתָא, לֹא אֲזִלוֹן סַנְדְּלוֹי.

רבי יוסי היה יתיב מתניי, ועל מיתא, מן דקם - לא אָמַר ליה פְּלוּם, ומן דיתבי ליה - לא אָמַר ליה פְּלוּם:

הִלְכָה ט' מתניי מִצָּא סְפָרִים - קוֹרָא בְּהֵן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. וְאִם אֵינּוּ יוֹדַע לְקָרוֹת - גּוֹלְלָן. אֲבָל לֹא יִלְמוּד בְּהֵן בְּתַחֲלָתָא. וְלֹא יִקְרָא אַחַר עֲמוּ. מִצָּא כְּסוֹת - מְנַעְרָה אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. וְשׁוֹמְתָה לְצוֹרְכָהּ, אֲבָל לֹא לְכַבּוּדוֹ. כְּלֵי כֶסֶף וְכְלֵי נְחֹשֶׁת - מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן לְצוֹרְכּוֹ, אֲבָל לֹא לְשׁוֹחֲקוֹ. כְּלֵי זָהָב וְכְלֵי זָכוּכִית - לֹא יִגַּע בְּהֵן עַד שְׂיִבְאָ אֵלֶיהוּ. מִצָּא שֶׁק אִו קֶפֶה, אִם אֵינּוּ דִרְכּוּ לְמוּל - תְּרֵי זַח לֹא יִשׂוּל:

גמרא תְּנִי: מִצָּא סְפָרִים - קוֹרָא בְּהֵן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם. אִם אֵינּוּ יוֹדַע לְקָרוֹת - גּוֹלְלָן. וְלֹא יִקְרָא פְּרֻשָׁה וְיִשְׁנָה, וְלֹא יִקְרָא פְּרֻשָׁה וְיִתְרַגֵּם, וְלֹא יִפְתַּח בּוֹ יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה דְּפִין, וְלֹא יִקְרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּכַרְדָּ אַחַד. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּחֻדְשִׁים, אֲבָל בְּיָשָׁנִים - שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ.

כְּלֵי כֶסֶף - מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּצוּנִין, אֲבָל לֹא בְּחַמִּין מִפְּנֵי שְׁמִשְׁחִירָן.

כְּלֵי נְחֹשֶׁת - מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּחַמִּין, אֲבָל לֹא עַל יְדֵי הָאוֹר מִפְּנֵי שְׁמִפְחִיתָן.

מְגִרִיפּוֹת וְקִרְדוּפוֹת - מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּרֵד, אֲבָל לֹא בְּקֶשֶׁה.

מְגִרִיפָה - מִקַּבֵּל בָּהּ אֶת הַפֵּיטָא וּמְדִיחָהּ וּמְנִיחָהּ בְּמִקּוּמָהּ.

קוֹרְדוּם - מִכַּבֵּעַ בּוֹ עֵצִים, אֲבָל לֹא צִינִים וְעֵצֵי זֵית.

כְּשֵׁם שְׁאֵת אוֹמֵר בְּמוֹצָא, כֵּךְ אַתָּה אוֹמֵר בְּמִפְקִיד.

וְהַמִּפְקִיד כְּסוֹת אֲצֵל חֲבִירוֹ - מְנַעְרָה אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם, וְאִם הֵיחָה מְרוּבָה - גּוֹבָה שְׁכָרוֹ מִמֶּנָּה.

הִלְכָה י' מתניי אִי זֶה הֵיא אֲבִידָה? מִצָּא חֲמוֹר וּפְרָה רוּעִין בְּדֶרֶךְ - אִין זֶה אֲבִידָה. חֲמוֹר וְכִלְיוֹ תְּפוּכִין, וּפְרָה רְצָה בֵּין תְּפֻרִים - תְּרֵי זַח אֲבִידָה. תְּחִזִּירָה וְכִרְחָה, תְּחִזִּירָה וְכִרְחָה, אֲפִילוּ אֲרַבְעָה וְחַמִּשָּׁה פְּעֻמִּים - חֵיב. שְׁנָאָמַר: הֵשֵׁב תְּשִׁיבֶם.

היה בטל מן הפלע – לא יאמר לו: "תן לי סלע", אלא נותן לו שָׁכרוּ כְּפוּעַל בְּטַל. אם יש שם בית דין – מתנה עמו בפני בית דין. אין שם לפני מי יתנה – שְׁלוּ קוּדָם.

[דף ט' ע"ב]

מִצְאָה בְּרֶפֶת – אינו חייב בה. בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים – חייב בה. הִיְתָה בֵּין הַקְּבָרוֹת – אל יפמא לו. אם אָמַר לוֹ אָבִיו: הִיפּוּמָא, או שָׁאֵמַר לוֹ: אל תחזיר – הרי זה לא ישמע לו.

פִּירְק וְטַעַן פִּירְק וְטַעַן אֲפִילוּ אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה פְּעָמִים – חייב, שְׁנָאֵמַר (שמות כג, ה): עֲזוּב תַּעֲזוּב. הֲלֹךְ וְיֵשֵׁב לוֹ, אָמַר לוֹ: "הוֹאִיל עָלֶיךָ מִצְוָה, אם רְצִיתָה לְפָרוֹק פְּרוֹק" – פְּטוּר, שְׁנָאֵמַר (שם): עֲמוּ. הִיְתָה חוֹלָה אוֹ זָקֵן – חייב.

מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה לְפָרוֹק, אָבֵל לא לְמַעוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִם לְמַעוֹן. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אָמַר: אם הִיְתָה עָלָיו יוֹתֵר מִמִּשְׁוֹאוֹ – אין זָקֵן לוֹ, שְׁנָאֵמַר (שם) תַּחַת מִשְׁאוֹ – מִשְׁאוֹי שֶׁהוּא יָכוֹל לְעַמּוֹד בּוֹ:

גמרא בְּכָל אֶתֶר אֶת מִרְיָהּ עָשָׂה קוּדְמָת לְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְכֹא אֶת אָמַר: אין מִצְוֹת עָשָׂה קוּדְמָת לְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה! שְׁנֵיִיא הִיא, שֶׁהוּא וְאָבִיו חֵיִבִּין בְּכָבוֹד הַמָּקוֹם.

תַּנִּי: רוֹבֵץ וְלֹא רִבֵּץ, וְחֹזֵר תַּנִּי: פּוֹרֵק עֲמוּ אֲפִילוּ מֵאֵה פְּעָמִים בַּיּוֹם! הֵן דְּתִימֵר רוֹבֵץ וְלֹא רִבֵּץ – בְּהִיּוֹא דְמִפִּיל גְּרַמִּיהָ. וְהֵן דְּתִימֵר פּוֹרֵק עֲמוּ אֲפִילוּ מֵאֵה פְּעָמִים – בְּהִיּוֹא דְאָנִים.

כִּי תַפְנֵעַ, יָכוֹל פְּגִיעָה מִפִּישׁ? תַּלְמוּד לֹמַר: כִּי תִרְאֶה, אִי כִּי תִרְאֶה יָכוֹל אֲפִילוּ רְחוֹק מֵאֵה מִיֵּל? תַּלְמוּד לֹמַר כִּי תַפְנֵעַ. הָא פִּיצֵד? שִׁיעְרוּ חֲכָמִים, אֶחָד מִשְׁבַּעַה וּמְחַצָּה בְּמִיל, וְזָחַי רִים.

עֲזוּב תַּעֲזוּב – זוּ פְּרִיקָה. הַקָּם תָּקִים – זוּ טְעִינָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אָמַר: כְּשֶׁם שְׁפוֹרְקוּ מִן הַתּוֹרָה, כֵּן טוּעְנוּ מִן הַתּוֹרָה.

חֲמוּר וְיִשְׂרָאֵל וּמִשְׁאוֹי שֶׁל עֲבוּסִים – דְּבָרֵי חֵבֵל פּוֹרֵק וְטוּעֵן. חֲמוּר עֲבוּסִים וּמִשְׁאוֹי שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּדָבָרֵי חֲכָמִים – לא פּוֹרֵק וְלֹא טוּעֵן, כְּדָבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן – פּוֹרֵק וְלֹא טוּעֵן.

הלכה "א מתני" אֲבָדְתוּ וְאֲבָדְתוּ אֲבִיו – שְׁלוּ קוּדְמָת. אֲבָדְתוּ וְאֲבָדְתוּ רַבּוֹ – שְׁלוּ קוּדְמָת. אֲבָדְתוּ אֲבִיו וְאֲבָדְתוּ רַבּוֹ – שְׁל רַבּוֹ קוּדְמָת לְשַׁל אֲבִיו, שְׁאֲבִיו חֵבִיא לְחַיִּי הַעוֹלָם הַזֶּה. וְרַבּוֹ שְׁלֹמֹדוּ חֲכָמָה חֵבִיא לְחַיִּי הַעוֹלָם הַבָּא.

אם הִיָּה אָבִיו שְׁקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ – אָבֵדְתָּ אָבִיו קוֹדְמָת.

הִיָּה אָבִיו וְרַבּוֹ נוֹשְׂאִין מִשְׂאֵי – מְנִיחַ אֶת שֵׁל רַבּוֹ, וְאַחַר כֵּךְ מְנִיחַ אֶת שֵׁל אָבִיו.

הִיָּה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשָּׂבִי – פּוֹדֵה אֶת רַבּוֹ, וְאַחַר כֵּךְ פּוֹדֵה אֶת אָבִיו. אָבֵל אִם הִיָּה אָבִיו תְּלִמּוּד הָכֶם – פּוֹדֵה אֶת אָבִיו, וְאַחַר כֵּךְ פּוֹדֵה אֶת רַבּוֹ.

גְּמָרָא תְּנִי: אִי זָהוּ רַבּוֹ שְׁלִמּוּדוֹ הַכְּמָה?

כֹּל שֶׁפְּתַח לוֹ תַּחֲלִילָה; דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר.

רַבִּי יוֹדֵן אוֹמֵר: כֹּל שְׂרוּב תְּלִמּוּדוֹ מִמְּנוּ.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כֹּל שֶׁהֵאִיר עֵינָיו בְּמוֹשָׁנְתוֹ.

רַב – כְּרַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי יוֹחֲנָן – כְּרַבִּי יוֹדָה, שְׂמוּאֵל – כְּרַבִּי יוֹסִי.

רַב כְּרַבִּי מֵאִיר, חַד בַּר נָשׁ פְּתַח פּוּמִיָּה דְרַב, וּשְׁמַע דְדַמּוּ, וּבָזַע עָלוּי.

רַבִּי יוֹחֲנָן כְּרַבִּי יוֹדָה, רַבִּי יוֹחֲנָן הָהוּ סָלִיק מִטַּיְבְּרִיָּה לְצַפּוֹרִי, חָמָא חַד בַּר נָשׁ

[דָּף י' ע"א]

גְּבַת מִן תַּמּוֹן, אָמַר לִיה: מַה קָּלָא בְּמִדִּינָתָא? אָמַר לִיה: חַד רַבֵּן דְּמָדָּ וְכָל עָמָא פְּרִיין מִיטְפָּלָא בֵּיה. יָדַע רַבִּי יוֹחֲנָן דְּהוּא רַבִּי חֲנִינָא. שָׁלַח וְאִיִּתִּי מְאֵנִין טַבִּין דְּשׁוּבְתָא וּבָזַעוּן.

וְלֹא כֵּן תְּנִי: כֹּל קָרַע שְׂאֵינּוּ שֵׁל בְּחֻלָּה – אֵינּוּ קָרַעוּ רַבִּי יוֹחֲנָן בְּעֵה מִיעַבַּד דְרַבָּה וּמִזְקָרִיתֶיהָ.

וְלֹא יָדַעִין אִין מִשּׁוּם דְּהוּא רַבִּיָּה, אִין מִשּׁוּם שְׂמוּעוֹת תְּרַעוֹת.

מִיִּלְתִּיהָ דְרַבִּי חֲיִיָּה בַר וּוָא, בְּצַפּוֹרִי חָמָא כָּל עָמָא פְּרִי. אָמַר לִיה: לְמַה כּוּלִי עֲלָמָא פְּרִי? אָמַר לִיה: רַבִּי יוֹחֲנָן יְתִיב דְרִישׁ כְּבִי מִדְרָשָׁא דְרַבִּי בְּנֵיָּה וְכָל עָמָא פְּרִי מִיִּשְׁמַעִינִיהָ. אָמַר: "כְּרִיָּה רַחֲמֵנָא דְחָמִי לִי פּוֹרִין עַד דְּאָנָא בְּחַיִּים", וּבְאֲגַדְתָּא פְּשִׁמִית לִיה, חוּץ מִמִּשְׁלִי וְקַחֲלֵת.

הִדָּא אָמְרָה: כֹּל תְּלִמּוּד וְתִלְמִיד .

שמואל – רבי יוסי, אמר, חד בר נש אסבר לשמואל, בשני מפתחות, אחד יורד לאמת בית השיחי, ואחד פותח בין. שהיה מוריד ידו עד שיהיו היה פותח בין. ושמע דדמו, ובוע עלוי.

הדרו עלך פרק אלו מציאות

פרק שלישי

הלכה א' מתני' הפסקיד אצל חבירו בהמה או כלים, ונגנבו או שאבדו, שלם ולא רצה לשבע, שהרי אמרו: "שומר הנם נשבע ויוצא", נמצא הנגב – משלם תשלומי כפל. טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי הוא משלם? למי שהפקדון אצלו.

נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הנגב – משלם תשלומי כפל. טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי הוא משלם? לבעל הפקדון.

גמרא מנן תיתי ליה? (שמות כב, ג) אם המוצא תמוצא בידו הנגבה. וכי אין אנו יודעין שאם ימצא הנגב ישלם שנים, ומה תלמוד לומר שנים ישלם? אם אינו עניין לו, תניהו עניין לשלפניו.

רבי עאל לפירקא דרבי יודן, אמר קומיה הדא. אמר ליה: אמור דבתרה: נשבע ולא רצה לשלם, נמצא הנגב – משלם תשלומי כפל, טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וישלם למי שהפקדון אצלו!

[דף י' ע"ב]

רבי נסה בשם רבי יונה: (שמות כב, ג) חיים שנים ישלם, למקום שהקדן מהלך – שם הכפל מהלך.

רבי יוחנן ורבי לעזר, רבי נסא מוסיף בשם רבי יוסי בן חנינה: לא סוף דכר שילם, אלא מבין שקיבל עליו לשלם – כמי ששילם. אמר: "משלם אני" – הוששין שמא שלח בו יד.

אמר: "נשבע אני", וראה אותן שמוגלגלין עליו שבועות אחרות, וחסור ואמר: "משלם אני" הוששין.

אמר רבי יוסי: לא חייבה אותו התורה שבועה להחמיר עליו אלא להקל, שאם רצה לשלם – ישלם, ואם רצה לישבע – ישבע.

היו לו עדים שנזנבה באונס? הרי היא דמר רבי לעזר: המזכר קנסו לאחר – לא עשה כלום. היו לו עדים שנזנבה בפשיעה – הרי הוא בכלל ישלם, ואחר כך נמצאת הנזניבה, למי משלם? לראשון? או לשני? או לשניה?

[דף י"א ע"א]

הלכה ב' מתני' השוכר פרה מחברו והשאילה לאחר ומתה בדרך – ישבע השוכר שמתה בדרך, והשואל משלם לשוכר.

אמר רבי יוסי: כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של זה? אלא תחזור הפרה לבעלים.

גמרא ויש לו רשות להשאיל? ולא בן תני רבי הוה: אין השואל רשאי להשאיל, ולא השוכר רשאי להשכיר, ולא השואל רשאי להשכיר, ולא השוכר רשאי להשאיל, אלא אם בן נטל רשות מן הבעלים. רבי לא בשם רבי ינאי: והוא שנתן לו להשכיר. וכא והוא שנתן לו רשות לעשות בה אפיטרופא:

רבי אבהו שאל: שאלוה בעלים משוכר ומתה בדרך – ישבע השוכר שמתה בדרך, והשואל משלם לשוכר! ואין ביני, אפילו אכלוה?

אמר רבי אבינא: אכלו, שלקו אכלו.

אמר רבי יוסה: היאך הלה עושה סחורה בפרה של זה? אלא תחזור פרה לבעלים.

הלכה ג' מתני' אמר לשנים: גזלתי את אחד מכם מנה, ואיני יודע אי זה מכם. אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה, ואיני יודע אי זה הוא – נותן לזה מנה ולזה מנה, שהודה מפי עצמו.

שנים שהפקידו אצל אחד, זה מנה וזה מאתים, זה אומר: "מאתים שלי" וזה אומר: "מאתים שלי" – נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מנח עד שיבוא אליהו.

וכן שני כלים, אחד יפה מנה ואחד יפה אסף זוו, זה אומר: "יפה שלי" וזה אומר: "יפה שלי" – נותן את הקטן לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני, והשאר יהא מנח עד שיבוא אליהו.

אמר רבי יוסי: אם בן מה הפסיד תרמאי? אלא הכל יהא מנח עד שיבוא אליהו!

[דף י"א ע"ב]

גמרא רבי אבהו בשם רבי יוחנן: כּאן – בעורריו, כּאן – בשותקיו.

רבי יסא בשם רבי יוחנן: כּאן – בשׂישׂ עדים יודעיו, וכּאן – בשׂאיו עדים יודעיו!

רב ירמיה בשם רב: כּאן – בנשבע, כּאן – בשלא נשבע. תמן אמרין בשם רב: שם – בנשבע, כּאן – בשלא נשבע.

רבי ירמיה בעי: אם בשנשבע הוה לו לשתוק. רבי ירמיה סבר מימר? הוה לו לשתוק ולא להודות! רבי יסא סבר מימר: הוה לו לשתוק ולא לישבע!

רבי יוחנן אמר: אם בשנשבע, הוה לו לעשות שליח בית דין! רבי יוחנן סבר מימר: שליח בית דין שעשה גזל.

תניי חורן תני: שליח בית דין שעשה גזל, ולא שליח בית דין שעשה גזל.

אמר רבי אילא: אוף אַנן תנינא, ואמר, היא גזילה, היא בעילה, היא מלוח.

הכל מודין בפיקדון דמתניתא, מהדא: אמר לשנים: גזלתי אהד מכס מנה ואני יודע אי זה הוא!

הלכה ד' מתני' המפקיד פרות אצל חברו, אפלו הן אוכדין – הרי זה לא יגע בהן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ומכור בפני בית דין, מפני השב אבידה לבגליו.

גמרא אמר רבי אבהו: אם אומר את אבודין הן – אל יגע בהן, אף הוא ממציא להן?

רבי אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: הלכה פרבן שמעון בן גמליאל. פהדא רבי יוחנן חקוקה אפקד גבי רבי הויה רובה חד

[דף י"ב ע"א]

דיסיקיא מלייא חמיו, אַתא שאל לרבי! אמר: ימכר על פי בית דין בשעת הביעור.

חד בר נש אפקיד גבי רבי הויה בר אשי חד גרב דכותח, אַתא שאל לרב, אמר: ימכר על פי בית דין בשעת הביעור.

הלקה ה' מתני' המפקיד פרות אצל חברו – הרי זה יוציא לו חסרונות; לחטין ולארז – תשעה קצאי קבין לכור. לשעורין ולדחן – תשעה קבין לכור. לבסמין ולזרע פשתן – שלשת סאין לכור. הכל לפי המדה, הכל לפי הזמן.

אמר רבי יוחנן בן נורי: וכי מה אכפת לו לעכבר, והלא אוכל בין מהרבה בין מקמיעא! אלא אינו מוציא לו אלא לכור בלבד.

רבי יהודה אומר: אם היתה מדה מרבה – אינו מוציא לו חסרונות, מפני שהן מותרות. יוציא לו שתות ליון. רבי יהודה אומר: חומש.

יוציא לו שלשת לגין שמן למאה, לג ומחצה שמרים, ולג ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק – אינו מוציא לו שמרים. אם היו קנקנים ישנות – אינו מוציא לו בלע. רבי יהודה אומר: אף המוכר שמן מזקק לחברו כל ימות השנה – הרי זה מקבל עליו לג ומחצה שמרים למאה.

גמרא אמר רבי אמי: בשעת הגורן שנו.

תמן אמרין: אילין עכברייא – רשיעיא, כד חמיין פירי סגין קריין לחביריהון ואכלין עמהון. אמר רבי יוחנן: אובדות הן, מתפורות הן.

יוציא לו שתות ליון. רבי יהודה אומר: חומש. אמר רב אושעיה: בשלא אמר לו: "שמן מזוקק אני מעמיד לך כל השנה", אכל אם אמר לו בן – תייב להעמיד לו שמן מזוקק.

הלקה ו' מתני' המפקיד חבית אצל חברו, ולא יחדו לה הפעלים מקום, וטלמלה ונשברה, אם מתוך ידו נשברה, לצורכו – תייב, לצורכה – פטור. ואם משהניחה, בין לצורכו בין לצורכה – פטור. יחדו לה הפעלים מקום, וטלמלה ונשברה, בין מתוך ידו ובין משהניחה, לצורכו – תייב, לצורכה – פטור.

[דף י"ב ע"ב]

גמרא לא בן אמר רבי לעזר: למה הדבר דומה? לגונב חבית מפרתף חבירו, אף על פי שלא ידעו הפעלים בגניבה – צריכין לידע בחזרה! אמר: שנייה היא, שיש רשות עליה.

אמר רבי לעזר: אית אמר, שיש רשות לשומר עליה, מהו לצורכה? בשייחדו לה הפעלים באותו מקום, אכל במקום אחר, בין לצורכו בין לצורכה – פטור.

אית אַנן אַמרינן, שאין רשות לשומר עליה, לא שנייא בין באותו מקום בין במקום אחר, לצורכו – חייב, לצורכה – פטור.

הלכה ז' מתני' המפקיד מעות אצל חברו, צָרְרָן וְהַפְשִׁילָן לְאַחֲרָיו, מִסְרָן

[דף י"ג ע"א]

לְבָנוּ וּלְבֵתוֹ הַקְּטָנִים, וְנָעַל בְּפִנְיָהֶם שְׂלֵא פְרָאוּי – חֵיב, שְׂלֵא שָׁמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִין. וְאִם שָׁמַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִין – פְּטוֹר.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְתִשְׁמַע מִיָּנֵה, כּר נִשׁ דִּיתֵב לְחֻבְרִיהַ פְּלִיטָרִין בְּשׁוּקָא, מִסְרָן לְבָנוּ וּבֵתוֹ הַקְּטָנִים, נְגַנְבוּ אוֹ אֶבְדוּ – פְּטוֹר מִלְשָׁלִם, שְׂאֵנִי אוֹמַר לֹא עַל דַּעַת פְּלִיטָרִין בְּשׁוּקָא;

מַתִּי אָמְרוּ שׁוֹמֵר הֵנָּם נִשְׁבַּע וְיִוצֵא? בְּזִמְן שְׁשִׁימַר פְּדָרָךְ הַשּׁוֹמְרִין. נָעַל פְּרָאוּי, קָשַׁר פְּרָאוּי, נִתְנָן בְּאַפְוִנְדָתוֹ, צָרְרָן בְּסִדְיָנוּ, וְהַשְׁלִיכֵן לְפָנָיו, נִתְנָן בְּשִׂידָהּ וּבְתִיבָהּ וּבְמַגְדָּל, נְגַנְבוּ אוֹ אֶבְדוּ – חֵיב בְּשׁוּבָעָה וּפְטוֹר מִלְשָׁלִם. וְאִם יֵשׁ עֲדִים שְׁעָשָׂה כֵּן – אַף מִשׁוּבָעָה פְּטוֹר.

נָעַל שְׂלֵא פְרָאוּי, קָשַׁר שְׂלֵא פְרָאוּי, הַפְּשִׁילָן לְאַחֲרָיו, נִתְנָן פְּרָאוּשׁ נְגוּ וְנְגַנְבוּ – חֵיב לְשָׁלִם!

נִתְנָן בְּמִקוֹם שְׁנוּהַג לִיתֵן שְׁלוֹ, אִם הָיָה רְאוּי לְשִׁמְרָה – פְּטוֹר, וְאִי לֹא – חֵיב:

הלכה ח' מתני' המפקיד מעות אצל השלחני, אם צרוּרין – לא וּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. לְפִיכָךְ אִם אֶבְדוּ – אֵינוּ חֵיב בְּאַחֲרִיּוּתָן. וְאִם מִתְרִין – וּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם אֶבְדוּ – חֵיב בְּאַחֲרִיּוּתָן. אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין כֹּה וּבֵין כֹּה – לֹא וּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. תִּהְיֶנּוּ כִּבְעַל הַבַּיִת; דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: כִּשְׁלַחְנִי.

גמרא רַב הוּנָא אָמַר, רַבִּי יְרֵמְיָה בְּעֵי: מַה "צָרוּרִין"? בְּחוּתָם, אוֹ צָרוּרִין שְׂלֵא בְּחוּתָם? אֵין תִּימַר בְּחוּתָם, שְׂלֵא בְּחוּתָם – מוֹתָר. אֵין תִּימַר שְׂלֵא בְּחוּתָם, כֹּל שֶׁכֵּן בְּחוּתָם!

הלכה ט' מתני' השולח יד בפקדון – בית שמאי אומרים: וְלָקַח בְּחָסֵר וְיִתֵּר. וּבֵית הַלַּל אוֹמְרִים: כִּשְׁעַת הוּצָאָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: כִּשְׁעַת הַתְּבִיעָה. תְּחֻשָׁב לְשִׁלְחַן יָד בְּפִקְדוֹן – בֵּית שְׁמַאי מְחִיבִין. וּבֵית הַלַּל אוֹמְרִים: אֵינוּ חֵיב עַד שְׁוִשְׁלַח בּוּ יָד. כִּיצַד? הֵטָה אֶת הַחֲבִית וְנִטַּל מִמֶּנָּה רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה – אֵינוּ מִשְׁלֵם אֲלָא רְבִיעִית. הַגְּבִיחַ וְנִטַּל מִמֶּנָּה רְבִיעִית, וְנִשְׁבְּרָה – מִשְׁלֵם אֶת הַכֹּל.

גמרא פִּינֵי מוֹתְנִיתָא: כִּשְׁעַת תְּבִיעָתוֹ בְּבֵית דִּין.

מסכת קדושין פרק ראשון

(דמיון ג, ב-א): "שאי עיניך על שפנים וראי איפה לא שגלת; וימנעו רבבים" וגו'.

ג. איזהו גרעון כסף? רצה לפדות את עצמו בתוך השנים האלו – מחשב את המעות ואת השנים, ונותן לרבו, מפני שיד העבד על העליונה. איזו היא חזקת קרקעות? נעל וגדר ופרץ כל שהוא – הרי זו חזקה. איזו היא חזקת עבדים? נעל לו סנדל, התיר לו סנדל, והוליך פליו אחריו לבית המרחץ, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גרדו, הלבישו הנעילו, הגביהו – קנאו. אמר רבי שמעון: אין לך חזקה גדולה מזו.

ד. וקונה את עצמו בראשי אברים, וקונה את עצמו בכסף על ידי אחרים, ובשטר על ידי עצמו, מפני שהוא כנותן משמאלו לימינו; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בכסף על ידי עצמו, בשטר על ידי אחרים, ובלבד שיהא הכסף של אחרים, ואומר לו: 'על מנת שאין לך רשות אלא לפדות בו'. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: אף בשטר על ידי אחרים, אבל לא על ידי עצמו.

ה. ספינה נקנית במשיכה. רבי נתן אומר: ספינה ואותיות נקנות במשיכה ובשטר. כתב לא משה, משה לא כתב – לא קנה עד שיכתב וימשה. איזו היא משיכה? בין שמשך בין שהנהיג, בין שקרא לה ובאת אחריו – הרי זו משיכה. איזו היא מסיירה? כל שמסר לו פרומבא ומוסרה – הרי זו מסיירה. אימתי אמרו מטלטלין נקנין במשיכה, ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם ברשות הלוקח, פיון שקבל עליו קנה. ברשות המוכר, עד שיגביה או עד שיוציא מרשות הבעלים, ברשות זה, המפקדים אצלו עד שקבל עליו או עד שישכיר לו את מקומו.

ו. החליף עמו קרקעות בקרקעות, מטלטלין במטלטלין, קרקעות במטלטלין, מטלטלין בקרקעות, פיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו.

א. האשה נקנית בשלש דרכים, וקונה את עצמה בשתי דרכים. נקנית בכסף בשטר ובביאה. בכסף כיצד? נתן לה כסף או שוה כסף, אמר לה: 'הרי את מקדשת לי', 'הרי את מארסת לי', 'הרי את לי לאינתו' – הרי זו מקדשת. אבל נתנה היא לו כסף, או שוה כסף, ואמרה לו: 'הריני מארסת לך', 'הריני מקדשת לך', 'הריני לך לאינתו' – אינה מקדשת. ובשטר כיצד? אין צריך לומר בשטר שיש בו שוה פרוטה, והלא היא מקדשת בדבר שיש בו שוה פרוטה, אלא אפלו כתב על חרס ונתן לה על ניר, ונתן לה – הרי זו מקדשת. ובביאה, כל ביאה שהיא לשם קדושין – מקדשת, שאינה לשם קדושין – אינה מקדשת.

ב. לא ישא אדם אשה עד שתגדל בת אחותו או עד שיימצא את ההגון לו שנאמר (ויקרא יט, כט): "ומלאה הארץ זמה" – זמה היא. רבי אליעזר אומר: זה פנוי שבא על הפנויה שלא לשם אישות. רבי אליעזר אומר: מנין שענוש לפני המקום כאלו בא על אשה ואמה? נאמר כאן "זמה", ונאמר להלן זמה, שנאמר (ויקרא כ, יד): "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא" וגו'. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מתוך שבא על נשים הרבה, ואין ידוע על איזה מהן בא, וכן היא, שבאו עליה אנשים הרבה, ואינה יודעת הרבה, ואין ידוע מאיזו מהן קבלה, נמצא זה נושא את בתו וזה נושא את אחותו, נמצא כל העולם מתמלא ממזרין. יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא במדינה אחרת, שמא ידווגו זה לזה, ונמצא אח נושא אחותו, לכך נאמר: "ומלאה הארץ זמה". רבי יהודה בן בתירא אומר: הרי הוא אומר (ויקרא יט, כט): "ולא תזנה הארץ", מניין הן הפרות זה מזה, שהוא לא כהן ולא לוי, ולא ישראל, הכריעו חכמים לסייע; דברי רבי יהודה בן בתירא, שנאמר

עוֹבְרִין וְשׁוֹבִין נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְאִין רוֹאִין אֶת מַה שְּׁבַתּוֹכוֹ, וְכָל שְׂאִין בִּידוֹ אֲמָנוֹת, לְמַה הוּא דוֹמֵה? לְכָרֵם פְּרוּץ שְׁבַהֲמָה וְחִיָּה נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְעוֹבְרִים וְשׁוֹבִים נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ וְרוֹאִין מַה שְּׁבַתּוֹכוֹ.

י. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁנִּתְחַיְבוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל קֹדֶם כְּנִיסַתָּן לְאֶרֶץ, נוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ וּבְחוּץ לְאֶרֶץ, וְשֵׁלָא נִתְחַיְבוּ בָּהּ אֵלָא מִשְׁבָּאוֹ לְאֶרֶץ – אִין נוֹהֶגֶת אֵלָא בְּאֶרֶץ, חוּץ מִהֶשְׁמַטַּת מַלְוָה וּגְזֵאלַת מִמְּכָר, וְשֵׁלּוּחַ עֶבֶד עֲבָרִי, שְׂאָף עַל פִּי שְׁלָא נִתְחַיְבוּ בָּהּ אֵלָא מִשְׁבָּאוֹ לְאֶרֶץ – נוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ וּבְחוּץ לְאֶרֶץ.

יא. הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, מְטִיבִין לוֹ וּמְאַרִיכִין לוֹ אֶת יָמָיו, וְנוֹחַל אֶת הָאֶרֶץ. וְכָל הַעוֹבֵר עֲבָרָה אַחַת, מְרַעִיעַ לוֹ וּמְקַצְרִין אֶת יָמָיו, וְאֵינּוּ נוֹחַל אֶת הָאֶרֶץ, עַל זֶה נֶאֱמַר (קְהֵלֵת ט, יח): "וַחֲוָטָא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה", בְּחֲטָא יְחִידִי שְׁחָטָא זֶה אֵבֵד מִמֶּנּוּ טוֹבוֹת הֶרְבֵּה. לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם רוֹאֶה אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלּוֹ חֲצִיו זְכָאִי וְחֲצִיו חֲיִב, עֲשֵׂה מִצְוָה אַחַת – אֲשֶׁרִיו שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ לְכַף זְכוּת, עֲבַר עֲבָרָה אַחַת – אוֹי לוֹ שְׁהַכְרִיעַ עֲצָמוֹ לְכַף חוֹבָה, עַל זֶה נֶאֱמַר: "וַחֲוָטָא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה", בְּשִׁבְלִי חֲטָא יְחִידִי שְׁעֲשֵׂה זֶה – אֵבֵד מִמֶּנּוּ טוֹבוֹת הֶרְבֵּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבִּי מְאִיר: לְפִי שְׁהִיחִיד גִּדּוֹן אַחַר רְבוֹ, וְהַעוֹלָם גִּדּוֹן אַחַר רְבוֹ, לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם רוֹאֶה אֶת עֲצָמוֹ חֲצִיו זְכָאִי וְחֲצִיו חֲיִב, וְאֶת הָעוֹלָם חֲצִיו זְכָאִי וְחֲצִיו חֲיִב, עֲשֵׂה מִצְוָה אַחַת, אֲשֶׁרִיו שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת הָעוֹלָם לְכַף זְכוּת, עֲבַר עֲבָרָה אַחַת, אוֹי לוֹ שְׁהַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת הָעוֹלָם לְכַף חוֹבָה, וְעַל זֹאת נֶאֱמַר: "וַחֲוָטָא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הֶרְבֵּה", בְּחֲטָא יְחִידִי שְׁחָטָא זֶה אֵבֵד מִמֶּנּוּ וּמִן הָעוֹלָם טוֹבוֹת הֶרְבֵּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הִיָּה אָדָם צַדִּיק כָּל יָמָיו, וּבְאַחֲרוֹנָה מֵרַד – אֵבֵד אֶת הַכֹּל, שְׁנֶאֱמַר (יְחֻזְקָאֵל ל, יב): "צַדִּיקֵת הַצַּדִּיק לֹא תִצְלָנוּ בְּיוֹם פְּשָׁעוֹ". הִיָּה אָדָם רָשָׁע כָּל יָמָיו וְעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה

ז. רְשׁוּת הַגְּבוּהָ בְּכֶסֶף כִּיצַד? גִּזְבַּר שְׁנַתָּן מַעוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּמִטְלָטְלִין – קִנְיָה הַקֹּדֶשׁ בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא. וּבַהֲדִיוּט לֹא קִנְיָה עַד שְׁעָה שְׁיִמְשֵׁךְ. אֲמִירְתוֹ לְגְבוּהָ כְּמִסִּירְתוֹ לַהֲדִיוּט, כִּיצַד? הָאוֹמֵר: 'שׁוֹר זֶה עוֹשֶׂה וּבֵית זֶה הַקֹּדֶשׁ', אֶפְלוּ מִכָּאֵן וְעַד סוּף הָעוֹלָם – קִנְיָה. וּבַהֲדִיוּט – לֹא קִנְיָה עַד שְׁיִחְזִיק וְיִמְשֵׁךְ.

ח. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא? כְּגוֹן סְכָה וְלוֹלֵב וְתַפְלִין. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁלָא הִזְמַן גְּרָמָא? כְּגוֹן אֲבָדָה וְשֵׁלּוּחַ הַקֶּץ וּמַעֲקָה וְצִיצִית. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר אֶת הַנְּשִׂים מִן הַצִּיצִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת הַבֵּן עַל הָאֵב? מְאָכִיל וּמִשְׁקָה, מְלַבִּישׁ וּמְכַסֶּה, מוֹצִיא וּמְכַנֵּס וּמְרַחֵץ אֶת פְּנֵיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אַחַד הָאִישׁ וְאַחַד הָאִשָּׁה, אֵלָא שְׁהָאִישׁ סַפֵּק בִּידוֹ לְעֲשׂוֹת, וְאִשָּׁה אִין סַפֵּק בִּידָהּ לְעֲשׂוֹת, מִפְּנֵי שֵׁישׁ רְשׁוּת אַחֲרִים עֲלֶיהָ. אִיזוֹ הִיא מִצְוֹת אֵב עַל הַבֵּן? לְמוֹלוֹ, וְלַפְדוּתוֹ, וְלַלְמִדוֹ תוֹרָה, וְלַלְמִדוֹ אֲמָנוֹת, וְלִהְשִׂאוֹ אִשָּׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵף לַהֲשִׂיטוֹ בְּנֵהָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שְׂאִין מְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ אֲמָנוֹת כְּאֵלּוֹ מְלַמְדוֹ לְסִטוֹת.

ט. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֵׁישׁ בִּידוֹ אֲמָנוֹת לְמַה הוּא דוֹמֵה? לְכָרֵם שְׁמֶקֶף גֵּדֵר, וְלַחֲרִיץ שֶׁהוּא מְקַף סִיג, וְכָל שְׂאִין בִּידוֹ אֲמָנוֹת לְמַה הוּא דוֹמֵה? לְכָרֵם שְׂאִין מְקַף גֵּדֵר, וְלַחֲרִיץ שְׂאִין מְקַף סִיג. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: כָּל שְׁבִידוֹ אֲמָנוֹת, לְמַה הוּא דוֹמֵה? לְאִשָּׁה שֵׁישׁ לָהּ בְּעַל, בֵּין שֶׁהִיא מִתְקַשְׁטֶת וּבֵין שְׂאִינָהּ מִתְקַשְׁטֶת, אִין הַכֹּל מִסְתַּכְלִין בָּהּ. וְאִם אִין מִתְקַשְׁטֶת אִינָהּ יְרָאָה. וְכָל שְׂאִין בִּידוֹ אֲמָנוֹת, לְמַה הוּא דוֹמֵה? לְאִשָּׁה שְׂאִין לָהּ בְּעַל, בֵּין מִתְקַשְׁטֶת בֵּין שְׂאִינָהּ מִתְקַשְׁטֶת – הַכֹּל מִסְתַּכְלִין בָּהּ. וְאִם אִין מִתְקַשְׁטֶת לְתוֹכָהּ הִיא לֹא תֵהָא לָהּ מוֹרָא. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוֹם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל: כָּל שְׁבִידוֹ אֲמָנוֹת, לְמַה הוּא דוֹמֵה? לְכָרֵם גֵּדֵר שְׂאִין בְּהֶמָה וְחִיָּה נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְאִין

ונעשה בורסי. 'שאיני אלא בן עיר', והיה בן כרף ונעשה בן עיר. 'שאיני אלא בן כרף', והיה בן עיר ונעשה בן כרף. 'שאיני לי בנים', והיו לו בנים ואחר כך מתו. 'שיש לי בנים', ולא היו לו בנים ואחר כך נולדו - אינה מקדשת. זה הכלל: כל שמתקנים בשעת קדושין, אף על פי שבטל לאחר מכן - הרי זו מקדשת, וכל שאין מתקנים בשעת קדושין, אף על פי שמתקנים לאחר מכן - אינה מקדשת.

באחרונה - המקום מקבלו, ואין מזכירין לו שוב רשעו, שנאמר (שם): "ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו" וגו'. כל העוסק בשלששתן, במקרא במשנה ובגדרך ארץ, על זה נאמר (קהלת ד, יב): "והחוט המשלש לא במהרה ינתק".

מסכת קדושין פָּרָק שְׁנִי

א. כשם שאין האיש מקדש לבנו בו ובשלוחו - כך אין האשה מקדשת את בתה בה ובשלוחה.

ו. 'התקדשי לי בסלע זו', ומשנטלתו מידו, אמרה: 'סבור הייתי שאתה כהן, ואין אתה אלא לוי'. 'שאתה עשיר ואין אתה אלא עני' - הרי זו מקדשת. זה הכלל: כיון שנפלו קדושין לתוך ידה, בין שהטעה הוא אותה, בין שהטעתו היא - הרי זו מקדשת. רבי שמעון אומר: אם הטעה לשבח ממון - הרי זו מקדשת. כיצד? 'בדינר זה של כסף' ונמצא של זהב, רוצה היא בשל זהב יותר משל כסף. 'עני ונמצא עשיר', רוצה היא בעשירותו יותר מבעני. מודה רבי שמעון, שאם הטעה לשבח יוחסין - שאינה מקדשת.

ב. האומר לאשה: 'הרי את מקדשת לי על מנת שאני יוסף', ונמצא יוסף ושמעון. 'על מנת שאני בסם', ונמצא בסם ובורסי. על מנת שאני בן עיר ונמצא בן עיר וכן כרף - הרי זו מקדשת. 'שאיני אלא יוסף', ונמצא יוסף ושמעון; 'שאיני אלא בסם', ונמצא בסם ובורסי; 'שאיני אלא בן עיר', ונמצא בן עיר וכן כרף - אינה מקדשת.

ז. 'התקדשי לי בסלע זו', 'בפרה זו', 'בטלית זו', כיון שלקחה את הסלע, ומשכה את הפרה, והחזיקה את הטלית - הרי זו מקדשת.

ג. 'התקדשי לי בזו ובזו', היתה אכלת ראשונה, אם נשתיר בידו שוה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'התקדשי בכוס זה ובמה שבתוכו', אם יש בו שוה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. ולא זכתה אלא בו במה שבתוכו בלבד.

ח. 'כנסי לי סלע זו שאני חייב לך', חזר ואמר: 'התקדשי לי בזו', ובשעת מתנה אמר: 'הרי את מקדשת', רצתה - מקדשת. לא רצתה - אינה מקדשת. 'הילך סלע זו שאני חייב לך' בשעת מתנה אמר: 'הרי את מקדשת לי', רוצה - מקדשת, רוצה - אין מקדשת, אם משנטלתו מידו, אף על פי ששניהם רוצין - אינה מקדשת.

ד. 'על מנת שאני עני' והיה עני והעשיר. 'על מנת שאני עשיר', והיה עשיר והעני, 'על מנת שאני בסם', והיה בסם ונעשה בורסי. 'על מנת שאני בורסי', והיה בורסי ונעשה בסם. 'על מנת שאני בן עיר', והיה בן עיר ונעשה בן כרף. 'על מנת שאני בן כרף', והיה בן כרף ונעשה בן עיר. 'על מנת שיש לי בנים', והיו לו בנים ומתו. 'על מנת שאין לי בנים', ולא היה לו בנים, ואחר כך נולדו לו - הרי זה מקדשת.

ט. 'התקדשי לי בסלע שיש לי בידך' - אינה מקדשת, כיצד יעשה? יטלנו ממנה ויחזר ויתן לה, ויאמר לה: 'הרי את מקדשת לי!' 'התקדשי לי בסלע זו', משנטלתו מידו הטליתו לים או לנהר -

ה. 'שאיני אלא עני', והיה עשיר והעני. 'שאיני אלא עשיר', והיה עני והעשיר, 'שאיני אלא בסם', והיה בורסי ונעשה בסם. 'שאיני אלא בורסי', והיה בסם

ב. האומר לאשה: 'הרי את מקדשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל', ונתן לה שנה פרוטה - הרי זו מקדשת מזד, עד שיאמר: 'לא דברתי ולא עשיתי'; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אם נתקם התנאי - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין תנאי בכתובים שאינו כפול.

ג. 'על מנת שאדבר עליך לשלטון', אם דבר עמה כדרך המדברים - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'במה שאדבר עליך לשלטון', אם דבר עמה בשנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת.

ד. 'על מנת שאעשה עמך כפועל', אם עשה עמה בשנה פרוטה - מקדשת. 'בפעלה שאעשה עמך', אם עשה עמה בשנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'על מנת שאעשה עמך בפעלה למחר', עשה עמה בשנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת.

ה. 'על מנת שיש לי מאתים זוז' - הרי זו מקדשת, שמא יש לו בסוף העולם. 'על מנת שיש לי במקום פלוני', אם יש לו באותו מקום - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. 'על מנת שיש לי ביד פלוני', אף על פי שאמר אין לו בידי - מקדשת, שמא עשו קנוניא. 'עד שיאמר: יש לו בידי'. אם אמר 'יש לו בידי' - מקדשת ואם לאו - אינה מקדשת.

ו. 'על מנת שאראך מאתים זוז', אם הראה על השלחן - אינה מקדשת, שלא אמר להראותן אלא משלו. 'על מנת שיש לי בית כור עפר' - הרי זו מקדשת, שמא יש לו בסוף העולם. 'על מנת שיש לי בית כור במקום פלוני', אם יש לו באותו מקום - מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת. 'על מנת שאראך בית כור עפר', אם הראה בבקעה - אינה מקדשת, שלא אמר להראות אלא משלו.

אינה מקדשת. 'התקדשי לי במנה' - תנם לאבא ולאביד' - אינה מקדשת. 'על מנת שיקבלם לי' - מקדשת. 'התקדשי לי', ואמרה לו: 'תנוהו לפלוני' - אינה מקדשת. 'על מנת שיקבלם לי' - מקדשת. נתן לה קדושיה, ולא אמר לה: 'הרי את מקדשת לי'; רבי יהודה אומר: אינה מקדשת. רבי יוסי אומר: מקדשת. רבי אומר: אם עסוקין באותו ענין - מקדשת. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אף על פי שאין עסוקין באותו ענין.

י. 'התקדשי לי במנה זה', ונמצא מנה חסר דינר - אינה מקדשת. היה בו דינר רע - יחליף. היה מונה ומשליך לתוך ידה ראשון ראשון - יכולה היא שתחזור בו עד שעה שיגמר.

יא. זה אומר במנה וזה אומר במאתים, והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך תבעו זה את זה וקדשו, אם האיש תבע את האשה - יעשו דברי האשה, ואם האשה תבעה את האיש - יעשו דברי האיש. וכן המוכר חפץ לחברו והיה מונה לתוך ידו - יכול לחזור בו עד שעה שיגמר. זה אומר במנה וזה אומר במאתים, והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך תבעו זה את זה, אם הלוקח תבע את המוכר - יעשו דברי מוכר. ואם המוכר תבע את הלוקח - יעשו דברי הלוקח.

מִסְכַּת קְדוּשֵׁין פְּרָק שְׁלִישִׁי

א. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי בפקדון שיש לי בידך, הלכה ומצאתו שנגנב או שאבד, אם נשתיר בידה שנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. ובמלוה, אף על פי שגשתיר בידה שנה פרוטה - אינה מקדשת. רבי שמעון ברבי אלעזר אומר: מלוה כפקדון, אם נשתיר בידה שנה פרוטה - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת.

אומרים כשמעון בן עזאי, ולא כשמעון בן זומא, אלא כל שבני עירו קורין בן. 'בדינר זה של כסף', ונמצא של זהב - אינה מקדשת. כיצד יעשה? יטלנו הימנה, ויחזור ויתנו לה, ויאמר: 'הרי את מקדשת לי'.

מִסְכַּת קְדוּשֵׁין פֶּרֶק רַבִּיעִי

א. הנותן רשות לשלשה לקדש לו אשה. רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים: יכולין שנים להעשות עדים, ואחד שליח. בית הלל אומרים: שלשתן שלוחין, ואין יכולין להעיד.

ב. האומר לשלוחו: 'צא וקדש לי אשה פלונית ממקום פלוני, הלך וקדש במקום אחר - אינה מקדשת. 'הרי היא במקום פלוני', והלך וקדשה במקום אחר - הרי זו מקדשת. רבי אליעזר אומר: בכלן - הרי זו מקדשת, עד שיאמר: 'אי אפשי שתקדשנה לי אלא במקום פלוני'.

ג. האומר לחברו: 'צא וקדש לי אשה פלונית', הלך וקדשה לעצמו - מקדשת לשני. 'מעכשיו ולאחר שלשים יום', ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום - מקדשת לשני. כיצד יעשה? אחד נותן גט ואחד כונס. אם היו שני אחים - נפסלה מזה ומזה.

ד. המקדש בטעות ובפחות משוה פרוטה, וכן קטן שקדש, אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן - אינה מקדשת, שמחמת קדושיין הראשונים שלח. ואם בעל - קנה. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אף על פי שבעל - לא קנה, שלא היתה בעילה אלא מחמת קדושיין הראשונים.

ה. המקדש בגזלה ובפקדון, או שחטף ממנה סלע וקדשה בו - הרי זו מקדשת. אמר לה: התקדשי לי בסלע שיש בידך - אינה מקדשת. כיצד יעשה? יטלנו מידה, ויחזור ויתן לה, ויאמר: 'הרי את מקדשת לי'.

ז. 'על מנת שירצה פלוני', אף על פי שאמר 'איני רוצה' - מקדשת, שמא ירצה לאחר שעה. 'עד שיאמר רוצה אני', אם אמר 'רוצה אני' - מקדשת. ואם לאו - אינה מקדשת. על מנת שירצה אבא, אף על פי שלא רצה האב - הרי זו מקדשת, שמא ירצה האב לאחר שעה. מת האב - מקדשת, שמא נתרצה האב שעה אחת לפני מיתתו. מת הבן, זה היה מעשה ובאו ולמדו את האב שיאמר 'איני רוצה'.

ח. כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו - תנאו בטל. כיצד? 'הריני חולצך על מנת שירצה אבא', אף על פי שלא רצה האב - הרי זו מקדשת. 'הריני בועלך על מנת שירצה אבא', אף על פי שלא רצה האב - מקדשת. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: רצה האב - מקדשת. לא רצה - אינה מקדשת, שלא היתה בעילה אלא מחמת תנאי הראשון. כָּלֵל אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר: כָּל תְּנַאי שֶׁאֲפָשָׁר לַעֲשׂוֹת בֵּהּ וּבְשִׁלּוּחָהּ, וְהִתְנָה עִמָּה - תִּנְאוֹ קָיָם. וְכֹל תְּנַאי שֶׁאֵי אֲפָשָׁר לַעֲשׂוֹת אֵלָא בְּגוּפָהּ, וְהִתְנָה עִמָּה - תִּנְאוֹ בָטֵל. כִּיצַד? 'הריני מגרשך על מנת שירצה אבא', רצה האב - מגרשת, ואם לאו - אינה מגרשת. 'הריני מקדשך על מנת שירצה אבא', רצה האב - מקדשת. לא רצה האב - אינה מקדשת.

ט. 'על מנת שאם מתי לא תהא זקוקה ליבם' - הרי זו מקדשת ובטל תנאו, שהתנה על מה שכתוב בתורה, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאו בטל. 'על מנת שאין ליד עלי שאר כסות ועונה' - הרי זו מקדשת, ותנאו קיים. זה הכלל: כל המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שהוא של ממון - תנאו קיים, בדבר שאינו של ממון - תנאו בטל.

י. 'על מנת שאני עשיר', אין אומרים כעשיר שבצעשירים, אלא כל שבני עירו קורין בן. 'על מנת שאני תלמיד חכם', אין

עֶשֶׂר בְּנוֹת - בְּלֶן אֲסוּרוֹת מִן הַסֶּפֶק. אִם אָמַר 'גְּדוּלָה' - לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֲלָא גְדוּלָה. וְאִם אָמַר 'קִטְנָה' - לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֲלָא קִטְנָה.

י. שְׁנֵי אַחִים שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אַחִיוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדָּשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְאִיזוֹ קִדָּשׁ - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין מִן הַסֶּפֶק. אִם הָיוּ עֲסוּקִין בְּגְדוּלָה לְגְדוּלָה וּבְקִטְנָה לְקִטְנָה, אֹמֵר אָנִי: גְּדוּלָה לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֲלָא לְגְדוּלָה, וְקִטְנָה לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֲלָא לְקִטְנָה.

יא. 'קִדְּשִׁיךְ', וְהִיא אֹמֶרֶת: 'לֹא נִתְקַדְּשָׁה אֲלָא בְּתִי' - הִיא אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹת גְּדוּלָה וְהַגְּדוּלָה מִתְּרַת בְּקִרְבּוֹת, וּמִתְּרַת בְּקִרְבּוֹת קִטְנָה, וְקִטְנָה אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹת. 'קִדְּשִׁי אֶת בֵּיתְךָ', וְהִיא אֹמֶרֶת: 'לֹא קִדְּשִׁתְּ אֲלָא אוֹתִי' - אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹת קִטְנָה וְקִטְנָה מִתְּרַת בְּקִרְבּוֹת, וּמִתְּרַת בְּקִרְבּוֹת גְּדוּלָה וְהַגְּדוּלָה אֲסוּרָה בְּקִרְבּוֹת.

יב. כֹּהֲנֵת וְלוּיָהּ וַיִּשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׂאוּ לְגֵר - הוֹלֵד גֵּר. לְעֶבֶד מִשְׁחָרֵר - הוֹלֵד עֶבֶד מִשְׁחָרֵר. כּוֹתֵי וְעֶבֶד שֶׁבָּאוּ עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהוֹלִידָה בֶּן - הוֹלֵד מִמֶּזֶר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֵין מִמֶּזֶר אֲלָא מִן הָאִשָּׁה שֶׁאֲסוּרָה אֲסוּרָה עֲרוּהּ וְחִיבִין עָלֶיהָ כֶּרֶת.

מִסְכַּת קְדוּשִׁין פְּרָק חֲמִישִׁי

א. גֵּרִי, וְחֲרוּרִי, מִמֶּזֶרִי, וּנְתִיבִי, שְׁתוּקִי, וְאֲסוּפִי, וְכָל הָאֲסוּרִין לְבָא בְּקֵהָל - מִתְּרִים לְבָא זֶה בְּזֶה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אַרְבַּע קֵהֳלוֹת הֵן: קֵהָל כֹּהֲנִים, קֵהָל לְוִיִּם, קֵהָל יִשְׂרָאֵל, קֵהָל גֵּרִים. וְהִשְׁאָר - מִתְּרִים לְבָא זֶה בְּזֶה. וְחֲכָמִים אֹמְרִים: שְׁלֹשׁ קֵהֳלוֹת הֵן: קֵהָל כֹּהֲנִים, קֵהָל לְוִיִּם, קֵהָל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: כָּל הָאֲסוּרִין בְּקֵהָל - וְדָאן בְּדָאן מִתְּרַת, וְדָאן בְּסַפְקָן, וְדָאן בְּסַפְקָן, וְדָאן בְּסַפְקָן - אֲסוּרָה.

ב. אֵלוֹ הֵן הַסֶּפֶקוֹת: שְׁתוּקִי, וְאֲסוּפִי וְכוּתִי. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: מִמֶּזֶר לֹא יִשָּׂא

ו. הַמִּקְדָּשׁ בְּכֶשֶׁר מְעַשֵּׂר, אֶפְלוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. בְּעֶצְמִיו, בְּגִידָיו, בְּקַרְנָיו, בְּטַפְלָיו, בְּדָמוֹ, בְּחֻלְבוֹ, וּבְעוֹרוֹ, וּבְגִזְתּוֹ - הָרִי זֶה מִקְדָּשֶׁת. הַמִּקְדָּשׁ, בֵּין בְּקִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים בֵּין בְּקִדְּשֵׁי קָלִים - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. בְּהַקְדָּשׁ בְּמִזֵּד - קִדָּשׁ מִפְּנֵי שְׁמַעַל. בְּשׁוּגַג - לֹא מַעַל; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ בְּהֵן טוֹבַת הַנָּאָה שׁוּה פְּרוּטָה - מִקְדָּשֶׁת. וְאִם לֹא - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּהַקְדָּשׁ, וְדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר בְּמַעַשֵּׂר שְׁנִי.

ז. הַמִּקְדָּשׁ בֵּינָן נֶסֶךְ, וּבְעֵבוֹדַת כּוֹכָבִים, וּבְעִיר הַנְּדָחַת וַיּוֹשְׁבֶיהָ, בְּעוֹרוֹת לְבוּבִין, בְּאִשְׁרָה וּפְרוּתִיהָ, בְּבִימוּס וּמָה שְׁעָלֶיהָ, בְּמַרְקוּלִים וּמָה שְׁעָלֶיהָ, וּבְכָל דְּבָר שְׁחָל עָלָיו אֲסוּרָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כָּלֵם אֶף עַל פִּי שְׁמַכְרִין, וְקִדָּשׁ בְּדַמִּיהֶן - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת. בְּמֵי חֲטָאֵת וּבְאֶפֶר חֲטָאֵת - מִקְדָּשֶׁת. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אִם יֵשׁ לוֹ בְּהֵן טוֹבַת הַנָּאָה שׁוּה פְּרוּטָה - מִקְדָּשֶׁת, וְאִם לֹא - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת.

ח. הָאֹמֵר לְאִשָּׁה: 'הָרִי אֶת מִקְדָּשֶׁת לִי לְאַחַר שְׁאֲתַגִּיר', או 'לְאַחַר שְׁתַּתְּגִירי', 'לְאַחַר שְׁאֲשַׁתְּחַרְרִי', 'לְאַחַר שְׁתִּשְׁתַּחֲרַרְרִי', 'לְאַחַר שְׁתִּמּוֹת בְּעִלְיָךְ', 'לְאַחַר שְׁתִּמּוֹת אַחוֹתְךָ', או 'לְאַחַר שְׁחֻלְץ לִיךְ יְבַמִּיךְ', כָּלֵם, אֶף עַל פִּי שְׁנִתְקַים הַתְּנָאִי - אֵינָה מִקְדָּשֶׁת.

ט. 'קִדְּשִׁי אֶת בְּתִי וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמֵי קִדְּשִׁיתִּיךְ', כָּא אֶחָד וְאָמַר: 'אֵנִי קִדְּשִׁיתִּיךְ' - נִאֲמַן לְכַנְסָה. אִם מִשְׁכַּנְסָה, כָּא אֶחָד וְאָמַר: 'אֵנִי קִדְּשִׁיתִּיךְ' - לֹא כָּל הַיְמָנוּ לְאִסְרָה. 'קִדְּשִׁי אֶת בְּתִי' - הַקִּטְנוֹת בְּכָלֵל וְלֹא הַגְּדוּלוֹת בְּכָלֵל. 'נִתְקַדְּשָׁה בְּתִי' - אֵין הַקִּטְנוֹת בְּכָלֵל. 'גִּרְשִׁיתִי אֶת בְּתִי' - הַקִּטְנוֹת בְּכָלֵל וְאֵין הַגְּדוּלוֹת בְּכָלֵל. 'נִתְגַּרְשָׁה בְּתִי' - אֵין הַקִּטְנוֹת בְּכָלֵל. 'נִשְׁבִּית וּפְדִיתִיךָ', או 'שְׁנַבְעָלָה לְאַחַד מִן הַפְּסוּלִין' - לֹא כָּל הַיְמָנוּ לְאִסְרָה. 'קִדְּשִׁי אֶת בְּתִי', וְהָיָה לוֹ

שְׂרוּאָה אֶת הוֹרֵיו בְּאֲמָנוֹת פְּגוּמָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: לְעוֹלָם? לְמַד אֶת בְּנוֹ אֲמָנוֹת נִקְיָה וְקִלָּה, וַיִּבְקֶשׁ רַחֲמִים לְפָנָי מִי שֶׁהִנְכָּסִים שְׁלוֹ, שְׂאִין לָךְ אֲמָנוֹת שְׂאִין בְּהַ עֲנִיּוֹת וְעֲשִׂירוֹת, לְהוֹדִיעֲךָ, שְׂאִין עֶשֶׂר וְעֵנִי מִן הָאֲמָנוֹת.

יג. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אֹמֵר: מִיָּמַי לֹא רָאִיתִי אִרִי סָבֵל, צָבִי קִיץ, שׁוֹעֵל חֲנוּנִי, זָאב מוֹכֵר קְדֻרוֹת, וּבְהֵמָה חִיָּה וְעוֹף שֵׁישׁ לָהֶם אֲמָנוֹת. וְהֵם מִתְּפַרְנְסִין שְׁלֹא בְּצַעַר! וְהֵן לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשִׂמְשׁוֹנִי! וְאֲנִי לְשִׂמְשׁ אֶת קוּנִי. וְהֵלֵא דְבָרִים קָל וְחֹמֶר: מַה אֵלֹה, שְׁלֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא לְשִׂמְשׁוֹנִי - הֲרֵי הֵן מִתְּפַרְנְסִין שְׁלֹא בְּצַעַר! אֲנִי, שְׁנִבְרָאתִי לְשִׂמְשׁ אֶת קוּנִי - אֵינֹו דִּין שְׂאֲתַפְרַנֵּס שְׁלֹא בְּצַעַר? אֶלָּא שֶׁהֲרַעוֹתִי אֶת מַעֲשֵׂי וְקִפְחָתִי אֶת פְּרִנְסוֹתִי.

יד. רַבִּי נְהוֹרָאִי אֹמֵר: מִנִּיחַ אֲנִי כָּל אֲמָנוֹת שְׁבַעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנֵי אֶלָּא תוֹרָה, שְׂאוּכְלִין שְׂכָרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִקְרָן קִימַת לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא, לְפִי שְׁכָל אֲמָנוֹת שְׁבַעוֹלָם אֵין עוֹמְדִין לְאָדָם אֶלָּא בְּנַעֲרוֹתוֹ, בְּזִמְן שְׂכַחוּ עֲלֵיו, אֶבֶל אִם בָּא לִידֵי חִלִּי אוֹ לִידֵי זְקֵנָה אוֹ לִידֵי מַדַּת הַיְסוּרוֹן, אֵין עוֹשֶׂה מְלֹאכָה, לְסוֹף שְׂמַת בְּרַעֲב. אֶבֶל תוֹרָה, מְשַׁמְרָתוֹ לְאָדָם מְכָל רַע בְּנַעֲרוֹתוֹ, וְנוֹתַנָּת לֹו אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּזַקְנוֹתוֹ, בְּזַקְנוֹתוֹ מַהוֹ אֹמֵר (תְּהִלִּים צב, טו): "עוֹד יִגְוֹבוּן בְּשִׁיבָה" וְגו'. בְּנַעֲרוֹתוֹ מַהוֹ אֹמֵר (יִשְׁעִיָּה מ, לא): "וְקוֹי ה' יִחְלִיפוּ כַח יַעֲלוּ אֲבָר כְּנִשְׂרִים" וְגו'. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּאַבְרָהָם אֲבִינוֹ, שְׁבָרְכוּ הַמְּקוֹם בְּזַקְנוֹתוֹ יִתֵּר מְנַעֲרוֹתוֹ, שְׁנֹאֲמַר (בְּרֵאשִׁית כד, א): "וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וְה' בֵּרַךְ אֶת אֲבְרָהָם בְּכָל". רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: שְׁלֹא הִיְתָה לֹו בַת. רַבִּי אֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שְׁהִיְתָה לֹו בַת. רַבִּי אֱלֶעָזָר הַמּוֹדְעִי אֹמֵר: זֹו אֲצַטְגְּנִינוֹת שְׁהִיְתָה בְּלָבוֹ שֶׁל אֲבְרָהָם אֲבִינוֹ, שֶׁהִכַּל הָיוּ בְּאֵין לְפָנָיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אֹמֵר: זֹו מְרַגְלִית טוֹבָה שְׁהִיְתָה תְּלוּיָה בְּצַנְאוֹר שֶׁל אֲבְרָהָם אֲבִינוֹ, שְׁכָל חוֹלָה הַרְוָאָה אוֹתָהּ מִיד מִתְּרַפָּא, מְשַׁמַּת

לְהִבִּיא רְאִיָּה עַל הַבָּנִים, וּמִבִּיא רְאִיָּה עַל הַגְּדוֹלִים וְאֵינֹו מִבִּיא רְאִיָּה עַל הַקְּטָנִים, בְּמָה דְבָרִים אֲמוֹרִים? בְּאִשָּׁה אַחַת, אֶבֶל בְּשֵׁתֵי נָשִׁים - מִבִּיא רְאִיָּה עַל הָאִשָּׁה, וְעַל הַבָּנִים, וְעַל הַגְּדוֹלִים, וְעַל הַקְּטָנִים.

יז. מִתִּיחַדָּת אִשָּׁה אַחַת עִם שְׁנֵי אַנְשִׁים, אֶפְלוֹ שְׁנֵיהֶם כּוֹתִים, אֶפְלוֹ שְׁנֵיהֶם עֲבָדִים, אֶפְלוֹ אֶחָד כּוֹתִי וְאֶחָד עֶבֶד, חוּץ מִן הַקְּטָן, שְׂאִינָהּ בּוֹשָׁה לְשִׂמְשׁ כְּנִגְדוֹ. אַחֲרוֹתוֹ וְחִמּוֹתוֹ וּשְׂאָר כָּל עֲרִיוֹת שְׁבַתוֹרָה - לֹא יִתִּיחַד עִמָּהֵן, אֶלָּא עַל פִּי שְׁנַיִם. אֶבֶל הִיא לֹא תִתִּיחַד אֶפְלוֹ עִם מֵאָה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. רַבִּי אֱלֶעָזָר אֹמֵר: אִף מִי שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, וְאֵין שְׂרוּיָן אֲצֵלוֹ - לֹא יִלְמַד סוֹפְרִים. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: רִיָּק לֹא יִרְעָה בְּהֵמָה דְקָה, וְלֹא יִשְׁנוּ שְׁנֵי רִיָּקִים בְּטִלִּית אַחַת. וְחֻכְמִים מִתִּירִין. אֲמָרוּ לוֹ: לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּךְ.

יא. הִיָּה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: יֵשׁ אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁמוּלִידִין חֲמֵשׁ אֲמוֹת, כִּיצַד? עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֵׁישׁ לוֹ עֶבֶד וְשִׁפְחָה, וְלָהֶם שְׁנֵי בָנִים. נִתְגִּיר אֶחָד מֵהֶם, נִמְצָא אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עוֹבֵד כּוֹכְבִים. נִתְגִּיר רַבֵּן וְגִירָן לְעֲבָדִים, וְהוֹלִידוּ בֶּן - הוֹלֵד עֶבֶד. נִשְׁתַּחֲרַר אֶחָד מֵהֶן וְהוֹלִידוּ בֶּן - הוֹלֵד מִמְזוֹר. נִשְׁתַּחֲרַרָה שִׁפְחָה, וּבָא עֲלֶיהָ אוֹתוֹ עֶבֶד וְהוֹלִידוּ בֶּן - הוֹלֵד מִשְׁחָרָר. נִשְׁתַּחֲרַרוּ שְׁנֵיהֶם וְהוֹלִידוּ בֶּן - הוֹלֵד עֶבֶד מִשְׁחָרָר. יֵשׁ שְׁמוּכֵר אֶת אֲבִיו לְתַן לְאִמּוֹ כְּתָבָה, כִּיצַד? מִי שֵׁישׁ לוֹ עֶבֶד וְשִׁפְחָה, וְהוֹלִידוּ בֶּן, שְׁחָרַר שִׁפְחָתוֹ וּנְשָׂאָה, וְכָתַב כָּל נִכְסָיו לְבָנָה, זֶה הוּא שְׁמוּכֵר אֶת אֲבִיו לְתַן לְאִמּוֹ כְּתָבָה.

יב. כָּל שְׁעִסְקוֹ עִם הַנָּשִׁים - לֹא יִתִּיחַד עִם הַנָּשִׁים. כְּגוֹן הַצּוֹרְפִין, וְהַסְרִיקוֹן, וְהַגְּרָדִים, וְהַרְכָּלִים, וְהַגְּרַע, וְהַחֲטִיטִים, וְהַסְפְּרִין, וְהַכּוֹכְבִסִין, וְהַנוֹקְרוֹת, וְהַבְּלָן, וְבִרְסָקִי. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אֵין לָךְ אֲמָנוֹת שְׁעוֹבְרַת מִן הָעוֹלָם, אֶלָּא אֲשֶׁרִי מִי שְׂרוּאָה אֶת הוֹרֵיו בְּאֲמָנוֹת מַעֲלָה. אוֹי לוֹ לְמִי

מהן לחברו: 'כפר זה קרפן אם טועמו אני'. אמר לו חברו: 'אינו קרפן אם טועמו אתה'. 'הריני נזיר אם אוכל כפר זו'. אמר לו חברו: 'איני נזיר אם תאכל' - כל שבטלו דבריו - אסור.

ו. רבי יהודה אומר: האומר 'בירושלים' - לא אומר כלום, עד שידר בדבר הקרב בירושלים. מודים חכמים לרבי יהודה, באומר: הא קרפן, והא עולה, והא מנחה, והא חטאת. תודה ושלמים שאיני אוכל לך' - שמתך, שלא נדר אלא בחיי קרפן.

ז. 'ירושלים', 'לירושלים', 'פירושלים'. 'היכל', 'להיכל', 'פהיכל'. 'מזבח', 'למזבח', 'כמזבח'. 'אימרא', 'לאימרא', 'כאימרא'. 'דירים', 'לדירים', 'כדירים'. 'עצים', 'לעצים', 'כעצים'. 'אישים', 'לאישים', 'כאישים'. 'בזיכין', 'לביזיכין', 'כביזיכין'. כלן שאכל לך - אסור. לא אוכל לך' - מתר. 'חלין', 'החולין', 'כחלין'. בין 'שאכל לך' בין 'שלא אוכל לך' - מתר. 'לא חלין שאכל לך' - אסור לחלין. 'לא אכל לך', 'לא יאכל לך' - מתר. 'לקרפן לא אוכל לך'; רבי טרפון אומר. 'הרי עלי כבכור'; רבי יעקב אומר, ורבי יהודה מתיר. 'הרי הוא עלי' - אף על פי שלא הזכיר קרפן - הרי זה נדר. 'הרי את עלי כבש אמי', 'כבש אחותי', 'כערה', 'וככלאי הכרם' - מתר, שלא הקדיש כלום.

ח. הנודר בתורה - לא אומר כלום. 'במה שכתוב בה' - אסור. 'אסור בתורה ובמה שכתוב בה' - אסור.

ט. איזה הוא 'אסור' האמור בתורה? האומר: 'הרי עלי שלא לאכול בשר', 'שלא אשתה יין', 'כיום שמת בו רבו', 'כיום שנהרג גדליה בן אחיקם', 'כיום שראיתי ירושלים בחרבנה' - אסור.

י. חמר בנדרים מבשבועות, שהנדרים נוהגין ברשות ובמצוה, מה שאין כן בשבועות. חמר בשבועות מבנדרים,

אברהם אבינו נטלה המקום ותלאה בגלגל חמה. דבר אחר: שלא מרד עשו בימיו. דבר אחר: שעשה ישמעאל תשובה בימיו. אחרים אומרים: בת היה לאברהם אבינו ו'בכל' שמה. וברכו המקום בזנותו יתר מנערותו, וכל כך למה? מפני שעשה את התורה עד שלא באת, שנאמר (בראשית כו, ה): "יעקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמתי מצותי חקותי ותורתיי"; 'תורתיי' לא נאמר אלא 'תורתיי', מלמד שנתגלו לו טעמי תורה ודקדוקיה.

מִסְכַּת נְדָרִים פָּרָק ראשון

א. האומר 'מינה' - הרי זו שבועה. 'שמאלה' - הרי זו שבועה. 'בשם' - הרי זו שבועה. 'לשם' - הרי זה קרפן.

ב. 'כנדבת רשעים' - לא אומר כלום; שאין רשעים מתנדבין כנדבת פשרים. רבי יהודה אומר: נדר בנזיר, שחסידי הראשונים היו מתאווין להביא קרפן חטאת. ולפי שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם, מה היו עושין? עומדין ומתנדבין נזירות למקום. רבי שמעון בן גמליאל אומר: 'כנדבת פשרין' - לא נדר בנזיר, שחסידי הראשונים לא היו מתנדבין נזירות, אלא הרוצה להביא עולה - מתנדב, ומביא שלמים, ומביא תודה. וארבעה מיני חקמים מתנדב ומביא. אבל בנזירות לא התנדבו, מפני שהן צריכין כפרה עליהן, שנאמר (במדבר ו, יא): 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש'.

אג. האומר: 'אני נודר' - הרי זה מתר. 'כבר הייתי נודר' - הרי זה אסור. 'קרפן, אם טועמו אני' - מתר. 'לא קרפן ולא טועמו אני' - אסור.

ד. רבן שמעון בן גמליאל אומר: האומר 'במוהי' - לא אומר כלום. ודאמר: 'מוהה מוהי' - הרי אלו פנוין לשבועה.

ה. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: שנים שהיו נודרים זה כנגד זה, אומר אחד

ב,ה הַנּוֹדֵר מִיִּשְׂרָאֵל - אָסוּר בַּגָּרִים. מִן הַגָּרִים - מִתֵּר בְּיִשְׂרָאֵל. הַנּוֹדֵר מִיִּשְׂרָאֵל - אָסוּר בַּכֹּהֲנִים וּבַלְוִיִּם. מִכֹּהֲנִים וְלוֹיִם - מִתֵּר בְּיִשְׂרָאֵל. הַנּוֹדֵר מִן הַכֹּהֲנִים - מִתֵּר בַּלְוִיִּם. מִן הַלְוִיִּם - מִתֵּר בַּכֹּהֲנִים. מֵאוּכָלֵי הַשֵּׁם; רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר אֶף בְּכוֹתִים, שִׁישְׂרָאֵל נִהְיֵן לוֹ. לֹקַח בִּיתֵר וּמוֹכֵר בְּפִחוֹת, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

ב,ו אֵינוֹ אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים יד): "כִּי אַתָּה הוֹלֵךְ לִקְחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים", עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מְגַלֵּי עֲרִיּוֹת שׁוֹפְכֵי דָמִים לֹא נֹאמְרֵי, אֲלֵא הָעֲרָלִים. וְכֵן מְצִינוּ שֶׁלֹּא נִתְחַתֵּם גְּזוּר דִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אֲלֵא הָעֲרָלִים, שֶׁנֹּאמֵר (יחזקאל לב): "כָּלֶם עֲרָלִים" וְגו'. רַבִּי אוֹמֵר: גְּדוּלָה מִלֵּה, שֶׁכָּל מְצוּוֹת שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ, לֹא נִקְרָא שֵׁלֶם, עַד שֶׁמֶל, שֶׁנֹּאמֵר (בראשית יז): "הִתְהַלַּךְ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִים". דָּבָר אַחֵר: גְּדוּלָה מִלֵּה, שֶׁאֵלְמֵלֵא הִיא, לֹא נִתְקַיְמוּ שְׁמִים וְאַרְצֵי, שֶׁנֹּאמֵר (ירמיהו לג): "אֵם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וְאַרְצֵי לֹא שְׁמַתִּי".

ב,ז אֵין אֵין בֵּין הַמוֹדֵר הַנֶּאֱמָר מִחִבְרוֹ סֵתֵם לְמוֹדֵר הַיִּמְנֹו מֵאַכֵּל אֲלֵא דְרִיסַת הַרְגֵל, וְכֻלִּים שֶׁאֵין עוֹשִׂין בְּהֵן אֲכָל נֶפֶשׁ. הַמוֹדֵר הַנֶּאֱמָר מִחִבְרוֹ וּמֵת - מִבִּיא לוֹ אֲרוֹן וְתַכְרִיכִין, חֲלִילִין וּמְקוֹנְנוֹת, שֶׁאֵין הַנֶּאֱמָר לְמַתִּים. מַעֲדוֹת - עֲדוֹת מְמוֹן וְעֲדוֹת נֶפֶשׁוֹת. חוּלָה - נִכְנַס לְבַקְרוֹ. הִיָּה לוֹ חוּלָה - אֵינוֹ נִכְנַס וּמִבְקָרוֹ, וְשׁוֹאֵל בְּשִׁלוּמוֹ. הִיָּה כֹהֵן - זוֹרֵק עָלָיו דֵם חֲטָאתוֹ וְדֵם אֲשָׁמוֹ מִפְּנֵי דְרִכֵּי שָׁלוֹם, וְרוֹחֵץ עִמּוֹ בַּמֶּרְחָץ, וְיִשֵּׁן עִמּוֹ בַּמִּטָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל הַקְּטָנָה בַּיּוֹמֹת הַחֲמֵה וְעַל הַגְּדוּלָה בַּיּוֹמֹת הַגְּשָׁמִים, רוֹחֵץ עִמּוֹ בְּאַמְבִּטֵי גְדוּלָה וּמְזִיעַ עִמּוֹ בַּמֶּרְחָץ קְטָנָה.

ב,ח הַמוֹדֵר הַנֶּאֱמָר מִחִבְרוֹ בִּפְנֵי שְׁבִיעִית - לֹא יוֹרֵד לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְאֵינוֹ אוֹכֵל מִן הַנְּטִיעוֹת. בְּשְׁבִיעִית - יוֹרֵד לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְאוֹכֵל מִן הַנְּטִיעוֹת.

שֶׁהַשְּׁבוּעוֹת נוֹהֲגִת בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ וּבְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ מִמֶּשׁ, מֵה שֶׁאֵין כֵּן בַּנְּדָרִים. בַּנְּדָרִים כִּיצַד? אָמַר: 'קוֹנֵם סָפָה שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה', 'לוֹלֵב שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל', 'תְּפִלִּין שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן' - אָסוּר בַּנְּדָרִים וּמִתֵּר בְּשְׁבוּעוֹת. כִּיצַד? אָמַר: 'קוֹנֵם שֶׁאֵינוֹ יִשֵּׁן, שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר, שֶׁאֵינוֹ מֵהַלֵּךְ' - אָסוּר בְּשְׁבוּעוֹת וּמִתֵּר בַּנְּדָרִים. 'קוֹנֵם פִּי מְדַבֵּר עִמָּךְ, יָדִי עוֹשֶׂה עִמָּךְ, רַגְלִי מֵהַלְכַת עִמָּךְ' - אָסוּר בַּנְּדָרִים וְאָסוּר בְּשְׁבוּעוֹת.

יא סֵתֵם נְדָרִים לְהַחְמִיר, מֵה רְאִיתָה לְדוֹר? אָמַר: אֵינוֹ יוֹדֵעַ, אֲלֵא שֶׁרְאִיתִי חִבְרֵי שֶׁהִיוּ נוֹדְרִין כֶּף - אָסוּר. מִי שֶׁנִּדְרָו וְעָבַר עַל נְדָרוֹ - אֵין נִשְׁאָלִין לוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁנֵהַג אָסוּר כִּימִים שֶׁנֵּהַג בְּהֵן הַתֵּר; וְדָבָרֵי רַבִּי מְאִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בְּמֵה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנִּדְרוֹ לְזִמְן מְרַבָּה, אֲבָל בְּזִמְן שֶׁנִּדְרוֹ לְזִמְן מוֹעֵט - דִּיו שְׁלֹשִׁים יוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סֵתֵם תְּרוּמָה בִּיהוּדָה - אָסוּרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: סֵתֵם חֲרָמִין: בְּגָלִיל - אָסוּרִין, וּבִיהוּדָה - מְתָרִין.

מִסְכַּת נְדָרִים פָּרָק שְׁנַיִן

ב,א רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הַרוּצָה לְהַדִּיר אֶת חִבְרוֹ שִׁיאֲכַל אֲצִלוֹ, וְהֵלָה נִדְרָו שֶׁלֹּא יֵאֲכַל אֲצִלוֹ, אֶף עַל פִּי שְׁשֻׁנְיָהֶם נוֹדְרִין, זֶה נִגְדָה זֶה - הִרִי אֵלוֹ נְדָרֵי זְרוּזִין.

ב,ב נְדָרֵי הִבְאִי. אָמַר: 'קוֹנֵם אֵם לֹא נִמְנִיתִי עַל פֶּסַח שֶׁאֵלֶּיהָ שָׁלוֹ שׁוֹקֵלֶת עֲשָׂרִים לִיטְרִין', אֵם לֹא שְׁתִּיתִי יַיִן שְׁלֹגוֹ יָפָה דִּינָר זָהָב, 'אֵם לֹא רְאִיתִי נֶחֶשׁ שֶׁעָבְדוּ פְקוּרַת בֵּית הַבַּד', כִּשֵּׁם שֶׁנְּדָרֵי הִבְאִי מִתְּרוֹת, כֶּף שְׁבוּעוֹת הִבְאִי מִתְּרוֹת.

ב,ג תּוֹלִין לְהַרְגִין, לְחַרְמִין, לְמוֹכְסִין, לְתִירוּמָה וְלְכוֹתֵי, וְלְבֵית הַמֶּלֶךְ, וְאֵין תּוֹלִין לְהֵן לְיִשְׂרָאֵל.

ב,ד יְהִי נְטִיעוֹת הָאֵלוֹ קָרְבָן עַד שִׁיקְצָצוּ, 'טִלִּית זוֹ קָרְבָן עַד שֶׁתִּשְׂרָף', 'פָּרָה זוֹ קָרְבָן עַד שֶׁתִּשְׁחַט' - כִּיּוֹן שֶׁנִּקְצָצוּ, וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׂרָפָה, וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁחַטָה - יוֹצֵא לְחִלִּין.

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יַיִ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימַר:

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-צִוְּנָה יְ-הוָה לֵאמֹר דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיהֶּ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אִין-בָּהּ מָוִם אֲשֶׁר לֹא-עָלָה עָלֶיהָ עֹל:

זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה – לְפִי שֶׁשָּׁטָן וְאַמּוֹת הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל, לֹדְמִים: מִהַּ הַמְצָנָה הַזֹּאת וּמֵה טַעַם יֵשׁ בָּהּ לְפִיכָךְ כָּתַב בְּה' 'חֻקָּה': גְּזֵרָה הִיא מִלְפָּנַי, אִין לָהּ רִשׁוּת לַהֲרַח אֶחָרֶיהָ. וַיִּקְחוּ אֵלֵיהֶּ – לְעוֹלָם הִיא נִקְרָאת עַל שְׁמֶהּ, פָּרָה שֶׁעָשָׂה מִשָּׁה בַּמְדַּבֵּר. אֲדָמָה תְּמִימָה – שֶׁתְּהֵא תְּמִימָה בְּאַדְמִימוֹת, שָׂאֵם הִיוּ בָּהּ שְׁמֵי שְׁעָרוֹת שְׁחֹרוֹת – פְּסוּלָה.

וַנִּתְּתֶם אֹתָהּ אֶל-אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל-מַחֲוֵץ לְמַחֲנֶה וְשַׁחֲטָהּ אֹתָהּ לְפָנָיו:

וַתִּתְּנוּן יָתָהּ לְאַלְעָזָר כֹּהֵנָא וַיִּפִּיק יָתָהּ לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּפּוֹס יָתָהּ קְדָמוּהִי:

אַלְעָזָר – מְצַנְתָּה בְּסִגְנָה. אֶל מַחֲוֵץ לְמַחֲנֶה – חוּץ לְשַׁלֵּשׁ מַחֲנוֹת. וְשַׁחֲטָהּ אֹתָהּ לְפָנָיו – זֶר שׁוֹחֲט וְאַלְעָזָר רוֹאֶה.

וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאַצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל-נֹכַח פָּנָיו אֶהֱלֵ-מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים:

וַיִּסַּב אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא מִדָּמָהּ בְּאַצְבָּעֵיהָ וַיִּזְדֵּי לְקַבֵּיל אִפִּי מִשְׁכָּן זְמָנָא מִדָּמָהּ שֶׁבַע זְמָנִין:

אֶל נֹכַח פָּנָיו אֶהֱלֵ מוֹעֵד – עוֹמֵד בְּמִזְרְחוֹ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, וּמִתְכַּנֵּן רוֹאֶה פֶתַח חוּץ הַיֵּכָל בְּשַׁעַת הַנְּזֻתָה הַדָּם.

וְשָׂרְף אֶת-הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת-עֵרָהּ וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-פְּרֻשָׁה יִשְׂרָף:

וַיִּזְקֵד יָת תּוֹרְתָא לְעֵינוּהִי יָת מִשְׁפָּה וְיָת בְּשָׂרָה וְיָת דָּמָה עַל אוֹכְלָהּ יִזְקֵד:

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אַרְזוֹ וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעֲת וְהִשְׁלִיךְ אֶל-תוֹךְ שַׂרְפַת הַפָּרָה:

וַיִּסַּב כֹּהֵנָא אֶעָא דְאַרְזָא וְאֵזוֹבָא וְצִבְעֵ זְהוּרֵי וַיִּרְמֵי לְגוֹ יִקִּידַת תּוֹרְתָא:

וְכַבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֵא אֶל-הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד-הָעָרֵב:

וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי כֹהֵנָא וַיִּסְחִי בְּשָׂרִיהָ בְּמַיָּא וּבַתָּר כֹּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא וַיְהִי מְסַאֵב כֹּהֵנָא עַד רְמִישָׂא:

אֶל הַמַּחֲנֶה – לְמַחֲנֶה שְׁכִינָה; שָׂאִין טָמֵא מְשַׁלַּח חוּץ לְשַׁמֵּי מַחֲנוֹת, אֶלָּא זָב וּבַעַל קָרִי וּמְצָרַע. וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעָרֵב – סָרְסְהוּ וְדָרְשָׁהוּ, "וְטָמֵא עַד הָעָרֵב וְאַחַר יָבֵא אֶל הַמַּחֲנֶה".

וְהִשְׂרָף אֹתָהּ יַכְבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעָרֵב:

וְדָמוֹקִיד יָתָהּ יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי בְּמַיָּא וַיִּסְחִי בְּשָׂרִיהָ בְּמַיָּא וַיְהִי מְסַאֵב עַד רְמִישָׂא:

וְאַסְף אִישׁ טָהוֹר אֶת אֶפְרַת הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מַחֲוֵץ לְמַחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהִיטָהּ לְעֵזַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נִדְהָ חֲטָאת הוּא:

וַיִּכְנֹשׁ גָּבֵר דְּכִי יָת קְטָמָא דְּתוֹרְתָא וַיִּצְנַע מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא בְּאַתָּר דְּכִי וְתֵהִי לְכֹנֶשֶׁתָא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁרָא לְמִי אֲדִיוֹתָא חֲטָתָא הִיא:

וְהִנִּיחַ מַחֲוֵץ לְמַחֲנֶה – לְשַׁלֵּשׁ חֲלָקִים מְסַלְקָה: אַחַד נִמְן בְּהַר הַמִּשְׁתָּה, וְאַחַד מִתְסַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמְרוֹת, וְאַחַד נִמְן בְּחֵיל. זֶה שֶׁל מִשְׁמְרוֹת הַיָּהּ, לְטַל מִמְּנוּ בְּנֵי הָעִזְרוֹת וְכָל הַצָּרִיכִין לְהַטְהָר, וְנִה שְׁבֵהַר הַמִּשְׁתָּה – כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים לְפָרוֹת אַחֲרוֹת מְקַדְּשִׁין הֵימְנוּ, וְנִה שְׁבַסְחִיל – נִתּוֹן לְמִשְׁמֶרֶת מְגֻזֶרֶת הַכְּתוּב, שְׁנֵאמַר: "וְהִיטָהּ לְעֵזַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת". לְמִי נִדְהָ – לְמִי הַנִּדְהָ, כְּמוֹ: "וַיִּדּוּ אֶבֶן בֵּי"; "לְיָדוֹת אֶת קַרְנוֹת הַגּוֹיִם", לְשׁוֹן זְרִיקָה. חֲטָאת הוּא – לְשׁוֹן חֲטוּי, כְּפִשׁוּטוֹ. וּלְפִי הַלְכוּתוֹ קָרָאָה הַכְּתוּב "חֲטָאת", לֹדְמִים שֶׁהִיא כְּקִדְּשִׁים, לְהֶאֱסֵר בְּהִנְאָה.

וְכַבֵּס הָאֶסְף אֶת-אֶפְרַת הַפָּרָה אֶת-בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעָרֵב וְהִיטָהּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם:

וַיִּצְבַּע דְּכִנִּישׁ יָת קְטָמָא דְּתוֹרְתָא יָת לְבוּשׁוֹהִי וַיְהִי מְסַאֵב עַד רְמִישָׂא וְתֵהִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּיורֵיָא דִּיתְגִּיירוֹן בֵּינֵיהוֹן לְקִיָּם עֲלֵם:

הַנִּגְעָה בְּמַת לְכָל-נַפְשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים:

דִּיקָרַב בְּמִיתָא לְכָל נַפְשָׂא דְּאַנְשָׂא וַיְהִי מְסַאֵב שְׁבַעַת יוֹמִין:

הוא ידעי עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה ידפי ואם לא ידעי עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה לא ידפי:

הוא יתחטא-בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם-לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר:

הוא יתחטא בו – באפר הפרה.

כל דיקרב במיתא בנפשא דאנשא דימות ולא ידעי עלוהי ית משפנא די סאיב וישתיצי אנשא ההוא מישראל ארי מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי מסאב יהי עוד סאובתיה ביה:

כל-הנגע במת בנפש האדם אשר-ימות ולא יתחטא את-משפן י-הנה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל פי מי נדה לא-זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו:

במת בנפש – ואיזה מת של נפש האדם; להוציא נפש בהמה, שאין טמאתה צריכה הנזה. דבר אחר: בנפש, זו רביעית דם. את משפן ה' טמא – אם נכנס לעזרה, אפלו בטבילה, בלא הנזת שלישי ושביעי. עוד טמאתו בו – אף על פי שטבל.

דא אורייתא אנשא ארי ימות במשפנא כל דעליל למשפנא וכל דבמשפנא יהי מסאב שבועא יומין:

זאת התורה אדם פי-ימות באהל כל-הבא אל-האהל וכל-אשר באהל יטמא שבועת ימים:

כל הבא אל האהל – בעוד שהמת בתוכו.

וכל מאן דחסר פתיח דלית מגופת שיע מקף עלוהי מסאב הוא:

וכל כלי פתוח אשר אין-צמיד פתיל עליו טמא הוא:

וכל כלי פתוח – בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין מקבל טמאה מבחוץ אלא מתוכו. לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו זכה בחבור – טמא הוא; הא אם יש צמיד פתיל עליו, טהור. פתיל – לשון מחבר בלשון ערבי; וכן: "נפתולי א-להים נפתלתי", נתחברתי עם אחותי.

וכל דיקרב על אפי חקלא בקטיל חרבא או במיתא או בגרמא דאנשא או בקברא יהי מסאב שבועא יומין:

וכל אשר-יגע על-פני השדה בחלל-חרב או במת או-בעצם אדם או בקבר יטמא שבועת ימים:

על פני השדה – רבותינו דרשו: לרבות גולל ודופק. ופשוטו: על פני השדה, שאין שם אהל, מטמא המת שם בנגיעה.

ויסבון לדמסאב מעפר יקידת חטאת ויתנון עלוהי מי מבווע למאן:

ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתנו עליו מים חיים אל-כלי:

ויסב איזובא ויטבול במינא גבר דכי ידעי על משפנא ועל כל מניא ועל נפשתא דהוו תמן ועל דיקרב בגרמא או בקטילא או במיתא או בקברא:

ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והנה על-האהל ועל-כל-הכלים ועל-הנפשות אשר היו-שם ועל-הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר:

ידי דכיא על מסאבא ביומא תליתאה וביומא שביעאה וידפיניה ביומא שביעאה ויצבע לבושוהי ויסחי במינא וידפי ברמשא:

והנה הטהר על-הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחתאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורתץ במים וטהר בערב:

והטאו ביום השביעי – הוא גמר טהרתו.

וגבר דיסתאב ולא ידעי עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מגו קהלא ארי ית מקדשא די סאיב מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי מסאב הוא:

ואיש אשר-יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל פי את-מקדש י-הנה טמא מי נדה לא-זרק עליו טמא הוא:

ואיש אשר יטמא וגומר – אם נאמר 'מקדש' למה נאמר 'משפן' כוליה, כדאיתא בשבועות.

ותהי להון לקים עלם ודמדי מי אדיותא יצבע לבושוהי ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב עד רמשא:

והיתה להם לתקת עולם ומנה מי-הנדה וכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד-הערב:

ומזה מי הנדה – רבותינו אמרו שהנדה טהור, וזה בא ללמד שהנזשא מי חטאת – טמא טמאה חמורה לטמא בגדים שעליו, מה שאין כן בנזגע. וזה שהוציא בלשון מזה, לומר לה שאינן מטמאין עד שיהא בהן שעור הנזאה. והנגע וגומר יטמא – ואין טעון כבוס בגדים.

וְכָל אֲשֶׁר-יִגְעֻבוּ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְעַת תִּטְמָא
וְכָל דְּיִקְרַב בֵּיהּ מִסָּאבָּא יְהִי מִסָּאב וְאֲנָשׁ דְּיִקְרַב בֵּיהּ
יְהִי מִסָּאב עַד רְמִשָּׂא:

וכל אשר יגע בו הטמא – הנה שנטמא במת, יטמא. והנפש הנגעת – בו, בטמא מת, תטמא עד הערב – כאן למדנו שהמת אבי אבות הטמאה, והנזגע בו – אב הטמאה ומטמא אדם. זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה. ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשו, וזהו: ויקחו אליה – משל להם; כשם שהם פרוקו נזמי הנזב לעגל משלהם, כך יביאו זו לכפרה משלהם. פרה אדמה – משל לכן שפחה שטופה פלטין של מלך, אמרו: תבא אמו ותקנח הצואה; כך תבא פרה ותכפר על העגל. אדמה – על שם "אם יאדימו כתולע", שהחטא קרוי אדם. תמימה – על שם ישראל, שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין; תבא זו ותכפר עליהם, ויחזרו לתמותם. לא עלה עליה על – כשם שפרקו מעליהם על שמים. אל אלעזר הפהו – כשם שנקדלו על אהרן, שהוא פהו, לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את העגל – לא נתנה לו עבודה זו על ידו, שאין קטגור נעשה סגור. ושרף את הפרה – כשם ששחרף העגל. עץ ארז ואזוב ושני תולעת – שלשה מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל. וארז הוא הגבה מכל האילנות, ואזוב נמוך מכלם; סימן שהגבה שנתנאה וחתא – ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו. למשמרת – כמו שפשע העגל שמור לדורות לפרענות, ואין לה פקדה שאין בה מפקדת העגל, שנאמר: "וביום פקדי ופקדתי" וגומר. וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה כל העוסקין בה. וכשם שנטהרו באפרו, שנאמר: "ויזר על פני המים" וגומר, כך "ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת" וגומר.

וַיָּבֹאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּל-הָעֵדָה מִדְּבַר-צֹן בְּחֻדָּשׁ
הָרֵאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֻדָּשׁ וְתָמַת שָׁם מֵרִיב וְתִקְבַּר
שָׁם:

כל העדה – עדה השלמה; שכבר מתו מתי מדבר, ואלו פרשו לחיים. ותמת שם מרים – למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדמה לומר לה: מה קרבנות מכפרין, אף מיתת צדיקים מכפרת. ותמת שם מרים – אף היא בגשיקה מתה. ומפני מה לא נאמר בה "על פי ה'" שאינו דרוך כבוד של מעלה. ובאהרן נאמר "על פי ה'" ב'אלה מסעי'.

וְלֹא-הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקְהָלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן:
וְלֹא הָיָה מַיָּא לְכֹנְשִׁתָּא וְאֲתַפְנִישׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל
אַהֲרֹן:

ולא היה מים לעדה – מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים.

וַיִּרַב הָעָם עִם-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ גִּוְעָנוּ בְּגֹועַ
אֲחִינוּ לִפְנֵי י-הוָה:

ולו גוענו – הלואי שגוענו. בגוע אחינו – במיתת אחינו בדבר; שמיתת צמא מגנה ממנה. בגוע – שם דבר הוא, כמו 'במיתת אחינו'. ולא יתכן לפרשו 'כשמתו אחינו', שאם כן, היה לו להקד "בגוע".

וְלָמָּה הִבַּאתֶם אֶת-קִהְל י-הוָה אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת
שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירָנוּ:

ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשמות: ולמה אסיקתונא ממצרים לאיתא יתנא לאתרא בישא הדין לא אתר פשר לבית זרע ואף לא תינין וגופנין ורמונין ומיא לית למשתי:

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקִּהָל אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיִּקְרָא כְּבוֹד-י-הוָה אֲלֵיהֶם:

שני

וַיִּדְבַּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

סב ית חוטרָא וכוּנֹש ית כְּנִשְׁתָּא אַתְּ וְאַהֲרֹן אַחִיךָ
וְתַמְלִלוּן עִם כִּיפָא לְעִינֵיהוֹן וְיִתִּין מוֹהֵי וְתַפְיֵק לְהוֹן
מִיָּא מִן כִּיפָא וְתַשְׁקִי ית כְּנִשְׁתָּא וְיִת בְּעִירָהוֹן:

קח אֶת־הַמִּטָּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה אִתָּה וְאַהֲרֹן אַחִיךָ
וְדַבְּרֶתֶם אֶל־הַסֵּלַע לְעִינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמָיו וְהוֹצֵאתָ
לָהֶם מַיִם מִן־הַסֵּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־הָעֵדָה וְאֶת־
בְּעִירָם:

וְאֵת בְּעִירָם – מִכָּאן שֶׁחֵס הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מְמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְנִסִּיב מִשָּׁה ית חוטרָא מִן קָדָם יִי כְּמָא דְפַקְדִּיָּה:

וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת־הַמִּטָּה מִלִּפְנֵי יְ-הוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ:

וְכִנְשׂוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן ית קְהֵלָא לְקָדָם כִּיפָא וְאָמַר לְהוֹן
שְׁמַעוּ כְעַן סְרַבְנֵיָא הָמֵן כִּיפָא הֲדִין נַפִּיק לְכוּן מִיָּא:
מִיָּם:

וַיִּקְהִלוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן אֶת־הַקְהֵל אֶל־פְּנֵי הַסֵּלַע וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַמַּרְיָם הַמִּן־הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצֵיָא לָכֶם
מִיָּם:

וַיִּקְהִלוּ וַיֹּאמֶר – זֶה אֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁחֲחִזֵּיק מְעֻט אֶת הַמְּרֻבָּה. הָמֵן הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצֵיָא – לְפִי שְׁלֹא הָיוּ מִפְּרִין אוֹתוֹ, לְפִי שֶׁהִלֵּךְ הַסֵּלַע
וַיָּשָׁב לוֹ בֵּין הַסֵּלַעִים כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק הַבָּאָר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָהֶם: מַה לָּכֶם מֵאַיְזָה סֵלַע תּוֹצֵיָאוּ לְנוּ מִיָּם לְכָף אָמַר לָהֶם "הַמַּרְיָם", סְרַבְנֵיָם.
לְשׁוֹן יוֹנִי, שׁוֹטִיָם. מוֹרִים אֶת מוֹרֵיהֶם; הָמֵן הַסֵּלַע הַזֶּה שְׁלֹא נִצְטוּיְנוּ עָלָיו נוֹצֵיָא לָכֶם מִיָּם.

וְאַרְיִם מִשָּׁה ית יָדִיָּה וּמְחָא ית כִּיפָא בְּחוּטְרִיָּה
תְּרַתִּין זְמַנִּין וְנַפְקוּ מִיָּא סְגִיָּאֵי וְשְׁתִּיָּאֵת כְּנִשְׁתָּא
וּבְעִירָהוֹן:

וַיִּלְרָם מִשָּׁה אֶת־יָדוֹ וַיִּךְ אֶת־הַסֵּלַע בְּמִטָּהוּ פַּעַמְיָם
וַיִּצְאוּ מִיָּם רַבִּיָּם וְתַשְׁתָּה הָעֵדָה וּבְעִירָם:

פַּעַמְיָם – לְפִי שֶׁבְּרָאוֹשׁוֹנָה לֹא הוֹצִיָא אֶלָּא טְפִין; לְפִי שְׁלֹא צִוָּה הַמְּקוֹם לְהַכּוֹתוֹ, אֶלָּא "וְדַבְּרֶתֶם אֶל הַסֵּלַע", וְהִמָּה דְבָרוֹ אֶל סֵלַע אַחַר וְלֹא
הוֹצִיָא. אָמְרוּ: צְרִיךְ לְהַכּוֹתוֹ כְּבְּרָאוֹשׁוֹנָה, שְׁנַאָמַר: "וְהַפִּיתָ בְּצוּר", וְנִנְדַמְּן לָהֶם אוֹתוֹ סֵלַע וְהַפְּהוּ.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם
בְּיַי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעִינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכוּן לֹא תְבִיָּאוּ אֶת־
הַקְהֵל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם
בְּיַי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעִינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכוּן לֹא תְבִיָּאוּ אֶת־
הַקְהֵל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:

יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי – גִּלְגָּה הַכְּתוּב שְׁאֵלּוּלִי חֻטָּא זֶה בְּלַבַּד – הָיוּ נִכְנָסִין לְאַרְצָא, כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ עֲלֵיהֶם: כְּעוֹן שְׂאָר דּוֹר הַמְּדַבֵּר, שְׁנַגְנוֹר
עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִכְנָסוּ לְאַרְצָא, כִּד הָיָה עוֹן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וְהֵלֵא "הַצֵּאֵן וּבְקַר יִשְׁחַט" קִשָּׁה מִזּוֹ אֶלָּא לְפִי שֶׁבַּסְתֵּר, חֻסְף עָלָיו הַכְּתוּב; וְכָאן, שְׁבַמְעַמַּד
כָּל יִשְׂרָאֵל, לֹא חֻסְף עָלָיו הַכְּתוּב, מִפְּנֵי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. לְהַקְדִּישֵׁנִי – שְׁאֵלוּ דְבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע וְהוֹצִיָּא, הַיִּיתִי מְקַדֵּשׁ לְעִינֵי הָעֵדָה, וְאוֹמְרִים: מַה
סֵלַע זֶה, שְׁאֵינּוּ מְדַבֵּר וְאֵינּוּ שׁוֹמֵעַ, וְאֵינּוּ צְרִיךְ לְכַרְנֶסָה, מְקִיָּם דְּבוֹרוֹ שֶׁל מְקוֹם – קַל וְחֹמֶר אֲנִי. לְכוּן לֹא תְבִיָּאוּ – בְּשִׁבּוּעָה, כְּמוֹ: "לְכוּן
נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי"; נִשְׁבַּע בְּקַפִּיצָה, שְׁלֹא יִרְבוּ בַתְּפִלָּה עַל כֶּד.

אֲנִי מִי מַצִּוֶּתָא דְנִצּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יְיָ וְאַתְקַדֵּשׁ
בְּהוֹן:

הִמָּה מִי מַרְיָבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְ-הוָה
וַיִּקְדָּשׁ בָּם:

הִמָּה מִי מַרְיָבָה – הֵם הַנּוֹזְפִיָּם בְּמְקוֹם אַחַר; אֶת אֵלוּ רָאוּ אֲצַטְגְּנִי פְרַעָה, שְׁמוֹשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לוֹקָה בְּמִיָּם, לְכָף גְּזָרוּ: "כָּל הַבֶּן הַיְלִוּד
הַיִּאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ". וַיִּקְדָּשׁ בָּם – שְׁמַתוֹ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם. שְׁכַשְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּמְקַדְּשֵׁיו – הוּא יִרְאוּי וּמְתַקְדֵּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת;
וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נוֹרָא אֶ־לְהִיָּם מִמְקַדְּשֵׁיךָ" וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "בְּקִרְבִי אֶקְדָּשׁ".

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מְקַדְּשֵׁי אֶל־מִלְךָ אֲדוֹם כֶּה אָמַר
אַחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר
מַצְאָתָנוּ:

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מְקַדְּשֵׁי אֶל־מִלְךָ אֲדוֹם כֶּה אָמַר
אַחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר
מַצְאָתָנוּ:

אַחִיךָ יִשְׂרָאֵל – מַה רָאָה לְהַזְפִּיר כָּאן אַחְוָה אֶלָּא אָמַר לוֹ: אַחִים אֲנַחְנוּ, בְּנֵי אֲבְרָהָם שְׁנַאָמַר לוֹ: "כִּי גַר יִהְיֶה וְרַעַד", וְעַל שְׁנֵינּוּ הָיָה אוֹתוֹ
הַחֹב לְפָרְעוֹ. אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל הַתְּלָאָה – לְפִיכֹף פִּרְשׁ אֲבִיכֶם מֵעַל אֲבִינּוּ, שְׁנַאָמַר: "וַיִּלְךָ אֵל אַרְצָא מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיו", מִפְּנֵי הַשְּׁטֵר חֹב
הַמְּטָל עֲלֵיהֶם, וְהַטִּילוּ עַל יַעֲקֹב.

וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַנִּשְׁבַּב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּיָּם
וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ:

וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַנִּשְׁבַּב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּיָּם
וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ:

וַיִּרְעוּ לָנוּ – סְבַלְנוּ צְרוֹת רַבּוֹת. וְלֹאֲבֹתֵינוּ – מִכָּאן שֶׁהָאֲבוֹת מְצַטְעָרִים בְּכַבֵּר כְּשֶׁפְּרַעְנוֹת בָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל.

וּנְצַעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע קוֹלוֹ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וַהֲגִה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ עִיר קִצְהָ גְבוּלָהּ:

וְצִלִּינָא קָדָם יְיָ וְקָבִיל צְלוֹתֵנָא וּשְׁלַח מַלְאָכָא וְאַפְקֵנָא מִמִּצְרַיִם וְהָא אֲנַחְנָא בְּרַקִּים קִרְתָּא דְבִסְטֵר תְּחֻמָּךְ:

וַיִּשְׁמַע קוֹלוֹ – בַּבְּרָכָה שֶׁבְּרַכְנוּ אֹבִינוּ, "הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב", שָׁאֵנוּ צוֹעְקִים וְנִעֲנִים. מַלְאָךְ – זֶה מֹשֶׁה. מִכָּאן שֶׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים מַלְאָכִים; וְאוֹמֵר: "וַיְהִיו מַלְעָבִים בְּמַלְאָכֵי הָאֱלֹהִים".

נִעְבְּרָה־נָא בְּאַרְצֶךָ לֹא נִעְבֵּר בְּשָׂדֶה וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר דְּרָךְ הַמְּלָךְ גִּלְדָּךְ לֹא נִשְׁתָּה יָמִין וּשְׂמֹאלוֹ עַד אֲשֶׁר־נִעְבֵּר גְּבוּלָהּ:

נִעְבֵּר כְּעֵן בְּאַרְעֶךָ לֹא נִעְבֵּר בְּחֻקֵּי וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גּוֹב בְּאוֹרַח מַלְכָּא גִיזִיל לֹא נִסְטִי לְיַמִּינָא וְלִשְׂמֹאלָא עַד דְּנִעְבֵּר תְּחֻמָּךְ:

נִעְבְּרָה נָא בְּאַרְצֶךָ – אִין לֹה לְעוֹרֵר עַל הַיְרֻשָּׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֵׁם שֶׁלֹּא פְרַעַת הַחֹב; עֲשֵׂה לָנוּ עֶזר מְעֻט, לְעֵבֵר דְּרָךְ אַרְצֶךָ. וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר – 'מִי בּוֹרוֹת' הִיָּה צָרִיךְ לֹמֵר אֵלָא כֶּף אִמֵּר מֹשֶׁה: אַף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּיַדְנוּ מִן לְאָכַל וּבְאֵר לְשִׁתוֹת, לֹא נִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ, אֵלָא נִקְנָה מִכֶּם אֲכָל וּמַיִם לְהִנְאַתְכֶּם. מִכָּאן לְאַכְסְנָאֵי, שְׂאֵף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּיַדוֹ לְאָכַל, יִקְנָה מִן הַסְּגָנִי, כְּדִי לְהַנּוֹת אֶת אוֹשְׁפִיזוֹ. דְּרָךְ הַמְּלָךְ גִּלְדָּךְ וְגוֹמֵר – אָנוּ חוֹסְמִים אֶת בְּהִמְתַּנּוּ, וְלֹא יטוּ לְכָאן וּלְכָאן לְאָכַל.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא תֵעָבֵר בִּי פֶן־בְּחֵרֵב אֲצֵא לְקִרְיָתְךָ:

וְאוֹמֵר לִיָּה אֲדוּמָאָה לֹא תֵעָבֵר בְּתַחֲמוּמֵי דְלִמָּא בְּדַקְטָלִין בְּחֵרְבָא אֲפּוֹק לְקִדְמוּתְךָ:

פֶּן בְּחֵרֵב אֲצֵא לְקִרְיָתְךָ – אַתֶּם מִתְּנַאִים בְּקוֹל שְׁהוֹרִישְׁכֶם אֹבִיכֶם וְאוֹמְרִים: "וּנְצַעַק אֶל ה'" וַיִּשְׁמַע קוֹלוֹנוּ"; וְאֵנִי אֲצֵא עֲלֵיכֶם בְּמַה שְׁהוֹרִישְׁנִי אֹבִי, "וְעַל סֶרְבֵּה תִחְיֶה".

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִסְלָה נַעֲלָה וְאִם־מִימֶיךָ נִשְׁתָּה אֲנִי וּמִקְנֵי וּנְתַתִּי מִכְרָם רַק אִיוֹ־דְבָר בְּרַגְלֵי אַעֲבֹרָה:

וְאוֹמְרוּ לִיָּה בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹרַח כְּבִישָׂא נִסְק וְאִם מִימֶיךָ נִשְׁתִּי אֲנָא וּבְעִירֵי וְאוֹתִין דְּמִיָּהוֹן לְחוּד לִית פְּתַגְם בִּישׁ בְּרַגְלֵי אַעֲבֵר:

רַק אִין דְּבָר – אִין שׁוּם דְּבָר מִזִּיקָה.

וַיֹּאמֶר לֹא תֵעָבֵר וַיִּצְא אֱדוֹם לְקִרְיָתוֹ בַּעֵם פְּבַד וּבְנֵד תַּזְקָה:

וְאוֹמֵר לֹא תֵעָבֵר וַנִּפְק אֲדוּמָאָה לְקִדְמוּתִיָּה בְּחִיל רַב וּבִיד תַּזְקִיפָא:

וּבִיד תַּזְקָה – בְּהַבְטַחַת זְקַנְנוּ: "וְהַיְדִים יְדֵי עֲשׂוּ".

וַיִּמָּאֵן אֱדוֹם וַתֵּן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו:

וְסָרִיב אֲדוּמָאָה לֹא שָׁבַק יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעֲבֵר בְּתַחֲמוּמִיָּה וְסִטָּא יִשְׂרָאֵל מִלְּוִתִּיָּה:

עֲשִׂי שְׁלִישִׁי

פְּרֻשַׁת מִיתַת אֶהְרֹן

וַיִּסְעוּ מִקִּדְשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל פְּלִי־הָעֵדָה הַר הַהָר:

וַיִּגְטְלוּ מִרְקָם וְאוֹתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנֻשְׁתָּא לְהוֹר טוֹרָא:

כָּל הָעֵדָה – כָּלֶם שְׁלָמִים וְעוֹמְדִים לְהַכְנִס לְאֶרֶץ, שְׁלֹא הִיָּה בְּהוֹן אֶתְד מְאוֹתָם שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵרָה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּבֵר כְּלוּ מִתִּי מִדְּבָר; וְאוֹלוּ – מְאוֹתָן שֶׁכְּתוּב בְּהוֹן: "סִיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם". הַר הַהָר – הַר עַל גְּבֵי הַר, כְּתַפּוּס קֶטֶן עַל גְּבֵי תַפּוּס גָּדוֹל. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָעֵנָן הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם וּמִשְׁנֶה אֶת הַהָרִים – שְׁלִשָּׁה נִשְׁאַרוּ בְּהוֹן: הַר סִינַי – לְתוֹרָה, הַר הַהָר – לְקַבּוּרַת אֶהְרֹן, וְהַר נָבוּ – לְקַבּוּרַת מֹשֶׁה.

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶהְרֹן בְּהַר הַהָר עַל־גְּבוּל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר:

וְאוֹמֵר יְיָ לְמֹשֶׁה וְלְאֶהְרֹן בְּהוֹר טוֹרָא עַל תַּחֲוּם אַרְעָא דְּאֱדוֹם לְמִימֵר:

עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֱדוֹם – מַגִּיד, שֶׁמִּפְנֵי שֶׁנִּתְחַבְּרוּ כָּאן לְהַתְקַרֵּב לַעֲשׂוֹ הַרְשָׁע – נִפְרְצוּ מֵעֲשִׂיהֶם וְחִסְרוּ הַצְּדִיק הַזֶּה. וְכֵן הַנְּבִיא אוֹמֵר לִיהוֹשֻׁפֹּט: "בְּהִתְסַבֵּר עִם אֲסֻזְיָהוּ פֶרֶץ ה' אֶת מַעֲשִׂיךָ".

וַיֹּאסֶף אֶהְרֹן אֶל־עַמּוּיוֹ כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נְתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־מִרִיתֶם אֶת־פִּי לְמִי מְרִיבָה:

וַתְּכַנְיֵשׁ אֶהְרֹן לְעַמּוּיָה אֲרִי לֹא יִיעוֹל לְאַרְעָא דִּיהִבִּית לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּסָרִיבְתוֹן עַל מִימְרֵי לְמִי מִצוֹתָא:

קח את-אהרן ואת-אלעזר בנו והעל אתם הר ההר: דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ומסיק יתהון להור טורא:

קח את אהרן – בדברי נחומים. אמר לו: אשריך שתראה פתרה נתון לבנה, מה שאין אני זכאי לקח.

והפשט את-אהרן את-בגדיו והלבשתם את-אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם: ותשלח ית אהרן ית לבושוהי ותלבישנו ית אלעזר בריה ואתה יתפניש וימות תמן:

את בגדיו – את בגדי כהנה גדולה, והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו. אמר לו: הפנס למערה, ונכנס. ראה מטה מצעת ונר דלוק. אמר לו: עלה למטה, ועלה. פשט ידיו, ופשט. קמץ פיו, וקמץ. עצם עיניו, ועצם. מיד חמד משה לאותה מיתה; וזהו שנאמר לו: "כאשר מת אהרן אחיך", מיתה שנתאוית לה.

וינעש משה כאשר צוה י-הוה ויעלו אל-הר ההר לעיני כלהעדה: ועבד משה כמא דפקיד יי וסליקו להור טורא לעיני כל כנשתא:

וינעש משה – אף על פי שהדבר קשה לו, לא עכב.

ויפשט משה את-אהרן את-בגדיו וילבש אתם את-אלעזר בנו וימת אהרן שם בראש ההר ונרד משה ואלעזר מו-ההר: ואשלח משה ית אהרן ית לבושוהי ואלביש יתהון ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונחת משה ואלעזר מן טורא:

ויראו כלהעדה פי גוע אהרן ויבכו את-אהרן ושלשים יום כל בית ישראל: ויחזו כל כנשתא ארי מית אהרן ויבכו ית אהרן תלתין יומין כל בית ישראל:

ויראו כל העדה וגומר – כשראו משה ואלעזר יורדים, ואהרן לא ירד, אמרו: היכן הוא אהרן אמר להם: מת. אמרו: אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה, ישלט בו מלאך המות מיד בקש משה רחמים וקראוהו מלאכי השרת להם מטל במטה; ראו והאמינו. כל בית ישראל – האנשים והנשים; לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה, ובין איש לאשתו. פי גוע – אומר אני, שהמתרגם "דהא מית" – טועה הוא, אלא אם כן מתרגם ויראו – "ואתחזיאו". שלא אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "כפי זה משמש בלשון דהא", אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד, וכדאמר רבי אבהו: "אל תקרי ויראו אלא ויראו". ועל לשון זה נופל לשון דהא, לפי שהיא תנינת טעם למה שלמעלה הימנו: למה ויראו לפי שהרי מת אהרן. אבל על תרגום "וחזו כל כנשתא" אין לשון דהא נופל, אלא לשון אשר, שהוא מגזרת שמוש "אי". שמצינו "אם" משמש בלשון אשר, כמו: "ואם מדוע לא תקצר רוחי"; והרבה מפרשים מנהג הלשון: "אם תרוצים ימיו".

וישמע הפנעני מלך-ערד ישב הנגב פי בא ישראל דרף האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי: ושמע פנענאה מלכא דערד יתיב דרומא ארי אתא ישראל אורח מאלליא ואגית קרבא בישראל ושבא מניה שביא:

וישמע הפנעני – שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כוליה, כדאיתא בראש השנה. ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, זמן בכל עת לפרענות. ישב הנגב – זה עמלק, שנאמר: "עמלק יושב בארץ הנגב". ושנה את לשונו לדבר בלשון פנעו, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקדוש ברוך הוא לתת פנענים בידם, והם אינן פנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים, ולשונם לשון פנעו; אמרו: נתפלל סתם, שנאמר: "אם נתן תתן את העם הזה בידי". דרף האתרים – דרף הנגב, שהלכו בה מרגלים, שנאמר: "ויעלו בנגב". דבר אחר: "דרף האתרים", דרף הספר הגדול הנוסע לפניהם, שנאמר: "דרף שלשת ימים לתור להם מניחה". וישב ממנו שבי – אינה אלא שפחה אחת.

וידר ישראל נדר לי-הוה ויאמר אם-נתן תתן את-העם הזה בידי והתרמתי את-עריהם: וקיים ישראל קים קדם יי ואמר אם ממסר תמסר ית עמא הדיו בידי ואגמר ית קרניהון:

והתרמתי – אקדיש שללם לגבוה.

וישמע י-הוה בקול ישראל ויתן את-הפנעני ויתרם אתהם ואת-עריהם ויקרא שם-המקום תרמה: וקביל יי צלותיה דישאל וימסר ית פנענאה וגמר יתהון וית קרניהון וקרא שמה דאתרא תרמה:

ויתרם אתהם – בהריגה. ואת עריהם – חרמי גבוה.

ויסעו מהר ההר דרף ים-סוף לסבב את-ארץ אדום ויתקצר נפש-העם בדרף: ונטלו מהור טורא אורח ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא:

ויסעו מהר ההר דרף ים-סוף לסבב את-ארץ אדום ויתקצר נפש-העם בדרף: ונטלו מהור טורא אורח ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא:

דָּרָךְ יָם סוּף – כִּינּוּן שְׁמַת אֶהְרֹן וּבָאֵת עֲלֵיהֶם מִלְחָמָה זֹאת, חָזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם דָּרָךְ יָם סוּף; הוּא הַדָּרָךְ שֶׁחָזְרוּ לָהֶם כְּשֶׁנִּגְזְרָה עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת מֶרְגְּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּסְעוּ הַמִּדְבָּרָה דָּרָךְ יָם סוּף". וְכֵן חָזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם שָׁבַע מִסְעוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֶת בְּנֵי יַעֲקֹן מוֹסְרָה שֵׁם מֵת אֶהְרֹן". וְכִי בְּמוֹסְרָה מֵת וְהָלַא בְּהַר הַהָר מֵת אֶלָּא שֵׁם חָזְרוּ וְהִתְאַבְּלוּ עֲלָיו וְהִסְפִּידוּהוּ כְּאִלוּ הוּא בְּפִנְיָהֶם. וְצֵא וּבְדַק בְּמִסְעוֹת, וְתִמְצָאֵם שָׁבַע מִסְעוֹת מִן מוֹסְרָה עַד הַר הַהָר. **לִסְבַּב אֵת אֶרֶץ אֲדוּם** – שְׁלֹא נִתְּנָם לְעֵבֶר בְּאֶרְצוֹ. וְתִקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בְּדָרָךְ – בְּטוֹרַח הַדָּרָךְ שֶׁהִקְשָׁה לָהֶם. אָמְרוּ: עֲכָשׁוּ הַיַּיִנוּ קְרוּבִים לִכְנֶס לְאֶרֶץ, וְאָנוּ חוֹזְרִים לְאַחֲרֵינוּ כִּי חָזְרוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְנִשְׁתַּהוּוּ שְׁלֹשִׁים וְשִׁמּוֹנָה שָׁנָה עַד הַיּוֹם; לְפִיכֹךְ קִצְרָה נֶפֶשׁם בְּעֵנְוֵי הַדָּרָךְ. וּבִלְשׁוֹן לַעֲזֵי אִינְקוּרוֹ "ט לוי" ר. ז. וְלֹא יִתְּנֶן לּוֹמֵר "וְתִקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בְּדָרָךְ" – בְּהִיוֹתָם בְּדָרָךְ, וְלֹא פָּרַשׁ בּוֹ בְּמָה קִצְרָה. שֶׁכֵּל מְקוֹם אֲדָם, נּוֹפֵל בּוֹ לְשׁוֹן קִצְרוֹ נֶפֶשׁ, כְּאֲדָם שֶׁהִטְרַח בָּא עֲלָיו, וְאִין דְּעֵתוֹ רַחֲבָה לְקַבֵּל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְאִין לוֹ מְקוֹם בְּתוֹךְ לְבוֹ לְגוֹר שֵׁם אוֹתוֹ הַצַּעֲר. וּבְדָבָר הַמְּטָרִים נּוֹפֵל לְשׁוֹן גְּדֹל, שֶׁגְּדוֹל הוּא וְכִבֵּד עַל הָאָדָם, כְּגוֹן: "וְגַם נֶפֶשׁם בְּחִלָּה בִּי", גְּדֹלָה עָלָי; "וַיִּגָּאֵה כְּשֶׁחַל תְּצוּדֵנִי". כְּלָלוֹ שֶׁל פְּרוּשׁ, כֵּל לְשׁוֹן קִצְרוֹ נֶפֶשׁ בְּדָבָר – לְשׁוֹן 'שְׂאִין יְכוּל לְסַבְּלוֹ' הוּא, שְׂאִין הַדְּעַת סוֹבְלָתוֹ.

וַיִּזְדַּבֵּר הָעָם בְּא־לֵהִים וּבַמִּשְׁהָ לְמָה הֶעֱלִיתָנוּ
מִמִּצְרַיִם לְמוֹת בְּמִדְבָּר כִּי אִין לָחֵם וְאִין מַיִם וְנִפְשָׁנוּ
קִצְרָה בְּלָחֵם הַקֶּלְקֵל:
וְאִתְרַעַם עִמָּא קָדָם יְיָ וְעָם מִשְׁהָ נִצּוּ לְמָא אֲסִיקְתוּנָא
מִמִּצְרַיִם לְמָמַת בְּמִדְבָּרָא אַרִי לִית לְחֵמָא וְלִית מַיָּא
וְנִפְשָׁנָא עִקַּת בְּמִנָּא הַדִּין דְּמִיכְלִיָּה קִלִּיל:

בא-להים ובמישה – השווה עבד לקונו. **למה העליתנו** – שניהם שוים. **ונפשנו קצה** – אף זה לשון קצור נפש ומאוס. **בלחם הקלקל** – לפי שהמן נבלע באיברים, קראוהו **קלקל**; אמרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו כלום יש יליד אשה שמכניס ואינו מוציא.

וישלח י-הוה בעם את הנחשים השרפים וינשכו את-העם וימת עם-רב מישראל:
וְיִשְׁלַח י-הוָה בְּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשֶּׁרְפִּים וַיִּנְשְׁכוּ
אֶת-הָעָם וַיָּמָת עִם-רַב מִיִּשְׂרָאֵל:
וְאִתְרַעַם עִמָּא יְיָ בְּעִמָּא יְיָ חִיוּוֹן קִלְוֹן וְנִפְתִּיתוּ יְיָ עִמָּא וּמִית עִם
סְגִי מִיִּשְׂרָאֵל:

את הנחשים השרפים – ששורפים את האדם בארס שניהם. **וינשכו את העם** – יבא נחש, שלקה על הוצאת דבה, ויפרע ממוציאי דבה; יבא נחש, שכל המיניו נטעמין לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים.

ויבא העם אל-מישה ויאמרו חטאנו כי-זדברנו
בי-הוה ונבך התפלל אל-י-הוה ויסר מעלינו את-
הנחש ויתפלל מישה בעד העם:
וְיָבֵא הָעָם אֶל-מִשֶּׁה וַיֹּאמְרוּ חַטָּאנוּ כִּי-זָדַבְרָנוּ
בִּי-הוָה וְנִבְּךְ הִתְפַּלֵּל אֵל-י-הוָה וַיִּסַּר מֵעֲלֵינוּ אֶת-
הַנְּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מִשֶּׁה בְּעַד הָעָם:
וְאִתְאָ עִמָּא לְוַת מִשְׁהָ וְאָמְרוּ חֲבָנָא אַרִי אִתְרַעַמְנָא
קָדָם יְיָ וְעַמְדָּא נְצִינָא צִלִּי קָדָם יְיָ וַיַּעֲדֵי מִנָּא יְיָ חוּנָא
וְצִלִּי מִשְׁהָ עַל עִמָּא:

ויתפלל מישה – מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה, שלא יהא אכזרי מלמחל.

ויאמר י-הוה אל-מישה עשה לה שרף ושים אתו על-
גס והיה כל-הנשוח וראה אתו וחי:
וְיֹאמֵר י-הוָה אֶל-מִשֶּׁה עֲשֵׂה לָהּ שֶׁרָף וְשִׂים אִתּוֹ עַל-
גַּס וְהָיָה כָּל-הַנְּשׁוּחַ וְרָאָה אִתּוֹ וַחֲיִי:
וְאָמַר יְיָ לְמִשְׁהָ עֲבִיד לָךְ קִלְיָא וְנָשׁוּ יְתִיהָ עַל אֵת וַיְהִי
כָּל דִּיתְנַכִּית וַיְחַזִּי יְתִיהָ וַיִּתְקַיֵּים:

על גס – על כלונס שקורין פירק"א בלעז. וכן: "וכנס על הגבעה"; "ארים גסי"; "שאו גס". ולפי שהוא גבה לאות ולראיה, קוראו "גס". **כל הנשוח** – אפלו כלב או חמור נושכו, היה בזוק ומתנונה והולך; אלא שנשיכת הנחש ממחרת להמית. לכה נאמר פאן: **וראה אתו**, ראיה בעלמא, ובנשיכת הנחש נאמר: "והביט", "והיה אם נשח הנחש את איש והביט" וגומר, שלא היה ממחר נשוח הנחש להתרפאות אלא אם כן מביט בו בכונה. ואמרו רבותינו: וכי נחש ממית או מסיה אלא, בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאים; ואם לאו, היו נמוקים.

ויעש מישה נחש נחשת וישמהו על-הגס והיה אם-
נשח הנחש את-איש והביט אל-נחש הנחשת וחי:
וְעָשָׂה מִשֶּׁה נְחָשׁ נְחֻשֶׁת וַיִּשְׁמָהּ עַל-הַגַּס וְהָיָה אִם-
נִשְׁחַת הַנְּחָשׁ אֶת-אִישׁ וְהִבִּיט אֶל-נְחָשׁ הַנְּחֻשֶׁת וַחֲיִי:
וְעָבַד מִשֶּׁה חוּנָא דְנְחָשָׁא וְשׁוּיָהָ עַל אֵת וְהָיָה כַּד
נָכִית חוּנָא יְיָ גּוּבְרָא וּמִסְתַּפֵּל בְּחוּנָא דְנְחָשָׁא
וּמִתְקַיֵּים:

נחש נחשת – לא נאמר לו לעשותו של נחשת; אלא אמר מישה: הקדוש ברוך הוא קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון.

ויסעו בני ישראל ויחנו באבת:
וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאַבֹּת:
וַיִּנְטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂרוּ בְּאוֹבוֹת:

ויסעו מאבת ויחנו בעיני העברים במדבר אשר על-
פני מואב ממזרח השמש:
וַיִּסְעוּ מֵאַבֹּת וַיַּחֲנוּ בְּעֵינֵי הָעִבְרִים בְּמִדְבַר אֲשֶׁר עַל-
פְּנֵי מוֹאָב מִמְּזֻרַח הַשֶּׁמֶשׁ:
וַיִּנְטְלוּ מְאוֹבוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּמַגְזַת עֲבָרָאִי בְּמִדְבָּרָא דְעַל
אַפִּי מוֹאָב מִמְּדֻנַּח שְׁמֵשָׁא:

בעיני העברים – לא ידעתי למה נקרא שמם 'עיים'. 'ועי' לשון חרבה הוא, דבר הטאוט במטאטא, ו'ועי'ו' בו יסוד לכדה; והוא מלשון "עיים"; "ויעה ברד". **העברים** – דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ כנען, שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי. **על פני מואב ממזרח השמש** – במזרחיה של ארץ מואב.

משם נסעו ויחנו בגחל זרד:
מִשָּׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּגַחַל זָרֵד:
מִתְּמַן נְטְלוּ וַיִּשְׂרוּ בְּנַחֲלָא דְזָרֵד:

מִשֶׁם נִסְעוּ וַיִּחַזְּנוּ מֵעֵבֶר אֶרְנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיַּצְאָה מִגְּבֹל הָאֲמֹרִי כִּי אֶרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֲמֹרִי:

מִתְמַן נָטְלוּ וַיִּשְׂרוּ מֵעֵבֶר אֶרְנוֹן דְּבַמְדְּבָרָא דְנַפְיָא מִתְחוּם אֲמוֹרָאָה אַרְי אֶרְנוֹן תְּחוּם מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין אֲמוֹרָאָה:

מִגְּבֹל הָאֲמֹרִי – תְּחוּם סוּף מְצַר שְׁלֵהֶם. וְכֵן גְּבוּל מוֹאָב, לְשׁוֹן קֶצֶה וְסוּף. מֵעֵבֶר אֶרְנוֹן – הַקִּיפּוֹ אֶרֶץ מוֹאָב כֹּל דְרוֹמָה וּמִזְרָחָה, עַד שְׂבָאוּ מֵעֵבֶר הַשְּׂנִי לְאֶרְנוֹן בְּתוֹךְ אֶרֶץ הָאֲמֹרִי, בְּצִפּוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב. הַיַּצְאָה מִגְּבֹל הָאֲמֹרִי, וְהִיא שֶׁל אֲמֹרִיִּים, וְנִכְנָסֶת לְגְבוּל מוֹאָב עַד אֶרְנוֹן, שֶׁהוּא גְבוּל מוֹאָב. וְשֵׁם חֲנוּ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כָּאוּ לְגְבוּל מוֹאָב, כִּי אֶרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב, וְהֵם לֹא נִתְּנוּ לָהֶם רְשׁוּת לַעֲבֹר בְּאֶרְצָם. וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא פָרְשָׁה מִשָּׁה, פָּרְשָׁה יִפְתַּח, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יִפְתַּח: "וְגַם אֶל מְלֶךְ מוֹאָב שְׁלַח וְלֹא אָבָה"; וּמִשָּׁה רְמְזָה: "כֹּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי בְנֵי עֲשׂוּ הַיִּשְׂבִּים בְּשַׁעִיר וְהַמּוֹאָבִים הַיִּשְׂבִּים בְּעֶר"; מָה אֵלּוּ לֹא נִתְּנוּם לַעֲבֹר בְּתוֹךְ אֶרְצָם, אֶלָּא הַקִּיפּוּם סְבִיב, אִף מוֹאָב כּוּן.

עַל־כֵּן יֹאמֵר בְּסִפֵּר מַלְחָמַת יְ-הוָה אֶת־וְהָב בְּסוּפָהּ וְאֶת־הַנְּחָלִים אֶרְנוֹן:

עַל כֵּן יִתְאָמַר בְּסִפְרָא קַרְבִּין עֲבַד יְיָ עַל יַמָּא דְסוּפָהּ וּגְבוּרָן עַל נְחָלֵי אֶרְנוֹן:

עַל כֵּן – עַל חֲזָנָהּ זֶה וְנִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהּ, יֹאמֵר בְּסִפֵּר מַלְחָמַת ה': כְּשֶׁמְסַפְּרִים נִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאֲבוֹתֵינוּ, יְסַפְּרוּ אֶת וְהָב וְגוֹמֵר. אֶת וְהָב – כְּמוֹ שֶׁיֹּאמֵר מִן 'עַד' 'נֵעַד', כֵּן יֹאמֵר מִן 'וְהָב' וְהִי'וֹ יִסוֹד הוּא, כְּלוּמַר: אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לָהֶם וְהִרְבֶּה נִסִּים בְּיָם סוּף. וְאֶת הַנְּחָלִים אֶרְנוֹן – כְּשֶׁם שֶׁמְסַפְּרִים בְּנִסֵּי יַם סוּף, כִּד יֵשׁ לְסִפֵּר בְּנִסֵּי נְחָלֵי אֶרְנוֹן, שֶׁאִף כָּאוּ נַעֲשׂוּ נִסִּים גְּדוּלִים. וְמָה הֵם הַנִּסִּים –

וְאֲשֶׁר הַנְּחָלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עַר וְנִשְׁעַן לְגְבוּל מוֹאָב:

וְשִׁפּוֹךְ לְנַחְלֵינָא דְמִדְבְּרִין לְקַבִּיל לְחַיִּית וּמִסְתַּמִּיךָ לְתַחוּם מוֹאָב:

וְאֲשֶׁר הַנְּחָלִים – תְּרַגּוּם שֶׁל 'שִׁפּוֹךְ', אֲשֶׁר. שִׁפּוֹךְ הַנְּחָלִים, שֶׁנִּשְׁפָּךְ שָׁם דָּם אֲמֹרִיִּים, שֶׁהָיוּ נִחְפָּאִים שָׁם. לְפִי שֶׁהָיוּ הִהָרִים גְּבוּהִים, וְהַנְּחָל עֲמֵק וְקֶצֶר, וְהִהָרִים סְמוּכִים זֶה לָזֶה; אָדָם עוֹמֵד עַל הִהָר מִזֶּה וּמִדְּבַר עִם חֲבֵרוֹ בְּהַר מְזִה, וְהַדְּרִיךְ עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַנְּחָל. אֲמָרוּ אֲמֹרִיִּים: כְּשֶׁיִּכְנָסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹךְ הַנְּחָל לַעֲבֹר, נִצָּא מִן הַמְּעָרוֹת שֶׁבְּהָרִים שֶׁלְמַעַלָּה מֵהֶם, וְנִתְּרַגְּם בְּחֻצִּים וְאֲבָנֵי בְּלִיסְטְרָאוֹת. וְהָיוּ אוֹתָן הַנְּקֻעִים בְּהַר שֶׁל צַד מוֹאָב, וּבְהַר שֶׁל צַד אֲמֹרִיִּים הָיוּ כְּנֻגְדֵי אוֹתָן נְקֻעִים כְּמִין קַרְנוֹת וּשְׁ-דִים בּוֹלְטִין לְחוּץ. כִּינּוּן שְׂבָאוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר, נִדְּעַזְעַז הִהָר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁפָּתְחָה הַיּוֹצֵאת לְקַבִּיל פְּנֵי גְבֻרָתָהּ, וְנִתְקַרַב לְצַד הַר שֶׁל מוֹאָב, וְנִכְנָסוּ אוֹתָן הַשְׁ-דִים לְתוֹךְ אוֹתָן נְקֻעִים וְנִתְּרַגּוּם. וְזֶהוּ אֲשֶׁר נָטָה לְשֶׁבֶת עַר, שֶׁהִהָר נָטָה מִמְּקוֹמוֹ וְנִתְקַרַב לְצַד מוֹאָב וְנִדְּבַק בּוֹ. וְזֶהוּ וְנִשְׁעַן לְגְבוּל מוֹאָב.

וּמִשֶׁם בְּאֶרֶה הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְ-הוָה לְמִשָּׁה:

וּמִתְמַן אֲתִּיהִיבֶת לְהוֹן בִּירָא הִיא בִּירָא דְאָמַר יְיָ לְמִשָּׁה כְּנוֹשׁ יָת עַמָּא וְאֲתִינָן לְהוֹן מִיָּא:

וּמִשֶׁם בְּאֶרֶה – מִשֶׁם בָּא הָאֲשֶׁד אֶל הַבְּאֵר. כִּי צַד אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִי מוֹדִיעַ לְבְנֵי הַנְּסִים הַלְלוּ. לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ, חֲזְרוּ הִהָרִים לְמְקוֹמָם, וְהַבְּאֵר יָרְדָה לְתוֹךְ הַנְּחָל וְהַעֲלִתָה מִשֶׁם דָּם הַהֲרוּגִים וְזָרוּעוֹת וְאֵיבָרִים וּמוֹלִיכֶתָן סְבִיב הַמְּחַנָּה, וְיִשְׂרָאֵל רָאוּ וְאָמְרוּ שִׁירָה.

אֲזַי יִשְׂרִיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בְּאֵר עֲנוּי לָהּ:

בְּכִין שִׁבַח יִשְׂרָאֵל יָת תּוֹשְׁבֵיחְתָּא הַדָּא סְקִי בִּירָא שִׁבַחוּ לָהּ:

עָלֵי בְּאֵר – מִתּוֹךְ הַנְּחָל, וְהַעֲלִי מָה שֶׁאֵתָּה מַעֲלָה. וּמִנֵּין שֶׁבְּאֵר הוֹדִיעָה לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר: וּמִשֶׁם בְּאֶרֶה; וְכִי מִשֶׁם הִיָּתָה וְהִלָּא מִתְחַלֶּת אַרְבָּעִים שָׁנָה הִיָּתָה עַמָּהָם אֶלָּא שִׁירָדָה לְפָרְסָם אֶת הַנְּסִים. וְכֵן אֲזַי יִשְׂרִיר יִשְׂרָאֵל, הַשִּׁירָה הַזֹּאת נֶאֱמָרָה בְּסוּף אַרְבָּעִים, וְהַבְּאֵר נִתְּנָה לָהֶם מִתְחַלֶּת אַרְבָּעִים; מָה רָאָה לְכַתֵּב כָּאוּ אֶלָּא הַעֲנִינוּ הִנֵּה נִדְּרַשׁ לְמַעַלָּה הִיָּמְנוּ.

בְּאֵר חֲפְרוּיָה שְׂרִים כְּרוּיָה נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחְתָּק בְּמִשְׁעֲנַתָּם וּמִמְדְּבָר מַתְּנָה:

בִּירָא דְחֲפְרוּיָה רְבִרְבִּינָא כְּרוּיָה רִישֵׁי עַמָּא סְפְרִינָא בְּחוּטְרִיָּהוֹן וּמִמְדְּבָרָא אֲתִּיהִיבֶת לְהוֹן:

בְּאֵר חֲפְרוּיָה – זֹאת הִיא הַבְּאֵר אֲשֶׁר חֲפְרוּיָה שְׂרִים, מִשָּׁה וְאֶהְרֹן. בְּמִשְׁעֲנַתָּם – בְּמִטָּה. וּמִמְדְּבָר – נִתְּנָה לָהֶם.

וּמִמְתְּנָה נְחָלִיאֵל וּמִנְחָלִיאֵל בְּמוֹת:

וּמִדְּאֲתִּיהִיבֶת לְהוֹן נְחָתָא עַמָּהוֹן לְנַחְלֵינָא וּמִנְחָלֵינָא סְלָקָא עַמָּהוֹן לְרַמְתָּא:

וּמִמְתְּנָה נְחָלִיאֵל – כְּתְרַגּוּמוֹ.

וּמִבְּמוֹת הַגִּיָּא אֲשֶׁר בְּשָׂדָה מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיִּשְׁמִין:

וּמִרְמַתָּא לְחַלִּיאַ דְּבַחְקֵי מוֹאָב רִישׁ רַמְתָּא וּמִסְתַּכְנָא עַל אִפֵּי בֵית יִשְׁמִין:

וּמִבְּמוֹת הַגִּיָּא אֲשֶׁר בְּשָׂדָה מוֹאָב – כִּי שָׁם מֵת מִשָּׁה, וְשָׁם בְּטֻלָה הַבְּאֵר. דְּבַר אַחֲרָי: "כְּרוּיָה נְדִיבֵי הָעָם" לְעִיל פְּסוּק (יח); כֹּל נְשִׂיא וְנְשִׂיאָה כְּשֶׁהָיוּ חוֹנִים, נוֹטֵל מִקְלוֹ וּמוֹשֵׁף אֶצֶל דָּגְלוֹ וּמְחַנְהוּ, וְיָמִי הַבְּאֵר נִמְשָׁכִין דְּרִיךְ אוֹתוֹ סִימָן וּבְאִין לְפָנֵי חֲנִינָתָה כֹּל שְׂבֻט וְשְׂבֻט. בְּמַחְתָּק – עַל פִּי מִשָּׁה, שֶׁנִּקְרָא מְחֻקָּק, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי שָׁם תִּלְקַת מְחֻקָּק סְפוּן". וְלָמָּה לֹא נִזְכַּר בְּשִׁירָה זֶה לְפִי שֶׁלָּקָה עַל יְדֵי הַבְּאֵר. וְכִינּוּן שֶׁלֹּא נִזְכַּר שָׁמוּ שֶׁל מִשָּׁה, לֹא נִזְכַּר שָׁמוּ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ מְזַמְּנִין אוֹתוֹ לְסַעֲדָה; אָמַר: אִם אוֹהֲבֵי שָׁם אֲנִי שָׁם, וְאִם לֹא אֲנִי הוֹלְךָ. רֹאשׁ

הפסגה – פתגומו, "ריש רמתא". **פסגה** – לשון גבה, וכן: "פסגו ארמנותיה", הגביהו ארמנותיה. **ונשקפה** – אותה הפסגה על פני המקום ששמו **ישימון**, והוא לשון מדבר, שהוא שמם. דבר אחר: **ונשקפה** הבאר על פני הישימון, שנגנזה בימה של טבריא, והעומד על הישימון – מביט ורואה כמין כברה ביים, והיא הבאר; כך דרש רבי תנחומא.

רביעי

וישלח ישראל מלאכים אל-סיחון מלך-האמרי לאמר:
וישלח ישראל מלאכים – ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר: "ונשלח מלאכים ממדבר קדמות", וכן: "וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום". וביפתח הוא אומר: "וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום" וגומר הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה פותח; שמשוה הוא ישראל, וישראל הם משה. לומר לה, שגשיא הדור הוא ככל הדור, כי הגשיא הוא הכל.

אעברה בארצה לא נטה בשדה ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך גלד עד אשר-נעבר גבלך:
אעבר בארצה לא נסטי בתקל ובכרם לא נשתה מי גוב באורח מלכא גיזיל עד דנעבר תחומך:

אעברה בארצה – אף על פי שלא נצטוו לפתח להם בשלום, בקשו מהם שלום.

ולא-נתן סיחון את-ישראל עבר בגבלו ויאתם סיחון את-פל-עמו וינצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל:
ולא שבק סיחון ית ישראל למעבר בתחומיה וכנש סיחון ית פל עמיה ונפק לקדמות ישראל למדברא ואתא ליהץ ואגית קרבא בישראל:

ולא נתן סיחון וגומר – לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס, שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גיטות. כיון שאמרו לו ישראל: "אעברה בארצה", אמר להם: כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם, ואתם אומרים כך וינצא לקראת ישראל – אלו היתה תשובון מלאה ותושין, אין כל בריה יכולה לכבשה; ואם היה סיחון בכפר חלש, אין כל אדם יכול לכבשו, וכל שכן שהיה בתשובון. אמר הקדוש ברוך הוא: מה אני מטריח על בני כל זאת, לצור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העירות, ונתקבצו כלם למקום אחד, ושם נפלו, ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם, כי אין שם אלא נשים וטף.

ויבהו ישראל לפי-חרב ויירש את-ארצו מארנו עד-יבול עד-בני עמון כי עז גבול בני עמון:
ומחהי ישראל לפתגם דתרב וירית ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד בני עמון ארי תקיף תחומא דבני עמון:

כי עז – ומהו חזקו התראתו של הקדוש ברוך הוא, שאמר להם: "אל תצרום" וגומר.

ויקח ישראל את פלי-הערים האלה וישב ישראל בכל-ערי האמרי בתשובון ובכל-בנותיה:
ונסיב ישראל ית כל קרניא האליו ויטיב ישראל בכל קרני אמוראה בתשובון ובכל כפרנהא:

בנותיה – כפרים הסמוכים לה.

כי תשובון עיר סיחון מלך האמרי הוא והוא גלחם במלך מואב הראשון ויקח את-פל-ארצו מינדו עד-ארנו:
ארי תשובון קרתא דסיחון מלכא אמוראה היא והוא אגית קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית פל ארעיה מגיה עד ארנון:

והוא גלחם וגומר – למה הצרך להכתב לפי שנאמר: "אל תצר את מואב", ותשובון משל מואב היתה, פתב לנו שסיחון לקחה מהם, ועל ידו טהרה לישראל. **מינדו** – מרשותו.

על-כן יאמרו המשלים באו תשובון תבנה ותכונן עיר סיחון:
על פן ימריו מתלכא עוליו לתשובון תתבני ותשתכלל קרתא דסיחון:

על פן – על אותה מלחמה שגלחם סיחון במואב. **יאמרו המשלים** – בלעם, שנאמר בו: "וישא משלו". **המשלים** – בלעם ובעור; והם אמרו: "באו תשובון", שלא היה סיחון יכול לכבשה, והלך ושכר את בלעם לקלו. וזהו שאמר לו בלק: "כי ידעתי את אשר תברך מברך" וגומר. **תבנה ותכונן** – תשובון בשם סיחון, להיות עירו.

כי-אש יצאה מתשובון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארנו:
ארי קדום תקיף פאישא נפק מתשובון עבדי קרבא פשלהביתא מקרתא דסיחון קטילו עמא דשרו

בלחייית מואב פומרִיא דפֿלחין בית דחלת רמתא דארנון:

פי אש יצאה מחשבון – משפכשה סיחון. אכלה ער מואב – שם אותה המדינה קרוי 'ער' בלשון עברי ו'לחית' בלשון ארמי. ער מואב – ער של מואב.

אוי־לך מואב אבדת עם־כמוש נתן בגיו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון:

אוי לך מואב – שקללו את מואב שימסרו בידו. כמוש – שם א־לְהי מואב. נתן – הנותן את בניו של מואב. פליטים – נסים ופֿלטים מחרב, ואת בנותיו בשבית וגומר.

ונירם אבד חשבון עד־דיבן ונשים עד־נפח אשר עד־מידבא:

פסקת מלכו מחשבון עדא שולטן מדיבון וצדיאו עד נופח דסמיד על מידבא:

ונירם אבד – מלכות שלקם. אבד חשבון עד דיבן – מלכות ועל שהיה למואב בחשבון, אבד משם; וכן עד דיבן, תרגום של "סר" – "עד", כלומר: סר ניר מדיבן. "ניר" – לשון מלכות ועל ממשלת איש, כמו: "למען היות ניר לדוד עבדי". ונשים – שי"ן דגושה, לשון שממה; כך יאמרו המושלים: ונשים אותם עד נפח, השמונים עד נפח.

וילשב ישראל בארץ האמרי:

וישלח משה לרגל את־יעזר וילפזו בנתיה ויורש את־האמרי אשר־שם:

וישלח משה לרגל את יעזר וגומר – המרגלים לכדוה; אמרו: לא נעשה פראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם.

ויפנו ויעלו דרך הבשן ויצא עוג מלך־הבשן לקראתם הוא וכל־עמו למלחמה אדרעי:

ואתפניאו וסליקו לאורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהון הוא וכל עמיה לאגתא קרבא לאדרעי:

ויאמר י־הנה אל־משה אל־תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת־כל־עמו ואת־ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמרי אשר יושב בחשבון:

אל תירא אתו – שהנה משה ירא להלחם, שמה תעמד לו זכותו של אברהם, שנאמר: "ויבא הפליט", הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו בדרלעמר וחקבריו בעשתרות קרנים, שנאמר: "רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים".

ויפנו אתו ואת־בניו ואת־כל־עמו עד־בלתי השאיר לו שריד ויירשו את־ארצו:

ויפנו אתו – משה הרגו, כדאימא בכרכות בהרואה, עקר טורא בר תלתא פרסי וכוליה.

ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ורחו:

ויסעו בני ישראל וישרו במישריא דמואב מעברא לירדנא דיריחו:

וירא בלק בן־צפור את כל־אשר־עשה ישראל לאמרי:

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי – אמר: אלו שני מלכים, שהיננו בטוחים עליהם, לא עמדו בפניכם; אנו – על אחת כמה וכמה לפיכך ויגר מואב.

ויגר מואב מפני העם מאד פי רב־הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל:

ויגר – לשון מורא, כמו: "גורו לכם". ויקץ מואב – קצו בטייהם, כמו: "קצתי בטיי"; והוא מקרא קצר.

וַיֹּאמֶר מוֹאָב לְסֹבֵי מִדְּבַר כְּעֵן יִשְׁיָצוּן קִהְלָא יִתְּ כָּל סִתְרֵנָא כְּמָא דְמִלְחִיד תּוֹרָא יִתְּ יְרוּקָא דְחִקְלָא וּבִלְק צְפוֹר מְלֵךְ לְמוֹאָב בְּעֵת הַהוּא:

וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל־זַקְנֵי מִדְּבַר עֲתִיה יִלְחָכוּ הַקְהֵל אֶת־כָּל־סֹבְיַתֵּינוּ כְּלַחֵד הַשּׁוֹר אֶת יֵרֶק הַשְּׂדֵה וּבִלְק בְּרֵי צְפוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בְּעֵת הַהוּא:

אַל זקני מדבן – וקהל מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר: "המכה את מדבן בשדה מואב", שבאו מדבן על מואב למלחמה אלא מיראתו של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב לטל עצה ממדבן כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו: מנהיגם של אלו במדבן נתגדל; נשאל מהם מה מדתו. אמרו להם: אין פחו אלא בפיו. אמרו: אף אנו נבוא עליהם באדם שפחו בפיו. כלחד השור – כל מה שהשור מלחד, אין בו סימן ברכה. בעת ההוא – לא היה ראוי למלכות. מנסיכי מדבן היה, וכיון שמת סיחון, מנוהו עליהם לצרף שעה.

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל־בַּלְעָם בֶּן־בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֲרֵץ בְּנֵי עַמּוֹ הַנִּהְרָר אֲרֵץ בְּנֵי־עַמּוֹ לְקַרְאֵלּוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יִצְאָ מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֹּסֵה אֶת־עֵינָי הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי:

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל־בַּלְעָם בֶּן־בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֲרֵץ בְּנֵי עַמּוֹ לְקַרְאֵלּוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יִצְאָ מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כֹּסֵה אֶת־עֵינָי הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי:

פתורה – כשולחני הנה שהכל מריצין לו מעות, כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם. ולפי פשוטו של מקרא, כך שם המקום. ארץ בני עמו – של בלק. משם היה, וזה היה מתנבא ואומר לו: עתיד אתה למלך. ואם תאמר: מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכינתו על גוי רשע כדי שלא יהיה פתחון פה לאמות לומר: אלו היה לנו נביאים – חזרנו למוטב. העמיד להם נביאים, והם פרוצו גדר העולם; שפתחלה היו גדורים בעריות, וזה נמן להם עצה להפקיר עצמן לזנות. לקרא לו – הקריאה היתה שלו ולהנאתו, שהיה פוסק לו מוון הרבה. עם יצא ממצרים – ואם תאמר: מה מוזיקה – הנה כסה את עין הארץ – סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו, עמדו עליהם וברגום. והוא ישב ממלי – חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו: "פי אמילם".

וַעֲתִיה לְכַהֲנָא אַרְהֵלִי אֶת־הַעַם הַזֶּה כִּי־עָצוּם הוּא מִמֵּנִי אוּלַי אוּכַל נִפְה־בּוֹ וְאַגְרִשְׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעָתִי אֶת אֲשֶׁר־תִּבְרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר:

וַעֲתִיה לְכַהֲנָא אַרְהֵלִי אֶת־הַעַם הַזֶּה כִּי־עָצוּם הוּא מִמֵּנִי אוּלַי אוּכַל נִפְה־בּוֹ וְאַגְרִשְׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעָתִי אֶת אֲשֶׁר־תִּבְרַךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר:

נכה בו – אני ועמי נכה בהם. דבר אחר, לשון משנה הוא: "מנכה לו מן הדמים"; לחסר מהם מעט. כי ידעתי וגומר – על ידי מלחמת סיחון, שפזרתו להכות את מואב.

וַיִּלְכוּ זַקְנֵי מוֹאָב וְזַקְנֵי מִדְּבַר וּקְסָמִים בִּיָּדָם וַיָּבֵאוּ אֶל־בַּלְעָם וַיַּדְּבְרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בָּלָק:

וַיִּלְכוּ זַקְנֵי מוֹאָב וְזַקְנֵי מִדְּבַר וּקְסָמִים בִּיָּדָם וַיָּבֵאוּ אֶל־בַּלְעָם וַיַּדְּבְרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בָּלָק:

וקסמים בידם – כל מיני קסמים; שלא יאמר, אין כלי תשמישי עמי. דבר אחר: קסם זה נטלו בידם זקני מדבן; אמרו: אם יבא עמנו בפעם הזאת – יש בו ממש, ואם ידחנו – אין בו תועלת. לפיכך, כשאמר להם: "לינו פה הלילה", אמרו: אין בו תקנה, הניחוהו והלכו להם; שנאמר: "וישב שרי מואב עם בלעם", אבל זקני מדבן הלכו להם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינּוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהַשְּׁבִתִי אֶתְכֶם דְּבַר כְּאֲשֶׁר יִדְבֹר יְיָ־הוֹה אֵלָי וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי־מוֹאָב עִם־בַּלְעָם:

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינּוּ פֹה הַלַּיְלָה וְהַשְּׁבִתִי אֶתְכֶם דְּבַר כְּאֲשֶׁר יִדְבֹר יְיָ־הוֹה אֵלָי וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי־מוֹאָב עִם־בַּלְעָם:

לינו פה הלילה – אין רוח הקדש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אמות העולם. וכן לבן בחלום הלילה, שנאמר: "ויבא א-להים אל לבן הארמי בחלום הלילה"; באדם ההולך אל פילגשו בהתבא. כאשר ידבר ה' אלי – אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם, אלה עמכם; שמה אין כבודו לתמי להלך אלא עם שרים גדולים מכם. וישבו – לשון עכבה.

וַיָּבֵא אֶ־לְהִים אֶל־בַּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:

וַיָּבֵא אֶ־לְהִים אֶל־בַּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:

מי האנשים האלה עמך – להטעותו בא. אמר: פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שנה עליו; אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צְפוֹר מְלֵךְ מוֹאָב שְׁלַח אֵלָי:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל־הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צְפוֹר מְלֵךְ מוֹאָב שְׁלַח אֵלָי:

בלק בן צפר מלך מואב – אף על פי שאיני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים.

הא עמא דגפיק ממצרים וחפא ית עין שמשא דארעא
כען איתא לויט לי יתיה מאם אכול לאגחא ביה קרב
ואתרכניה:

הנה העם היצא ממצרים ויכס את-עין הארץ עתה
לכה קבה-לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו:

קבה לי – זו קשה מ"ארה לי", שהוא נוקב ומפרש. וגרשתיו – מן העולם. ובלק לא אמר אלא "ואגרשנו מן הארץ"; איני מבקש אלא להסיעם מעלי. ובלעם היה שונאם יותר מבלק.

ואמר יי לבלעם לא תיזיל עמהון לא תלוט ית עמא
ארי בריד הוא:

ויאמר א-להים אל-בלעם לא תלך עמהם לא תאר
את-העם פי ברוד הוא:

לא תלך עמהם – אמר לו: אם כן, אקללם במקומי אמר לו: לא תאר את העם. אמר לו: אם כן, אברכם אמר לו: אינם צריכים לברכתך, פי ברוד הוא. משל אומרים לצרעה: "לא מדובשך ולא מעוקצך".

לא תלך עמהם – אמר לו: אם כן, אקללם במקומי אמר לו: לא תאר את העם. אמר לו: אם כן, אברכם אמר לו: אינם צריכים לברכתך, פי ברוד הוא. משל אומרים לצרעה: "לא מדובשך ולא מעוקצך".

חמישי

וקם בלעם בצפרא ואמר לרבבי בלק איזילו
לארעכון ארי רעוא קדם יי דלא למשבקי למיזל
עמכון:

ויקם בלעם בבקר ויאמר אל-שגרי בלק לכו אל-
ארצכם פי מאן י-הנה לתמי להלך עמכם:

להלך עמכם – אלא עם שרים גדולים מכם. למדנו שרוחו גבוהה, ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות. לפיכך "ויסר עוד בלק".

להלך עמכם – אלא עם שרים גדולים מכם. למדנו שרוחו גבוהה, ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות. לפיכך "ויסר עוד בלק".

וקמו רבבי מואב ויבאו אל-בלק וינאמרו מאן בלעם
למייתי עמנא:

ויקומו שגרי מואב ויבאו אל-בלק וינאמרו מאן בלעם
הלך עמנו:

ואוסיף עוד בלק שלח רבבין סגיאין ויקירין
מאלין:

ויסר עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה:

ואתו לנת בלעם ואמרו ליה כדן אמר בלק בר צפור
לא כען תתמנע מלמייתי לנתי:

ויבאו אל-בלעם וינאמרו לו פה אמר בלק בן-צפור
אל-נא תמנע מהלך אלי:

ארי יקרא איקרנך לחדא וכל דתימר לי אעביד
ואיתא כען לויט לי ית עמא הדין:

פי-כבד אכבדך מאד וכל אשר-תאמר אלי אעשה
ולכה-נא קבה-לי את העם הזה:

פי כבד אכבדך מאד – יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נוטל לך.

פי כבד אכבדך מאד – יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נוטל לך.

ואתיב בלעם ואמר לעבדי בלק אם יתין לי בלק מלי
ביתיה פסר ודהב לית לי רשו למעבר על גזירת
מימרא די א-להי למעבד זעירתא או רבתא:

וינען בלעם ויאמר אל-עבדי בלק אם-יתן-לי בלק
מלא ביתו פסר וזהב לא אוכל לעבר את-פי י-הנה
א-להי לעשות קטנה או גדולה:

מלא ביתו פסר וזהב – למדנו שנפשו רחבה ומסמך ממון אחרים. אמר: ראוי לו למן לי פל פסר וזהב שלו שהרי צריך לשפר טילות רבות, ספק נוצח, ספק אינו נוצח; ואני ודאי נוצח. לא אוכל לעבר – על פרחו גלה שהוא ברשות אחרים; ונתנבא פאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה.

מלא ביתו פסר וזהב – למדנו שנפשו רחבה ומסמך ממון אחרים. אמר: ראוי לו למן לי פל פסר וזהב שלו שהרי צריך לשפר טילות רבות, ספק נוצח, ספק אינו נוצח; ואני ודאי נוצח. לא אוכל לעבר – על פרחו גלה שהוא ברשות אחרים; ונתנבא פאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה.

וכען אוריכו כען הכא אף אתון בליליא ואדע מא
יוסיף יי למללא עמי:

ועתה שבו נא בנה גם-אתם תלילה ואדעה מה-יסר
י-הנה דבר עמי:

גם אתם – פיו הכשילו: גם אתם סופכם לילך בפחי נפש פראשונים. מה יסר – לא ישנה דבריו מברכה לקללה; הלואי שלא יוסיף לברך. פאן נתנבא שעתידי להוסיף להם ברכות על גזו.

גם אתם – פיו הכשילו: גם אתם סופכם לילך בפחי נפש פראשונים. מה יסר – לא ישנה דבריו מברכה לקללה; הלואי שלא יוסיף לברך. פאן נתנבא שעתידי להוסיף להם ברכות על גזו.

ויבא א-להים אל-בלעם לילה וינאמר לו אם-לקרא
לך באו האנשים קום לך אתם ואף את-הדבר אשר-
אדבר אליך אתו תעשה:

ויבא א-להים אל-בלעם לילה וינאמר לו אם-לקרא
לך באו האנשים קום לך אתם ואף את-הדבר אשר-
אדבר אליך אתו תעשה:

ואתא מימר מן קדם יי בבלעם ליליא ואמר ליה אם
למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית
פתגמא דאמליל עמך יתיה תעביד:

ואתא מימר מן קדם יי בבלעם ליליא ואמר ליה אם
למקרי לך אתו גובריא קום איזיל עמהון וברם ית
פתגמא דאמליל עמך יתיה תעביד:

אם לקרא לך – אם הקריאה שלך, וסבור אתה לטל עליה שְׂכַר, קוים לך אָתָם. ואף – על פְּרָסָה, "את הדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אוֹתוֹ תַעֲשֶׂה".
ואף על פי כן – וַיִּלְךָ בַלְעָם; אָמַר: שָׂמָא אֶפְתָּנוּ וַיִּתְרַצָּה.

וַיִּקָּם בַּלְעָם בַּפֶּקֶר וַיִּחַבֵּשׂ אֶת־אֲתָנּוֹ וַיִּלְךָ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב:
וְקָם בַּלְעָם בַּצִּפּוֹרָא וַנְרִיזוּ ית אֲתָנִיָּה וְאִזַּל עִם רַבְרָבִי מוֹאָב:

וַיִּחַבֵּשׂ אֶת אֲתָנּוֹ – מִכַּאֵן שֶׁהַשֹּׂנְאָה מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשׂוֹרָה, שֶׁחַבֵּשׂ הוּא בַעֲצָמוֹ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רָשָׁע, כִּכְר קְדָמָה אֲבָרְהֶם אֲבִיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּשְׁפֹּם אֲבָרְהֶם בַּפֶּקֶר וַיִּחַבֵּשׂ אֶת חֲמָרוֹ". עִם שָׂרֵי מוֹאָב – לְבוֹ קְלָבָם שָׁנָה.

וַיִּחַר־אַף אֶל־לֵהִימֹ כִּי־הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְנַצֵּב מִלֵּאָדָּה וְ־הִנֵּה בְדָרָה לְשֹׁטָן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתָנּוֹ וְשָׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ:
וַתִּקִּיף רוּגְזָא דִּי אַרִי אִזִּיל הוּא וְאֲתַעֲמַד מִלֵּאָכָא דִּי בְּאוּרְחָא לְשֹׁטָן לִיה וְהוּא רֹכִיב עַל אֲתָנִיָּה וַתְרִין עוֹלִימוּהִי עִמִּיהָ:

כִּי הוֹלֵךְ הוּא – רָאָה שֶׁהַדָּבָר רַע בְּעֵינֵי הַמָּקוֹם, וְנִתְאַנָּה לִילָךְ. לְשֹׁטָן לוֹ – מִלֵּאָדָּה שֶׁל רַחֲמִים הִנֵּה, וְהִנֵּה רוּצָה לְמַנְעוֹ מִלְחַטָּא, שְׁלֹא יִחַטָּא וַיֵּאבֵד. וְשָׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ – מִכַּאֵן לְאֵדָם חָשׁוּב הַיּוֹצֵא לְדָרָה, יוֹלִיד עִמּוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים לְשִׁמּוֹשׁוֹ, וְחוֹזְרִים וּמְשַׁמְשִׁים זֶה אֶת זֶה.

וַתִּרְא הָאֲתוֹן אֶת־מִלֵּאָדָּה וְ־הִנֵּה נֹצֵב בְּדָרָה וְתִרְבּוּ שְׁלוּפָה בִּידּוֹ וַתֵּט הָאֲתוֹן מִן־הַדָּרָה וַתִּלְךָ בַּשָּׂדֶה וַיִּךְ בַּלְעָם אֶת־הָאֲתוֹן לְהַטִּתָּה הַדָּרָה:
וַחֲזַת אֲתָנָא ית מִלֵּאָכָא דִּי מְעַמַּד בְּאוּרְחָא וְתִרְבִּיָּה שְׁלִיפָא בִּידֵיה וְסִטָּת אֲתָנָא מִן אוּרְחָא וְאִזַּלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא בַלְעָם ית אֲתָנָא לְאַסְטִיּוּתָהּ לְאוּרְחָא:

וַתִּרְא הָאֲתוֹן – וְהוּא לֹא רָאָה; שֶׁנֶּמְנֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רְשׁוּת לְבַהֲמָה לְרֵאוֹת יוֹתֵר מִן הָאָדָם, שֶׁמִּתּוֹךְ שִׁישׁ בּוֹ דַעַת, תִּטְרַף דַעְתּוֹ כְּשִׁירָאָה מִזִּיקִין. וְתִרְבּוּ שְׁלוּפָה בִּידּוֹ – אָמַר: רָשָׁע זֶה הַנִּים כְּלֵי אֲמָנוּתוֹ, שֶׁכְּלֵי זַיִן שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם בְּתִרְב, וְהוּא בָּא עֲלֵיהֶם בְּפִיּוֹ, שֶׁהוּא אֲמָנוּת שְׁלֵמָה; אִף אֲנִי אֲתַפֵּשׂ אֶת שְׁלוֹ וְאֲבֹא עָלָיו בְּאֲמָנוּתוֹ. וְכֵן הִנֵּה סוֹפוֹ: "וְאֵת בַּלְעָם כֵּן בַּעוֹר הִרְגוּ בְּחֶרֶב".

וַיַּעֲמַד מִלֵּאָדָּה וְ־הִנֵּה בְּמַשְׁעוֹל הַכֹּרְמִים גָּזַר מִזָּה וְגָזַר מִכָּא:
וְגַדִּירָא מִכָּא:

בְּמַשְׁעוֹל – כְּתַרְגוּמוֹ, "בְּשִׁבִיל"; וְכֵן: "אִם יִשְׁפֹּק עֵפֶר שְׁמֵרוֹן לְשַׁעֲלִים", אִם יִסְפִּיק כָּל עֵפֶר שְׁמֵרוֹן לְהִיּוֹת נִדְבֵק בְּכַפּוֹת הַרְגָלִים בְּהַלּוֹכְךָ; וְכֵן: "מִי מִדָּד בְּשַׁעֲלוֹ מִים", בְּרַגְלָיו וּבְהַלּוֹכּוֹ. גָּזַר מִזָּה וְגָזַר מִכָּא – סֵתֵם גָּזַר שֶׁל אֲבָנִים הוּא.

וַתִּרְא הָאֲתוֹן אֶת־מִלֵּאָדָּה וְ־הִנֵּה וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת־רַגְלָא בַלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיִּסֹּף לְהַפְתָּה:
וַחֲזַת אֲתָנָא ית מִלֵּאָכָא דִּי וְאֲדַחִיקַת עִם פּוֹתְלָא וַדַּחִיקַת ית רַגְלָא דְּבַלְעָם לְכוּתְלָא וְאוּסִיף לְמַמְחָה:
וַתִּלְחֹץ – הִיא עֲצָמָה. וַתִּלְחֹץ – אֶת אַחֲרִים, אֶת רַגְלָא בַלְעָם.

וַיּוֹסֶף מִלֵּאָדָּה וְ־הִנֵּה עָבּוֹר וַיַּעֲמַד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אִין־דָּרָה לְנִטּוֹת יָמִין וְשִׁמְאוּל:
וְאוּסִיף מִלֵּאָכָא דִּי עָבַר וְקָם בְּאַתֵּר עָק דְּלִית אוּרְחָ לְמַסְטִי לִימִינָא וְלִשְׁמְאוּלָא:

וַיּוֹסֶף מִלֵּאָדָּה ה' עָבּוֹר – לַעֲבֹר עוֹד לְפָנָיו לְהִלָּן, לְהִיּוֹת לְפָנָיו בְּמָקוֹם אַחֵר, כְּמוֹ: "וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם". וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה יֵשׁ בְּתַנְחוּמָא: מָה רָאָה לַעֲמַד בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת סִימְנֵי אֲבוֹת הַרְאָהוּ.

וַתִּרְא הָאֲתוֹן אֶת־מִלֵּאָדָּה וְ־הִנֵּה וַתִּרְבֵּץ תַּחַת בַּלְעָם וַיִּחַר־אַף בַּלְעָם וַיִּכֶּה אֶת־הָאֲתוֹן בַּמַּקֵּל:
וַחֲזַת אֲתָנָא ית מִלֵּאָכָא דִּי וַרְבַּעַת תַּחַת בַּלְעָם וַתִּקִּיף רוּגְזָא דְּבַלְעָם וּמְחָא ית אֲתָנָא בְּחוּטְרָא:

וַיִּפְתַּח וְ־הִנֵּה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מָה־עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתִנִי זֶה שְׁלֵשׁ רַגְלִים:
וּפְתַח יי ית פּוּמָא דְּאֲתָנָא וְאִמְרַת לְבַלְעָם מָה עָבַדְתִּי לָךְ אַרִי מִחִיתִנִּי דְּנָן תִּלַּת זַמְנִין:
זֶה שְׁלֵשׁ רַגְלִים – רְמִזָּה לוֹ: אֲתָה מְבַקֵּשׁ לַעֲקֹר אִמָּה הַחֹזְגַת שְׁלֵשׁ רַגְלִים בְּשָׁנָה.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְאֲתוֹן כִּי הִתְעַלְלַת בִּי לוֹ יִשְׁ־תִּרְבֵּ בְּנִדִי כִּי עָתָה תִּרְגַּמִּיךְ:
וְאִמְרַת בַּלְעָם לְאֲתָנָא אַרִי חִיִּיכַתָּ בִּי אֵלּוּ פּוֹן אִית תִּרְבָּא בִּידֵי אַרִי כְּעֵן קַטְלַתִּיךְ:

הִתְעַלְלַת – כְּתַרְגוּמוֹ, לְשׁוֹן גָּנָאִי וּבְזִיוֹן. לוֹ יִשׁ תִּרְבֵּ בְּנִדִי – גָּנוּת גְּדוּלָּה הִנֵּה לוֹ דָּבָר זֶה בְּעֵינֵי הַשָּׂרִים: זֶה הוֹלֵךְ לְהַרְגֵּ אִמָּה שְׁלֵמָה בְּפִיּוֹ, וְלְאֲתוֹן זֶה צָרִיד כְּלֵי זַיִן.

וְאָמַרְתָּ אֲתָנָא לְבַלְעֵם הֲלֵא אָנָא אֲתָנָךְ דְּרַכִּיבְתָּ עָלַי מִדְּאִיתָךְ עַד יוֹמָא הַדִּין הַמִּילָף אֲלִיפְנָא לְמַעַבְדָּ לָךְ כְּדִין וְאָמַר לֹא:

וַתֹּאמֶר הָאֲתוֹן אֶל-בַּלְעָם הַלּוֹא אֲנֹכִי אֲתָנָךְ אֲשֶׁר-רַכַּבְתָּ עָלַי מִעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:

הַהִסְכַּן הִסְכַּנְתִּי – כְּתוּבָא; וְכֹן: "הֲלֹא יִסְכַּן גְּבַר". וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּ מִקְרָא זֶה בְּגִמְרָא, אָמְרוּ לִיה: מַאי טַעְמָא לֹא רַכַּבְתָּ אֲסוּסִיָּא אָמַר לְהוֹן: בְּרִטְיָבָא שְׂדָאִי לִיה כּוּלְיָהּ, כְּדִאִיתָא בְּמַסְכַּת עֲבוּדָה זָרָה.

וַיִּגַּל יְיָ-הוָה אֶת-עֵינָי בַּלְעָם וַיַּרְא אֶת-מַלְאָךְ יְיָ-הוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֵפָה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְּיוֹ:

וַיִּגַּל יְיָ-הוָה אֶת-עֵינָי בַּלְעָם וַיַּרְא אֶת-מַלְאָךְ יְיָ-הוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֵפָה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפְּיוֹ:

וְאָמַר לִיה מַלְאָכָא דִּי עַל מָא מְחִיתָא ית אֲתָנָךְ דָּנָן תְּלַת זְמַנִּין הָא אָנָא נִפְקִית לְשַׁטָּן אַרִי גְלִי קְדָמִי דְאַתָּ רְעִי לְמִיזַל בְּאוּרְחָא לְקַבְלִי:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאָךְ יְיָ-הוָה עַל-מָה הִפִּיתָ אֶת-אֲתָנָךְ זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֹצֵאתִי לְשַׁטָּן כִּי-יִרְט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי:

כִּי יִרְט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי – רַבּוּתֵינוּ חֲכָמֵי הַמְּשֻׁנָּה דְרָשׁוּהוּ נוֹטְרִיקוֹן: יִרְאָה, רְאֵתָה, נִטְתָּה, בְּשִׁבִיל שְׁהַדְרָךְ לְנִגְדִי, כְּלוּמַר: לְקַנְאָתִי וּלְהַקְנִיטֵנִי. וּלְפִי מִשְׁמַעוֹ: כִּי חָרַד הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי, לְשׁוֹן רִטְט; כִּי רְאִיתִי בְּעַל הַדֶּרֶךְ שְׁחָרַד וּמְהַר הַדֶּרֶךְ שֶׁהוּא לְכַעֲסִי וּלְהַמְרָאָתִי. וּמִקְרָא קֶצֶר הוּא, כְּמוֹ: "וַתִּכַּל דָּוִד", שְׂרוּצָה לּוּמַר: "וַתִּכַּל נֶפֶשׁ דָּוִד". לְשׁוֹן אַחַר: "יִרְט" לְשׁוֹן רְצוּן, וְכֹן: "וְעַל יְדֵי רְשָׁעִים יִרְטֵנִי"; מִפְּנֵי וּמִנַּחֵם אוֹתִי עַל יְדֵי רְשָׁעִים, שְׂאִינָן אֵלָא מִקְנִיטִים.

וַחֲזַתְנִי אֲתָנָא וְסַטָּת מִן קְדָמִי דָּנָן תְּלַת זְמַנִּין אֵלּוּ פּוֹן לֹא סַטָּת מִן קְדָמִי אַרִי כְּעוֹן אַף יְתָךְ קַטְלִית וַיְתֵתָּ קַיִמִית:

וַתִּרְאֵנִי הָאֲתוֹן וַתֵּט לִפְנֵי זֶה שְׁלֵשׁ רְגָלִים אוֹלִי נִטְתָּה מִפְּנֵי כִי עַתָּה גַם-אֲתַכֶּה הַרְגַתִּי וְאוֹתָהּ הַחַיִּיתִי:

אוֹלִי נִטְתָּה – כְּמוֹ "לוּלֵא"; פְּעָמִים שׁ"א אוֹלִי" מִשְׁמַשׁ בְּלְשׁוֹן "לוּלֵא". גַּם אֲתַכֶּה הַרְגַתִּי – הָרִי זֶה מִקְרָא מְסָרְס, וְהוּא כְּמוֹ "גַּם הַרְגַתִּי אוֹתָךְ"; כְּלוּמַר: לֹא הֶעֱפַכָּה בְּלִבְדָּ קְרָאתָךְ עַל יְדֵי, כִּי גַם הִמְרִיגָהּ. וְאוֹתָהּ הַחַיִּיתִי – וְעַתָּה, מִפְּנֵי שְׁדַבְרָהּ וְהוֹכִיחַתָּהּ וְלֹא יִכְלַת לְעַמֵּד בְּתוֹכָהּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: "וַיֹּאמֶר לֹא", הַרְגַתִּיהּ, שְׁלֵא יֵאמְרוּ: זֶה הִיא שְׁסַלְקָה אֶת בַּלְעָם בְּתוֹכָהּ וְלֹא יָכוֹל לְהַשִּׁיב; שְׁחַס הַמְּקוֹם עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת. וְכֹן: "וְאֵת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ"; וְכֹן "וְהַרְגַתְּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֵת הַבְּהֵמָה".

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-מַלְאָךְ יְיָ-הוָה חֲטָאתִי כִי לֹא יָדַעְתִּי כִי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאָתִי בַּדֶּרֶךְ וְעַתָּה אִם-רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי:

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-מַלְאָךְ יְיָ-הוָה חֲטָאתִי כִי לֹא יָדַעְתִּי כִי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאָתִי בַּדֶּרֶךְ וְעַתָּה אִם-רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי:

כִּי לֹא יָדַעְתִּי – גַּם זֶה גְּנוּתוֹ, וְעַל פְּרַחוֹ הוֹדָה; שֶׁהוּא הִיָּה מִשְׁתַּבַּח שְׂיודַע דַּעַת עֲלוּן, וּפְּנֵי הַעִיד "לֹא יָדַעְתִּי". אִם רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי – לְהַתְרִים נֶגֶד הַמְּקוֹם הִיא תְּשׁוּבָה זֹה. אָמַר לוֹ: הוּא בְּעַצְמוֹ צוּנִי לְלַכְתָּ, וְאַתָּה, מַלְאָךְ, מְבַטֵּל אֶת דְּבָרֵינוּ לְמוּד הוּא בְּכַף שְׂאוּמַר דְּבַר וּמַלְאָךְ מַחֲזִירוֹ. אָמַר לְאַבְרָהָם: "קַח נָא אֶת בְּנֶךְךָ" וְגוֹמַר, וְעַל יְדֵי מַלְאָךְ בְּטַל אֶת דְּבָרוֹ. אַף אֲנִי, אִם רַע בְּעֵינֶיךָ, צָרִיךְ אֲנִי לְשׁוּב.

וַיֹּאמֶר מַלְאָכָא דִּי לְבַלְעָם אֵיזִיל עִם גּוֹבְרִיָּא וּבְרָם ית פַּתְגָּמָא דְאַמְלִיל עַמְךָ יְתִיָּה תְּמַלִּיל וְאַזַּל בַּלְעָם עִם רַבְרָבֵי בָּלַק:

וַיֹּאמֶר מַלְאָךְ יְיָ-הוָה אֶל-בַּלְעָם לֵךְ עִם-הָאֲנָשִׁים וְאַפְּסָ אֶת-הַדְּבָר אֲשֶׁר-אָדַבֵּר אֵלֶיךָ אֲתוּ תְדַבֵּר וַיִּלְךָ בַּלְעָם עִם-שָׂרֵי בָּלַק:

לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים – בַּדֶּרֶךְ שְׂאָדָם רוּצָה לִילֵךְ, כֹּה מוֹלִיכִין אוֹתוֹ. וְאַפְּסָ – עַל פְּרַחָךְ, אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר אָדַבֵּר וְגוֹמַר. עִם שָׂרֵי בָּלַק – שְׂמַם לְקַלְלָם כְּמוֹתָם.

וַיִּשְׁמַע בָּלַק כִּי בָּא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אֲרָנוֹן אֲשֶׁר בְּקִצְהַ הַגְּבוּל:

וַיִּשְׁמַע בָּלַק כִּי בָּא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אֲרָנוֹן אֲשֶׁר בְּקִצְהַ הַגְּבוּל:

וַיִּשְׁמַע בָּלַק – שְׁלַח שְׁלוּחִים לְבַשְׂרוֹ. אֵל עִיר מוֹאָב – אֵל מְטְרוֹפּוּלוּן שְׁלוֹ, עִיר הַחֲשׁוּבָה שְׁלוֹ, לוּמַר: רְאֵה מָה אֵלּוּ מְבַקְשִׁים לְעַקֵּר.

וַיֹּאמֶר בָּלַק אֶל-בַּלְעָם הֲלֵא מִשְׁלַח שְׁלַחִית לְוַתְךָ לְמַקְרִי לָךְ לְמָא לֹא אֲתִיתָא לְוַתִּי הַבְּקוּשְׁטָא הַנִּיתָא אָמַר לִית אָנָא יָכִיל לְיַקְרוּתְךָ:

וַיֹּאמֶר בָּלַק אֶל-בַּלְעָם הֲלֵא שְׁלַח שְׁלַחִיתִי אֵלֶיךָ לְקִרְאָתְךָ לְמָה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כְּבַדְךָ:

הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כְּבַדְךָ – נִתְּנָבָא שְׂסוּפּוֹ לְצִאת מַעֲמוֹ בְּקַלּוֹן.

וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בָּלַק הֲנִיחֶהָ בְּאֵתִי אֲלִיךָ עֲתָה הִנְכִּיל אוֹכַל דְּבַר מְאוּמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֶ-לְהִים בְּפִי אַתּוּ אֲדַבֵּר:

וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בָּלַק הֲנִיחֶהָ בְּאֵתִי אֲלִיךָ עֲתָה הִנְכִּיל אוֹכַל דְּבַר מְאוּמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֶ-לְהִים בְּפִי אַתּוּ אֲדַבֵּר:

שישי

וַיִּזְבַּח בָּלַק עִם-בָּלַק וַיָּבֵאוּ קַרְנֵת חֲצוֹת:

וַיִּזְבַּח בָּלַק עִם-בָּלַק וַיָּבֵאוּ קַרְנֵת חֲצוֹת:

קַרְנֵת חֲצוֹת – עִיר מְלֵאָה שְׁנֹקִים, אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטָרַף בַּחוּצוֹתֶיהָ, לֹזְמֵר: רָאָה וְרַחֵם, שְׁלֵא יַעֲקְרוּ אֹלוּ.

וַיִּזְבַּח בָּלַק בָּקָר וַצֹּאן וַיִּשְׁלַח לְבַלָּעַם וּלְרַבְרָבִיא אִתּוֹ:

וַיִּזְבַּח בָּלַק בָּקָר וַצֹּאן וַיִּשְׁלַח לְבַלָּעַם וּלְרַבְרָבִיא אִתּוֹ:

בָּקָר וַצֹּאן – דְּבַר מַעֲט, בָּקָר אֶחָד וַצֹּאן אֶחָד בְּלֶבֶד.

וַיְהִי בַבֶּקֶר וַיִּקַּח בָּלַק אֶת-בְּלָעַם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹת בָּעַל וַיִּרְא מִשֵּׁם קִצֵּה הָעָם:

וַיְהִי בַבֶּקֶר וַיִּקַּח בָּלַק אֶת-בְּלָעַם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹת בָּעַל וַיִּרְא מִשֵּׁם קִצֵּה הָעָם:

בְּמֹת בָּעַל – כְּמַרְגּוּמוֹ, "לְרַמַּת דַּסְלַתִּיהָ", שֵׁם עֲבוּדַת אֱלִילִים.

וַיֹּאמֶר בְּלָעַם לְבָלַק בְּנִי לִי הֲכֹא שְׂבַעָא מְדַבְּחִין וְאַתְקִין לִי הֲכֹא שְׂבַעָא תוֹרִין וְשְׂבַעָא דְכָרִין:

וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בָּלַק בְּנֵה-לִי בְּזֵה שְׂבַעָה מְזַבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בְּזֵה שְׂבַעָה פָרִים וְשְׂבַעָה אֵילִים:

וַיַּעֲבֹד בָּלַק כְּמָא דְמַלְלִיל בְּלָעַם וְאַסִּיק בָּלַק וּבְלָעַם תוֹר וַיְדַכֵּר עַל כָּל מְדַבְּחֵי:

וַיַּעֲשֵׂה בָלַק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּלָעַם וַיַּעֲלֵם בָּלַק וּבְלָעַם פֶּר וַאֲוִיל בַּמְזַבְּחֵי:

וַיֹּאמֶר בְּלָעַם לְבָלַק אַתְעַתֵּד עַל עֲלִתְךָ וְאַתְךָ מָאָם יַעֲרַע מִימַר מִן קָדָם יִי לְקַדְמוֹתֵי וּפְתַגְמָא דִּיחֲזִינֵנִי וְאַחֲוֵי לְךָ וְאַזְל יַחֲזִידֵי:

וַיֹּאמֶר בְּלָעַם לְבָלַק הַתִּיבַּעַב עַל-עֲלִתְךָ וְאַלְכָּה אוֹלֵי יַקְרָה י-הוֹה לְקַרְאֵתִי וְדַבֵּר מֵה-יִרְאַנִי וְהַגְדֵתִי לְךָ וַיִּזְבַּח שְׂפִי:

אוֹלֵי יַקְרָה ה' לְקַרְאֵתִי – אֵינוֹ רְגִיל לְדַבֵּר עִמִּי בַיּוֹם. וַיִּזְבַּח שְׂפִי – כְּמַרְגּוּמוֹ, "יַחֲזִידֵי", לְשׁוֹן 'שׁוֹפִיל' וְשִׁקְט, שְׂאִין עִמוֹ אֵלָא שְׁתִּיקָה.

וַיַּעֲרַע מִימַר מִן קָדָם יִי בְּבְלָעַם וַיֹּאמֶר קְדָמוֹתֵי יַת שְׂבַעָא מְדַבְּחִין סְדָרִית וְאַסִּיקִית תוֹר וַיְדַכֵּר עַל כָּל מְדַבְּחֵי:

וַיַּקְרַע אֶ-לְהִים אֶל-בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אֶת-שְׂבַעָת הַמְזַבְּחֹת עֲרַכְתִּי וְאַעֲלֵ פֶר וְאַוִיל בַּמְזַבְּחֵי:

וַיַּקְרַע – לְשׁוֹן עֲרָאִי, לְשׁוֹן גְּנָאִי, לְשׁוֹן טְמֵאת קָרִי, כְּלוּמַר: בְּקוֹשִׁי וּבְכַבְדִּי. וְלֹא הִנֵּה נִגְלָה עָלָיו בַּיּוֹם אֵלָא בְּשִׁבִיל לְהַרְאוֹת חֲבָתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אֶת שְׂבַעָת הַמְזַבְּחֹת – "שְׂבַעָה מְזַבְּחֹת עֲרַכְתִּי" אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֵלָא אֶת שְׂבַעָת הַמְזַבְּחֹת. אָמַר לְפָנָיו: אֲבוּתִיהֶם שֶׁל אֱלוֹי בְּנֵי לְפָנֶיהָ שְׂבַעָה מְזַבְּחוֹת, וְאַנִּי עֲרַכְתִּי כְּנֶגֶד כָּל. אֲבָרְהָם בְּנֵה אֲרַבְעָה: "וַיִּבְנֶן שֵׁם מְזַבְּחֵי לֵה' הַנִּרְאָה אֲלֵינוּ"; "וַיַּעֲמֵק מִשֵּׁם הַהֲרָה" וְגוֹמַר; "וַיִּצְאֵה לְאֲבָרְהָם" וְגוֹמַר; וְאַחַד בְּהַר הַמּוֹרִיָּה. וַיַּצְחֵק בְּנֵה אֶחָד, "וַיִּבְנֶן שֵׁם מְזַבְּחֵי" וְגוֹמַר. וַיַּעֲקֹב בְּנֵה שְׁנַיִם: אֶחָד בְּשֵׁכֶם וְאַחַד בְּבֵית אֵל. וְאַעֲלֵ פֶר וְאַוִיל בַּמְזַבְּחֵי – וְאַבְרָהָם לֹא הִעֲלָה אֵלָא אֵיל אֶחָד.

וַיֵּשֶׁם י-הוֹה דְּבַר בְּפִי בְּלָעַם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלַק וְכַה תְּדַבֵּר:

וַיֵּשֶׁם י-הוֹה דְּבַר בְּפִי בְּלָעַם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בָּלַק וְכַה תְּדַבֵּר:

וְתַב לְוַתִּיה וְהָא מְעַתֵּד עַל עֲלִתִיה הוּא וְכָל רַבְרָבֵי מוֹאָב:

וַיִּשָּׁב אֲלֵיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל-עֲלִתּוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב:

וַיִּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אֲרָם יִבְחָנִי בָלַק מְלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדָם לְכָה אָרְהָ-לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל:

וַיִּשְׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אֲרָם יִבְחָנִי בָלַק מְלֶךְ-מוֹאָב מִהַרְרֵי-קָדָם לְכָה אָרְהָ-לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל:

אָרְהָ לִי יַעֲקֹב וּלְכָה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל – בְּשָׁנֵי שְׁמוֹתֵיהֶם אָמַר לוֹ לְקַלְלֵם, שְׁמָא אֶחָד מֵהֶם מְבַהֵק.

מִה אֶקֶב לֹא קִבַּה אֶל וּמִה אֲזַעֵם לֹא זַעַם י-הוָה:

מִמָּה אֲלוֹטִיָּה דָּלָא לְטִיָּה אֵל וּמִמָּה אֲתַרְכִּיָּה דָּלָא תַרְכִּיָּה יְיָ:

מִה אֶקֶב לֹא קִבַּה אֵל – כְּשֶׁהָיוּ רְאוּיִים לְהִתְקַלֵּל, לֹא נִתְקַלְלוּ: כְּשֶׁהִזְכִּיר אֲבִיהֶם אֶת עֲוֹנָם, "כִּי בְּאֶפְסֵם הִרְגוּ אִישׁ" – לֹא קָלַל אֶלָּא אֶפְסֵם, שְׁנֵאמַר: "אֲרוּר אֶפְסֵם". כְּשֶׁנִּכְנַס אֲבִיהֶם בְּמִרְמָה אֶצֶל אָבִיו, הִנֵּה רָאוּי לְהִתְקַלֵּל; מִה נֵּאמַר שֶׁם "גַּם בְּרוּךְ יְהוָה". בְּמִבְרָכִים נֵאמַר: "אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרוּךְ אֶת הָעָם"; בְּמִקְלָלִים לֹא נֵאמַר 'וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְקַלֵּל אֶת הָעָם', אֶלָּא "וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה", לֹא רָצָה לְהִזְכִּיר עֲלֵיהֶם שֶׁם קְלָלָה. לֹא זַעַם ה' – אֲנִי אֵין כֹּחִי אֶלָּא שְׁאֲנִי יוֹדֵעַ לְכוּן הַשְׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס בָּהּ, וְהוּא לֹא כֹעֵס כָּל הַיָּמִים הַלְלוּ שְׂבָאתִי אֵלֶיךָ. וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר: "עַמִּי זָכַר נָא מִה יַעֲזִי" וְכוּלֵּיהּ "וּמִה עֲנָה אוֹתוֹ בַּלְעָם" וְגוֹמַר "לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'".

כִּי-מֵרֵאשׁ צָרִים אֲרָאֵנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הָן-עָם לְבַדָּד יִשְׁפֹן וּבְגוֹזִים לֹא יִתְחַשֵּׁב:

אָרִי מְרִישׁ טוֹרִיָּה חַזִּיתִיָּה וּמִרְמָתָא סְכִיתִיָּה הָא עֲמָא בְּלַחֲזִיָּהוּן עֲתִידִין דִּיחֲסוּנוֹן עֲלֵמָא וּבְעַמְמִיָּא לֹא יִתְדַנּוּן גְּמִירָא:

כִּי מֵרֵאשׁ צָרִים אֲרָאֵנוּ – אֲנִי מִסְתַּכֵּל בְּרֵאשִׁיתָם וּבִתְחִלַּת שְׂרָשִׁיקָם, וְאֲנִי רוֹאֶה אוֹתָם מִיְסוּדִים וְחֻזְקִים כְּצוּרִים וּגְבָעוֹת הַלְלוּ, עַל יְדֵי אֲבוֹת וְאִמָּהוֹת. הֵן עָם לְבַדָּד יִשְׁפֹן – הוּא אֲשֶׁר זָכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו לִשְׁפֹן בְּדָד, כְּתַרְגוּמוֹ. וּבְגוֹזִים לֹא יִתְחַשֵּׁב – כְּתַרְגוּמוֹ: לֹא יִהְיוּ נֹעֲשִׂין כְּלָה עִם שְׂאֵר הָעַמּוֹת, שְׁנֵאמַר: "כִּי אֲעֻשֶׂה כְּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם" וְגוֹמַר; אֵינּוּ נִמְנִין עִם הַשְּׂאֵר. דָּבָר אַחֵר: כְּשֶׁהָיוּ שְׂמַחִין – אֵין אִמָּה שְׂמַחָה עִמָּהֶם, שְׁנֵאמַר: "ה' בְּדָד יִנְחֵנוּ"; וְכִשְׁהָאֲמוֹת בְּטוֹבָה – הֵם אוֹכְלִין עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵין עוֹלָה לָהֶם מִן הַקְּשָׁבוֹן, וְזֶהוּ "וּבְגוֹזִים לֹא יִתְחַשֵּׁב".

מִי מִנְּה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת-רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל תִּמְתָּ נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ:

מִן יְכוּל לְמַמְנִי דַעֲדָקְיָא דְבֵית יַעֲקֹב דְּאֲמִיר עֲלִיהוּן יִסְגּוּן כְּעַפְרָא דְּאֲרַעָא אוּ חֲדָא מֵאֲרַבֵּעַ מִשְׂרִיתָא דִּישְׂרָאֵל תִּמְתָּ נַפְשֵׁי מוֹתָא דְקִשְׁיטוּהִי וַיְהִי סוּפִי כְּנִתְהוּן:

מִי מִנְּה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וְגוֹמַר – כְּתַרְגוּמוֹ: "דַּעֲדָקְיָא דְבֵית יַעֲקֹב" כּוּלֵּיהּ. "מֵאֲרַבֵּעַ מִשְׂרִיתָא", מֵאֲרַבֵּעַ דְּגָלִים. דָּבָר אַחֵר: עֶפְרַיִם יַעֲקֹב, אֵין חֲשָׁבוּן בְּמִצְוֹת שֶׁהֵם מְקַיְמִין בְּעַפְרַיִם: "לֹא תַחְרֹשׁ בְּשׁוּר וּבַחֲמֹר"; "לֹא תַזְרַע כְּלֵאִים"; אַפְרָיִם פְּרָה וְעַפְרַיִם סוּטָה, וְכִיּוֹצֵא בָהֶם. וּמִסְפָּר אֶת רַבֵּעַ יִשְׂרָאֵל – רְבִיעֵיתִיהוּן, זָרַע הַיּוֹצֵא מִן הַשְּׂמִישׁ שֶׁלָּהֶם. תִּמְתָּ נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל – שְׂבָהֶם.

וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם מִה עֲשִׂיתָ לִי לְקַב אֵיבִי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בִרְכַת בְּרוּךְ:

וַיֹּאמֶר בְּלֶק לְבַלְעָם מָה עֲבַדְתָּ לִי לְמַלְט שְׁנַאי דְּבִרְתְּךָ וְהָא בִרְכָא מְבָרִיכְתָּ לְהוּן:

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יִשְׂיִים י-הוָה בְּפִי אֲתוּ אֲשַׁמֵּר לְדַבֵּר:

וַאֲתִיב וַיֹּאמֶר הֲלֹא יָת דִּישׁוּנֵי יְיָ בְּפוּמֵי יִתִּיָּה אֲטַר לְמַלְלָא:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלֶק לְכֵה-נָא אֲתִי אֶל-מְקוֹם אַחַר אֲשֶׁר תִּרְאֶנוּ מִשָּׁם אֶפְסֵם קִצְּחוּ תִרְאֶה וְכִלּוּ לֹא תִרְאֶה וְקִבְנוּ-לִי מִשָּׁם:

וַיֹּאמֶר לִיָּה בְּלֶק אֵימָתָא כְּעוֹן עַמִּי לְאַתַּר אֲחֵרוֹן דְּתַחֲזִיגִיָּה מִתַּמָּן לְחוּד קִצְּחִיָּה תַחֲזִי וְכוּלֵּיהּ לֹא תַחֲזִי וְתִלוּטִיָּה לִי מִתַּמָּן:

וְקִבְנוּ לִי – לְשׁוֹן צוּוּי, קָלְלוּהוּ לִי.

וַיִּקְחֵהוּ שְׂדֵה צִפִּים אֶל-רֵאשׁ הַפְּסָגָה וַיִּבֶן שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

וַדְּבָרִיָּה לְחַקֵּל סְכוּתָא לְרִישׁ רְמָתָא וּבְנָא שְׂבָעָא מִדְּבַחִין וְאִסִּיק תוֹר וְזָכַר עַל כָּל מִדְּבַח:

שְׂדֵה צִפִּים – מְקוֹם גְּבֵה הָיָה, שְׁשָׁם הַצּוֹפֶה עוֹמֵד לְשַׁמֵּר אִם יָבֵא חַיַּל עַל הָעִיר. רֵאשׁ הַפְּסָגָה – בַּלְעָם לֹא הִנֵּה קוֹסֵם כְּבָלֶק. רָאֵה בְּלֶק שְׁעִתִּיָּה פִּרְצָה לְהַפְרִיז בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁם, שְׁשָׁם מֵת מִשָּׁה, כְּסַבּוֹר שְׁשָׁם תַּחּוּל עֲלֵיהֶם הַקְּלָלָה וְזוֹ הִיא הַפְּרִצָה שְׁאֲנִי רוֹאֶה.

וַיֹּאמֶר אֶל-בְּלֶק הֲתִיַצֵּב פֶּה עַל-עֲלִתְךָ וְאֲנֹכִי אֲקָרָה כָּה:

וַיֹּאמֶר לְבַלֶּק אֲתַעֲמַד הֲכָא עַל עֲלִתְךָ וְאֲנָא אֲתַמְטִי עַד כָּא:

אֲקָרָה כָּה – מֵאֵת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲקָרָה, לְשׁוֹן 'אֲתַפְעֵל'.

וַיִּקָּר י-הוָה אֶל-בַּלְעָם וַיִּשָּׁם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בְּלֶק וְכֵה תְדַבֵּר:

וַעֲרַע מִימַר מִן קִדָּם יְיָ בְּבַלְעָם וְשׁוּי פִתְגָמָא בְּפוּמִיָּה וַיֹּאמֶר תוּב לְוֹת בְּלֶק וְכִדִּין תְּמַלִּיל:

וישם דבר בפיו – ומה היא השימה הזאת ומה חסר המקרא באמרו: **שוב אל בלק וכה תדבר** אלא כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר: מה אני חוזר אצל בלק לצערו ונתן לו הקדוש ברוך הוא רסן וסכה בפיו, כאדם הפוקס בהמה בחפה להוליכה אל אשר ירצה. אמר לו: על פרסה תשוב אל בלק.

ויבא אליו והגו נצב על-עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו בלק מה-דבר י-הנה:
ונאתא לנתיה והא מעמד על עלתיה ורב רבי מואב עמיה ואמר ליה בלק מא מליל יי:

ושרי מואב אתו – ולמעלה הוא אומר: "וכל שרי מואב" כיון שראו שאין בו תקנה – הלכו להם מקצתם, ולא נשארו אלא מקצתם. מה דבר ה' – לשון צחוק הוא זה, כלומר: אינה ברשותה.

וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האנינה עדי בנו צפר:
ונטל מתליה ואמר קום בלק ושמע אצית למימרי בר צפור:

קום בלק – כיון שראהו מצחק בו, נתפנו לצערו: עמד על רגליה; אינה רשאי לישב, ואני שלוח אליה בשליחותו של מקום. **בנו צפר** – לשון מקרא הוא זה, כמו: "סתו יער"; "וסתו ארץ"; "למענינו מים".

לא איש אל ויכזב וכו' אדם ויתנתחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה:
לא כמלי בני אנשא מימר אלהא בני אנשא אמרין ומכדבין ואף לא כעובדי בני בשרא דאנון גזרין למעבד ותיבין ומתמלכין הוא אמר ועביד וכל מימריה מתקיים:

לא איש אל וגומר – כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה עממים, ואתה סבור להמיתם במדבר שהוא אמר וגומר – בלשון תמה. ומרגומי: "ותיבין ומתמלכין", חוזרים ונמלכין לחזור בהם.

הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה:
הא ברכאן קבילית אברכניה לישראל ולא אתיב ברכתי מניה:

הנה ברך לקחתי – אתה שואלני: "מה דבר ה'" קבלתי ממנו לברך אותם. **ברך** – וברך ולא אשיבנה – הוא ברך אותם, ואני לא אשיב את ברכתו. **וברך** – כמו "וברך". וכן הוא גזרת רי"ש, כמו: "אויב חרף" – כמו 'חרף'. וכן "ובוצע ברך": המהלל ומברך את הגזל, ואומר לו: אל תירא כי לא תענש, שלום יהיה לך – מרגיז הוא להקדוש ברוך הוא. ואין לומר "ברך" שם דבר, שאם פן היה נקוד בפתח קטן וטעמו למעלה; אבל לפי שהוא לשון פעל, הוא נקוד קמץ קטן וטעמו למטה.

לא-הביט און בייעקב ולא-ראה עמל בישראל י-הנה א-להיו עמלו ותרועת מלך בו:
אסתפלית ולית פלחי גלולין בדבית יעקב ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל מימרא די אלההון בסעדהון ושכינת מלכהון ביניהון:

לא הביט און וגומר – כתרגומו. דבר אחר: אחר פשוטו הוא נדרש מדרש נאה, **לא הביט** הקדוש ברוך הוא **און שבייעקב**, שפשהו עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריתם להתבונן באוניות שלהם ועמלן שהם עוברים על דתו. **עמל** – לשון עברה, כמו: "הרה עמל"; "כי אתה עמל וכעס תביט"; לפי שהעברה היא עמל לפני המקום. ה' א-להיו עמו – אפלו מכעיסין וממרים לפניו, אינו זן מתוכן. **ותרועת מלך בו** – לשון חבה ורעות, כמו "רעה דוד", אוהב דוד; "וינתנה למרעהו". וכן תרגם אונקלוס: "ושכינת מלכהון ביניהון".

אל מוציאם ממצרים פתועפת ראם לו:
אל דאפיקנון ממצרים תוקפא ורומא דיליה:

אל מוציאם ממצרים – אתה אומר: "הנה עם יצא ממצרים"; לא יצא מעצמו, אלא ה-ה להים הוציאם. **פתועפת ראם לו** – כחוקף רום וגבה שליו; וכן: "וכסף תועפות", לשון מעוז הטה. ואומר אני שהוא לשון "ועוף יעופף", המעופף ברום וגבה, וחוקף רב הוא זה; **ותועפת ראם**, עפית גבה. דבר אחר: **תועפת ראם**, חוקף ראמים. ואמרו רבותינו: אלו הש-דים.

פי לא-נחש בייעקב ולא-קסם בישראל פעת יאמר לייעקב ולישראל מה-פעל אל:
ארי לא נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמיא רען ברבות בית ישראל פעדן יתאמר לייעקב ולישראל מא עבד אלהא:

פי לא נחש בייעקב – פי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. **פעת יאמר לייעקב וגומר** – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חבתו לעין כל, שהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השבת, והם ישאלו להם: **מה פעל אל וזהו שנאמר:** "והיו עיניו ראות את מוריה". דבר אחר: "יאמר לייעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, פי בכל עת שצריך להאמר לייעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו במרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאיאם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

פי לא נחש בייעקב – פי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. **פעת יאמר לייעקב וגומר** – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חבתו לעין כל, שהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השבת, והם ישאלו להם: **מה פעל אל וזהו שנאמר:** "והיו עיניו ראות את מוריה". דבר אחר: "יאמר לייעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, פי בכל עת שצריך להאמר לייעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו במרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאיאם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

פי לא נחש בייעקב – פי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. **פעת יאמר לייעקב וגומר** – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חבתו לעין כל, שהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השבת, והם ישאלו להם: **מה פעל אל וזהו שנאמר:** "והיו עיניו ראות את מוריה". דבר אחר: "יאמר לייעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, פי בכל עת שצריך להאמר לייעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו במרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאיאם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

פי לא נחש בייעקב – פי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. **פעת יאמר לייעקב וגומר** – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חבתו לעין כל, שהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השבת, והם ישאלו להם: **מה פעל אל וזהו שנאמר:** "והיו עיניו ראות את מוריה". דבר אחר: "יאמר לייעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, פי בכל עת שצריך להאמר לייעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו במרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאיאם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

פי לא נחש בייעקב – פי ראויים הם לברכה, שאין בהם מנחשים וקוסמים. **פעת יאמר לייעקב וגומר** – עוד עתיד להיות עת פעת הזאת אשר תגלה חבתו לעין כל, שהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו, ומחיצתו לפנים ממלאכי השבת, והם ישאלו להם: **מה פעל אל וזהו שנאמר:** "והיו עיניו ראות את מוריה". דבר אחר: "יאמר לייעקב" אינו לשון עתיד, אלא לשון הנה; אינו צריכים למנחש וקוסם, פי בכל עת שצריך להאמר לייעקב ולישראל מה פעל הקדוש ברוך הוא, ומהו גזרותיו במרום – אינו מנחשים וקוסמים, אלא נאמר להם על פי נביאיאם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם. ואונקלוס תרגם כן.

הַיְהוָה עִם פְּלִיָּא יְקוּם וּכְאֲרִי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד-
יֵאכַל טֹרֶף וְדַם-חַלְלִים יִשְׁתֶּה:

הָא עֲמָא פְּלִיתָא שְׂרִי וּכְאֲרִיא יִתְנַטֵּל לֹא יִשְׂרִי
בְּאַרְעִיהָ עַד דְּיִקְטוּל קְטוּל וְנִכְסֵי עֲמָמִיא יִירַת:

הוּ עִם פְּלִיָּא יְקוּם וְגוֹמֵר – כְּשֶׁהוּ עוֹמְדִין מְשַׁנְתֵּם שְׁחָרִית, הוּ מִתְגַּבְּרִים פְּלִיָּא וּכְאֲרִי לְחִטּוֹף אֶת הַמְּצוּוֹת: לְלַבֵּשׁ טְלִית, לְקַרְא אֶת שְׁמֵעַ וּלְהַנִּיחַ תְּפִלִּין. לֹא יִשְׁכַּב – בְּלִילָה עַל מִטְתּוֹ, עַד שֶׁהוּא אוֹכֵל וּמִסְבֵּל כָּל מַזִּיק הַבָּא לְטָרְפוֹ. כִּי־צַד קוֹרָא אֶת שְׁמֵעַ עַל מִטְתּוֹ וּמִפְקִיד רִחוּף בְּיַד הַמְּקוּם. בָּא מִחֲנֵה וְגַיִס לְהַזִּיקֵם, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמְרֵם וְנִלְחָם מִלְחָמוֹתֵיכֶם וּמִפִּילֵם חַלְלִים. דְּבַר אַחֵר: הוּ עִם פְּלִיָּא יְקוּם וְגוֹמֵר, כְּמִתְרַגְּמוֹ. וְדַם חַלְלִים יִשְׁתֶּה – נִתְנַבֵּא שְׂאִין מֹשֶׁה מֵת עַד שִׁפְיֵיל מַלְכֵי מְדִנַּת חַלְלִים וְנִהְרַג הוּא עִמָּהֶם, שְׁנַאֲמַר: "וְאֵת בַּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הִרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֲרָב אֶל חַלְלֵיהֶם".

וַיֹּאמֶר בָּלֵק אֶל-בַּלְעָם גַּם-קֹב לֹא תִקְבְּנוּ גַם-בְּרַךְ לֹא
תִבְרַכְנוּ:

וַאֲמַר בָּלֵק לְבַלְעָם אַף מְלֵט לֹא תְלוּטְנוּן אַף בְּרַכָּא
לֹא תִבְרַכְנוּן:

גַּם קֹב לֹא תִקְבְּנוּ – גַּם רִאשׁוֹן מוֹסֵב עַל גַּם הַשְּׁנִי וְגַם שְׁנִי עַל גַּם רִאשׁוֹן; וְכֵן: "גַּם לִי גַם לְךָ לֹא יִהְיֶה"; וְכֵן: "גַּם כַּחוֹר גַּם כְּתוּלָה".

וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-בָּלֵק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר
כֹּל אֲשֶׁר-יִדְבַר י-הוָה אֵתוֹ אֲעֲשֶׂה:

וַאֲתִיב בַּלְעָם וַאֲמַר לְבָלֵק הֲלֹא מְלִילִית עִמָּךְ לְמִימַר
כֹּל דִּימְלִיל יִי יִתִּיה אַעֲבִיד:

שביעי

וַיֹּאמֶר בָּלֵק אֶל-בַּלְעָם לְכֵה-נָא אֶקְחֶךָ אֶל-מְקוֹם אַחֵר
אוּלֵי יִישָׂר בְּעֵינֵי הָא-לֵהִים וְקִבַּתוֹ לִי מִשָּׁם:

וַאֲמַר בָּלֵק לְבַלְעָם אֵיתָא כְּעַן אֲדַבְּרְנָךְ לְאַתֵּר אַחֵר
מֵאֵם תְּהִי רַעְוָא מִן קְדָם יִי וְתְלוּטְיָה לִי מִתְמָן:

וְקִבַּתוֹ לִי – אֵין זֶה לְשׁוֹן צוּוֵי כְּמוֹ "וְקִבְנוּ", אֶלָּא לְשׁוֹן עֲתִיד: אוּלֵי יִישָׂר בְּעֵינֵי וְתִקְבְּנוּ לִי מִשָּׁם. מַלְדִיר"ש ל"ו"י בַּלְעוּ.

וַיִּקַּח בָּלֵק אֶת-בַּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנִּשְׁקָף עַל-פְּנֵי
הַיְשִׁימֹן:

וַדְבַר בָּלֵק יָת בַּלְעָם רִישׁ רַמְתָּא דְּמִסְתַּכְיָא עַל אֲפִי
בֵּית יִשִׁימוֹן:

רֹאשׁ הַפְּעוֹר – קוֹסֵם הֵיךְ בָּלֵק, וְרֹאשׁ שֶׁהוּ עֲתִידִין לְלַקוֹת עַל יְדֵי פְעוֹר, וְלֹא הֵיךְ יוֹדֵעַ בְּמָה; אָמַר: שְׁמָא הַקְּלָלָה תַּחוּל עֲלֵיהֶם מִשָּׁם. וְכֵן כָּל הַחֲזוּזִים בְּכּוֹכְבִים, רוֹאִים, וְאֵין יוֹדְעִים מָה רוֹאִים.

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בָּלֵק בְּנֵה-לִי בְזֵה שְׁבַעַה מְזַבְחֹת
וְהִכּוּ לִי בְזֵה שְׁבַעַה פְּרִים וְשְׁבַעַה אֵילִם:

וַאֲמַר בַּלְעָם לְבָלֵק בְּנֵי לִי הֲכָא שְׁבַעַה מְזַבְחִין
וְאַתְקִין לִי הֲכָא שְׁבַעַה תּוֹרִין וְשְׁבַעַה דְּכָרִין:

וַיַּעַשׂ בָּלֵק כַּאֲשֶׁר אָמַר בַּלְעָם וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל בַּמְזַבְחֹת:
מְזַבְחֹת:

וַעֲבַד בָּלֵק כְּמָא דְּאָמַר בַּלְעָם וְאַסִּיק תּוֹר וְדְכַר עַל כָּל
מְזַבְחֹת:

וַיִּרְא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי י-הוָה לְבָרַךְ אֶת-
יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הָלַךְ כְּפַעַם-בְּפַעַם לְקַרְאֵת גְּחֻשִׁים
וַיִּנְשֹׂת אֶל-הַמְּדַבֵּר פְּנָיו:

וַחֲזָא בַלְעָם אַרִי תְקִין קְדָם יִי לְבָרַכָּא יָת יִשְׂרָאֵל
וְלֹא הָלַיְךְ כְּזַמְן בְּזַמְן א-לֵהִין לְקַדְמוֹת גְּחֻשִׁיא וְשׁוּי
לְמְדַבְּרָא אֲפוּהֵי:

וַיִּרְא בַלְעָם כִּי טוֹב וְגוֹמֵר – אָמַר: אֵינִי צָרִיךְ לְבַדֵּק עוֹד בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי לֹא יִחַפֵּץ לְקַלְלֵם. וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם – כַּאֲשֶׁר עָשָׂה שְׁמִי פְעָמִים. לְקַרְאֵת גְּחֻשִׁים – לְנַחֵשׁ, אוּלֵי יִקְרָה ה' לְקַרְאֵתוֹ כְּרַצוֹנוֹ. אָמַר: רוּצָה וְלֹא רוּצָה לְקַלְלֵם; אֲזַכִּיר עֲוֹנוֹתֵיכֶם, וְהַקְּלָלָה עַל הַזְּכָרֹת עֲוֹנוֹתֵיכֶם תַּחוּל. וַיִּנְשֹׂת אֶל הַמְּדַבֵּר פְּנָיו – כְּמִתְרַגְּמוֹ.

וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכְן
לְשַׁבְטָיו וַתְּהִי עֲלָיו רוּחַ א-לֵהִים:

וַזְקַף בַּלְעָם יָת עֵינֹוהִי וַחֲזָא יָת יִשְׂרָאֵל שְׂרִי
לְשַׁבְטֵיהוֹן וְשַׁרְאֵת עֲלוּהִי רוּחַ מִן קְדָם יִי:

וַיִּשָּׂא בַלְעָם אֶת עֵינָיו – בְּקִשׁ לְהַכְנִיס בְּהֶם עֵין רַעָה. וְהָרִי יֵשׁ לְךָ שְׁלֵשׁ מְדוּתָיו: עֵין רַעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה וְנִפְשׁ רַחֲבָה הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה. שֹׁכְן לְשַׁבְטָיו – רָאָה כֹּל שְׁבֵט וְשַׁבְט שׁוֹכְן לְעַצְמוֹ וְאֵינֶן מְעַרְבִין. רָאָה שְׂאִין פְּתוּחֵיהֶם מְכַנְיִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שְׁלֹא יִצִּיץ לְתוֹךְ אֶהֱל תְּכַבְּרוּ. וַתְּהִי עֲלָיו רוּחַ א-לֵהִים – עָלָה בְּלִבּוֹ שְׁלֹא יִקְלָלֵם.

וַיִּשָּׂא מוֹשֶׁה וַיֹּאמֶר נָאֵם בַּלְעָם בְּנֵו בְעוֹר וְנָאֵם הַגְּבַר
שְׁתֵּם הָעֵין:

וַיִּנְטֵל מִתְלִיהָ וַאֲמַר אֵימַר בַּלְעָם בַּר בְּעוֹר וַאֲמַר
גּוֹבְרָא דְשִׁפִּיר חֲזִי:

בְּנֵו בְעוֹר – כְּמוֹ "לְמַעַנֵּו מִים". וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה, שְׁנֵיהֶם הָיוּ גְדוּלִים מְאֹד מִיָּהֶם. בָּלֵק – "בְּנֵו צֶפֶר", אָבִיו בְּנֵו הוּא בְּמַלְכוּת, וּבַלְעָם – גְדוּל מְאֹד בְּנְבִיאוֹת; מָנָה בֶּן פְּרָס הֵיךְ. שְׁתֵּם הָעֵין – עֵינֵו נְקוּבָה וּמוֹצֵאת לַחוּץ, וְחָר שְׁלָה נְרָאָה פְתוּחַ, וְלִשׁוֹן מְשֻׁנָּה הוּא: "כְּדִי שְׁיִשְׁתוּם וְיִסְתוּם

ויגב". ורבותינו אמרו, לפי שאמר: "ומספר את רבע ישראל", שהקדוש ברוך הוא יושב ומונה רביעותיהן של ישראל, מתי תבוא טפה שנוכל הצדיק ממנה. אמר בלבבו: מי שהוא קדוש ומשקתיו קדושים, יסתכל בדברים הללו ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם. ויש מפרשים שתם העינו – פתוח העינו, כמו שתרגם אונקלוס. ועל שאמר שתם העינו ולא אמר "שתם העינים", למדנו שסומא באחת מעיניו הנה.

נאם שמע אמריאל אשר מתזה ש-די יחזה נפל וגלוי עינים:
אימר דשמע מימר מן קדם אל דחיוזו מן קדם ש-די חזי שכיב ומתגלי ליה:

נפל וגלוי עינים – פשוטו כמרגומו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו: כשהנה נגלה עליו, לא הנה בו פח לעמד על רגליו, ונפל על פניו, לפי שהנה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה וקופה לפניו.

מה טבו אהליה יעקב משפנתיה ישראל:
מה טבא ארעה יעקב בית משרף ישראל:

מה טבו אהליה – על שראה פתחיהם שאינן מכנינו זה מול זה. משפנתיה – חניותיה, כמרגומו. דבר אחר: מה טבו אהליה, מה טבו אהל שילה ובית עולמים בישובו, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם. משפנתיה – אף כשהן חרבין, לפי שהן משכונן עליהן וחרבנו כפרה על הגפשות, שנאמר: "כלה ה' את חמתו"; ובמה כלה "ויצאת אש בציון".

כנחלים נטיו כגנת עלי נהר כאהלים נטע י-הנה כפארזים עלי-מים:
כנחליו דמדברין כגנת שקנא דעל פרת כבוסמיא דנצב יי פארזין דנצביבין על מיא:

כנחלים נטיו – שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו: מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה הנה בלבו לקלקלם כשאמר להשית אל המדבר פניו; וכשהפך המקום את פיו – ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר פוליה, כדאיתא בתלק. פאהלים – כמרגומו, לשון "מר ואהלות". נטע ה' – בגן עדן. לשון אחר, פאהלים נטע ה' – כשמים המתוחין כאהל, שנאמר: "וימתחם כאהל לשבת". נטע ה' – לשון נטיעה מצינו באהלים, שנאמר: "ויטע אהלי אפדנו".

ינל-מים מדליו וזרעו במים רבים וירם מאגג מלכו ותנשא מלכתו:
יסגי מלכא דיתרבא מבנוהי וישלוט בעממין סגיאין ויתקף מאגג מלכיה ותנשל מלכותיה:

מדליו – מבארותיו; ופרושו כמרגומו. וזרעו במים רבים – לשון הצלחה הוא זה, כנרע הנרוע על פני המים. וירם מאגג מלכו – מלך ראשון שלקם יכבש את אגג מלך עמלק. ותנשא מלכתו – של יעקב יזמר ויזמר, שיבא אחריו דוד ושלמה.

אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו יאכל גוים צריו ועצמתיקה יגרם וחציו ימחץ:
אל דאפיקנון ממצרים תוקפא ורומא דיליה ייכלון בית ישראל נכסי עממיה שונאיהון ובבזת מלכיהון יתפנקון וארעתהון יחסנון:

אל מוציאו ממצרים – מי גורם להם הגדלה הזאת אל המוציאים ממצרים בתקף ריום שלו; יאכל את הגוים שהם צריו. ועצמתיקה – של צרים. יגרם – מנחם פתר בו לשון שבידה, וכן: "לא גרמו לבקר", וכן: "ואת חרשיה תגרמי". ואני אומר: לשון עצם הוא, שמגרר הבשר בשניו מסביב והמח שבפנים, ומעמיד העצם על ערמיותו. וחציו ימחץ – אונקלוס תרגם: 'חציו של צרים', חלקה שלקם, כמו: "בעלי חצים", 'מרי פלגותא'. וכן ימחץ – לשון "וימחצה וחלקה ברתו", שיחצו את ארצם. ויש לפתח לשון חצים ממש: חציו של הקדוש ברוך הוא ימחץ בדם של צרים, יטבל ויצטבע בדם, כמו: "למען תמחץ רגלך בדם". ואינו זו מלשון מפה, כמו "מחצתי", שהצבוע בדם נראה כאלו מחוץ ונגוע.

כרע שכת פארי וכלביא מי יקימנו מברכיה ברוך וארריה ארוך:
יגוית ישרי בתקוף פארנא וכליתא ולית דיקימניה בריכוה יהון וליטה יהון ליטיון:

כרע שכת פארי – כמרגומו, ותישבו בארצם בכת וגבורה.

ויחר-אף בלק אל-בלעם ויספק את-פפיו ויאמר בלק אל-בלעם לקב איביל קראתיך והנה ברכת ברך זה שלש פעמים:
ותקיה רוגזא דבלק בבלעם וישקפנון לידוהי ואמר בלק לבלעם למלט שנאי קריתך והא ברכא מברככת להון דנו תלת זמנין:

ויספק – הכה זו על זו.

ועתה ברח-לך אל-מקומה אמרתלי כבד אכבדך והנה מנעך י-הנה מפבוד:
וכען איזיל לך לאתרך אמרית יקרא איקרנך והא מנעה יי מן יקר:

ויאמר בלעם אל-בלק הלא גם אל-מלאכיה אשר-שלחת אלי דברתי לאמר:
ונאמר בלעם לבלק הלא אף עם אנגדך דשלחתא לנתי מלילית למימר:

אם יתין לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר אתפי ויהיה לעשות טובה או רעה מלפי אשר ידבר ויהיה אתו אדבר:

לעבר את פי ה' – כאן לא נאמר 'א-להי' כמו שאמר בראשונה, לפי שינוע שנבאש בהקדוש ברוך הוא ונטרד.

ועתה הנני הולך לעמי לכה אינני אשר יעשה העם הנה לעמך באחרית הימים: וכען האנא אזיל לעמי איתא אמלקנה מא דתעביד ואחוי לך מא דינעביד עמא הדין לעמך בסוף יומיא:

הולך לעמי – מעתה הריני כשאר עמי, שנסתלק הקדוש ברוך הוא מעליו. לכה אינני – מה לך לעשות; ומה היא העצה א-להיכם של אלו שונא זמה הוא כוליה, כדאיתא בחלק. תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה, שהרי נאמר: "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם". אשר נעשה העם הנה לעמך – מקרא קצר הוא זה: אינני להכשילם, ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים.

וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העיון: ונטל מתליה נאמר אימר בלעם בר בעור ואימר גוברא דשפיר חזי:

נאם שמע אמרי-אל וידע דעת עליזן מתנה ש-דל יחזה נפל וגלוי עינים: אימר דשמע מימר מן קדם אל וידע מדע מן קדם עלאה חיוו מן קדם ש-די חזי שכיב ומתגלי ליה:

וידע דעת עליזן – לכונן השעה שכועס בה.

אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרוך כוכב מינעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני-שת: חזיתיה ולא כען סכיתיה וליתוהי קריב פד יקום מלכא מינעקב ויתרבא משיחא מישראל ויקטיל רברבי מואב וישלוט בכל בני אנשא:

אראנו – רואה אני שבחו של יעקב וגדלתו, אף לא עתה הוא, אלא לאחר זמן. דרוך כוכב מינעקב – כתר גומו, לשון "דרוך קשתו", שהכוכב עובר כחץ, ובלעז דישיטין"ט. כלומר, יקום מלך. וקם שבט – מלך רודה ומושל. ומחץ פאתי מואב – זה דוד, שנאמר בו: "השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית" וגומר. וקרקר – לשון כורה, כמו: "אני קרתי"; "מקבת בור גשרתם"; "יקרוה עורכי נחל", פוריי"ר בלע"ז. כל בני שת – כל האמות, שכלם יצאו מן שת, בנו של אדם הראשון.

והיה אדום ירשה והיה ירשה שער איביו וישראל עשה חיל: ויהי אדום ירוחא ויהי ירוחא שער לבעלי דבבוהי וישראל יצלח בנכסין:

והיה ירשה שער איביו – לאויביו, לישראל.

ונרד מינעקב והאביד שריד מעיר: וניחות חד מדבית יעקב ויוביד משיניב מקרנת עממא:

ונרד מינעקב – ועוד יהיה מושל אחר מינעקב. והאביד שריד מעיר – החשובה של אדום, היא רומי. ועל מלך המשיח אומר כן, שנאמר בו: "ונרד מים עד ים"; "ולא יהיה שריד לבית עשו".

וירא את-עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: וחזא ית עמלקאה ונטל מתליה נאמר ריש קרביא דישראל הנה עמלק וסופיה לעלמא ייבד:

וירא את עמלק – נסתכל בפרענותו של עמלק. ראשית גוים עמלק – הוא קדם את כלם להלחם בישראל, וכך תרגם אונקלוס. ואחריתו להאבד בידם, שנאמר: "תמחה את זכר עמלק".

וירא את-הקיני וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנה: וחזא ית שלמאה ונטל מתליה נאמר תקיף בית מותבך ושו בכרך תקיף מדורך:

וירא את הקיני – לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק, כענין שנאמר: "ויאמר שאול אל הקיני" וגומר, הזכירו אחר עמלק. נסתכל בגדלתם של בני יתרו, שנאמר בהם: "תרעתים שמעתיים שוכתיים". איתן מושבך – תמה אני, מהיכן זכית לכה הלא אתה עמי היית בעצת "הכה נתחכמה לו", ועתה גתישבת באיתן ומעוז של ישראל.

כי אם יהיה לבער קינו עדמה אשור תשבך: ארי אם יהי לשיצאה שלמאה עד מא אתוראה ישביןך:

כי אם יתקנה לבער קין וגומר – אשכריה שנתקעפת לתקף זה, שאינה נטרד עוד מן העולם; כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותתקנה לבער ממקום שנתישבת שם, מה בכך – **עד מה אשור תשכב** – עד היכן הוא מגלה אותה שמא "לתחלת וחסור" אין זה טרוד מן העולם, אלא טלחיל ממקום למקום, ותשוב עם שאר הגליות.

וישא משלו ויאמר אוי מי יתנה משמו אל:
ונטל מתליה ואמר וי לחייביא דייחון פד יעביד
אלהא ית אלין:

וישא משלו וגומר – פינן שהנפיר את שבנת אשור, אמר, **אוי מי יתנה משמו אל** – מי יכול להחיות את עצמו משומו את אלה, שלא ישים עליו הגזר את אלה שיעמד סנחריב ויבלבל את כל האמות, ועוד יבואו ציים מיז פתים, ויעברו כתיים שהן רומיים בבירניות גדולות על אשור.

וצייל מיז פתים וענו אשור וענו-עבר וגם-הוא עדי
אבד:
וסיעו יצטרחו מרומאי ויענון לאתור וישעבדון
לעבר פרת ואף אנון לעלמא ייבדון:

וענו עבר – וענו אותם שבעבר הנקר. **וגם הוא עדי אבד** – וכן פרש דניאל: "עד די קטילת חיונתא והובד גשמה". **וציים** – ספינות גדולות, כדכתיב: "וצי אדיר", מרגומו "ובורני רבמא".

וינקם בלעם ויגדף וישב למקמו וגם-בלק הגדף לדרפו:
וקם בלעם ואזל ותב לאתריה ואף בלק אזל
לאורחיה:

וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל-בנות
מואב:
ויתיב ישראל בשטין ושרי עמא למטעי בתר
בנת מואב:

בשטים – כד שמה. **לזנות אל בנות מואב** – על ידי עצת בלעם, כדאיתא בסלק.

ותקראן לעם לזבחי א-להיהן ויאכל העם וישתחוו
לא-להיהן:
וקראה לעמא לזבחי טעותהון ואכל עמא וסגידו
לטעותהון:

וישתחוו לא-להיהן – כשתקף יצרו עליו ואמר לה: השמעי לי, והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו: השתחוה לזה.

ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר-אף י-הוה בישראל:
ואתחבר ישראל לבעלא פעור ותקיף רוגזא דיי
בישראל:

פעור – על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו. **ויחר אף ה' בישראל** – שלח בהם מגפה.

וילאמר י-הוה אל-מנשה קח את-פלראשי העם
והוקע אותם לי-הוה נגד השמש וישב תרון אף
י-הוה מישראל:
ואמר יי למנשה דבר ית כל רישי עמא ודון וקטול
דחייב קטול קדם יי לקביל שמשא ויתוב תקוף
רוגזא דיי מישראל:

קח את כל ראשי העם – לשפט את העובדים לפעור. **והוקע אותם** – את העובדים. **והוקע** – היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול: "והוקענום לה", ושם תליה מפרשת. עבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלים נתליו. **נגד השמש** – לעין כל. ומדרש אגדה, השמש מודיע את החוטאים, הענו נקפל מכנגדו והסמה זורחת עליו.

וילאמר מנשה אל-שפטי ישראל הרגו איש אנשיו
הנצמדים לבעל פעור:
ואמר מנשה לדייני ישראל קטולו גבר גוברוהי
דאתחברו לבעלא פעור:

הרגו איש אנשיו – כל אחד ואחד מדניי ישראל הנה הורג שנים, ודייני ישראל שבעה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין.

והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל-אחיו את-
המדניית לעיני מנשה ולעיני פל-עדת בני-ישראל
והמה בכים פתח אהל מועד:
והא גוברא מבני ישראל אתא וקריב לנת אחוהי ית
מדנייתא לעיני מנשה ולעיני כל פנשתא דבני
ישראל ואנון בכון בתרע משפון זמנא:

והנה איש וגומר – נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי, שהנה נשיא שלהם, ואמרו לו: אנו גדונון במיתה, ואתה יושב וכוליה, כדאיתא באלוהי הן הנשרפין את המדניית – כזבי בת צור. **לעיני מנשה** – אמר לו: מנשה, זו אסורה או מתרת אם תאמר: אסורה, בת יתרו מי התירה לה וכוליה, כדאיתא התם. **והמה בכים** – נתעלמה ממנו הלכה; געו כלם בבכיה. בעגל עמד מנשה כנגד ששים רבוא, שנגמר: "ויטסן עד אשר דק" וגומר, וכאן רפו ידיו אלא כדי שיבא פינחס ויטל את הראוי לו.

וּחְזָא פִּינְחָס בְּרֵאֲלֵעָזָר בְּרֵאֲהֵרֹן כְּהֵנָּה וְקָם מִגּוֹ
כְּנֻשָׁתָא וְנָסִיב רוּמָתָא בִּידְיָהּ:

וַיֵּרָא פִּינְחָס בְּרֵאֲלֵעָזָר בְּרֵאֲהֵרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ
הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ:

וַיֵּרָא פִּינְחָס – רָאָה מַעֲשֵׂה וּנְזֹכֵר הַלְכָה; אָמַר לוֹ לַמִּשְׁחָה: מְקוּבְלָנִי מִמֶּךָ, הַבּוֹעֵל אֲרָמִית – קָנְאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. אָמַר לוֹ: קָרִינָא דְאֶגְרָתָא אִיהוּ
לִיִּהּוּי פְּרוּנְקָא מִיַּד וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ וַיִּגְוֹמֵר.

וַעֲלָל בְּתֵר גּוֹבְרָא בְרֵאֲלֵעָזָר לְקוּבְתָא וּבִזְעֵי יָת
תְּרוּיָהוֹן יָת גּוֹבְרָא בְרֵאֲלֵעָזָר וַיָּת אֶתְתָּא בְּמַעֲהָא
וְאֶתְפְּלִי מוֹתָנָא מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקִּבְּהַ וַיִּדְקֹר אֶת־
שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קִבְּתָהּ
וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

אֶל הַקִּבְּהַ – אֶל הָאֵהָל. אֶל קִבְּתָהּ – כְּמוֹ "וְהִלַּחְתִּים וְהִקְבַּח". כֵּן בְּתוֹךְ זְכוּרוֹת שֶׁל זְמָרֵי וּנְקֻבוֹת שְׁלֵה, וְרָאוּ כָּלֵם שְׁלֵא לְחַנּוּם הַרְגָם. וְהִרְבֵּה
נִסִּים נַעֲשׂוּ לוֹ כּוֹלִיָּהּ: כְּדָאִיתָא הֵתָם.

וַהֲוֹ דְמִיתוּ בְּמוֹתָנָא עֲשָׂרִין וְאַרְבַּעַא אֲלָפִין:

וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בְּמַגִּפָּה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אֲלָף:

המשך נ"ך

תוספתא השלם

הָאֲרִיז מִפְּנִיכֶם וַיֵּרָא מֵאֵד לְנַפְשֵׁינּוּ מִפְּנִיכֶם וְנַעֲשֵׂה
אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה: «וַעֲתָה הִנְנּוּ בְּיָדְךָ פֶּטוּב וְכִי־שָׂר בְּעֵינֶיךָ
לַעֲשׂוֹת לָנוּ עֲשֵׂה: «וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן וַיַּצֵּל אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִרְגוּם: «וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֲטָבֵי
עֲצִים וְשֹׂאבֵי מַיִם לַעֲדָה וּלְמִזְבֵּחַ יְ-הוָה עַד־הַיּוֹם הַזֶּה
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר:

ב, ט דְּבָר זֶה הַקִּדְּשׁ, וְאֶכְלָה, בֵּין הוּא בֵּין
חֲבֵרוֹ – הֵרִי זֶה מֵעַל, לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהּ פְּדִיוֹן.
אִם אָמַר: 'הֵרִי הוּא עָלַי', וְאֶכְלָה – מֵעַל
בְּטוֹבַת הַנָּאֲתוֹ. אֶכְלָה אַחֵר – הֵרִי זֶה לֹא
מֵעַל, לְפִיכָךְ אֵין לָהּ פְּדִיוֹן; דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה לֹא מֵעַל,
וְהָלָה נוֹטֵל וְאוֹכֵל. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁנִדְרוּ
קָדָם לְהַפְּקֵרוֹ.

ב, י כָּשֶׁם שְׁשֻׁנֵיהֶם אֲסוּרִים לְדוֹר בְּחֻצָּר, כָּךְ
שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין לְדוֹר בְּמִכּוּר. כָּשֶׁם שְׁשֻׁנֵיהֶם
אֲסוּרִין לְגִדּוֹל תְּרַנְגוּלִין, כָּךְ שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין
לְגִדּוֹל בְּהֵמָה דִּקְהָה.

ב, יא הִיא אֶחָד מֵהֵן רְאוּי לְהִדִּיר אַחֲרֵים
הַנָּאָה עַל חֻלְקוֹ – כּוּפִין אֶת הַרְגִיל לְמַכּוּר
אֶת חֻלְקוֹ. רַחֲבָה שְׁדִרְךָ הַרְבִּים מִפְּסֻקְתָּהּ –
הֵרִי הוּא שֶׁל עוֹלֵי בָּבֶל, אֵין דְּרָךְ הַרְבִּים
מִפְּסֻקְתָּהּ – הֵרִי הוּא שֶׁל אֲנָשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר.

ב, יב הַמוֹדֵר הַנָּאָה מַעִירוֹ אוֹ מְבַנֵּי עִירוֹ,
וּבָא אַחֵר וַיֵּשֶׁב שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם – מִתֵּר בּוֹ.
מִיּוֹשְׁבֵי עִירוֹ וּבָא אַחֵר וַיֵּשֶׁב שָׁם שְׁלֹשִׁים
יוֹם – אֲסוּר בּוֹ. הַמוֹדֵר הַנָּאָה מִחֲבֵרוֹ בְּפָנָיו
– אֵין נִשְׂאָלִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו, שְׁלֹא בְּפָנָיו –
נִשְׂאָלִין לוֹ בְּפָנָיו וְלֹא בְּפָנָיו.

ג וַיִּשְׁכַּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֶּקֶר וַיִּסְעוּ מִהַשְּׁטִים וַיָּבֹאוּ עַד־
הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְנוּ שָׁם טָרִם יַעֲבְרוּ: וַיְהִי
מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעֲבְרוּ הַשְּׁטָרִים בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה:
וַיִּצְווּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר כִּרְאֲתֹכֶם אֵת אַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה
אֶל־לְהִיכֶם וְהַפְּהַנִּים הַלְּוִיִּם נִשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם תִּסְעוּ
מִמְּקוֹמְכֶם וְהִלַּכְתֶּם אַחֲרָיו: אַךְ | רְחוֹק יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם
וּבְנֵי כְּאֻלְפִים אִמָּה בַּמִּדְּהָ אֶל־תִּקְרְבוּ אֵלָיו לְמַעַן אֲשֶׁר־
תִּדְעוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ־בָּהּ כִּי לֹא עִבַרְתֶּם בַּדֶּרֶךְ
מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי
מִחֵר יַעֲשֶׂה יְהוָה בְּקֶרְבְּכֶם נִפְלְאוֹת: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
אֶל־הַפְּהַנִּים לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת־אַרְוֹן הַבְּרִית וַעֲבְרוּ לִפְנֵי
הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת־אַרְוֹן הַבְּרִית וַיִּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גְּדֹלְךָ בְּעֵינַי כָּל־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן כִּי כַּאֲשֶׁר הֵייתִי עִם־מֹשֶׁה אֶתְּהַיָּה
עִמָּךְ: וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת־הַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי אַרְוֹן־הַבְּרִית
לֵאמֹר כִּבְּאַתֶּם עַד־קִצֵּה מִי הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמְדוּ:
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּשׁוּ הַנָּה וּשְׁמַעוּ אֶת־
דְּבַר יְהוָה אֶל־לְהִיכֶם: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי
אֵל חַי בְּקֶרְבְּכֶם וְהוֹרֵשׁ יוֹרֵי־שׁ מִפְּנֵיכֶם אֶת־הַכּוֹנְעֵנִי
וְאֶת־הַחַתִּי וְאֶת־הַחַיִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַגְּרַגְשִׁי
וְהָאֲמָרִי וְהַיְבוֹסִי: הַנָּה אַרְוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ
עָבַר לִפְנֵיכֶם בַּיַּרְדֵּן: וְעַתָּה קָחוּ לְכֶם שִׁגְי עֶשֶׂר אִישׁ
מִשְׁבָּטֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד לְשִׁבְט: וְהָיָה
כַּנֹּחַ פְּפוֹת רַגְלֵי הַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי אַרְוֹן יְהוָה אֲדוֹן כָּל־
הָאָרֶץ בְּמֵי הַיַּרְדֵּן מִי הַיַּרְדֵּן יִכְרֹתוּן הַמַּיִם הַיַּרְדִּים
מִלְּמַעַלָּה וַיַּעֲמְדוּ גַד אֶחָד: וַיְהִי בְּנוֹסַע הָעָם מֵאֶהֱלִיָּהֶם
לְעָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן הַבְּרִית לִפְנֵי
הָעָם: וַכִּבֹּא נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן עַד־הַיַּרְדֵּן וּרַגְלֵי הַפְּהַנִּים
נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן נִטְבְּלוּ בַקִּצֵּה הַמַּיִם וְהַיַּרְדֵּן מְלֹא עַל־כָּל־
גְּדוֹתָיו כֹּל יְמֵי קִצִּיר: וַיַּעֲמְדוּ הַמַּיִם הַיַּרְדִּים מִלְּמַעַלָּה
קָמוּ גַד־אֶחָד הַרְחֵק מֵאֵד מֵאֵד הַעִיר אֲשֶׁר מֵצַד צִרְתָּן
וְהַיַּרְדִּים עַל יָם הָעַרְבָּה יַם־הַמֶּלֶח תָּמוּ נִכְרְתוּ וְהָעָם
עָבְרוּ גַגַד יְרִיחוֹ: וַיַּעֲמְדוּ הַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן בְּרִית־
יְהוָה בְּחֶרֶבָה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הֵכֵן וְכָל־יִשְׂרָאֵל עָבְרִים
בְּחֶרֶבָה עַד אֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־הַגּוֹי לְעָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן:

ד וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־הַגּוֹי לְעָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: קָחוּ לְכֶם מִן־הָעָם שִׁגְיִם עֶשֶׂר
אֲנָשִׁים אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־אֶחָד מִשְׁבָּט: וַצִּוּ אוֹתָם לֵאמֹר
שְׂאוּ־לְכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצַּב רַגְלֵי הַפְּהַנִּים הַכִּיּוֹן
שְׁתִּים־עֶשְׂרֵה אַבְנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהַנְּחַתְתֶּם
אוֹתָם בְּמַלְלוֹן אֲשֶׁר־תִּלְוֵנוּ בּוֹ הַלְּיָלָה: וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ
אֶל־שִׁגְיֵי הָעֶשֶׂר אִישׁ אִישׁ הַכִּיּוֹן מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־
אֶחָד אִישׁ־אֶחָד מִשְׁבָּט: וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עָבְרוּ לִפְנֵי

אַרְוֹן יְהוָה אֶל־לְהִיכֶם אֶל־תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ לְכֶם אִישׁ
אַבֵּן אַחַת עַל־שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שְׁבָטֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל: לְמַעַן
תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקֶרְבְּכֶם כִּי־יִשְׁאַלּוּן בְּנֵיכֶם מִחֵר לֵאמֹר
מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְכֶם: וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרְתוּ
מִיַּמֵּי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן
נִכְרְתוּ מִי הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה אַבְנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כַּאֲשֶׁר
דָּבַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפַּר שְׁבָטֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
וַיַּעֲבְרוּם עִמָּם אֶל־הַמְּלֹחַ וַיִּנְחֹתוּם שָׁם: וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
אַבְנִים תְּקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצַּב רַגְלֵי
הַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי אַרְוֹן הַבְּרִית וַיְהִי שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
וְהַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי הָאָרְוֹן עִמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תָּם כָּל־
הַדְּבַר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל־הָעָם כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיִּמְתְּרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ:
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּם כָּל־הָעָם לְעָבֹר וַיַּעֲבֹר אַרְוֹן־יְהוָה
וְהַפְּהַנִּים לִפְנֵי הָעָם: וַיַּעֲבְרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גַד וְחַצִּי
שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה חֲמִשִּׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דָּבַר
אֱלֹהֵיכֶם מֹשֶׁה: כַּאֲרַבְעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ לִפְנֵי
יְהוָה לְמַלְחָמָה אֵל עַרְבֹת יְרִיחוֹ: בַּיּוֹם הַהוּא גְּדַל
יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר
נִרְאוּ אֶת־מֹשֶׁה כָּל־יְמֵי חַיָּיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
לֵאמֹר: צִוֶּה אֶת־הַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי אַרְוֹן הַעֲדוֹת וַיַּעֲלוּ מִן־
הַיַּרְדֵּן: וַיִּצְוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַפְּהַנִּים לֵאמֹר עָלוּ מִן־
הַיַּרְדֵּן: וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַפְּהַנִּים נִשְׂאֵי אַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה
מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְּקוּ פְּפוֹת רַגְלֵי הַפְּהַנִּים אֵל הַחֶרֶבָה
וַיִּשְׁבּוּ מִי־הַיַּרְדֵּן לְמִקְוָמָם וַיִּלְכוּ כְּתִמּוֹל־שְׁלֹשׁוֹם עַל־
כָּל־גְּדוֹתָיו: וְהָעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂוֹר לְחַדֵּשׁ
הָרֵאשׁוֹן וַיִּתְּנוּ בַּגִּלְגָּל בַּקִּצֵּה מִזְרַח יְרִיחוֹ: וְאֵת שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקָחוּ מִן־הַיַּרְדֵּן תְּקִים
יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל: וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר
יִשְׁאַלּוּן בְּנֵיכֶם מִחֵר אֶת־אֲבוֹתֶם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים
הָאֵלֶּה: וְהוֹדַעְתֶּם אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בִּיבִשְׁתָּה עָבַר
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶל־לְהִיכֶם
אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד־עָבַרְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
אֶל־לְהִיכֶם לַיָּם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפְּנֵינוּ עַד־עָבַרְנוּ:
לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־גִּד יְהוָה כִּי חֲזָקָה הִיא
לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת־יְהוָה אֶל־לְהִיכֶם כָּל־הַיָּמִים:

ה וַיְהִי כַּשְּׁמַע כָּל־מַלְכֵי הָאֲמָרִי אֲשֶׁר בְּעָבַר הַיַּרְדֵּן לְמָה
וְכָל־מַלְכֵי הַכּוֹנְעֵנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ
יְהוָה אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַד־עָבַרְתֶּם וַיִּמַּס
לְבָבָם וְלֹא־הָיָה בָּם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: בָּעֵת
הַהִיא אָמַר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חֲרֻבוֹת צָרִים

ושוב מל את בני ישראל שנית: ויעשילו יהושע
קרבות צרים וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות:
ונה הדבר אשר מל יהושע פלהעם היצא ממצרים
הזכרים כל אנשי המלחמה מתו במדבר בדרך בצאתם
ממצרים: כיימלים היו פלהעם היצאים וכלהעם
הילדים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לאמלו: כי
ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר עדתם פלה
הגוי אנשי המלחמה היצאים ממצרים אשר לאשמעו
בקול יהנה אשר נשבע יהנה להם לבלתי הראותם
את הארץ אשר נשבע יהנה לאבותם לתת לנו ארץ
זבת חלב ודבש: ואת בנייהם הקים תחתם אתם מל
יהושע כיערלים היו כי לאמלו אותם בדרך: ויהי
פאשרתמו כלהגוי להמול וישבו תחתם במחנה עד
חיותם: ויאמר יהנה אלייהושע היום גלותי את
חרפת מצרים מעליכם ויקרא שם המקום ההוא גלגל
עד היום הזה: ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את
הפסח בארבעה עשר יום לתדש בערב בערבות יריחו:
ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי
בעצם היום הזה: וישבת המן ממחרת באכלם מעבור
הארץ ולא היתה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת
ארץ פנעו בשנה ההיא: ויהי בהיות יהושע ביריחו
וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו וחרפו שלופה
בידו וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה אם
לצרנו: ויאמר לא כי אני שר צבא יהנה עתה
באתי ויפל יהושע אלפניו ארצה וישתחו ויאמר לו
מה אדני מדבר אלעבדו: ויאמר שר צבא יהנה אל
יהושע שלגעלה מעל רגלה כי המקום אשר אתה עמד
עליו קדש הוא ויעש יהושע כן:

עברו ותקעו בשופרות וארון ברית יהנה הלך
אחריהם: והחלוץ הלך לפני הפנהים תקעי השופרות
והמאסף הלך אחרי הארון הלך ותקוע בשופרות:
ואתהעם צנה יהושע לאמר לא תריעו ולא תשמיעו
אתקולכם ולא יצא מפיכם דבר עד יום אמרי אליכם
הריעו והריעתם: ויסב ארון יהנה אתהעיר תקף
פעם אחת ויבאו המחנה וילינו במחנה: וישפם יהושע
בבקר וישאו הפנהים את ארון יהנה: ושבעה
הפנהים נשאים שבעה שופרות היבלים לפני ארון
יהנה הלכים הלך ותקעו בשופרות והחלוץ הלך
לפניהם והמאסף הלך אחרי ארון יהנה הלך ותקוע
בשופרות: ויסבו אתהעיר ביום השני פעם אחת
וישבו המחנה פה עשו ששת ימים: ויהי ביום
השביעי וישכמו פעלות השחר ויסבו אתהעיר
כמשפט הזה שבע פעמים רק ביום ההוא סבו את
העיר שבע פעמים: ויהי בפעם השביעית תקעו
הפנהים בשופרות ויאמר יהושע אלהעם הריעו כיי
נתן יהנה לכם אתהעיר: והיתה העיר חרם היא וכל
אשר בה לינה רק רחב הזונה תחיה היא וכל אשר
אתה בבית כי תחבאתה את המלאכים אשר שלחנו:
ורק אתם שמרו מן החרם פן תחרימו ולקחתם מן
החרם ושמתם את מחנה ישראל לחרם ועכרתם אותו:
וכל פסח וזבח וכלי נחשת וברזל קדש הוא לינה
אוצר יהנה יבוא: ויגרע העם ויתקעו בשופרות ויהי
כשמע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה
ותפל החומה תחיתה ויעל העם העירה איש נגדו
וילכדו את העיר: ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש
ועד אשה מנער ועד זקן ועד שור ושה וחמור לפי
חרב: ולשנים האנשים המרגלים את הארץ אמר
יהושע באו בית האשה הזונה והוציאו משם את
האשה ואת כל אשר לה פאשר נשבעתם לה: ויבאו
הנערים המרגלים ויציאו את רחב ואת אביה ואת
אמה ואת אחיה ואת כל אשר לה ואת כל משפחותיה
הוציאו ויניחום מתוך המחנה ישראל: והעיר שרפו
באש וכל אשר בה רק הפסח והזבח וכלי הנחשת
והברזל נתנו אוצר בית יהנה: ואת רחב הזונה ואת
בית אביה ואת כל אשר לה החיה יהושע ותשב בקרב
ישראל עד היום הזה כי תחביאה את המלאכים אשר
שלח יהושע לרגל את יריחו: וישבע יהושע בעת
ההיא לאמר ארוור האיש לפני יהנה אשר יקום ובנה
את העיר הזאת את יריחו בכרו ויסדנה ובצעירו
יציב דלתיה: ויהי יהנה את יהושע ויהי שמו בכל
הארץ:

ז וַיִּמְעְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַל בְּחֶרֶם וַיִּקַּח עִקְוֹ בֶן־פְּרָמִי
בֶן־זַבְדִּי בֶן־זָרַח לְמִטָּה יְהוּדָה מִן־הַחֶרֶם וַיַּחֲרֹף
יְהוָה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אַנְשִׁים מִרִּיחוֹ
הַעֵי אֲשֶׁר עִם־בֵּית אֹנָן מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לֵאמֹר עֲלוּ וְרַגְלוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּרְגְּלוּ אֶת־
הָעַי׃ וַיָּשָׁבוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲלֵי־יַעַל כָּל־הָעָם
כְּאֲלֻפִים אִישׁ אֹ אוֹ כְּשִׁלְשֵׁת אֲלֻפִים אִישׁ יַעֲלוּ וַיִּכּוּ אֶת־
הָעַי אֶל־תִּיגַע־שָׁמָּה אֶת־כָּל־הָעָם כִּי מָעַט הָמָּה׃ וַיַּעֲלוּ
מִן־הָעָם שָׁמָּה כְּשִׁלְשֵׁת אֲלֻפִים אִישׁ וַיִּגְסּוּ לִפְנֵי אַנְשֵׁי
הָעַי׃ וַיִּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעַי כְּשִׁלְשֵׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ
וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשָּׁעַר עַד־הַשְּׂבָרִים וַיָּפּוּם בַּמּוֹרֵד וַיִּמַּס
לְבַב־הָעָם וַיְהִי לַמַּיִם׃ וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שִׁמְלֹתָיו וַיִּפֹּל עַל־
פָּנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה עַד־הָעֶרֶב הוּא וְזַקְנָיו
יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עִפְרָ עַל־רֹאשָׁם׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהֵה ו
א־דַגִּי יְהוָה לָמָּה הִעֲבַרְתָּ הַעֲבִיר אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־
הַיַּרְדֵּן לָתֵת אֹתָם בְּיַד הָאֲמָרִי לְהִאֲבִידָם וְלוֹ הוֹאֲלָנוּ
וַנִּשָּׁב בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן׃ כִּי א־דַגִּי מָה אֲמַר אַחֲרַי אֲשֶׁר הִפְדּוּ
יִשְׂרָאֵל עָרָף לִפְנֵי אֵיבָיו׃ וַיִּשְׁמָעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכָל יִשְׂבֵי
הָאָרֶץ וַנִּסְבּוּ עֲלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת־שִׁמְנוּ מִן־הָאָרֶץ וּמָה־
תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ קָם לָךְ
לָמָּה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל־פְּנֵיךָ׃ חֲטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ
אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן־הַחֶרֶם וְגַם
גָּנְבוּ וְגַם כָּחֲשׂוּ וְגַם שָׁמוּ בְכֻלֵּיהֶם׃ וְלֹא יָכְלוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל לָקוּם לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם עָרָף יָפְנוּ לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם כִּי
הָיוּ לַחֶרֶם לֹא אוֹסִיף לְהִנּוֹת עִמָּכֶם אִם־לֹא תִשְׁמָדוּ
הַחֶרֶם מִקִּרְבְּכֶם׃ קָם קִדָּשׁ אֶת־הָעָם וְאָמַרְתָּ הַתְּקַדְּשׁוּ
לְמַחַר כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל חֶרֶם בְּקִרְבְּךָ
יִשְׂרָאֵל לֹא תוּכַל לָקוּם לִפְנֵי אֵיבֵיךָ עַד־הִסְרִיכֶם הַחֶרֶם
מִקִּרְבְּכֶם׃ וַיִּקְרַבְתֶּם בַּבֶּקֶר לִשְׂבָטֵיכֶם וְהָיָה הַשֶּׁבֶט
אֲשֶׁר־יִלְפָדְנוּ יְהוָה יִקְרַב לְמִשְׁפַּחֹת וְהַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר־
יִלְפָדְנָה יְהוָה תִּקְרַב לְבָתִּים וְהַבֵּית אֲשֶׁר יִלְפָדְנוּ יְהוָה
יִקְרַב לְגַבְרִים׃ וְהָיָה הַגִּלְגָּד בְּחֶרֶם יִשְׂרָאֵל בְּאֵשׁ אֹתוֹ
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לּוֹ כִּי עָבַר אֶת־בְּרִית יְהוָה וְכִי־עָשָׂה
נִבְלָה בְיִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרַב אֶת־
יִשְׂרָאֵל לִשְׂבָטָיו וַיִּלְכַּד שֶׁבֶט יְהוּדָה׃ וַיִּקְרַב אֶת־
מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה וַיִּלְכַּד אֶת מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי וַיִּקְרַב אֶת־
מִשְׁפַּחַת הַזְּרָחִי לְגַבְרִים וַיִּלְכַּד זַבְדִּי׃ וַיִּקְרַב אֶת־בֵּיתוֹ
לְגַבְרִים וַיִּלְכַּד עִקְוֹ בֶן־פְּרָמִי בֶן־זַבְדִּי בֶן־זָרַח לְמִטָּה
יְהוּדָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־עַמּוֹן בְּנֵי שִׁים־גָּא כְבוֹד
לִי־הָיָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתוֹלְוֹ תוֹדָה וְהַגְד־גָּא לִי מָה
עָשִׂיתָ אֶל־תִּכְחַד מִמֶּנִּי׃ וַיַּעַן עַמּוֹן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר
אֲמָנָה אֲנֹכִי חָטָאתִי לִי־הָיָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכַזָּאת
וְכַזָּאת עָשִׂיתִי׃ וַאֲרָא בַשָּׁלָל אֲדָרַת שְׂנֵעַר אַחַת טוֹבָה

וּמֵאֲתָיִם שְׂקָלִים כֶּסֶף וְלִשְׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׂקָלִים
מִשְׂקָלוֹ וְאֶחָד־מֵהֶם וְאֶחָד־מֵהֶם טְמוּנִים בְּאָרֶץ בְּתוֹךְ
הָאֲהֵלִי וְהַכֶּסֶף תַּחְתֵּיהָ׃ וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ מַלְאָכִים וַיִּרְצּוּ
הָאֲהֵלָה וְהָיָה טְמוּנָה בְּאֲהֵלוֹ וְהַכֶּסֶף תַּחְתֵּיהָ׃ וַיִּקְחוּם
מִתּוֹךְ הָאֲהֵל וַיִּבְאוּם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וְאֵל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּצְקֵם לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־עִקְוֹ בֶן־זָרַח
וְאֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הָאֲדָרַת וְאֶת־לִשְׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת־בְּנָיו
וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־שׁוֹרוֹ וְאֶת־חֲמֹרוֹ וְאֶת־צֹאֲנוֹ וְאֶת־אֲהֵלוֹ
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עִמָּךְ
עָכוֹר׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עָכַרְתֶּנוּ יַעֲפָרְךָ יְהוָה בְּיָוִם
הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל אֲבָן וַיִּשְׂרָפוּ אֹתָם בְּאֵשׁ
וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בְּאֲבָנִים׃ וַיִּקְיָמוּ עֲלָיו גִּלְגַּבְנִים גְּדוֹל עַד
הַיּוֹם הַזֶּה וַיָּשָׁב יְהוָה מִחֶרְוֹן אִפּוֹ עַל־פְּנֵי קָרְא שֵׁם
הַמָּקוֹם הַהוּא עִמָּךְ עָכוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּירָא וְאֶל־תַּחַת קַח
עִמָּךְ אֶת כָּל־הָעָם הַמְּלַחְמָה וְקוּם עֲלֵה הָעַי רֹאֵה וְנִתְּתִי
בְיָדְךָ אֶת־מִלְחָתָהּ הָעַי וְאֶת־עַמּוֹ וְאֶת־עִירוֹ וְאֶת־אֲרָצוֹ׃
וְעָשִׂיתָ לְעַי וְלַמְּלָכָה כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְרִיחוֹ וְלַמְּלָכָה רַק־
שָׁלַלָה וּבַהֲמַתָּה תִּבְזּוּ לְכֶם שִׁים־לָךְ אַרְבַּ לְעִיר מֵאֲחֵרֵיהָ׃
וַיָּקָם יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־הָעָם הַמְּלַחְמָה לַעֲלוֹת הָעַי וַיִּבְתַּר
יְהוֹשֻׁעַ שְׁלִשִׁים אֲלָף אִישׁ גְּבוּרֵי הַחַיִל וַיִּשְׁלַחֵם לְיָלָה׃
וַיִּצּוּ אֹתָם לֵאמֹר רְאוּ אִתְּם אַרְבָּים לְעִיר מֵאֲחֵרֵי הָעִיר
אֶל־תִּרְחִיקוּ מִן־הָעִיר מֵאֵד וְהִיִּיתֶם כָּלְכֶם נִכְנָיִם׃ וְאֲנִי
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֶל־הָעִיר וְהָיָה כִּי־יִצְאוּ
לְקִרְאֹתָם כַּאֲשֶׁר בְּרֹאשׁוֹהָ וְנִסְנוּ לִפְנֵיהֶם׃ וַיִּצְאוּ אַחֲרֵינוּ
עַד הַתִּיקְנוּ אוֹתָם מִן־הָעִיר כִּי יֹאמְרוּ נָסִים לִפְנֵינוּ
כַּאֲשֶׁר בְּרֹאשׁוֹהָ וְנִסְנוּ לִפְנֵיהֶם׃ וְאִתְּם תִּקְמוּ מִהָאוֹרֵב
וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָעִיר וְנִתְּנָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיַדְכֶם׃
וְהָיָה כִּתְּפִשְׁכֶם אֶת־הָעִיר תַּעֲזִיתוּ אֶת־הָעִיר בְּאֵשׁ כַּדָּבָר
יְהוָה תַּעֲשׂוּ רְאוּ צִוִּיתִי אֹתְכֶם׃ וַיִּשְׁלַחֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיִּלְכוּ
אֶל־הַמְּאֹרֵב וַיָּשָׁבוּ בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעַי מִיָּם לְעַי וַיִּלְוּ
יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם׃ וַיִּשְׁכַּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֶּקֶר
וַיִּפְקֵד אֶת־הָעָם וַיַּעַל הוּא וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָעָם הָעַי׃
וְכָל־הָעָם הַמְּלַחְמָה אֲשֶׁר אֹתוֹ עָלוּ וַיִּגְשׂוּ וַיִּבְאוּ גִגְד
הָעִיר וַיִּחַנּוּ מִצְפּוֹן לְעַי וְהָעַי בֵּינָם וּבֵין־הָעַי׃ וַיִּקַּח
כַּחֲמִשָּׁת אֲלֻפִים אִישׁ וַיִּשֶׁם אוֹתָם אֹרֵב בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין
הָעַי מִיָּם לְעִיר׃ וַיִּשְׁלַחֵם הָעָם אֶת־כָּל־הַמַּחְנֶה אֲשֶׁר
מִצְפּוֹן לְעִיר וְאֶת־עַקְבוֹ מִיָּם לְעִיר וַיִּלְוּ יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה
הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם׃ וַיְהִי כִּרְאוֹת מִלְחָת־הָעַי וַיִּמְהָרוּ
וַיִּשְׁלַחֵם וַיִּצְאוּ אַנְשֵׁי־הָעִיר לְקִרְאֹת־יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה
הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמוֹעֵד לִפְנֵי הָעֶרְבָה וְהוּא לֹא יָדַע כִּי־
אַרְבַּ לּוֹ מֵאֲחֵרֵי הָעִיר׃ וַיִּנְגַּעוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵיהֶם וַיִּגְסּוּ דָרָךְ הַמַּדְבָּר׃ וַיִּזְעַקוּ כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בָּעַי

לְרֹדֶף אַחֲרֵיהֶם וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרָיִךְ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּנְתְּקוּ מִן־הָעִיר:
וְלֹא־נִשְׁאַר אִישׁ בְּעַל וּבֵית אֶל אֲשֶׁר לֹא־יָצְאוּ אַחֲרָיִךְ
יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲזְבוּ אֶת־הָעִיר פְּתוּחָהּ וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרָיִךְ יִשְׂרָאֵל:
וַיֹּאמְרוּ י־הִנֵּה אֱלֹהֵי־יְהוֹשֻׁעַ נֹטָה בַּפִּידוֹן אֲשֶׁר־בִּידְךָ אֶל־
הָעִי כִּי בִידְךָ אֶתְנַגֵּה וַיִּטּוּ יְהוֹשֻׁעַ בַּפִּידוֹן אֲשֶׁר־בִּידוֹ אֶל־
הָעִיר: וְהָאוֹרֵב קָם מִהֶרֶה מִמְּקוֹמוֹ וַיִּרְוּצוּ בַּנְּטוֹת יָדוֹ
וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיִּלְכְּדוּהָ וַיִּמְהָרוּ וַיַּצִּיטוּ אֶת־הָעִיר בְּאֵשׁ:
וַיִּפְּנוּ אַנְשֵׁי הָעִי אַחֲרֵיהֶם וַיִּרְאוּ וַהֲגִה עָלֶיהָ עֵשֶׂן הָעִיר
הַשְּׂמִימָה וְלֹא־הָיָה בָהֶם יָדַיִם לְנוֹס הִנֵּה וַהֲגִה וְהָעַם הִגִּס
הַמִּדְבָּר נִהַפְּךָ אֶל־הַרְוֹדָה: וַיְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאוּ
כִּי־לָכַד הָאֹרֵב אֶת־הָעִיר וְכִי עָלָה עֵשֶׂן הָעִיר וַיִּשְׁבּוּ
וַיָּכּוּ אֶת־אַנְשֵׁי הָעִי: וְאַלֶּהָ יָצְאוּ מִן־הָעִיר לְקִרְאֲתָם
וַיִּהְיוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ אֵלֶּהָ מִזָּה וְאַלֶּהָ מִזָּה וַיָּכּוּ אוֹתָם
עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וּפְלִיט: וְאֶת־מֶלֶךְ הָעִי
תָּפְסוּ חַי וַיִּקְרְבוּ אֹתוֹ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ: וַיְהִי כַּכֹּלֹת יִשְׂרָאֵל
לְהַרְגֹּת אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָעִי בַּשֶּׁלֶחַ בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָדְפוּם בּוֹ
וַיִּפְּלוּ כָלָם לְפִי־חֶרֶב עַד־תָּמָם וַיִּשְׁבּוּ כָל־יִשְׂרָאֵל הָעִי
וַיָּכּוּ אֹתָהּ לְפִי־חֶרֶב: וַיְהִי כָל־הַנְּפִלִים בַּיּוֹם הַהוּא
מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף כָּל אַנְשֵׁי הָעִי:
וַיְהוֹשֻׁעַ לֹא־הֵשִׁיב יָדוֹ אֲשֶׁר נָטָה בַּפִּידוֹן עַד אֲשֶׁר
הִחְרִים אֶת כָּל־יֹשְׁבֵי הָעִי: בַּרְק הַבְּהֵמָה וּשְׁלַל הָעִיר
הָיָא בְּזָזוֹ לָהֶם יִשְׂרָאֵל כְּדָבָר י־הִנֵּה אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־
יְהוֹשֻׁעַ: וַיִּשְׂרָף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעִי וַיְשִׁימָהּ תַּלְעוּלָם
שְׂמָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְאֶת־מֶלֶךְ הָעִי תָלָה עַל־הָעֵץ
עַד־עֵצַת הָעָרֵב וּכְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּרְיִדוּ אֶת־
גִּבְלָתוֹ מִן־הָעֵץ וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ אֶל־פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר
וַיִּקְיָמוּ עָלָיו גִּלְיָאֲבָנִים גְּדוֹל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: אִזּוֹ יִבְגֶּה
יְהוֹשֻׁעַ מִזַּבַּח לִי־הַזֶּה אֶ־לְהִי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל:
כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָד־יְיָ הַזֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּפְּתוּב
בְּסֶפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזַּבַּח אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא־הִגִּיף
עָלֶיהֶן בְּרִגְלָם וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֲלוֹת לִי־הַזֶּה וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים:
וַיִּכְתַּב־שָׁם עַל־הָאֲבָנִים אֵת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר
כָּתַב לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכָל־יִשְׂרָאֵל וּזְקֵנָיו
וּשְׂטָרִים וּשְׁפָטָיו עִמָּדִים מִזָּה וּמִזָּה לְאַרְוֹן נִגְדֹ
הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם נִשְׁאַי | אַרְוֹן בְּרִית־יְיָ הַזֶּה כַּגֵּר כַּאֲזָרַח
חֲצִיֹּו אֶל־מֹוֹל הַר־גְּרִזִּים וְחֲחֲצִיֹּו אֶל־מֹוֹל הַר־עֵיבָל
כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָד־יְיָ הַזֶּה לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל
בְּרֹאשְׁגָה: וְאַחֲרֵי־כֵן קָרָא אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה
הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כַּכֹּל־הַכְּתוּב בְּסֶפֶר הַתּוֹרָה: לֹא־הָיָה
דָּבָר מִכָּל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא יְהוֹשֻׁעַ גִּגְד
כָּל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל וְהַנְּשִׂיִם וְהַטָּף וְהַגֵּר הַהֵלֶךְ בְּקֶרְבָּם:

ט וַיְהִי כַשְּׂמַע כָּל־הַמַּלְכִּים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּהַר
וּבַשְּׂפֵלָה וּבְכָל חוֹף הַיָּם הַגְּדוֹל אֶל־מֹוֹל הַלְּבָנוֹן הַחֲתִיל

וְהָאֲמָרִי הַכְּנַעֲנִי הַפְּרָזִי הַחֲתִי וְהַיְבוּסִי: וַיִּתְקַבְּצוּ יַחְדָּו
לְהִלָּחֵם עִם־יְהוֹשֻׁעַ וְעִם־יִשְׂרָאֵל פֶּה אַחָד: וַיִּשְׁבִּי גִבְעוֹן
שָׁמְעוּ אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וְלָעִי: וַיַּעֲשׂוּ גַם־
הֶמָּה בְּעֶרְמָה וַיִּלְכוּ וַיַּצְטִיגּוּ וַיִּקְחוּ שָׂקִים בָּלִים
לְחַמּוֹרֵיהֶם וּנְאֻדוֹת לִין בָּלִים וּמִבְּקָעִים וּמִצְרָרִים:
וַיַּעֲלֹת בָּלוֹת וּמִטְלָאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וּשְׁלֵמוֹת בָּלוֹת
עָלֵיהֶם וְכָל לָחֶם צֵידָם יָבֵשׁ הָיָה גַקְדִּים: וַיִּלְכוּ אֶל־
יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְאֶל־אִישׁ
יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָן רְחוֹקָה כְּאֲנוּ וְעַתָּה פְּרִתוּ־לָנוּ בְּרִית:
וַיֹּאמֶר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַחֲתִי אוֹלֵי בְּקֶרְבִּי אַתְּהָ יוֹשֵׁב
וְאִידָּ אַכְרַת־לָךְ בְּרִית: וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ עֲבָדֶיךָ
אֲנַחְנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ מִי אַתֶּם וּמֵאַיִן תָּבֹאוּ:
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מֵאַרְצָן רְחוֹקָה מְאֹד בָּאוּ עֲבָדֶיךָ לְשֵׁם
יְיָ הַזֶּה אֶ־לְהִיף כִּי־שָׁמַעְנוּ שָׁמְעוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
בְּמִצְרָיִם: וְאֵת | כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לְשֹׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמָרִי
אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ חַשְׁבוֹן וְלַעֲוֹג מֶלֶךְ־
הַבָּשָׁן אֲשֶׁר בְּעִשְׁתְּרוֹת: וַיֹּאמְרוּ אֵלָינוּ זְקִינָנוּ וְכָל־
יֹשְׁבֵי אֶרְצָנוּ לֵאמֹר קָחוּ בְיַדְכֶם צֵידָהּ לְדָרְךָ וּלְכוּ
לְקִרְאֲתָם וְאַמְרַתֶּם אֲלֵיהֶם עֲבָדֵיכֶם אֲנַחְנוּ וְעַתָּה פְּרִתוּ־
לָנוּ בְּרִית: זֶה | לְחַמְנוּ חָם הַצְּטִיגְנוּ אֹתוֹ מִבְּתֵינֵנוּ בַּיּוֹם
צִאתְנוּ לְלָכַת אֲלֵיכֶם וְעַתָּה הִנֵּה יָבֵשׁ וְהִנֵּה גַקְדִּים:
וְאַלֶּהָ נְאֻדוֹת הַלֵּין אֲשֶׁר מִלְּאֲנוּ חֲדָשִׁים וְהִנֵּה הַתְּבַקְּעוּ
וְאַלֶּהָ שְׁלֵמוֹתֵינוּ וַיַּעֲלִינוּ בְּלוֹ מֶרֶב הַדָּרְךָ מְאֹד: וַיִּקְחוּ
הָאֲנָשִׁים מִצֵּידָם וְאֶת־פִּי יְיָ הַזֶּה לֹא שָׁאָלוּ: וַיַּעֲשׂ לָהֶם
יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם וַיִּכְרַת לָהֶם בְּרִית לְחִיּוּתָם וַיִּשְׁבְּעוּ לָהֶם
נְשִׂאֵי הָעַדָּה: וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשַׁת יָמִים אַחֲרָיִךְ אֲשֶׁר־
פְּרִתוֹ לָהֶם בְּרִית וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־קָרְבִים הֵם אֵלָיו וּבְקֶרְבּוֹ
הֵם יֹשְׁבִים: וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵיהֶם בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וְעָרֵיהֶם גִּבְעוֹן וְהַפְּזִירָהּ וּבְאֵרוֹת וּקְרִיַת
יַעֲרִים: וְלֹא הָפּוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי
הָעַדָּה בִּי־הַזֶּה אֶ־לְהִי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְנוּ כָּל־הָעַדָּה עַל־
הַנְּשִׂאִים: וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַנְּשִׂאִים אֶל־כָּל־הָעַדָּה אֲנַחְנוּ
נִשְׁבְּעוּ לָהֶם בִּי־הַזֶּה אֶ־לְהִי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא נוּכַל
לְנַגֵּעַ בָּהֶם: נָאֵת נַעֲשֵׂה לָהֶם וְהַחַיָּה אוֹתָם וְלֹא־יִהְיֶה
עָלֵינוּ קָצָף עַל־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבְּעוּ לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ
אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂאִים יַחְיוּ וַיְהִיו חֲטָבֵי עֲצִים וּשְׂאֵבֵי־מִים
לְכָל־הָעַדָּה כַּאֲשֶׁר דָּבְרוּ לָהֶם הַנְּשִׂאִים: וַיִּקְרָא לָהֶם
יְהוֹשֻׁעַ וַיִּדְבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לְמָה רָמִיתֶם אֹתָנוּ לֵאמֹר
רְחוֹקִים אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאַתֶּם בְּקֶרְבָּנוּ יֹשְׁבִים: וְעַתָּה
אַרוּרִים אַתֶּם וְלֹא־יִכְרַת מִכֶּם עֹבֵד וְחֲטָבֵי עֲצִים וּשְׂאֵבֵי
מִים לְבֵית אֶ־לְהִי: וַיַּעֲשׂוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי הִגַּד
הִגַּד לְעֲבָדֶיךָ אֵת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ הַזֶּה אֶ־לְהִי אֶת־מֹשֶׁה
עֲבָדוֹ לְתַת לָכֶם אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְלֹהֵשְׁמִיד אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי
הַמִּשְׁךָ בַּעֲמוֹד אַחֲרוֹן שֶׁל חוֹמֵשׁ רֶשׁ"י...

הלכות ערובין

מנחת עשה אחת, והיא מדברי סופרים ואינה מן המניין. ובאר מנחה זו בפרקים אלו.

הלכות ערובין פרק א

א"א חצר שיש בה שבעים חרבה, כל אחד מהם בבית לעצמו דין תורה הוא, שיהיו פלן מתרין לטלטל בכל החצר, ומפתים לחצר, ומתחצר לפתים: מפני שכל החצר רשות היחיד אחת, שמותר לטלטל בכלה. וכן הדין במבוי שיש לו לחי, או קורה שיהיו כל פני המבוי מתרים לטלטל בכלו, ומתצרות למבוי, וממבוי להצרות: שכל המבוי רשות היחיד הוא. וכן הדין במדינה שהיא מקפת חומה גבוהה עשרה טפחים, שיש לה דלתות ננעלות בלילה שפלה, רשות היחיד היא. זה הוא דין תורה.

א"ב אבל מדברי סופרים, אסור לשבנים לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדיורין, עד שיערבו כל השבנים פלן מערב שבת אחד חצר, ואחד המבוי, ואחד המדינה; ודבר זה, תקנת שלמה ובית דינו הוא.

א"ג וכן יושבי אהלים, או סבות, או מחנה שהקיפוהו מחצה אין מטלטלין מאהל לאהל, עד שיערבו פלן. אבל שירה שהקיפוה מחצה אין צריכין לערב, אלא מוציאין מאהל לאהל פלא ערוב, לפי שהן פלן מערבין, ואין אותן אהלים קבועין להן.

א"ד מפני מה תקן שלמה דבר זה: כדי שלא יטעו ויאמרו, בשם שמותר להוציא מן החצרות לרחובות המדינה ושוקיה, ולהכניס מהם לחצרות כה מתר להוציא מן המדינה לשדה, ולהכניס מן השדה למדינה; ויחשבו שהשוקים והרחובות, הואיל והן רשות לכל, חרי הן בשדות ובמדברות, ויאמרו שהחצרות בלבד, הן רשות היחיד; וידמו שאין החוצאה מלאכה, ושמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

א"ה לפיכך תקן שכל רשות היחיד שתחלק בדיורין, ויאחז כל אחד ואחד בה רשות לעצמו, וישאר ממנה מקום ברשות פלן, ויד פלן שווה בו בגוף החצר לפתים שנתחשב אותו המקום שיד פלן שווה בו, כאלו הוא רשות לרבים, ונתחשב כל מקום ומקום שאחז כל אחד מן השבנים וחלקו לעצמו, שהוא בלבד רשות היחיד; ויהיה אסור להוציא מרשות שחלק לעצמו לרשות שיד פלם שווה בו, כמו שאין מוציאין מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ושתמש כל אחד ברשות שחלק לעצמו בלבד עד שיערבו פלן, את על פי שהכל רשות היחיד.

א"ו ומה הוא הערוב הזה: הוא שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מערב שבת בלומר שפלנו מערבין ואכל אחד לבלנו, ואין כל אחד מומנו חולק רשות מחברו; אלא

בשם שיד פלנו שווה במקום זה שישאר לבלנו, כה יד פלנו שווה בכל מקום שאחז כל אחד לעצמו, וחרי אנו פלנו, רשות אחת. ובמעשה הזה, לא יבואו למעות ולדמות שמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

א"ז הערוב שעושים בני החצר זה עם זה, הוא הנקרא ערובי הצרות; ושעושים אנשי המבוי זה עם זה או כל בני המדינה, הוא הנקרא שתוף.

א"ח אין מערבין בחצרות, אלא בפת שלמה בלבד: אפלו בפר מאפה סאה, והיא פרוסה אין מערבין בה; היתה שלמה, והיא פאיסר מערבין בה. ובשם שמערבין בפת תבואה, כה מערבין בפת ארז ובפת עדשים; אבל לא בפת דחן. ושתוף, בין בפת בין בשאר אכלים: בכל אכל מושתתפין חוץ מן המים בפני עצמו, או מלח בפני עצמו; וכן במחין ובטריות אין מושתתפין בהן, שאינן חשובין כאכלים. ערב מים עם מלח נעשה במרים, ומשתתפין בו.

א"ט וכמה שעור האכל שמושתתפין בו: בגרורת לכל אחד ואחד מבני המבוי, או מבני המדינה והוא שיהיו שמונה עשר, או פחות; אבל אם היו מרבים על זה, שעורו שתי סעודות שהן כשמונה עשר גרורות, שהן כששה ביצים בינוניות: אפלו היו המשתתפין אלפים ורבעות, שתי סעודות לבלן.

א"י כל אכל שהוא נאכל כמות שהוא בגוף פת, ומיני דגן, ובשר חי אם ישתתפו בו, שעורו מזון שתי סעודות; וכל שהוא לפתו, ודרה העם לאכל בו פתן בגוף וין מבשול, ובשר צלי, וחמין, ומרים, וזיתים, ואמהות שלבצלים שעורו כדי לאכל בו שתי סעודות.

א"כ נשתתפו ביין חי, שעורו שתי רביעיות לבלו; וכן בשבר, שתי רביעיות. ביצים, שתיים; ומשתתפין בהן, ואפלו הן חיות. רמונים, שתיים; אתרוג, אחד; חמשה אגוזים, חמשה אפרסקים. ליטרה ירק, בין חי בין שלוק; ואם היה בשל, ולא בשל אין מערבין בו, לפי שאינו ראוי לאכילה. עבלא תכלין, קב תמרים, קב גרורות, מנה דבלה, קב תפוחין. פישות, כמלוא היד; פולין לחין, כמלוא היד; חזיו, ליטרה. וחתרדין חרי הן בכלל הירק, ומערבין בהן. עלי בצלים אין מערבין בהן, אלא אם הבצילין ונעשה ארף כל עלה מהן זרת; אבל פחות מפאן אינו אכל. וכל אלו הדברים האמורים, בלפתן הן; ולפיכך נתנו בהן שעורין אלו. וכן כל פיוצא בהן; וכל האכלין מצטרפין לשעור השתוף.

א"ל איב ליטרה האמורה בכל מקום, מלוא שתי רביעיות;

ועבדא, חצי רביעית. ומנה האמור בכל מקום, מאה דינר; והדינר, שש מעין; והמעה, משקל שש עשרה שעורות; והסלע, ארבעה דינרין. והרביעית, מחזקת מן המים או מן היין, משקל שבעה עשר דינרין וחצי דינר, בקרוב; נמצאת הליטרה, משקל חמשה ושלשים דינר, והעבדא, משקל תשעה דינרין פחות רביע.

איה סאה האמורה בכל מקום, ששת קבין; והקב, ארבעת לוגין; והלוג, ארבע רביעיות; וכבר בארנו מדת הרביעית, ומשקלה. ואלו השעורין שאדם צריך לזכר אותן, תמיד.

איה אבל שהוא מתר באבילה אף על פי שהוא אסור לזה המערב הרי זה מערב בו, ומשתתף בו. כיצד משתתף הוא הנזיר פניו, וישראל בתרומה. וכן הנזיר מאכל זה, או שנשבע שלא יאכלנו מערב בו, ומשתתף בו: שאם אינו ראוי לזה, הרי הוא ראוי לאחר.

אטו אבל דבר האסור לכל פגון טבל, אפלו טבל שלדברי סופרים, וכן מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו בהגו, וכן מעשר שני והקדש שלא נפדו בהלכה אין מערבין ומשתתפין בהן. ומערבין ומשתתפין בדמאי, מפני שראוי לעניינם; ובמעשר שני והקדש שנפדו, אף על פי שלא נתן את החמש שאין החמש מעטב; ומערבין במעשר שני בירושלים, מפני שהוא שם ראוי לאבילה אבל לא בגבולין.

אטו כיצד מערבין בחצרות: גזבין חלה אחת שלמה מפל בית ובית, ומניחין הכל בכלי אחד בבית אחד מפתי החצר, אפלו בבית התבן או בבית הפקר או בית האוצר; אבל אם נתנו בבית שער, אפלו בית שער שליחיד, או באבסדרה, או במרפסת, או בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות אינו ערוב. ובשמןקבין הערוב, מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על מצות ערוב; ואומר, בערוב זה יהיה מתר לכל בני החצר להוציא ולהכניס בבית לבית בשפת. ויש לקטו, לגבות ערובי הצרות. ובית שמניחין בו ערוב, אינו צריך לתן את הפתי; ואם היו רגילין להניח בו אין משנין אותו, מפני דרכי שלום.

איה וכיצד משתתפין במבוי: גובה אבל בגרנות מפל אחד ואחד, או פחות מבגרנות אם היו מרבין, ומניח הכל בכלי אחד בחצר מחצרות המבוי, או בבית מן הפתים אפלו בית קטן או אבסדרה או מרפסת הרי זה שתוף; אבל אם הניחו באויר מבוי, אינו שתוף. ואם הניח הכלי בחצר צריך להגביה הכלי מן הקרקע טפה, כדי שיהיה נכר. ומברך, על מצות ערוב; ואומר, בזה השתוף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצרות למבוי בשפת.

איה חלקו את הערוב, או את השתוף אף על פי שהוא בבית אחד, אינו ערוב; אבל אם מלאו את הכלי מן הערוב, ונשאר ממנו מעט והניחודו בכלי אחר מתר.

איה המשתתפין במבוי, צריכים לערב בחצרות, כדי שלא לשפח התינוקות תורת ערוב, שחרי אין התינוקות מבורין מה נעשה במבוי; לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת, סומכין עליו, ואין צריכין לערב בחצרות, שחרי התינוקות מבורין בפת. בני חבורה שחיו מסבין בבית, וקדש עליהן היום פת שעל השלחן, סומכין עליה משום ערובי חצרות; ואם רצו לסמך עליה משום שתוף, סומכין אף על פי שחן מסבין בחצר.

איה לקח אחד מפני החצר פת אחת, ואמר הרי זה לכל בני החצר, או אבל פשתי סעודות, ואמר הרי זה לכל בני המבוי אינו צריך לגבות מפל אחד ואחד; אבל צריך לגבות להן בו, על ידי אחר. ויש לו לזפות להן על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו העברי, ועל ידי אשתו; אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הכנעניים מפני שיזון פידו.

אבא וכן יש לו לזפות להן על ידי שפחתו העברית, אף על פי שהוא קטנה שהקטן זוכה לאחרים, בדבר שהוא מדברי סופרים. ואינו צריך להודיע לבני החצר, או לבני המבוי, שחרי זכה להן, וערב עליהן שזכות היא להן, וזבין לאדם שלא בפניו.

אבא אין מערבין ולא משתתפין בשפת, אלא מפעוד יום; ומערבין ערובי הצרות ושתופי מבואות, בין השמשות אף על פי שהוא ספק מן היום, ספק מן הלילה. ולעולם צריך שיהא הערוב או השתוף מצוי ואפשר לאכלו, כל בין השמשות. לפיכך אם נפל עליו גל, או אבד, או נשרף, או שהיה תרומה ונטמאת מפעוד יום אינו ערוב; משחשכה, הרי זה ערוב; ואם ספק, הרי זה ערוב שספק הערוב, פשר.

אבא נתן הערוב או השתוף במגדל, ונעל עליו ואבד המפתח קדם שחשכה אם אי אפשר לו להוציא הערוב, אלא אם פן עשה מלאכה בין השמשות הרי זה פמי שאבד ואינו ערוב, שחרי אי אפשר לאכלו. הפריש תרומת מעשר או תרומה גדולה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד שתחשוף אין מערבין בה; שעדין היא טבל כל בין השמשות, וצריך שתהיה סעודה הראויה מפעוד יום.

חלכות ערובין פרק ב

בא אנשי חצר שערכו בלו, חוץ מאחד מהן שלא ערב עמהן בין מזיד, בין שזכח הרי זה אוסר עליהן, ואסור לכלן להוציא מפתיהן לחצר או מחצר לבתיהן. בטל להן זה שלא ערב רשות חצרו בלבד, הרי אלו מתרין להוציא

וְלַחֲכָנִים מִבְּתִיחַן לְחָצֵר וּמִחָצֵר לְבְּתִיחַן; אֲבָל לְבֵיתוֹ, אֲסוּר. כִּטְל לָחֵן רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְרְשׁוּת הַצֵּרוֹ, הָרִי פֶלֶם מִתְרִין; הֵן מִתְרִין, מִפְּנֵי שְׁעָרָבוֹ וְהָרִי כִּטְל לָחֵן רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְהַצֵּרוֹ; וְגַם הוּא מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ רְשׁוּת, וְהָרִי הוּא פְּאוּרַח אֲצֵלָם, וְהַאוּרַח אֵינוֹ אוֹסֵר.

בֵּיב הַמִּכְבֵּל רְשׁוּתוֹ סֵתֵם רְשׁוּת הַצֵּרוֹ, כִּטְל; רְשׁוּת בֵּיתוֹ, לֹא כִּטְל. וְהַמִּכְבֵּל רְשׁוּתוֹ לְבָנֵי חָצֵר, צְרִיף לְכִטְל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִרְשׁוֹ, וְאוֹמֵר רְשׁוּתִי מִכִּטְלָת לָהּ, וְלָהּ וְלָהּ; וְהַיּוֹרֵשׁ מִכִּטְל רְשׁוּת, אֵפֶה עַל פִּי שְׁמַת מוֹרִישׁוֹ בְּשַׁבַּת, שְׁחִירֵשׁ תַּחַת מוֹרִישׁוֹ הַיּוֹקֵם לְכָל דְּבָר, וּכְכֹל רְשׁוּת בְּשַׁבַּת מִתֵּר לְבְּתִיחַלָּה.

בֵּיג כִּטְלֵי אֵלֶּי הַמְּעָרְבִין רְשׁוּתָן לֹדָה שֶׁלֹּא עָרַב הוּא מִתֵּר, שְׁחָרִי נִשְׁאַר לְבִדּוֹ; וְהֵם אֲסוּרִין, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לָחֵן רְשׁוּת, וְאֵין אוֹמְרִים יְהִי פְּאוּרַחִים אֲצֵלּוֹ, שְׂאֵין רַבִּים אוֹרְחִין אֲצֵל אֶחָד.

בֵּד הָרִי אֵלֶּי שֶׁלֹּא עָרְבוּ שְׁנַיִם אוֹ יֵתֵר אִם כִּטְלֵי רְשׁוּתָם לְמְעָרְבִין הַמְּעָרְבִין מִתְרִין, וְאֵלֶּי שֶׁלֹּא עָרְבוּ אֲסוּרִין. וְאֵין הַמְּעָרְבִין יְכוּלִים לְכִטְל רְשׁוּתָם לְשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עָרְבוּ, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן אוֹסֵר עַל חֲבֵרוֹ; וְאֵפֶלֶי חוּר הָאֶחָד שֶׁלֹּא עָרַב, וּכִטְל רְשׁוּתוֹ לְשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עָרַב הָרִי זֶה אֲסוּר, שֶׁבְּשַׁעֲה שֶׁכִּטְלֵי לֹא הַמְּעָרְבִין, אֲסוּר הָיָה. אֶחָד שְׁעָרַב, אֵינוֹ מִכִּטְל רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שֶׁלֹּא עָרַב; אֲבָל הָאֶחָד שֶׁלֹּא עָרַב, מִכִּטְל רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שְׁעָרַב.

בֵּה פֶשֶׁם שֶׁפִּעֵל בֵּית זֶה מִכִּטְל לְכַעַל בֵּית זֶה רְשׁוּתוֹ בְּחָצֵר אַחַת, כִּדּוּ מִכִּטְלִין מִחָצֵר לְחָצֵר; וּמִכִּטְלִין, וְהַיּוֹרִין וּמִכִּטְלִין. פִּיגָד: שְׁנַיִם שְׁשׁוּרִיִּים בְּחָצֵר וְלֹא עָרְבוּ אֶחָד מֵהֶן מִכִּטְל רְשׁוּתוֹ לְשְׁנַיִם, וְנִמְצָא הַשְּׁנַיִם מִכִּטְלֵי בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁכִּטְל לֹא חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה צְרָכָיו; וְהַיּוֹרֵשׁ הַשְּׁנַיִם וּמִכִּטְל רְשׁוּתוֹ לְרֵאשׁוֹן, וּמִכִּטְלֵי הַרֵאשׁוֹן בְּרְשׁוּתוֹ שֶׁכִּטְל לֹא; וְכֵן כַּמֶּה פְּעָמִים. וְיֵשׁ כִּטְלֵי רְשׁוּת בְּחֲרָבָה, כִּדְרָף שֶׁהוּא בְּחָצֵר.

בֵּו מִי שֶׁכִּטְל רְשׁוּתוֹ, וְחִזֵּר וְטִלְטַל בְּרְשׁוּת שֶׁכִּטְל אִם בְּמִזֵּד הוֹצִיא הָרִי זֶה אוֹסֵר עֲלֵיהֶן, שְׁחָרִי לֹא עֹמֵד בְּכִטְלֵוֹ; וְאִם בְּשׁוֹגֵג הוֹצִיא אֵינוֹ אוֹסֵר, שְׁחָרִי הוּא עֹמֵד בְּכִטְלֵוֹ. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרָיִם, שֶׁלֹּא קָדְמוֹ וְהַחֲזִיקוּ אֵלֶּי שֶׁכִּטְל לָחֵן; אֲבָל אִם קָדְמוֹ וְהַחֲזִיקוּ וְהוֹצִיאָו אִם חִזֵּר הוּא וְהוֹצִיא בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזֵּד, אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶן.

בֵּז שְׁנַיִם בָּתִּים בְּשְׁנַיִם צְדֵי רְשׁוּת הַרַבִּים, וְהַקְּיֻסִּים גִּזְיִים מִחֲצָה בְּשַׁבַּת אֵין מִכִּטְלִין זֶה לָזֶה, הוֹאִיל וְאֵי אִפְשָׁר לָהֶם לְעָרַב מֵאֲמָשׁ. אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר שְׁמַת, וְהִנִּיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוֹק אִם מֵת מִכִּטְל יוֹם, הָרִי הַיּוֹרֵשׁ שְׂאֵינוֹ מִבְּנֵי חָצֵר אוֹסֵר עֲלֵיהֶם; וְאִם מֵת מִשְׁחֻשְׁבָּה, אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלֵיהֶם. אֶחָד מִן הַשּׁוֹק שְׁמַת, וְהִנִּיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר אִם מִכִּטְל יוֹם מֵת אֵינוֹ אוֹסֵר, שְׁחָרִי כִּלֵּן מְעָרְבִים;

וְאִם מֵת מִשְׁחֻשְׁבָּה אוֹסֵר עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁיִּכְבֵּל לָחֵן רְשׁוּת מוֹרִישׁוֹ.

בֵּח יִשְׂרָאֵל וְגַר שְׁשׁוּרִיִּים בְּמַעְרָה אַחַת, וּמֵת הַגֵּר מִכִּטְל יוֹם אֵפֶה עַל פִּי שֶׁלֹּא הַחֲזִיק יִשְׂרָאֵל אַחַר בְּנִכְסָיו עַד שֶׁחֻשְׁבָּה הָרִי זֶה הַמְּחִזֵּק אוֹסֵר עַד שֶׁיִּכְבֵּל, שְׁחָרִי הוּא בַּיּוֹרֵשׁ; וְאִם מֵת הַגֵּר מִשְׁחֻשְׁבָּה אֵפֶה עַל פִּי שֶׁחֻזֵּק יִשְׂרָאֵל אַחַר בְּנִכְסָיו אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלָיו, אֲלֹא בְּחֵתֵרוֹ הַרֵאשׁוֹן הוּא עֹמֵד.

בֵּט יִשְׂרָאֵל הָדָר עִם הַנְּכָרִי אוֹ עִם גֵּר תּוֹשֵׁב בְּחָצֵר, אֵינוֹ אוֹסֵר עֲלָיו, שְׁחִירֵת הַגִּזְיִ אֵינָה הִירָה, אֲלֹא בְּפִתְחָהּ הוּא חֲשׁוּב. וְאִם הָיוּ שְׁנַיִם יִשְׂרָאֵלִיִּים אוֹ יֵתֵר, וְגִזְיִ שׁוֹכֵן עִמָּהֶן הָרִי זֶה אוֹסֵר עֲלֵיהֶם; וְדָבָר זֶה, גִּזְרָה כִּדִּי שֶׁלֹּא יִשְׁכְּנוּ גִזְיִ עִמָּהֶן, שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ מִמֵּעֲשָׂיו. וְלִמְדָה לֹא גִזְרָה בְּיִשְׂרָאֵל אֶחָד וְגִזְיִ אֶחָד: מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ דְּבָר מִצְוֵי שְׁחָרִי יִפְחַד שֶׁמֵּאֵל יִתְיַחַד עִמּוֹ וְיִחַרְגֵנוּ, וּכְכֹר אֲסֵרוֹ לְחֵתִיחַד עִם הַגִּזְיִ.

בֵּי שְׁנַיִם יִשְׂרָאֵלִיִּים וְגִזְיִ חֲשׁוּבִים בְּחָצֵר אַחַת, וְעָרְבוּ חֵיִשְׂרָאֵלִיִּים לְעַצְמָן לֹא הוֹעִילוּ כְּלָמָּם; וְכֵן אִם כִּטְלֵי לְגִזְיִ אוֹ כִּטְל לָחֵן, אוֹ כִּטְלֵי חֵיִשְׂרָאֵלִיִּים זֶה לָזֶה וְנִעֲשׂוּ בְּיַחֲד עִם הַגִּזְיִ לֹא הוֹעִילוּ כְּלָמָּם: שְׂאֵין עָרֻב מוֹעִיל בְּמִקּוֹם גִּזְיִ, וְאֵין כִּטְלֵי רְשׁוּת מוֹעִיל בְּמִקּוֹם גִּזְיִ; וְאֵין לָחֵן תַּקְנָה אֲלֹא שֶׁיִּשְׁכְּרוּ מִמֵּנָה רְשׁוּתוֹ, וְיַעֲשֶׂה הַגִּזְיִ כְּאֵלֶּי הוּא אוֹרְחַ עִמָּהֶן. וְכֵן אִם הָיוּ גִזְיִים רַבִּים מִשְׁבִּירִין רְשׁוּתָם לְיִשְׂרָאֵלִיִּים, וְחֵיִשְׂרָאֵלִיִּים מְעָרְבִין וּמִתְרִין. וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד שֶׁשָּׁכַר מִן הַגִּזְיִ מְעָרַב עִם שְׂאֵר חֵיִשְׂרָאֵלִיִּים, וְיִתְרוֹ כְּלָמָּם; וְאֵין כָּל אֶחָד וְאֶחָד, צְרִיף לְשָׁכַר מִן הַגִּזְיִ.

בֵּיב שְׁנַיִם חָצֵרוֹת זֶה לְפָנִים מִזֵּה, וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד וְגִזְיִ דְרִים בְּפִנְיִמִית וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד בְּחִיצוֹנָה, אוֹ שְׁחִיָּה יִשְׂרָאֵל וְגִזְיִ בְּחִיצוֹנָה וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד בְּפִנְיִמִית הָרִי זֶה אוֹסֵר עַל חִיצוֹנָה עַד שֶׁיִּשְׁכְּרוּ מִמֵּנָה, שְׁחָרִי רִגְלֵי שְׁנַיִם יִשְׂרָאֵלִיִּים וְגִזְיִ מִצְוִיִּים שָׁם; וְהַפְּנִימִי, מִתֵּר בְּפִנְיִמִית.

בֵּיג שׁוֹכְרִין מִן הַגִּזְיִ אֲפִלּוּ בְּשַׁבַּת, שֶׁחֻשְׁבִּירוֹת כִּכְּכֹל רְשׁוּת הִיא, שְׂאֵינָה שְׁכִירוֹת וְדָאִית, אֲלֹא הַכֵּר בְּלִבָּהּ; לְפִיכֵן שׁוֹכְרִין מִן הַגִּזְיִ אֲפִלּוּ בְּפִתְחַת מִשׁוֹנָה פְּרוּטָה, וְאִשְׁתּוֹ שֶׁלְּגִזְיִ מִשְׁכֵּרֵת שֶׁלֹּא מִדְּעָתוֹ. וְכֵן שְׁכִירוֹ אוֹ שְׁמִשׁוֹ, מִשְׁכִּירִין שֶׁלֹּא מִדְּעָתוֹ; וְאֲפִלּוּ הָיָה שְׁכִירוֹ אוֹ שְׁמִשׁוֹ יִשְׂרָאֵלִי, הָרִי זֶה מִשְׁכִּיר שֶׁלֹּא מִדְּעָתוֹ. שְׂאֵל מִן הַגִּזְיִ מִקּוֹם לְחֵינִחַ בּוֹ חֲפָצָיו, וְהַשְׂאִילוֹ הָרִי נִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בְּרְשׁוּתוֹ, וּמִשְׁכִּיר שֶׁלֹּא מִדְּעָתוֹ. הָרִי לְגִזְיִ שְׁכִירִים אוֹ שְׁמִשִּׁים אוֹ נְשִׁים רַבּוֹת אִם הַשְׁכִּיר אֶחָד מֵהֶן, דִּיּוֹ.

בֵּיז שְׁנַיִם יִשְׂרָאֵלִיִּים וְגִזְיִ חֲדָרִים בְּחָצֵר אַחַת, וְשָׁכְרוּ מִן הַגִּזְיִ בְּשַׁבַּת חוּצָה הָאֶחָד וּמִכִּטְלֵי רְשׁוּתוֹ לְשְׁנַיִם, וּמִתֵּר; וְכֵן אִם מֵת הַגִּזְיִ בְּשַׁבַּת מִכִּטְלֵי חֵיִשְׂרָאֵלִי לְיִשְׂרָאֵלִי הָאֶחָד, וְיִתְיַחַד מִתֵּר לְטִלְטַל.

בֵּיח גִּזְיִ שֶׁשָּׁכְּרוּ מִגִּזְיִ אִם אֵין הַרֵאשׁוֹן יְכוּל לְהוֹצִיא

הגוי השני עד שישראלים זמן שכירותו שוכרין מזה הגוי השני, שהרי נכנס תחת הפעלים; ואם יש רשות לראשון להוציא את הגוי השוכר ממנו בכל עת שירצה אם לא היה השני עומד ושכרו הישראליים מן הראשון, הרי אלו מתרין.

בטו חצר שישראלים וגוי שרויין בה, והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה, ועשו ערוב דרך חלונות אף על פי שהן מתרין להוציא מבית לבית דרך חלונות, הרי הן אסורין להוציא מבית לבית דרך פתחים, מפני הגוי, עד שישפיר: שאין רבים נעשים בערוב פתח, במקום הגוי.

בטו ישראל שהוא מחלל שבת בפריסה, או שהוא עובר עבודה וזה הרי הוא פגוי לכל דבריו; ואין מערבין עמו, ואינו מבטל אלא שוכרין ממנו פגוי. אבל אם היה מן המינים שאין עובדין עבודה וזה, ואין מחללין שבת, פגוי צדיקנין ובייתוסנין, וכל הפופרים בתורה שפעל מה כללו שלדבר, כל מי שאינו מודה במצות ערוב אין מערבין עמו, לפי שאינו מודה בערוב, ואין שוכרין ממנו, לפי שאינו פגוי; אבל מבטל הוא רשותו לישראל הפשר, וזו היא תקנתו. וכן אם היה ישראל אחד פשר, וזה הצדיקי פחצר הרי זה אסור עליו, עד שיבטל לו.

הלכות ערובין פרק ג

ג, א חלון שבין שתי חצרות אם יש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על זה, והיה קרוב מן הארץ בתוך עשרה טפחים, אפילו פלו למעלה מעשרה ומקצתו בתוך עשרה, או פלו בתוך עשרה ומקצתו למעלה מעשרה אם רצו יושבי שתי החצרות לערב פלו ערוב אחד, הרשות בידו, ויעשו פחצר אחת, ויטלטלו מזה לזה; ואם רצו מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן. היה החלון פחות מארבעה, או שהיה פלו למעלה מעשרה מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, ב במה דברים אמורים, בחלון שבין שתי חצרות; אבל שבין שני בתים, אפילו היה למעלה מעשרה. וכן חלון שבין בית לעליה אם רצו מערבין ערוב אחד, אף על פי שאין ביניהם סלם; והוא שיהיה בו, ארבעה על ארבעה. היה חלון עגול אם יש בו כדי לרבע בו ארבעה על ארבעה, הרי הוא במרבע.

ג, ג בותל שבין שתי חצרות, או מתפן שבין שתי חצרות פחות מעשרה טפחים מערבין ערוב אחד, ואין מערבין שנים. היה גבוה עשרה, או יתר על פן מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן; ואם היה ביניהם סלם מפאן וסלם מפאן, הרי הן כפתה, ואם רצו מערבין אחד. ואפילו היה הסלם זקוף וסמוך לכותל, שהרי אין יכולין

לעלות בו עד שימשך ויתרחק מתחתיו מן הכותל הרי זה מתיר; ואפילו לא היה מניע ראש הסלם לראש הכותל אם נשאר ביניהן פחות משלושה, הרי זה מתיר, ומערבין אחד, אם רצו.

ג, ד היה הכותל רחב ארבעה, ועשה סלם מפאן וסלם מפאן אף על פי שהסלמות מרחקות זה מזה אם רצו, מערבין אחד. אין ברחב הכותל ארבעה אם אין בין הסלמות שלושה, מערבין אחד; היה ביניהם שלושה, מערבין שנים.

ג, ה פנה מצבה על גבי מצבה בצד הכותל אם יש פתחתונה ארבעה, ממעט; אין פתחתונה ארבעה ואין פניה לבין העליונה שלושה, ממעט, ואם רצו, מערבין אחד. וכן במדרגות שלעין שפמכן לכותל.

ג, ו בותל גבוה שבין שתי חצרות, וזו יוצא באמצעותו אם נשאר מן הזיו עד ראש הכותל פחות מעשרה, מניח סלם לפני הזיו, ומערבין אחד, אם רצו; אבל אם הניח הסלם בצד הזיו, אינו ממעט. היה הכותל גבוה תשעה עשר טפה מוציא זו אחד באמצע, ומערבין אחד, אם רצו; שהרי מן הזיו עד הארץ פחות מעשרה, ומן הזיו עד ראש הכותל פחות מעשרה. היה הכותל גבוה עשרים טפה, צריך שני זיון זה שלא פגור זה, עד שיהיה בין הזיו התחתון ובין הארץ פחות מעשרה, ובין הזיו העליון ובין ראש הכותל פחות מעשרה; ומערבין אחד, אם רצו.

ג, ז דקל שחתכו וסמכו על ראש הכותל ועל הארץ מערבין אחד, אם רצו; ואינו צריך לקבוע בפניו. וכן הסלם פגור קובעו, ואינו צריך לחפרו בפניו. היו קשין מבידילין בין שתי החצרות, וסלם מפאן וסלם מפאן אין מערבין אחד; שהרי אין פה הרגל עולה בפסלם, לפי שאין לו על מה יסמך. היה הסלם באמצע, וקשין מפאן וקשין מפאן אם רצו מערבין שנים.

ג, ח היה אילן בצד הכותל, ועשהו סלם לכותל אם רצו, מערבין אחד, הואיל ואסור שבת, הוא שגורם לו שלא יעלה באילן. עשה אשרה סלם לכותל אין מערבין אחד, מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שהרי היא אסורה בהנחה.

ג, ט בותל שגבוה עשרה, וכא למעטו כדי לערב ערוב אחד אם יש בארץ המעוט ארבעה טפחים, מערבין אחד; סתר מקצת הכותל עד שגתמעט מעשרה צדו הקצאר, נותנין אותו לחצר זו, ושאר הכותל הגבוה, לבין שתי החצרות.

ג, י נפרץ הכותל הגבוה שביניהן אם היתה הפרצה עד עשר אמות, מערבין שני ערובין; ואם רצו, מערבין אחד, מפני שהיא כפתה. ואם היתה יתר מעשר מערבין ערוב

אחד, ואין מערבין שני ערובין.

ג, יא היתה הפרצה פחות מעשר, ובא להשלימה ליתר מעשר חזק בכותל גבה עשרה טפחים, ומערבין ערוב אחד; ואם בא לפרץ לכתחלה פרצה יתר מעשר בכל הכותל, צריך להיות גבה הפרצה מלוא קומתו.

ג, יב חריץ שפין שתי הצרות, עמוק עשרה ורחב ארבעה או יתר מערבין שני ערובין; פחות מבאין מערבין אחד, ואין מערבין שנים. ואם מעט עמוק בעפר, או בארורות מערבין אחד, ואין מערבין שנים: שפתם עפר וארורות פחריין, מבטלין הו. אבל אם מלחו תבן, או קש אינו מומעטין, עד שיבטל.

ג, יג וכן אם מעט רחבו בליח או בקנה שהושיטו בארץ כל החריץ מערבין אחד, ואין מערבין שנים; וכל הדבר הנטל בשבת, בגזן הסל והספל אין מומעטין בו, אלא אם כן הברו בארץ חפור שאי אפשר לשמטו עד שיחפר בדקר.

ג, יד נתן לוח שרחב ארבעה טפחים על רחב החריץ, מערבין אחד; ואם רצוי, מערבין שני ערובין. וכן שתי פצוצטרואות זו כנגד זו אם הושיט לוח שרחב ארבעה טפחים מזה לזה, מערבין ערוב אחד; ואם רצוי, מערבין שני ערובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, טו היו זו בצד זו, ואינן בשורה אלא אחת למעלה מחברתה אם יש ביניהן פחות משלושה טפחים, חרי הן ככצוצטרוא אחת; ואם יש ביניהם שלושה או יתר, מערבין אלו לעצמן ואלו לעצמן.

ג, טז כותל שפין שתי הצרות שהוא רחב, והיה גבוה מעשרה טפחים מחצר זו ושורה לקרקע חצר שניה נותנין רחבו לבני החצר שהוא שורה להן, ויחשב מחצרו: הואיל ותשמישו בנחת לאלו ותשמישו בקשה לאלו, נותנין אותו לאלו שתשמישו להן בנחת. וכן חריץ שפין שתי הצרות, עמוק עשרה טפחים מצד חצר זו ושורה לקרקע חצר שניה נותנין רחבו לחצר שהוא שורה לו: מפני שתשמישו נחת לזה וקשה לזה, נותנין אותו לאלו שתשמישו להן בנחת.

ג, יז היה הכותל שפין שתי החצרות נמוך מחצר העליונה, וגבוה מחצר התחתונה, שנמצאו בני העליונה משתמשין בעביו על ידי שלשול, ובני התחתונה משתמשין בעביו על ידי זריקה שניהן אסורין בו, עד שיערבו שתיהן ערוב אחד; אבל אם לא ערבו אין מבניסין מעביו כותל זה לפתים, ואין מוציאין מהפתים לעביו.

ג, יח שני פתים שביניהן חרבה שהיא רשות היחיד אם יכולין שניהם להשתמש בחרבה על ידי זריקה, אסורין זה על זה; ואם היה תשמישה לזה בנחת, והאחר אינו יכול

לזרק לה מפני שהיא עמוקה ממנה חרי זה שהיא לו בנחת, משתמש בה על ידי זריקה.

ג, יט כל גגות העיר, אף על פי שהן גבוה וזה נמוך, עם כל החצרות, עם כל הקרפפות שהקפו שלא לשם הירח שאין בכל אחד מהן יתר על בית סאתים, עם עביו הכותלים שפין החצרות, עם המבואות שיש להן לחי או קורה פלו, רשות אחת הן; ומטלטלין בכלן בלא ערוב, פלים ששבתו בתוכן, אבל לא פלים ששבתו בתוך הפות, אלא אם כן ערבו.

ג, כ פינוד: פלי ששבת בתוך החצר בין ערבו אנשי החצר, בין לא ערבו מתיר להעלותו מן החצר לגג, או לראש הכותל, ומן הגג לגג אחר הסמוך לו אפילו היה גבוה ממנו כל שהוא או נמוך, ומן הגג האחר לחצר שניה, ומחצר שניה לגג שלישי שלחצר שלישית, ומגג שלישי למבוי, ומן המבוי לגג רביעי. עד שיעבירו כל המדינה פלה הרה גגות וחצרות, או הרה גגות וקרפפות, או הרה הצרות וקרפפות, או הרה שלשתן מזה לזה ומזה לזה ובלבד שלא יפגם בפלי זה, לפיט מן הפתים, אלא אם ערבו כל אנשי המקומות האלו, ערוב אחד.

ג, כא וכן אם שבת הפלי בפות, והוציאו לחצר לא יעבירו לחצר אחרת, או לגג אחר, או לראש הכותל, או לקרפף; אלא אם כן ערבו כל אנשי המקומות שמעבירין בהן פלי זה, ערוב אחד.

ג, כב פור שפין שתי הצרות אין ממלאין ממנו בשבת, אלא אם כן עשו לו מהצה גבוהה עשרה טפחים, כדי שיהיה כל אחד ואחד גדולה מרשותו. והיכן מעמידין את המהצה: אם היתה למעלה מן המים, צריך שיהיה טפח מן המהצה יורד בתוך המים, ואם היתה המהצה פלה בתוך המים, צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים כדי שתהיה נפרת רשות זה, מרשות זה.

ג, כג וכן אם עשו על פי חפור קורה רחבה ארבעה טפחים, זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצדה השני, ובאלו הכדילה חלק זה מחלק זה, אף על פי שהמים מערבין מלמטה: קל הוא שחקילו חכמים, במים.

ג, כד פאר שפאמצע השביל בין שני פותלי הצרות אף על פי שהיא מפלגת מכותל זה ארבעה טפחים, ומכותל זה ארבעה טפחים שניהם ממלאין מוגנה, ואין צריכין להוציא זיוון על גבה: שאין אדם אוסר על חברו, הרה אגיר.

ג, כה חצר קטנה שנפרצה במלואה לחצר גדולה מבעוד יום אנשי גדולה מערבין לעצמן ומתרים, שחרי נשאר להן פסין מבאין ומבאין; ואנשי קטנה אסורין להוציא מפתיהן לחצר שלהן, עד שיערבו עם בני הגדולה ערוב

אחד: שדיורין שלגדולה השוכין בקטנה, ואין דיורי קטנה השוכין בגדולה.

ג, כו שתי חצרות שערכו ערוב אחד דרך הפתח שפיניהן, או דרך החלון, ונסתם הפתח או החלון בשבת כל אחת ואחת מתרת לעצמה: הואיל והתרה מקצת שבת, התרה בלה. וכן שתי חצרות שערכה זו לעצמה וזו לעצמה, ונפל פותל שפיניהן בשבת אלו מתרים לעצמן ומוציאין מבתיהן ומטלטלין עד עיקר המחצה, ואלו מטלטלין פן עד עיקר המחצה: הואיל והתרה מקצת שבת, התרה בלה, אף על פי שנתוספו הדיורין שהדיורין הבאין בשבת, אינן אוסרין. נפתח החלון ונעשה הפתח בשגגה, או שעשו גזיים לדעתן חזרו להתרו. וכן שתי ספינות שהיו קשורות זו בזו וערכו, ונפסקו אסור לטלטל מזו לזו, ואפלו היו מקפות מחצה; חזרו ונקשרו בשוגג, חזרו להתרו.

הלכות ערובין פרק ד

ד, א אנשי חצר שהיו בלם אוכלין על שלחן אחד תמיד אף על פי שכל אחד ואחד יש לו בית בפני עצמו אין צריכין ערוב, מפני שהן באנשי בית אחד. וכשם שאין אשתו שלאדם ובניו ובני ביתו ועבדיו אוסרין עליו, ואינו צריך לערב עמהן כה אלו בלן באנשי בית אחד הן מפני שהן בלן סומכין על שלחן אחד.

ד, ב וכן אם צרכו לעשות ערוב עם אנשי חצר אחרת ערוב אחד לבלן ופת אחת בלבד, מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו; ואם היה הערוב בא אצלן אינן צריכין לערב, כמו הבית שמניחין בו הערוב שאינו צריך לתן את הפת: שכל אלו הבתים, בבית אחד הן חשובין.

ד, ג וכן אנשי חצר שערכו, נעשו בלן בבית אחד; ואם צרכו לערב עם חצר שניה, כפר אחד בלבד הוא שמוליכין על ידי בלן למקום שמערבין בו, ואם היה ערוב בא אצלן, אינן צריכין לתן פת.

ד, ד חמשה שגבו את הערוב להוליכו למקום שמניחין בו הערוב בשחם מוליכין, אינן צריכין להלית על ידי חמשתן אלא כפר אחד, שפיון שגבו, בלן נעשו באנשי בית אחד.

ד, ה האב ובנו, הרב ותלמידו, שהן שרויין בחצר אינן צריכין לערב, מפני שהן בבית אחד; ואף על פי שפעמים אוכלין על שלחן אחד, ופעמים אינן אוכלין חרי הן בבית אחד.

ד, ו האחים שכל אחד מהם יש לו בית בפני עצמו, ואינן סומכין על שלחן אביהן, וכן הנשים או העבדים, שאינן סומכין על שלחן בעלן או רבן תמיד, אבל אוכלין הם על שלחן בשכר מלאכה שעושיין לו או בטובה ימים ידועין, כמו שפועד אצל חברו שבוטע או הדש אם אין עמהן

דיורין אחרים כחצר, אינן צריכין לערב; ואם ערכו עם חצר אחרת, ערוב אחד לבלן, ואם פא הערוב אצלן, אין נותנין פת. ואם היו דיורין עמהן כחצר, צריכין פת לכל אחד ואחד כשאר אנשי החצר, מפני שאינן סומכין על שלחן אחד, תמיד.

ד, ז חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד אם היה מפסיק בין כל חבורה וחבורה מחצה המונעת לתקרה חרי כל חבורה מהן כאלו היא בחדר בפני עצמו, או בעליה בפני עצמה; לפיכך צריכין פת, מפל חבורה וחבורה. ואם אין המחצות מונעות לתקרה כפר אחד לבלן, שכלן באנשי בית אחד הן חשובין.

ד, ח מי שיש לו כחצר חברו בית שער שהרבים דורסין בו, או אכסדרה, או מרפסת, או בית הפקר, או בית התבן, או בית העצים, או אוצר חרי זה אינו אוסר עליו, עד שיהיה לו עמו כחצר מקום דירה שהוא סומך עליו לאכל בו פתו, ואחר כך יהיה אוסר עליו, עד שיערב עמו; אבל מקום לינה, אינו אוסר. לפיכך אם קבע לו מקום לאכל בו בבית שער, או באכסדרה ומרפסת אינו אוסר עליו, לפי שאינו מקום דירה.

ד, ט עשרה בתים זה לפניו מזה, זה לפניו מזה הבית הפנימי והשני לו, הם שנותנין את הערוב; והשמונה בתים החיצונים, אינן נותנין את הערוב הואיל ורבים דורסין בהן, חרי הן בבית שער, והדר בבית שער, אינו אוסר. אבל התשיעי, אין דורסין בו רבים; לפיכך אוסר, עד שיתן ערובו.

ד, י שתי חצרות וביניהן שלוש פתים פתוחות זה לזה ופתוחים להצרות, והביאו בני חצר זו ערובן דרך הבית הפתוח להן, והניחוחו בבית האמצעי, וכן הביאו בני חצר האחרת ערובן דרך הבית הפתוח להן והניחוחו בבית האמצעי אותן השלושה פתים, אינן צריכין לתן את הפת: האמצעי, מפני שהניחו בו הערוב; והשנים שמצדדיו, מפני שכל אחד מהן בית שער לאנשי חצר.

ד, יא שתי חצרות ושני בתים פתוחין זה לזה ביניהן, והביאו אלו ערובן דרך הבית הפתוח להן, והניחוחו בבית השני הסמוך לחצר האחרת, והביאו אלו ערובן דרך הפתח הסמוך להן, והניחוחו בבית האחר שתייהן לא קנו ערוב, שכל אחת מהן הניחה ערובה בבית שער שלחצר האחרת.

ד, יב אחד מפני החצר שהיה גוסס אף על פי שאינו יכול להיות בו ביום חרי זה אוסר על בני החצר, עד שיתכו לו בפת ויערכו עליו; וכן קטן אף על פי שאינו יכול לאכל בבית חרי זה אוסר, עד שיערכו עליו. אבל האורה אינו אוסר לעולם, כמו שפארנו.

דיג אחד מבני הצר שהניח ביתו, והלך ושבת בהצר
אחרת אפילו היתה סמוכה להצרו אם הפיע מלבו ואין
דעתו לחזור לביתו בשבת זו, הרי זה אינו אוסר עליהן.
במה דברים אמורים, בישראל; אבל גוי אפילו הלך לשבת
בעיר אחרת, אוסר עליהן, עד שישפרו ממנו מקומו,
שהרי אפשר שיבוא בשבת.

דיג בעל הצר ששבר מבתי הצרו לאחרים, והניח לו
פלים או מיני סחורה בכל בית ובית מהן אינן אוסרין
עליו: הואיל ויש לו תפוסת יד בכל בית מהן, נעשו הכל
באורחין אצלו. במה דברים אמורים, בששהניח שם דבר
שאסור לטלטלו בשבת, כגון טבל ועששיות; אבל אם
נשאר לו בכל בית מהן, פלים שמתר לטלטלן הואיל
ואפשר שיוציאם היום, ולא ישאר לו שם תפוסת יד הרי
אלו אוסרין עליו, עד שיערבו.

דיג אנשי הצר ששכחו ולא ערבו אין מוציאם מפתיהם
להצר, ולא מדצר לפתים; אבל מטלטלין הן פלים ששבתו
בהצר, בכל הצר ובכל הנהשב עם הצר. ואם היתה
שם מרפסת או עליה, וערבו אנשי הצר לעצמן ואנשי
המרפסת לעצמן אנשי המרפסת או אנשי העליה מטלטלין
פלים ששבתו בפתיהן, בכל המרפסת ובכל הנהשב עמה,
או בכל רחב העליה, ובכל הנהשב עמה; ואנשי הצר,
מטלטלין בכל הצר ובכל הנהשב עמה. וכן אם היה יחיד
דר בהצר ויחיד דר בעליה, ושכחו ולא ערבו זה מטלטל
בכל העליה והנהשב עמה, וזה מטלטל בכל הצר
והנהשב עמה.

דיג ביצד: הסלע או תל וכיוצא בו שבתוף הצר אם
אינו גבוהין עשרה טפחים הרי אלו נחשבין בין הצר
ובין המרפסת, ושניהן אוסרין להוציא שם פלים
שבתים. ואם גבוהין עשרה, והיה ביניהן ובין המרפסת
פחות מארבעה טפחים הרי אלו נחשבין עם המרפסת,
שהרי הן שווין לה, ובני מרפסת מתרין בהם. ואם היו
רחוקין מן המרפסת ארבעה טפחים, או יתר על כן אף על
פי שגבוהין עשרה הרי אלו בכלל הצר והמרפסת, לפי
ששניהן אפשר להן להשתמש בהן על ידי זריקה; לפיכך
שניהן אוסרין להוציא לשם בלי הפתים, עד שיערבו.
היתה מצבה רחבה ארבעה טפחים לפני המרפסת אין
המרפסת אוסרת על בני הצר, שהרי נחלקה מהן.

דיג זיוין היוצאין מן הפותלים כל שהוא למטה מעשרה
טפחים הרי זה נחשב מן הצר, ובני הצר משתמשין
בו; וכל שהוא בתוף עשרה טפחים העליונים הסמוכין
לעליה, אנשי עליה משתמשין בו. והנשאר בין עשרה
התחתונים עד תחלת עשרה העליונים, מן הזיוין היוצאין
שם שניהן אוסרין בו; ואין משתמשין בהן בפלים
שבתים, אלא אם כן ערבו.

דיג בור שפנהצר אם היה מלא פרות טבלים שאסור
לטלטלן בשבת, וכיוצא בהן הרי הוא נחליטו, כסלע או
תל שפנהצר: אם היה גבוה עשרה והיה סמוך למרפסת,
הרי הוא נחשב עם המרפסת. אבל אם היה מלא מים אין
בני הצר ולא בני מרפסת מכניסין ממנו לפתים, עד
שיערבו.

דיג שתי הצרות זו לפניו מזו, ואנשי הפנימית יוצאין
ונכנסין ועוברין על החיצונה ערבה הפנימית ולא ערבה
החיצונה, הפנימית מתרת והחיצונה אסורה; ערבה
החיצונה ולא ערבה הפנימית, שתייהן אסורות הפנימית
מפני שלא ערבה, והחיצונה מפני אלו שלא ערבו
שעוברין עליהן. ערבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מתרת
בפני עצמה, וזו מתרת בפני עצמה; אבל אין מטלטלין
מזו לזו.

דיג שבה אחד מן החיצונה ולא ערב, הפנימית בהתרה
עומדת; שבה אחד מן בני הפנימית ולא ערב עמה, אף
החיצונה אסורה מפני אלו בני הפנימית שלא עלה להן
ערוב, שהן עוברין עליהן.

דיג בא עשו שתייהן ערוב אחד אם הניחוהו בחיצונה, ושכח
אחד מהן ולא ערב, בין שהיה מפני החיצונה, בין מפני
הפנימית שתייהן אסורות, עד שיכבטל להן, שהרי בארנו,
שמכבטלין מחצר להצר. ואם הניחו ערובן בפנימית,
ושכח אחד מפני החיצונה ולא ערב חיצונה אסורה,
ופנימית מתרת במקומה; שכח אחד מפני הפנימית ולא
ערב שתייהן אסורות, עד שיכבטל להן.

דיג היה אחד דר בהצר זו ואחד דר בהצר זו אינן
צריכין לערב, אלא כל אחד מהן משתמש בכל הצרו;
ואם היה גוי בפנימית אף על פי שהוא אחד הרי הוא
כרבים ואוסר על החיצונה, עד שישפרו מקומו.

דיג שלוש הצרות הפתוחות זו לזו, ורבים בכל הצר
מהן ערבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מתרת
עמהן, והן מתרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם
זו, עד שיעשו שלשתן ערוב אחד; הנה בכל הצר מהן
אחד אף על פי שרבים דורסין בחיצונה אינן צריכין
לערב, שכל אחד מהן מתר במקומו. היו שנים בפנימית
הואיל והן אוסרין במקומו, עד שיערבו הרי הן אוסרין
על היחידים שבאמצעית ושפחיצונה, עד שיערבו שנים
שבפנימית. זה הכלל: רגל האסורה במקומה, אוסרת שלא
במקומה; ורגל המתרת במקומה, אינה אוסרת שלא
במקומה מפני שעוברת עליהן.

דיג שתי בצונצטריות זו למעלה מזו, שהן למעלה מן
המים אף על פי שעשת כל אחת מהן מזהצה גבוהה עשרה
טפחים יורדת מפל אחת ואחת אם היו שתי הפצונצטריות
בתוף עשרה טפחים, הרי אלו אוסרין למלאות, עד

שיערכו שתיקו ערוב אחד, מפני שהן ככצוצטרם אחת. ואם היה בין העליונה והתחתונה יותר על עשרה טפחים, וערכה זו לעצמה וזו לעצמה שתיקו מתרות למלאות.

ד, כה לא עשתה העליונה מחצה, ועשתה התחתונה אפ התחתונה אסורה למלאות: מפני דלי שלבני העליונה שהן אסורין, שעובר עליה. עשתה העליונה מחצה, ולא עשתה התחתונה העליונה מתרת למלאות, והתחתונה אסורה. ואם נשתתפו בני התחתונה עם בני העליונה במחצה שעשו שתיקו אסורות למלאות, עד שיערכו ערוב אחד.

ד, כו שלוש דיטות זו למעלה מזו, עליונה ותחתונה שלא אחד ואמצעית שלא אחד לא ישלשל מן העליונה לתחתונה דרך אמצעית, שאין משלשלין מרשות לרשות דרך רשות; אבל משלשל הוא מן העליונה לתחתונה, שלא דרך אמצעית.

ד, כז שתי דיטות זו בנגד זו, וחצר אחת תחתיקו ששופכין לתובה המים לא ישפכו לתובה, עד שיערכו שתיקו ערוב אחד. עשו מקצתן עוקה בחצר לשפך בה המים, ומקצתן לא עשו אלו שעשו עוקה, שופכים לעוקה שלהן; ואלו שלא עשו, לא ישפכו לחצר עד שיערכו. ואם עשו אלו עוקה, ועשו אלו עוקה בל אחת ואחת משתיקו שופכת לעוקה שלה, אפ על פי שלא ערכו.

הלכות ערובין פרק ה

ה, א אנשי מבוי שהיה ביניהן שתוף במאכל אחד לענין סחורה, כגון שקנו יין בשתפות או שמן או דבש וכיוצא בהן אינו צריכין שתוף אחר לענין שבת, אלא סומכין על שתוף שלסחורה; והוא שיהיה המין שהן שתפין בו, מין אחד ובכלי אחד; אבל אם היה אחד מהן שתף לזה בנין ולאחר בשמן, או שהיה הכל יין והיה בשני כלים הרי אלו צריכין להשתתף לענין שבת.

ה, ב אחד מבני המבוי שפקש מחברו יין או שמן קדם השבת, ולא נתן לו כטל השתוף, שהרי גלה דעתו שאינו בלן בשתפין שאין מקפידין זה על זה. ואחד מבני המבוי שרגיל להשתתף עם בני המבוי, ולא נשתתף בני מבוי נכנסין לתוך ביתו, ונוטלין ממנו שתוף בעל ברחו; ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי, בופין אותו להשתתף עמו.

ה, ג אחד מבני מבוי שהיה לו אוצר שליין או שמן וכיוצא בהן הרי זה מזהב ממנו מעט לכל בני המבוי להשתתף בו, ומערכ בו עליהם; ואף על פי שלא הפרישו, ולא יחדו, אלא הרי הוא מערב באוצר הרי זה שתוף.

ה, ד חצר שיש לה שני פתחים לשני מבואות אם נשתתפה עם אחד מהן בלבד נאסרה במבוי השני, ואינה מוציאה ומכניסה בו; לפיכך אם זכה אחד בשתוף לכל בני המבוי,

ונשתף עליהן צריך להדיע לאנשי חצר זו: שאינו משתתפין אלא מדעתו, שאינה זכות להן שמא במבוי השני רוצים להשתתף, לא בזה.

ה, ה אשתו של אדם מערבת לו, שלא מדעתו והוא, שלא יאסר על שבניו; אבל אם היה אסר אינה מערבת עליו ולא משתתפת עליו, אלא מדעתו. ביצד אסר כגון שאמר איני מערב עמכם, או איני משתתף עמכם.

ה, ו נשתתפו אנשי חצר זו עם אחד משני המבואות אם במין אחד נשתתפו, אפלו פלה אותו המין הרי זה עושה שתוף אחר ומזהב להן, ואינו צריך להדיעם פעם שנית. ואם בשני מינין נשתתפו, ונתמעט האכל מוסף ומזהב, ואינו צריך להדיע; ואם פלו מזהב, וצריך להדיעם. נתוספו שבנים בחצר זו מזהב להם, וצריך להדיעם.

ה, ז נשתתפה חצר זו עם בני מבוי זה מפתח זה, ועם בני המבוי השני מן הפתח האחר מתרת עם שניהן, והן מתרין עמו; ושני המבואות אסורין זה עם זה. לא ערבה עם אחד מהם, אסרת על שניהן.

ה, ח היתה חצר זו רגילה בפתח אחד, והפתח השני אינה רגילה בו זה שרגילה להכניס ולצאת בו, אסר; ושאינה רגילה בו, אינו אסר. ערבה עם מבוי שאינה רגילה בו החר המבוי האחר לעצמו, ואינו צריך לערב עמו.

ה, ט ערכו בני המבוי שהיא רגילה בו לעצמו, והוא לא ערבה עמו, ולא עם המבוי האחר שאינה רגילה בו, וגם לא ערכו בני המבוי שאינה רגילה בו דוחין אותה אצל זה המבוי שאינה רגילה בו, מפני שלא ערב: הואיל והוא לא ערבה, והוא לא ערב דוחין אותה אצלו, כדי שלא תאסר על מבוי זה שערב לעצמו.

ה, י חצר שיש לה פתח למבוי, ופתח אחר לבקעה או לקרפת יתר מבית סאתים הואיל ואסור לטלטל מחצר לאותו קרפת, אינו סומך אלא על פתח שלמבוי; לפיכך אסר על בני המבוי, עד שישתתף עמו. אבל אם היה הקרפת בית סאתים או פחות, אינו אסר על בני המבוי, שעל הפתח המיוחד לו סומך, הואיל ומתיר לטלטל בכל הקרפת.

ה, יא אחד מבני מבוי שחלק לשבת במבוי אחר, אינו אסר עליהן; וכן אחד מבני מבוי שפנה מצבה רחבה ארבעה טפחים על פתחו, אינו אסר עליהן, שהרי הפריש עצמו מהן, וחלק רשותו.

ה, יב אנשי מבוי שנשתתפו מקצתן ושכחו מקצתן ולא נשתתפו, מבטלין רשותן לאלו שנשתתפו, ודינם לענין בטול רשות, כדין אנשי חצר ששכח אחד מהן או שנים ולא ערבו; ובער אמרנו שכל אדם עם אנשי ביתו הסמוכים על שולחנו, פאיש אחד הן השוכנין, בין לערובי

הצרות, בין לשתופי מבואות.

היג מבוי שערכו כל הצרות שבו כל חצר וחצר בפני עצמה, ואחר כך נשתתפו כלן במבוי שבה אחד מבני חצר ולא ערב עם בני חצרו, לא הפסיד כלום: שחרי כלם נשתתפו, ועל השתופ סומכין; ולא הצריכו לערב בחצרות עם השתופ, אלא שלא לשבח התינוקות וחרו ערכו בחצרות. אבל אם שבה אחד מבני המבוי ולא נשתתף אסורים במבוי, ומתרין בני כל חצר לטלטל בחצרן: שהמבוי לחצרות, בחצר לפתים.

היך נשתתפו במבוי, ושכחו כלן לערב בחצרות אם אין מקפידין על פרוסתן, סומכין על השתופ בשפת הראשונה בלבד; ואין מתירין להן דבר זה, אלא מדיחין.

הטו מבוי שלא נשתתפו בו אם ערכו חצרות עם הפתים, אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות בכרמלית: מאחר שערכו חצרות עם הפתים, נעשה המבוי כאלו אין פתוח לו אלא פתים בלבד, בלא חצרות; ולפיכך אין מטלטלין בכלו. ואם לא ערכו אנשי החצרות מטלטלין בכלו כלום ששבתו בתוכו, בחצר שלא ערכו בה.

הטז גוי או צדוקי חשרי בחצר שבמבוי, דינו עם בני המבוי כדינו עם בני החצר ששוכרים מן הגוי או מאחד מבעלי ביתו רשותו שבמבוי, או מטלטל להן הצדוקי; ואם היה במבוי גוי וישראל אחד, אינו צריך שתופ. ודין ישראל אחד, ודין רבים שחן סומכין על שלחן אחד דין אחד הוא.

היז גוי שקנה דר במבוי אם יש לו בחצרו פתח אחד לבקעה, אינו אוסר על בני המבוי; ואפלו היה פתח קטן ארבעה על ארבעה, ואף על פי שמוציא גמלים וקרנות דרך הפתח שבמבוי אינו אוסר עליהן; שאין דעתו אלא על פתח המיוחד לו, שהוא לבקעה. וכן אם היה פתוח לקרפף שהוא יתר על בית סאתים חרי זה פתוח לבקעה, ואינו אוסר עליהן; היה בית סאתים או פחות אינו סומך עליו, ואוסר עליהן, עד שישפרו ממנו.

היח מבוי שצדו אחד גויים וצדו אחד ישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר שלישראל, וערכו כלן דרך חלונות, ואף על פי שנעשו באנשי בית אחד, ומתרין לחוציא ולהכניס דרך חלונות חרי אלו אסורין להשתמש במבוי דרך פתחים, עד שישפרו מן הגויים: שאין רבים נעשים ביחיד, במקום גוי.

היט ביצד משתתפין במדינה: כל חצר וחצר מערבת לעצמה, שלא לשבח התינוקות; ואחר כך משתתפין כל אנשי המדינה, בדרך שמשתתפין במבוי. ואם היתה המדינה קנין ליחיד, אפלו נעשת שלרבים, משתתפין כלן שתופ אחד, ויטלטלו בכל המדינה; וכן אם היתה

שלרבים, ויש לה פתח אחד משתתפין כלן שתופ אחד.

הכב אבל אם היתה שלרבים, ויש לה שני פתחים שהעם נכנסין בזה ויוצאין בזה אפלו נעשת שליחיד, אין מערבין את בלה, אלא מניחין ממנה מקום אחד, אפלו בית אחד בחצר אחת; ומשתתפין השאר. ויהיו אלו המשתתפין כלן, מתרין בכל המדינה, חוץ מאותו מקום ששירו; ויהיו אותן הנשארים, מתרין במקומן בשתופ שעושיין לעצמן, אם היו המשאירין רבים ואסורין לטלטל, בשאר כל המדינה.

הכא ודבר זה משום דבר הוא, כדי שידעו שהערוב התיר להן לטלטל במדינה זו שרבים בוקעין בה שחרי המקום שנשאר ולא נשתתף עמהן, אין מטלטלין בו, אלא אלו לעצמן, ואלו לעצמן.

הכב מדינה שלרבים שיש לה פתח אחד, וסלם במקום אחד מערבין את בלה, ואינה צריכה שיור: שאין הסלם שפחומה חשוב בפתח. הפתים שמניחין אותן שיור אף על פי שאינן פתוחין לעיר, אלא אחריהן לעיר, ופניהם לחוץ עושיין אותן שיור, ומערבין את השאר.

הכג המזכה בשתופ לבני המדינה אם ערכו כלן ערוב אחד אינו צריך להודיעו, שזכות היא להן; ודין מי ששכח ולא נשתתף עם בני המדינה, או מי שקנה לשבת בעיר אחרת, או גוי שקנה עמהן במדינה דין הכל, כדינם בחצר ובמבוי.

הכד מדינה שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד, חרי זה אוסר על כלן; ואם בנו מצבה על פתח המבוי, אינו אוסר עליהן. לפיכך אין מערבין מדינה לחצאין אלא או בלה, או מבוי מבוי; ובונה כל מבוי מצבה על פתחו, אם רצה לחלק רשותו מחוץ כדי שלא יאסר על שאר המבואות.

הלכות ערובין פרק ו

וא מי שיצא מן המדינה ערב שבת, והניח מזון שתי סעודות רחוק מן המדינה בתוך התחום, וקבע שביתתו שם אף על פי שחזר למדינה ולן בביתו, נחשב אותו כאלו שבת במקום שהניח בו שתי הסעודות; וזה הוא הנקרא ערובי תחומין.

וב ויש לו לחלף במקום ערובו, אלפים אמה לכל רוח. לפיכך בשחורא מחלף במקום ערובו למחר אלפים אמה כנגד המדינה, אינו מחלף במדינה אלא עד סוף מדינה; ואם היתה המדינה מבלעת בתוך מדינתו תחשב המדינה בלה בארבע אמות, וישלים מדינתו חוצה לה.

וה ביצד: חרי שהניח את ערובו ברחוק אלה מביתו שבמדינה לרוח מזרח, נמצא מחלף למחר במקום ערובו אלפים אמה למזרח; ומחלף במקום ערובו אלפים אמה

לרוח מערב אלה שמן הערב עד ביתו, ואסף אמה מביתו בתוך המדינה, ואינו מהלך במדינה, אלא עד סוף האלה. היה מביתו עד סוף המדינה פחות מאלה אפילו אמה אחת, שנמצאת מדתו בלתי הוי למדינה תחשב המדינה בלה פארבע אמות, ויהלך הוצה לה תשע מאות ששה ותשעים אמה תשלום האלפים.

ור לפיכך אם הניח ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו שבמדינה, הפסיד את כל המדינה בלה; ונמצא מהלך מביתו עד ערובו אלפים אמה, ומערובו אלפים עד ביתו, ואינו מהלך מביתו במדינה לרוח מערב, אפילו אמה אחת.

וה המניח את ערובו ברשות היחיד אפילו היתה מדינה גדולה פנימה, ואפילו עיר הרבה, או מערה הראויה לדיורין מהלך את בלה והוצה לה אלפים אמה לכל רוח. המניח ערובו בתוך המדינה ששבת בה, לא עשה כלום; ואין מודדין לו במקום ערובו, אלא הרי הוא כבני המדינה בלו, שיש להו אלפים אמה לכל רוח, הוי למדינה. וכן אם נתן ערובו במקומות המצטרפין לעיר שמודדין התחום הוי מהם, הרי זה כנותנו בתוך העיר. נתן ערובו הוי לתחום, אינו ערוב.

וה אין מערבין ערובי תחומין, אלא לדבר מצוה כגון שהיה רוצה לילה לבית האבל, או למשתה שלושואין, או להקביל פני רבו, או חברו שפא מן הדרה, וכיוצא באלו; או מפני היראה כגון שהיה רוצה לברח מן הגוים, או מן הלסטים, וכיוצא בזה. ואם ערב שלא לאחד מפל אלו, אלא לדברי הרשות הרי זה ערוב.

וה כל שמשותתפין בו, מערבין בו ערובי תחומין; וכל שאין משותתפין בו, אין מערבין בו ערובי תחומין. וכמה שעור ערובי תחומין, מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד; ואם היה לפתו, כדי לאכל בו שתי סעודות: כמו השתוף.

וה וצריך שהיה הוא וערובו במקום אחד, כדי שהיה אפשר לו לאכלו בין השמשות. לפיכך אם נתפון לשבת ברשות הרבים, והניח ערובו ברשות היחיד, או ברשות היחיד, והניח ערובו ברשות הרבים אינו ערוב: שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות, אלא בעברה.

וט אבל אם נתפון לשבת ברשות היחיד או ברשות הרבים, והניח ערובו בכרמלית, או שנתפון לשבת בכרמלית, והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות הרבים הרי זה ערוב: שפשעת קניית הערב שהוא בין השמשות, מתר להוציא ולהכניס מפל אחת משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה שכל דבר שהוא מדברי סופרים, לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בפשעת הרחוק.

וה נתנו כמנהל, ונעל ואבד המפתח אם יכול להוציאו בלא עשיית מלאכה, הרי זה ערוב: שאין אפשר לעשות בין השמשות במקום מצוה, אלא מלאכה. נתנו פראש הקנה או הקנים הצומחין מן הארץ, אינו ערוב גזרה, שפא יתלש; ואם היו תלושין ונעוצין, הרי זה ערוב.

וה כל המניח ערובו במקום, יש לו במקום ערובו ארבע אמות. לפיכך המניח ערובי תחומין שלו בסוף התחום, ונתגלגל הערב ויצא הוי לתחום, בתוך שתי אמות הרי זה ערוב, וכאלו לא יצא ממקומו. ואם יצא הוי לשתי אמות אינו ערוב, שהרי נעשה הוי לתחום: והמניח ערובו הוי לתחום אינו ערוב, מפני שאינו יכול להגיע אל ערובו.

וה נתגלגל הערב ויצא שתי אמות הוי לתחום, או אבד, או נשרף, או שהיה תרומה ונטמא מפעוד יום, אינו ערוב; משחשכה, הרי זה ערוב: שקניית הערב, בין השמשות. ואם ספק, הרי זה ערוב שספק הערב, פשר; לפיכך אם נאכל הערב בין השמשות, הרי זה ערוב.

וה אמרו לו שנים, צא וערב עלינו, אחד ערב עליו מפעוד יום, ואחד ערב עליו בין השמשות זה שערב עליו מפעוד יום, נאכל ערובו בין השמשות, וזה שערב עליו בין השמשות, נאכל ערובו משחשכה שניהם קנו ערוב: שבין השמשות ספק הוא, וספק הערב פשר. ואף על פי כן, ספק חשכה ספק לא חשכה אין מערבין ערובי תחומין, לבתחלה; ואם ערב, הרי זה ערוב.

וה נפל על הערב פל מפעוד יום אם יכול להוציאו בלא עשיית מלאכה, הרי זה פשר, לפי שמתר להוציאו בין השמשות, שהוא שעת קניית הערב; ואם נפל עליו פל משחשכה הרי זה ערוב, ואף על פי שאי אפשר להוציאו אלא פעשיית מלאכה. ספק מפעוד יום נפל, או משחשכה הרי זה פשר, שספק הערב פשר.

וטו אבל אם ערב בתרומה, שהיא ספק טמאה אינו ערוב, שאינה סעודה הראויה; וכן אם היו לפניו שתי בפרות שלתרומה, אחת טהורה ואחת טמאה, ואינו יודע אי זו היא משתייהן, ואמר ערובי בטהורה בכל מקום שהוא אינו ערוב, שאין באן סעודה הראויה לאכילה.

וטז אמר כבר זו היום חל ולמחר קדש, וערב בה ערובו ערוב, שבין השמשות עדיו לא נתקדשה ודאי, וראויה היתה מפעוד יום; אבל אם אמר היום קדש ולמחר חל אין מערבין בה, שאינה ראויה עד שתחשף. וכן אם הפריש תרומה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד שתחשף אין מערבין בה, שהרי היא טבל כל בין השמשות, וצריך שתהיה הסעודה ראויה, מפעוד יום.

והז הנותן ערובו בבית הקברות, אינו ערוב לפי שבית

הקברות, אסור בהנחה, ובנין שרופה בקנים הערוב שם
אחר קנייה, הרי נהנה בו; נתנו בפית הפרס הרי זה ערוב,
ואפלו היה בזה, מפני שיכול לפגם שם במגדל הפורת,
או שינפח והולך.

ויה רבים שרצו להשתתף בערובי תחומין ממקצין בלן
ערובן שתי סעודות לכל אחד ואחד, ומניחין אותו בכלי
אחד במקום שירצו. ואם עשה אחד ערוב על ידי בלן
צריך לזכות להן על ידי אחר, וצריך להודיעם: שאין
מערבין לו לאדם ערובי תחומין אלא לדעתו, שמא אינו
רוצה לערב באותה הרוח שרצה זה בה. ואם הודיעו
מבעוד יום אף על פי שלא רצה אלא משתחשה, הרי זה
ערוב; ואם לא הודיעו עד שחשכה אינו יוצא בו, שאין
מערבין משתחשה.

ויש פל הוזכה בערובי הצרות, מזכין על ידו בערובי
תחומין; וכל מי שאין מזכין על ידו ערובי הצרות, אין
מערבין על ידו ערובי תחומין.

וכן נותן אדם מעה לבטל הפית, כדי שיקח לו בה פת
וערב לו בה ערובי תחומין. אבל אם נתן לחנוני, או
לנחתום, ואמר לו, זכה לי במעוה זו אינו ערוב; ואם אמר
לו, ערב עלי במעוה זו הרי זה לוקח בה פת או אבל מן
האבליו, ומערב עליו. ואם נתן לו פלי, ואמר לו, תן לי
בזה אבל, וזכה לי בו הרי זה לוקח אבל, ומערב עליו בו.

וכא מערב אדם ערובי תחומין על ידי בנו ובתו הקטנים,
ועל ידי עבדו ושפחתו הפגועניים, בין מדעתו, בין שלא
מדעתו; לפיכך אם ערב עליהן וערבו לעצמן, יוצאין
בשולרפן. אבל אינו מערב לא על ידי בנו ובתו הגדולים,
ולא על ידי עבדו ושפחתו העבריים, ולא על ידי אשתו
אלא מדעתו, ואף על פי שהן אובלין על שלהנו. ואם ערב
עליהן, ושמעו ושקמו ולא מהו יוצאין בערובו; ערב על
כל אחד מהן, וערבו הן לעצמן אין לה מחאה גדולה מזה,
יוצאין בערוב עצמן. קטן פן שש שנים או פחות יוצא
בערוב אמו, ואין צריך להניח עליו מזון שתי סעודות
לעצמו.

וכב הרוצה לשלח ערובו פיד אחר להניחו לו במקום
שהוא רוצה לקבץ שביבתו שם, הרשות פירו. וכשהוא
משלחו, אינו משלחו פיד חרש שוטף וקטן, ולא פיד מי
שאינו מודה במצות ערוב; ואם שלח, אינו ערוב. ואם
שלחו פיד אחד מאלו הפסולין, להוליכו לאדם פשר, כדי
שיוליכו הפשר ויניחו במקום הערוב הרי זה פשר, ואפלו
שלחו על הקוף או על הפיל; והוא, שיניח עומד מרחוק,
עד שיראה זה הפסול או הפחמה הגיעו אצל הפשר,
שאמר לו להוליך את הערוב. וכן רבים שנשתתפו
בערובי תחומין, ורצו לשלח ערובן פיד אחד הרי אלו
משלחין.

וכג אחד או רבים שאמרו לאחד, ערב עלינו, וערב עליהן
כאן זה היה שרצה הרי זה ערוב יוצאין בו, שהרי לא
יחדו לו רוח. האומר לחברו ערב עלי בתמרים וערב עליו
בגרגרות, בגרגרות וערב עליו בתמרים, אמר לו הנה
ערובי במגדל והניחו בשוכה, בשוכה והניחו במגדל,
בפית והניחו בעליה, בעליה והניחו בפית אינו ערוב;
אבל אם אמר לו ערב עלי סתם, וערב עליו בין בתמרים
בין בגרגרות, בין בפית בין בעליה הרי זה ערוב.

וכד פשם שמברכין על ערובי הצרות ושתופי מבואות,
כך מברך על ערובי תחומין; ואומר, בזה הערוב יהיה
מתר לי לחלף ממקום זה אלפים אמה לכל רוח. ואם היה
אחד מערב על ידי רבים אומר, בזה הערוב יהיה מתר
לפלוגי ופלוגי, או לבני מקום פלוגי, או לבני עיר זו, לחלף
ממקום זה אלפים אמה לכל רוח.

הלכות ערובין פרק ז

זא מי שיצא מערב שבת חוץ למדינה, ועמד במקום
בתוך התחום או בסופו, ואמר שביבתו במקום זה, וחזר
לעירו ולן שם יש לו לחלף למחר מאותו מקום, אלפים
אמה לכל רוח. וזה הוא עיקר ערובי תחומין, לערב
ברגליו; ולא אמרו לערב בהנחת מזון שתי סעודות בלבד
במקום, אף על פי שלא יצא ולא עמד שם, אלא לחלף על
העשיר, שלא יצא אלא ישלח ערובו פיד אחר ויניחנו לו.

זב וכן אם נתפזן לקבץ שביבתו במקום ידוע אצלו, כגון
אילן או בית או גדר שהוא מכיר מקומו, ויש בינו ובינו
בשחשכה אלפים אמה או פחות, והחזיק בדרך וחלף כדי
שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שביבתה אף על פי שלא הגיע
ולא עמד שם, אלא החזירו חברו ללון אצלו, או שחזר
מעצמו ללון, או נתעכב יש לו לחלף עד מקום שנתפזן
לו, ומאותו מקום אלפים אמה לכל רוח; שפיון שגמר
בלבו לקבץ שם שביבתו, והחזיק בדרך, נעשה כמי
שעמד שם, או שהניח ערובו שם.

זג כמה דברים אמורים בעני, שאין מטריחין אותו
להניח ערוב; או ברחוק, כגון מי שהיה בא בדרך והיה
ירא שמא תחשה; והוא שישאר מן היום, כדי שיגיע
לאותו מקום שקבע בו שביבתה, קדם שתחשה, אם רץ
בכל בוחו, ויהיה בינו ובין אותו מקום בשתחשה, אלפים
או פחות. אבל אם לא היה רחוק ולא עני, או שלא נשאר
מן היום כדי שיגיע אפלו רץ בכל בוחו, או שהיה בין
המקום שנתפזן לשבת בו ובין המקום שהוא עומד בו
בשחשכה יתר מאלפים אמה, או שלא בין המקום שקנה
בו שביבתה הרי לא קנה שביבתה ברחוק מקום, ואין לו
אלא אלפים אמה לכל רוח, במקום שהוא עומד בו,
בשחשכה.

וְכַתְּבֵנִי מִי שְׁמֵךְ מִפְּעוּד יוֹם בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, וְקָנָה שֵׁם שְׁבִיתָה, אוֹ שְׁהִיָּה בְּאֵי בְּדִרְךָ וְנִתְּפוֹן לְשֵׁפֶת בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד הַיְדוּשָׁה אֲצִלּוֹ, וְקָבַע שֵׁם שְׁבִיתָתוֹ חֲרֵי זֶה מִחֲלָף אֶת פְּלֵה, וְהוֹצֵה לֵה אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְאִם הִיְתָה רִשׁוֹת הַיְחִיד זֶה מְקוֹם שֶׁלֹּא חִקָּף לְדִירָה, אוֹ תֵל, אוֹ נִקְטַע אִם הָיָה בֵּה בֵּית סְאֵתִים אוֹ פְּחוּת, מִחֲלָף אֶת פְּלֵה, וְהוֹצֵה לֵה אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ; וְאִם הִיְתָה יָתֵר עַל פֵּית סְאֵתִים, אִין לוֹ בֵּה אֵלֶּא אֲרַבַּע אֲמוֹת, וְהוֹצֵה מִחֵן אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְכֵן אִם הָיָה עָרוּבוֹ, בְּמִקְוֹם שֶׁלֹּא חִקָּף לְדִירָה.

זֶה הַקּוֹנָה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק מְקוֹם, וְלֹא סִים מְקוֹם שְׁבִיתָתוֹ לֹא קָנָה שְׁבִיתָה שֵׁם. פִּיּוּד: הָיָה בְּאֵי בְּדִרְךָ וְאָמַר שְׁבִיתָתִי בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִית, אוֹ בְּבִקְעָה פְּלוֹנִית, אוֹ בְּרַחוּק אֵלֶּף אֲמוֹת, אוֹ אֲלֵפִים מִמְּקוֹמִי זֶה חֲרֵי זֶה לֹא קָנָה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק מְקוֹם; וְאִין לוֹ אֵלֶּא אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ, מִמְּקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ, בְּשִׁחְשֻׁכָּה.

זוֹ אָמַר שְׁבִיתָתִי תַּחַת אֵילָן פְּלוֹנִי, אוֹ תַּחַת סֵלַע פְּלוֹנִית אִם יֵשׁ תַּחַת אֹרְחוֹ אֵילָן אוֹ אֹרְחָה סֵלַע שְׁמוֹנָה אֲמוֹת אוֹ יָתֵר, לֹא קָנָה שְׁבִיתָה: שְׁחֲרֵי לֹא כֵּן מְקוֹם שְׁבִיתָתוֹ שָׂאֵם בְּאֵי לְשֵׁפֶת בְּאֲרַבַּע אֲמוֹת אֲצִלּוֹ, שְׂמֵא בְּאֲרַבַּע אֲמוֹת אֲצִלּוֹ הָאֲחֵרוֹת הוּא שְׂקָנָה. לְפִיכָף צָרִיךְ לְהִתְּפוֹן לְשֵׁפֶת בְּעִיקְרוֹ, אוֹ בְּאֲרַבַּע אֲמוֹת שְׁבִירָמוֹ אוֹ שְׂפָאֲמוֹנוֹ. וְאִם הִיָּה תַּחְתֵּיו פְּחוּת מִשְׁמוֹנָה, וְנִתְּפוֹן לְשֵׁפֶת תַּחְתֵּיו קָנָה: שְׁחֲרֵי אִין שֵׁם שְׁעוּר שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וְחֲרֵי מְקַצֵּת מְקוֹמוֹ מְסִים.

זוֹ הָיָה שְׁנַיִם בָּאִים בְּדִרְךָ, אֶחָד מִחֵן מְפִיר אֵילָן אוֹ גֵּדֵר אוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא קוֹבַע בּוֹ שְׁבִיתָה, וְהַשְּׁנַיִ אֵינוֹ מְפִיר זֶה שְׂאֵינוֹ מְפִיר מוֹסֵר שְׁבִיתָתוֹ לַמְּפִיר, וְהַמְּפִיר מִתְּפוֹן לְשֵׁפֶת הוּא וְחִבְרוֹ בְּמִקְוֹם שֶׁהוּא מְפִיר.

זֶה אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶחָד מֵהֵן לְהוֹלִיף לְחֵן עָרוּבוֹן לְמִקְוֹם יְדוּעַ, וְהַחֲזִיק בְּדִרְךָ, וְהַחֲזִירוֹ חִבְרוֹ, וְלֹא הוֹלִיף עָרוּבוֹן חֵן לֹא קָנָה שְׁבִיתָה בְּאוֹרְחוֹ מְקוֹם, שְׁחֲרֵי לֹא הִנִּיחַ שֵׁם עָרוּבוֹן, וְאִין לְחֵן לְחֵלֶף מִמְּדִינָתוֹ, אֵלֶּא אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְהוּא, קָנָה שֵׁם עָרוּב שְׁחֲרֵי הוּא בְּאֵי בְּדִרְךָ, וְנִתְּפוֹן לְשֵׁפֶת שֵׁם, וְהַחֲזִיק בְּדִרְךָ; לְפִיכָף יֵשׁ לוֹ לְמַחֵר לְחֵלֶף לְאוֹרְחוֹ מְקוֹם, וְלְחֵלֶף מִמְּנוֹ אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ.

זֶה זֶה שְׂאֵמְרָנוֹ שְׂעָרִיף חֲקוֹנָה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק מְקוֹם שְׁיַחְזִיק בְּדִרְךָ, לֹא שְׂיַצֵּא וְיִלֶּף בְּשָׂדֶה, אֵלֶּא אֲפִלוֹ יָרַד מִן הָעֵלְיָה לִילֶף לְאוֹרְחוֹ מְקוֹם, וְקָדָם שְׂיַצֵּא מִפֶּתַח הַחֲצֵר הַחֲזִירוֹ חִבְרוֹ חֲרֵי זֶה חֲחִזִּיק, וְקָנָה שְׁבִיתָה. וְכֵן כָּל חֲקוֹנָה שְׁבִיתָה בְּרַחוּק מְקוֹם, אֵינוֹ צָרִיךְ לֵאמֹר שְׁבִיתָתִי בְּמִקְוֹם פְּלוֹנִי, אֵלֶּא בִּיּוֹן שְׂגֹמֵר בְּלִבּוֹ וְהַחֲזִיק בְּדִרְךָ כָּל שְׂהוּא, קָנָה שֵׁם שְׁבִיתָה; וְאִין צָרִיךְ לֵאמֹר מִי שְׂיַצֵּא בְּרַגְלָיו וְעָמַד בְּמִקְוֹם שְׂקָנָה בּוֹ שְׁבִיתָה, שְׂאֵינוֹ צָרִיךְ לֵאמֹר כְּלוּם, אֵלֶּא בִּיּוֹן שְׂגֹמֵר בְּלִבּוֹ, קָנָה.

זוֹ הַתְּלִמִּידִים שְׁהוֹלְכִין אוֹכְלִין בְּלִילֵי שַׁבַּת בְּשָׂדוֹת

21 JUN	ראשון Sunday	ו 6	בבלי: חולין נב ירושלמי: בבא מציעא ו תוספתא: קדושין א נ"ך: יהושע ג רמב"ם: ערובין א	נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:11 סו"ז תפלה - גר"א... 10:26 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:43	עלות השחר..... 4:13 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:35 סו"ז תפלה - פג"א... 10:02 שקיעה..... 8:30
22 JUN	שני Monday	ז 7	בבלי: חולין נג ירושלמי: בבא מציעא ז תוספתא: קדושין ב נ"ך: יהושע ד רמב"ם: ערובין ב	נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:11 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:43	עלות השחר..... 4:13 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:35 סו"ז תפלה - פג"א... 10:03 שקיעה..... 8:30
23 JUN	שלישי Tuesday	ח 8	בבלי: חולין נד ירושלמי: בבא מציעא ח תוספתא: קדושין ג נ"ך: יהושע ה רמב"ם: ערובין ג	נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:11 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:43	עלות השחר..... 4:13 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:35 סו"ז תפלה - פג"א... 10:03 שקיעה..... 8:30
24 JUN	רביעי Wednesday	ט 9	בבלי: חולין נה ירושלמי: בבא מציעא ט תוספתא: קדושין ד נ"ך: יהושע ו רמב"ם: ערובין ד	נץ החמה..... 5:26 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:43	עלות השחר..... 4:13 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:36 סו"ז תפלה - פג"א... 10:03 שקיעה..... 8:30
25 JUN	חמישי Thursday	י 10	בבלי: חולין נו ירושלמי: בבא מציעא י תוספתא: קדושין ה נ"ך: יהושע ז רמב"ם: ערובין ה	נץ החמה..... 5:27 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:43	עלות השחר..... 4:14 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:36 סו"ז תפלה - פג"א... 10:03 שקיעה..... 8:30
26 JUN	ששי Friday	יא 11	בבלי: חולין נז ירושלמי: בבא מציעא יא תוספתא: נדרים א נ"ך: יהושע ח רמב"ם: ערובין ו	נץ החמה..... 5:27 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א... 10:27 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:43	עלות השחר..... 4:14 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:36 סו"ז תפלה - פג"א... 10:03 שקיעה..... 8:31
Candle Lighting 8:13 הדלקת הנרות					
27 JUN	שב"ק Shabbos	יב 12	בבלי: חולין נח ירושלמי: בבא מציעא יב תוספתא: נדרים ב נ"ך: יהושע ט רמב"ם: ערובין ז	נץ החמה..... 5:27 סו"ז קר"ש - גר"א... 9:12 סו"ז תפלה - גר"א... 10:28 צה"כ לשיטת ר"ת... 9:44	חקת-בלק, פרק ה עלות השחר..... 4:14 סו"ז קר"ש - פג"א... 8:36 סו"ז תפלה - פג"א... 10:04 שקיעה..... 8:31
Shabbos Ends 9:44 זמן מוצש"ק					

ווען צדיקים ווערן באקאנט אויף דער וועלט, דאן קומען ארויס נייע ניגונים אויף דער וועלט.
(ספר המדות אות צדיק חלק ב' סימן י"ב)